

היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מזה שלמד
בעולם הזה
(שיחת הר"ן כח)

עַל יְהוָה
לִי מוֹד
שִׁיעוּרִים אֱלוֹ
אֲנִי נוֹתֵן
אֶת הַחֹמֶשׁ
וְאֶת הַמַּעֲשֵׂר
לְהַקְדֹּשׁ
בְּרוּךְ הוּא
(עצתו אמונה)

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

כארא פארק

1415 55th Street
Brooklyn NY 11219
347.760.5924

היכל הקודש

קרית יואל

8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.243.0563

היכל הקודש

מאנסי

34 Union Rd.
Spring Valley, NY 10977
845.445.9314

היכל הקודש

כני ברק

רחוב ירושלים 2
052.760.5715

היכל הקודש

וויליאמסבורג

27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652

היכל הקודש

קרית יואל

8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.467.5299

היכל הקודש

בלומינגראוו

24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804

היכל הקודש

ירושלים

רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150

צו הערן די

הערליכע שיעורים
פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

ג'רפס ע"י

**קון הדפסה
היכל הקודש**

2623 State Route 52
Liberty, NY 12754

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

משנה המוכר את הבית - סתם היציע - בגמרא מפרש ואינו בכלל בית. אף על פי שפתחו היציע לתוכו של בית, דאיכא למימר דכיון דתשמישו לבית מכרו עם הבית, אפילו הכי אינו מכור. ולא את החרד - אף על פי שהוא לפניו מן הבית ופתחו לתוכו, ודריסתם לבית. דכיון דאין תשמישו כשל בבית, שאינו עשוי אלא להצניע שם תפצו לשמור, כמין יתיב - הלכך אינו בכלל

בית. כוונן שיש לו מעקה בו' - הוה חשוב בפני עצמו, ולא טיול אנב בית. **גמרא אפתא** = אפנטמין, בנין נמוך אצל הבית, מצדו או מאחוריו. בדקא חלילה - איהו נמי בנין אפתא סמוך לבית, אלא שעשוי חלונות חלונות לנו, לודר"ש זלעו. והיינו לשון חלילה - על שם שכתליו חלול כל סביבה ועשוי חלונות, כן נראה לענין. כל שכן בדקא חלילה - דאינו מכור, דאין תשמישו דומה לתשמישו של בית כלל, שהיה לנו עשוי, ולהקשר שם. אבל אפתא - שהוא סתום כבית - דמי תשמישו לתשמישו דבית טעמי, ומדובנא חלונות היציע התחתונה וגי' - שלש היוו על גב וכו', וכל אחת ואחת מרחבת אמה מחברתה. בשביל שהיו כונסין את החומה אמה להושיב ראשי קורות של הקרה המפסקת בין יציע לבית. **היציע התחתונה** - דהיינו כניסת החומה 'נתן לבית סביב לבלתי אחוץ בקירות הבית', כלומר, שלא יצטרך לנקוב את קירות הבית לתחוב של ראשי קורות. **דבתיב** - בחיוב הצלעות צלע אל צלע וגי' - ופשטיה דקרא בתאים מיידי. קנה אחד אוירך וגי' - היינו שש אמות, שכן מדת הקנה כדמפרש ביחזקאל. ואיציע התיכונה קאי, דהויא שש אמות. ואיציע אימא מחתבה - נפקא לן דתא היינו בנין שאחוריו בית, דהיינו יציע - דקחשיב תא אחוריו ההיכל. כותל ההיכל שש בו' - משנה במסכת מדות, דקחשיב אוירך ההיכל מן המזרח למערב אמה אמה. כותל האולם חמש בו. ומדקא חשיב תא לבסוף - שמע מינה היינו יציע. כותל ההיכל שש - עובי הכותל שאחוריו בית קרשי הקדשים. והתא שש - כותל של תא, מן המזרח למערב. וכותל התא - כותל מערבי שלו עובי החמש. אמר מי זוטרא - הא דתנן: לא מכר את היציע - והוא דאיכא ארבע אמות על ארבע אמות. חשוב בפני עצמו, ואי לא - לא. אם לא חבור - סיפא דמתניתין דהדומכר את הבית לא מכר את היציע היא, וקאמר דגם את חבור ואת החרד אינו בכלל בית. בו' - בחפירה דות - בבנין. אף על פי שכתב לו' - בית זה אני מכור לך ועומק רומהו'. דלא התא לרבינו אלא עליות ומעקה וקרקעית הבית, שאם רצה מוכר לחפור תחת הבית - לוקח מעטב עליו. הכי נמי - גבי בו' דות, אי הוה ארבע אמות - אינו מכור. ואי לא - לא חשיב בפני עצמו, ומודבן כהדי בית; בתמיה. והלא סתם בור לא הוה ארבע אמות רוחב, דבור קצר הוא בור ודות תשמישתיה לחוד - ושמישן למים. ובית תשמישתא לחוד. לפירא אינו בכלל בית, אף על גב דלא הוה ארבע אמות. אבל יציע ובית - הוה תשמישתא הוה הוא. מקום דירה. לא חשיב - ובטיל לגבי בית. **השתא יציע** - תשמישתא שוה לגמרי לשל בית - אמרת: לא מידובן להדי בית. חרד - העשוי לשמירת ממנו, ואין דומה לתשמיש לשל בית - לא כל שכן ואמאי איצטרך למיהדו ולמיתניה;

המוכר את הבית. תני רב יוסף שלשה שמות יש לה יציע צלע ותא - ואיציע דקרא קאי. דיציע דמתניתין כבר פירש רב יוסף גופיה דהוי בדקא חלילה. ויציע דבית המקדש לא מצניע בשום מקום שהיה עשוי כמין חלונות. **והצלעות** צלע אל צלע - וכתוב בהאי קרא 'ולא היו אחושים בקירות הבית', ובקרא דיציע כתיב 'בלבתי אחוץ בקירות הבית' - שמע מינה דצלע ויציע חד הוא.

ואיציעות אימא מהכא כותל ההיכל שש - תימה לרבינו עם ולרבינו יצחק דבתר קרא מיייתי משנה, דהוי כמו 'הורדה ועוד לקרא' בפרק קמא דקדושין (ו' א) ואומר רבינו יצחק: דהתם לא קפיד אלא אלשון 'ועוד', אבל הכא דלא קאמר 'ועוד' - אתי שפיר. וכענין זה מצניעו בכמה מקומות (בבא קמא צב, ב) דבר זה כתוב בתורה ושנו כבניאדם ומשוכל בשבתונים ושנו במשנה.

והתא שש - בתיכונה איירי, דאותה היתה שש. אבל תחתונה לא היתה אלא חמש, כדכתיב 'ודיציע התחתונה חמש אמה רחבה' וגו'. ונראה דלכך לא נקט התחתונה - משום דכנגד התחתונה היה כותל ההיכל עבוי שבע. אף על פי שכותל מורחבו של היכל שלא היה בו תיכונה היה עבוי למעלה ולמטה, שאר כתליו ההיכל שהיו בקו מוגרעות היו למטה עבין שבע, וכנגד התיכונה עבוי שש. כי המגרעת היא אמה, ולכך התיכונה רחבה מן התחתונה אמה. ולכך נקט התיכונה משום דביתא ליה למיניקט כותל היכל מערב שש, כמו שמונה התם בכותל מזרחי, ואם היה נקט בתחתונה - היה צריך למימר 'כותל היכל שבע, והתא חמש', וגיחא ליה למיניקט שש במערב כמו במזרח. ועוד נראה לרבינו יצחק: דמגרעות היו בין כותל ההיכל בין בשלשה כותלי התא, דמגרעת היתה חצי אמה מעל צד, דהיתה כותל ההיכל מלמטה שש ומחצה, וכנגד התיכונה שש. והשתא נחא, דכל התאים היו מרובעים: התחתונה חמש על חמש, והתיכונה שש על שש, והעליונה שבע על שבע. והא דתנן במסכת מדות (פרק רביעי משנה ד') התחתונה רחבה חמש ורובע שש, אמציעית שש ורובע שבע - המגרעת קרי רובע, לפי שהוא כעין שורה בולטת. דרובע היינו שורה. כדתנן במסכת תמיד (פרק ראשון משנה א): בית גדול היה ומוקף רובע של אבן, ומפרש בגמרא דהיינו איצטותא. ועוד יש לפרש: דבבית שני היתה יציע התחתונה שש, והיה חלוק מבית ראשון, כמו שמצינו שהלוקחן תאים שלעתיד במשכן דיחזקאל, דכתיב התם 'ורוחב הצלע ארבע אמות' - הכא נמי שש אמת כך היו חלוקין מבית ראשון, ומצינא למימר דחשיב שפיר מלמטה.

לכא - תשמישן למים. ובית תשמישתא לחוד - ושמישן למים. ובית תשמישתא לחוד. לפירא אינו בכלל בית, אף על גב דלא הוה ארבע אמות. אבל יציע ובית - הוה תשמישתא הוה הוא. מקום דירה. לא חשיב - ובטיל לגבי בית. **השתא יציע** - תשמישתא שוה לגמרי לשל בית - אמרת: לא מידובן להדי בית. חרד - העשוי לשמירת ממנו, ואין דומה לתשמיש לשל בית - לא כל שכן ואמאי איצטרך למיהדו ולמיתניה;

לכא - תשמישן למים. ובית תשמישתא לחוד - ושמישן למים. ובית תשמישתא לחוד. לפירא אינו בכלל בית, אף על גב דלא הוה ארבע אמות. אבל יציע ובית - הוה תשמישתא הוה הוא. מקום דירה. לא חשיב - ובטיל לגבי בית. **השתא יציע** - תשמישתא שוה לגמרי לשל בית - אמרת: לא מידובן להדי בית. חרד - העשוי לשמירת ממנו, ואין דומה לתשמיש לשל בית - לא כל שכן ואמאי איצטרך למיהדו ולמיתניה;

לא צריכא אף על גב דמצר ליה מצרים אבראי - מספקא לרבינו יצחק ביצעי, אי אמרינן נמי מצרים הרחיב לו, ממשנה יתירה, או שמא דוקא בחדר, דתשמיש אחרתא הוא כדאמר הבא, אבל יציע קנה.

אלא דקרו לה לבירה נמי בית - פירש רבינו יצחק בן מאיר: אלא דכולי עלמא, כשמוכרין בית סתם - כל הבירה

משמע, וכשרוצין להשכיר בית אחד בלא בירה -
 צריכין לפרש ולומר: בית אחד בלא בירה אני
 אומר. אם כן, אפילו לא מצר מצרים החיצונים
 כולה וזבין ליה. ומתוך לשון קונטרס משמע נמי
 שרצה לפרש כן, ולפירוש זה, הדא כתובי בכל
 הפסדים 'לבירה נמי בית', היינו כמו שקורין
 לבירה בירה - קורין נמי לבירה בית. וקשה
 לרבינו יצחק: דאם כן ליה ליה לשנויי: לא צריכא
 דקרו נמי לבית בית, וקרו כולי עלמא לבית בית.
 ולבירה בית', ואמאי איצטריך למימר: דאיכא
 דקרו לבירה בירה. פירושו: ויאלץ בית. ואיכא נמי
 דקרו לבירה בית ונתראה לרבינו יצחק דהכי
 פירושו: ואלא דקרו לבירה נמי בית, כמו שקורין
 לבית בית - כולה וזבין ליה, כיון דמצר לו מצרים
 החיצונים. ובתר הכי משני דאלא כולי עלמא דקרו
 לבירה בית, אלא איכא דקרו לבירה בירה ולא
 בית. מינה שירוי שייר - ואם תאמר:
 ונימא דהמים מדרעים, כדאמרינן רבי יהודה גבי
 מוכר לו את העבד, ה"א המוכר את הספינה" (בבא
 בתרא עו, ב). דהיה ידוע שאין הנמז שיה מנאחם
 בו - הכי נמי נמא: הדבר ידוע שאין הבית שיה
 כל כך, אלא כל הבירה קאמר ויש לומר: הדבא
 כרבנן דרבי יהודה, דאמר: אי דהמים אריה.
 והיה ר"י המוכר פירות" (לקמן עב, א) פריך:
 ונחיו, ו"א מי דיא לרדיא - נפרש בשנינו שם
 בערות השם. ועוד אמר רבינו יצחק: דשמעתין
 אתיא אפילו כרבי יהודה, דגבי קרקע לא שיכא
 הודעת דמים, דפגעני קנה אדם קרקע עשה
 יותר ממה שהיה שיה כדאמר בפרק "מי שהיה
 שירי" (כתובות נא, ב). והוא ברבא דהווי מסקיבא
 אלפא וזי כר, הווי ליה תרי אפרתי, וזן חדא בחמש
 מאה וחדא בחמש מאה, אתא בעל חדא בחמש
 לחדא מנייהו, הרק אר טריף לאידך. שקל אלפא
 זוז, ואמר ליה: אי שריא לך באלפא זוזא - לחיי,
 ואי לא - שקול אלפא זוזי וארסיסקא. ומה שפירש
 רבינו שמואל דליק שקי בקרקע הודעת דמים,
 משום דאין אונאה בקרקעות - אי נראה אפילו
 יצחק, דהא אינו בשביל ששהו יתה, דהא
 הקדשות ועבדים נמי אין להם אונאה אלא גזרת
 הכתוב הוא, ושיך שפיר הודעת דמים. ועוד: דהא
 ביטול מקח יש לחק. **ארעא**
 דהא דאמר ב"הושאל" (בבא מציעא ק, א) האי
 מאן דמשאל ארעא לחבריה למירעף ביה פרסי
 - רפיכ ביה פרסי דאית ליה, ולא אמר.
 "פרסי" תרתי משמע: הים דרך הוא משאלו -
 לכל מה שצריך. אבל הבא, בשביל שימכור אדם
 שתי שדות - לא ימכור כל שדותיו. ויש פורשים:
 דהתם די המשאל על התחנותה, דשואל מוחק.
 אבל הבא, די לוקח על התחנותה, שדומך
 מחוק. ואין נראה לרבינו יצחק, דהתם נמי, הוואיל
 וסופה לחזור לשביל עם - הווי מחוק מחוק,
 כדאמר רב נחמן (ע"ב, א) דקרו בשאלתא
 כדאשכחן (בבא בתרא צב, א) גבי מוכר שור לחבריו ונמצא נגון, דאולי בחר מחוק במעות עתה, אף על פי שתחלה היו של לוקח, ולא אמרינן בחוקת בעלים הראשונים קיימא. דאין נראה לחלק, דהא מיירי התם רב נחמן אפילו בא סוף החדש שנגמרה חוקתו שור ביה, אפילו הכי מוקמן בחוקת בעלים. וכן ב"המבבל" (בבא מציעא ק, א) מלואו אמר חמש ולוה אמר שלש - פירות בחוקת אובליהו, ופריך: אמאי לא מוקמן בחוקת בעלים? אף על פי שתפירות כבר אכלן מלוא - אם כן לא היו טעמא משום חוקת קרקע גרועה, אלא משום דסופה לחזור. ורבינו יצחק בן מאיר מחלק בין "פרסי" ל"ארעא". והכי נמי אי אמר "מקרקעי" - הוי אמר כל הקרקעות שיש לו, כדמוכח לקמן ב"מי שמת" (קמ"ו, ב).

לא צריכא - למינתי לא מכר את החדר, אלא דמצר לו מוכר ללוקח בשטר מכירה מצרים חיצונים שחוקי לחדר. דסלקא דעתך אמינא מכר את החדר, שהרי בתוך המצרים הוא - קא משמע לן מנתיחן דלא מכר אלא בית, והאי דמצר חוץ לחדר, וכתב "ביתו של פלוני מן המערב" - מצרים הרחיב לו. כדכר נחמן - שלא ידע לפרש ולומר "חדר שלו היא ממערב של בית", דאין זה מצר הניכר לאנשי העיר, והלכך כתב מצרים הניכרים. בבירה גזילה - בית גדול הוא, ופתוחו לו בתים סביבותיו. ואין הבירה עשויה לתשמיש אלא לשיבת היולד ביו הבתים. והכל בית אחד הוא, כדכתוב "הבירה אשר הניחתי" (דברי הימים א טז). המוכר בית לחבירו - ונכון שהיה עומד באחד מבתי הבירה, ואמר לו "בית זה הוא מוכר לך". כולה וזבין ליה - דכיון דליכא דקרו לבית בית ולבירה בירה, אלא מלוא ביתך מוקריא בית - איהו בית זבין ליה, וקנה הכל. ואיכא דקרו לבית - ששכרתי בית, ולבירה עומד קרו חבירי מהו דתימא - כיון דמצר ליה מיערי ברא, וכולה מוקריא בית - כולה וזבין ליה. קא משמע לן - רב נחמן, דלא אמרתי הכי. משום דהוה ליה למכתב - למכות: "ולא שירית מובני אילן שבחוק ארבעה המצרים קדמי כלום". שהרי כך תיקנו חכמים לכתוב, בשביל שיש בני אדם שמתרביצים המצרים בשטר המכירה, ואינו מוכרים כל מה שבחוק המצרים, ואולי אכן היה להם, שמע מינה בר. בבקעה גזילה - שיש בה שדות הרבה וזן שלה, ונכון שהיה עומד באחד מן השדות, ואמר לו "שדי זו אני מוכר לך". והמים מדועיקן ליכא למימר, ואולי אכן היה גבי בקעה, דהא אי אונאה לקרקעות. **וצריכא** - לאשמועינן גבי בירה ובקעה, דמצרים הרחיב לו. משום דהא תשמישתא לחוד - בו - בית ובירה אין תשמישן שיה, ולפיכך אין בירה בכלל בית, ואמרינן מצרים הרחיב לו. אבל שדות שבבקעה, בכל עומד לרשיה - אימא דכולה וזבין, כדבקה בליל שדה, ליה ליה למיטצי - לחדר, דלא ידע מוכר הארץ ימצא דעת אתח בתוך שדותיו, והלכך הוצרך להרחיב מצרים, ולכתוב "שדה ראובן מן המזרח ושדה שמעון מן המערב", וכן לכל ארבע רוחות. אבל גבי בירה, שעשויה בניתי משניו בן מהו בין שרובו בין באורך בין בגובה ועיבי הכתלים, והיה יכול למצור ולכתוב אותו בין ששעו בין וכן מצינא, וכן ככל רוח ורוח, ומדלא עשה כן, אימא דלמימר דכולה וזבין, צריכא. כפאן כרם נחמן אמר רבה גבי אבול - מרישא, דסבירא ליה דאמרינן בעלמא מצרים הרחיב, והלכך תקנו לכתוב, דלא לישען מוכר "מצרים הרחיב", ופיסדי לוקח. **ארעא דבי רבי חימא** - שרקת מרבי חימא. ארעא לשון יחיד אמר ליה, ויטול הלוקח הפחותה שבשתיהן, דיד בעל השטר על התחנותה. ומפרש גמרא ואולי, **ואי אמר ליה** - איניש לחבריה. **ארעא** - מוביננא לך. **כובתי** - נגות. **ורדיסי** - כרימים. ויהרא - כל הקרקעות קרוין כן. ואי

והואיל וסופה לחזור לבעליה, ואין לומר דיש לחלק בין קרקע למנטלטיק, דאין חוקת השוכר חשובה בקרקע כמו במנטלטיק, כדאשכחן (בבא בתרא צב, א) גבי מוכר שור לחבריו ונמצא נגון, דאולי בחר מחוק במעות עתה, אף על פי שתחלה היו של לוקח, ולא אמרינן בחוקת בעלים הראשונים קיימא. דאין נראה לחלק, דהא מיירי התם רב נחמן אפילו בא סוף החדש שנגמרה חוקתו שור ביה, אפילו הכי מוקמן בחוקת בעלים. וכן ב"המבבל" (בבא מציעא ק, א) מלואו אמר חמש ולוה אמר שלש - פירות בחוקת אובליהו, ופריך: אמאי לא מוקמן בחוקת בעלים? אף על פי שתפירות כבר אכלן מלוא - אם כן לא היו טעמא משום חוקת קרקע גרועה, אלא משום דסופה לחזור. ורבינו יצחק בן מאיר מחלק בין "פרסי" ל"ארעא". והכי נמי אי אמר "מקרקעי" - הוי אמר כל הקרקעות שיש לו, כדמוכח לקמן ב"מי שמת" (קמ"ו, ב).

ואי אמר ליה נכסי אפילו בתי ועבדי - אבל מטלטלי לא, עד דאמר ליה "כל נכסי". מצר לו - המוכר שדה לחבירו בשטר המכירה, מצר מערבי ארוך מאה אמה, ומצר מרזחי כנגדו קצר חמשים אמה, שלא הגיע אלא עד חצי השדה, ומצר של צפון הדרום מימין ושמאל מן המזרח עד המערב, כזה: **אלא הקצר** - כנגד מצר מזרחי יקנה, ודייני חצי השדה, ומצר מערבי שהוא

- 1 ארוך - מצרים הרחיב לו, דמצר שלם הוצרך
- 2 לכתוב בשטר. ויקנה כנגד ראש תור - כלומר,
- 3 הא איכא למימר דדוקא כתב לו מצר מערב
- 4 ארוך ומצר מזרח הקצר, דייני כוד לקנות מצר
- 5 מערב מאה אמה באורך המצר, ומצר מזרח
- 6 חמשים אמה. ודיכי דמי - כגון שיקנה כל
- 7 השדה באלכסון, וכנגד ראשי השדות של מזרח
- 8 ומערב; כזה: **ומצר רב** - מקומ דאשתיק,
- 9 אבל בתר דאשתיק - אודי בתרייהו. **היכא**
- 10 **דאיכא מצר ראיבן** ושמעון מוצר ומצר לוי
- 11 ויהודה כנגדו כמערב - ורובח השדה מאה

אמה, והוי מצר לוי כנגד ראש חמשים אמה, וכן מצר יהודה כנגד שמעון חמשים אמה, וכתב לו בשטר-מצר ראיבן ושמעון מן המזרח, ומצר יהודה מן המערב, ודייני מצר מערבי קצת, ולוי לא הוכיח - **הכא מודה רב דיקנה כנגד ראש הקצר** - הכי הוה ליה למיכתבו: ושמעון כנגד (חצי) יהודה, כלומר, מצר מזרחי שהוא ארוך לא יקנה אלא יהודה כנגד שמעון, ודייני חצי השדה, ומדלא כתב הכי - שמע מינה כנגד ראש תור קאמר ליה. אבל לעיל במילתיה דרב מיירי כגון ראיבן ושמעון מצר מזרחי, ויהודה מצר מערב כנגד שמעון, וכתב לו: יהודה מצר מערב ושמעון מצר מזרח, ודייני אחד ארוך ואחד קצר - התם לא קנה אלא כנגד הקצר, ודבעל כרחך מצר מערב הרחיב לו, שלא יכול לפרש "ושמעון כנגד חצי יהודה" כי הכא, שאין כותבין חצי מצר, והוצרך לכתוב מצר שלם. נראה דהכי רסיני: מדהוה ליה למיכתב ראיבן כנגד לוי, בדמשמע שמצר לו מצר ראיבן ושמעון ארוך, ומצר לוי הוא הקצר. אבל יהודה לא הוכיח. ונראה כן דהרמב"ם להעמיד החרטום של מצר בתורה אחרת, ובפירוש רבי תנאל מרומא גרסינן: מדהוה ליה למיכתב מצר לוי כנגד מצר ראיבן, וכיוצא בו מצר יהודה כנגד מצר שמעון, ומשם לוי ללמוד שכתוב בספרים שולחן: מדהוה ליה למיכתב לוי כנגד ראיבן ולא כתב בו, וכן עיקר. **מצר ראיבן מוצר ומערב כו'** - המוכר שדה לחבירו ורוצה לכתוב מצריה, ויש לשבטו ראיבן שתי שדות אחת במזרח ואחת במערב (ולשמעון שכנו שתי שדות אחת בצפון ואחת בדרום) - לא יכתוב לו סתם "שדה זו שאני מוכר לך הרי היא בתוך שדות ראיבן ושמעון", דאזי למיפיל ליה באלכסון כזה: ומצא שנוטל אצל מצר ראיבן ושמעון. אבל כשכותב "מצר ראיבן רוחן תרין", ומצר שמעון שדות רחוקות - **הרי ארבע רוחות**. וכל שאן אכתיב לו בפירוש חצי ראיבן מוצר ומערב, מצר שמעון צפון ודרום" - דשפיר דמי. **סיים לוי את הקרנות** - לשון סימן. שהיו שדות הרבה של בני אדם מצרין אותו, ולא כתב אלא ארבע שדות של ארבע קרנות השדה, אבל ארכה והרבה לא מצר כלל. מי אמרינן: אין דרך למכור קרנות השדה, אלא כל השדה שבתוך הקרנות מוכר לו. דמיוש הכי סיים לו קרנותיו. אי דלמא לא מוכר לו אלא תלם באלכסון, מקרן לקרן, שתי וערב כוהבמין **נאם** - אות זינית, ודומה לכו"ף. כגון שמצר לו קרן דרומית ומזרחית וקרן צפונית מערבית, ונמצא שמצר תחלת כל רוח כוח (א): אם תמצא לומר גבי סיים לו את הקרנות דלא קנה אלא כנגד הקרנות - דייני משום דחתם לא סיים את הרוחות, אבל הכא שמצר תחלת כל הרוחות - **כמי שמצר את כולן דמי**, וקנה הכל. או דלמא לא קנה אלא באלכסון, כזה (ב). **כסיווינן**

מצר ראיבן לרוחין תרין - אף על פי שאם היה כותב בו קרקע שבין שדות ראיבן ובין שדות שמעון לא היינו יכולין לומר שיקנה חצי שדה כזה. דאם כן לא הוי בין שדות ראיבן ושמעון (בוותה). ומיזיה קאמר דקנה באלכסון מקרן לקרן, והויא בין שדות שמעון וריבון בוותה. **כמין** נאם - פירש רבינו יצחק: מורה דרררר. ודייני משתי רוחות. וקשה לפירוש: דאם כן, אמאי צריך למיכתב לעיל "מצר ראיבן לרוחין תרין ומצר שמעון לרוחין תרין" אי קני כמין גאם ופירוש הקונטרס נראה עיקר.

ואי אמר ליה נכסי אפילו בתים ועבדים - אבל מטלטלי לא. ואף על גב דאמר ב"מ שמת' (בבא בתרא קג, ב): "כל נכסי לפלוני", גלימא איקרי נכסי - לשון "נכסי" שאני, דמשמע ריבוי יותר מ"נכסי" דהכא. אבל אין לחלק משום דחתם אמר "כל נכסי", דאם כן הוה ליה לחלק התם כדמחלק התם בין "מטלטלי" ל"כל מטלטלי". ועוד יש לומר: דחתם מיירי במזבח, דבעין יפה נותן יפה נותן, ודאם בכמר.

מצר אחד ארוך ומצר אחד קצר - ומיירי שנוצר לכל ארבע רוחות, כדפירש הקונטרס. דאי לא מצר אלא מזרח ומערב אלא מצר צפון ודרום - אם כן היכי קאמר ליה רב - דלא קנה ראש תור? אדרבה, הוה ליה למפרך דלא לינקי אלא תלם אחד במזרח ותלם אחד במערב, דהא אית ליה לרב אסי לקמן במצר לו מצר ראשון ושני ושלישי, ומצר רביעי לא פירכא ליה, דלא קנה אלא תלם אחד על פני כולו. ומה שהקשה רבינו יצחק לפירוש הקונטרס: אי נאמרעב הוה מצר לו אמאי לא קנה אלא כנגד הקצר, דאם כן אמאי מצר לו מצר רביעי? לאו פירכא דהיא, דבעין למימר: מצרים הרחיב לו. ו**מודה** רב - פירש בקונטרס: קודם ששתק, משמע דבשתק מודה ליה. אף על גב דלקמן (עמוד ב) שתק (רבא) וצריך להיות: רבה) לאביי אף על גב דלא הודה ליה, אלא שלא חש להשיבו - הכא ליכא למימר הכי, דרב כהנא ורב אסי הוו כמו תלמידי חבר לרב. כדאמרין (סנהדרין ג, ב) דלסבריה לא הוה צריכי. ובכרז מוקמות רב מודה כששתק להם, בפרק קמא דבבא קמא (יא, א) גבי אין שמין לא לגבי לא גלולין, דקאמרין: אדרבה, מדאמרין ליה רב כהנא ורב אסי לרב דינא הכי, שתיק - שמע מינה שמוק, ולא אמר הא דשתיק שיהו רב חש להשיבו. ובפרק קמא דביצה (א, א) גבי שפירח שגולד ביום טוב, דאמריו ליה רב כהנא ורב אסי לרב: וכי מה מה זה לעגל שגולד מן הטרופה? ושתיק רב. אמר רב יוסה: נאי טעמא שתיק רבי לימא לה: הואיל ומוכן אגב אמו כלכלמי, וכן ב"איהו נשך" (בבא מציעא טז, ט), גבי פסיגה, אמר רב: אנרא ופגרא. אמר רב כהנא ורב אסי לרב: אי אנרא לא פגרא, אי פגרא לא אנרא. שתיק רב. אמר רב ששה: נאי טעמא שתיק רב? לא שמע ליה את דרנאי בו. אשכח בכל תהוה, דלא מפני שלא חש להשיבו שתק, אלא מפני שהורו.

מרהוה ליה למיכתב מצר שמעון כנגד יהודה - פירוש: כנגד יהודה לבד, ולא הוה ליה למיכתב ראיבן, ומדכתב ראיבן - שמע מינה שדה שדה תור קאמר ליה. וגויסתא זו אינה נראה, דלמא ליה למיכתב כהני גונא, דהשתא דלג לוי? יהודה היה לו לרלג, שהוא אחרון לכך גרסי רש"ם: מדהוה ליה למיכתב ראיבן כנגד לוי, והשתא דלג יהודה. ומכל מקום קשיא לרבינו תם, דהכי הוה ליה למימר: מדלא הוה ליה למיכתב שמעון וכתב - שמע מינה כנגד ראש תור קאמר ליה. ונראה לרבינו תם כגירסת אשונה. ולא קאי איקרי מילתיה דרב, דקאמר ליה קנה אלא כנגד הקצר - דאם כן הוה ליה למימר: מדלא הוה ליה למיכתב ראיבן. אלא קאי אדיוק, דכי היכי דקאמר רב דלא קנה אלא כנגד הקצר - הכי נמי אמר מצר ראיבן ושמעון מצר מזרח, ומצר לוי חצי שדה מצר מערב, ואצל לוי קרקע עולם - דמודה רב דקנה כנגד הארוך, כיון שלא מהא למצור. והוא קאמר, דהכא דמצא למצור, כגון לוי ויהודה מן המערב - מודה רב דלא קנה כנגד הארוך אם דלג יהודה. וגרסינן: מדהוה ליה למיכתב יהודה כנגד שמעון. דאי גרסינן שמעון כנגד יהודה הלשון דיוק, ופירושו נגומגום, דלא קאי אדברי רב אלא אדיוק, ואין להקשות: אמאי לא קאמר נגרא מודה רב עיקר דבריה, כדפירש הקונטרס? ולימא: מדלא הוה ליה למיכתב כי שמוא לא חשש הגמרא לפירש זה. ודפשיטא דלא קנה אלא כנגד הקצר, דודאי לא מצר לו מצר שמעון בתנא, ולא הוצרך לפרש אלא אמאי לא קנה כנגד הארוך, כיון שמצר לו מצר שמעון.

ראובן לרוחין תרין - אף על פי שאם היה כותב בו קרקע שבין שדות ראיבן ובין שדות שמעון לא היינו יכולין לומר שיקנה חצי שדה כזה. דאם כן לא הוי בין שדות ראיבן ושמעון (בוותה). ומיזיה קאמר דקנה באלכסון מקרן לקרן, והויא בין שדות שמעון וריבון בוותה. **כמין** נאם - פירש רבינו יצחק: מורה דרררר. ודייני משתי רוחות. וקשה לפירוש: דאם כן, אמאי צריך למיכתב לעיל "מצר ראיבן לרוחין תרין ומצר שמעון לרוחין תרין" אי קני כמין גאם ופירוש הקונטרס נראה עיקר.

אימתר

בבא בתרא. המובר אהבית - פרק רביעי דף סב עמוד ב - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזליץ)" תוספות

איתמר

להאי גיסא דתימרא להאי גיסא שרדא - אף על גב דבעלמא בכל דכותי, אמרנן: המוציא מחבירו עליו הראיה ואוקי ממונא בחוקת מריה, בין היבא דמספקא בעובדא היכי הוה, כגון לעיל (לב, ז). דאמר: דליבא סהירי למר ואיבא סהירי למר - היבא דקיימא אירעא תיסקו, בין מספקא לן בדניא, כהדייא דסוף "השואל" (בבא מציעא קב, ב) דמוקי שמואל

1 להאי גיסא דתימרא להאי גיסא שרדא - אף על גב דבעלמא בכל דכותי, אמרנן: המוציא מחבירו עליו הראיה ואוקי ממונא בחוקת מריה, בין היבא דמספקא בעובדא היכי הוה, כגון לעיל (לב, ז). דאמר: דליבא סהירי למר ואיבא סהירי למר - היבא דקיימא אירעא תיסקו, בין מספקא לן בדניא, כהדייא דסוף "השואל" (בבא מציעא קב, ב) דמוקי שמואל לתמינתין בחוקא, ששבר מרזיץ בבא באמצע החדש, לכך יתירא, דמספקא אף על פי תפוס לטו רשון או אחרון, אבל בא תחלת החדש - כולו למשכיר, בסוף החדש - כולו לשוכר, והמוציא מחבירו עליו הראיה, אלא שבאן גרמא לחכמים לעשות לטוהר, וגיב קדשה בעשרים ובתן לה שלשטיש חצאין, פברק "מני שמת" וכלא בריעא קמה, א. דמספקא לן לרבי יוסי אי קדושין לטיבועה ניתנו אי לאו, ואין מנהל לה בספק טיבועה מכסך קדושין אלא מצודה, היינו חולקין, ולא בני למימר המוציא מחבירו עליו הראיה, אף על גב דמסתמא לא סבר כסומבוס, דלית הלכתא הכי, ועוד, דאוקי שמואל בתמינתין דסוף "השואל" דאירייב בה רבי יוסי בבא באמצע החדש, היינו כרבנן דסומבוס, וכן לא רבי סבר פברק קמה דבבא קמא (ט, א) גבי אחין שחלקו ובה בעל חוב וטרף חלקו של אחד מתן, דארמיתין נוטל רביעי בקרקע כו - דמספקא ליה אי יורשישא אי בלקוחת דמו, וחולקין, ולא אמר המוציא מחבירו עליו הראיה, ובי"ש נוטלין" (בבא בתרא קכד, ב) נמי, גבי בכור שאינו נוטל פי שנים מבולח, הדינה ליה ראי, ובמלוה שעמו אמר ההם (קכ, א) דפליג משום הדמוציא מחבירו עליו הראיה, דמספקא לן אי גמר ומשעבר נכסיו כל כך שיהא אביו מוחזק כדי שישלם כתוב פי שנים, או לא, ואי חלוקה בספקא, וכן (בבא מציעא פג, א) דדרד באקרא ויתאבד - וכן משלם מלגא, אי סניטמא, נפש חור לודס חלתי - קרוב לפשיעה וקרוב לאונס, בכל אלו היה נראה לחכמים שחולקו, היבא דלא מפרש גמרא מדי - אית לן למימר המוציא מחבירו עליו הראיה, היבא דלא אייתרמה הלכתא לא במר ולא במר, וסבירא ליה לדיין כחד מייניהו, ועבד - מאי עבד עבד, דהכי אמר פברק "ליה השביעין" (שבועות מז, ב) הושתא דלא אייתרמ לא במר ולא במר, ועבד במר - עבד, ועבד במר - עבד, ועבד במר - עבד, ואי מספקא לדיין כמאן הלכתא - המוציא מחבירו עליו הראיה. **חוינא** להנהו שטרי דבתב על פלוג דאית לי בארעא פלוג - כלומר, היו מוגבין פלוג, פלוג בארעא פלוג - ריבעא - היו מוגבין אותו ריבעא.

בסריוגין מהו? תיקו. **מְצַר לו מְצַר רֵאשׁוֹן וּמְצַר שְׁנֵי וּמְצַר שְׁלִישִׁי, וּמְצַר רִבְעִי לֹא מְצַר לו - אָמַר רַב: קְנֵה הַכֵּל חוּץ מִמְצַר רִבְעִי, וְשִׁמְמָאֵל אָמַר: אִפְּלוּ מְצַר רִבְעִי, וְרַב אָסִי אָמַר: לֹא קְנֵה אֶלָּא תֵּלֵם אַחֵר עַל פְּנֵי כוֹלֵה; סָבַר לֵה פֶּרֶב, דְּאָמַר: שְׂיִירֵי שְׂיִיר, וּמוֹדֵשׁוּיָר מְצַר - שְׂיִיר נָמוּ בְּכוֹלֵה. אָמַר רַבָּא, הִלְכְּתָא: קְנֵה הַכֵּל חוּץ מִמְצַר רִבְעִי, וְלֹא אִמְרִין אֶלָּא דְלָא מִבְּלַע, אֶבְל מִבְּלַע - קְנֵה, וְכִי לֹא מִבְּלַע נָמוּ - לֹא אִמְרִין אֶלָּא דְאִיבָא עֲלֵיהּ רִיבְבָא דִדְיָקְלָא, וְהוּי תִּשְׁעַת קַבִּין, אֶבְל לִיבָא עֲלֵיהּ רִיבְבָא דִדְיָקְלָא, וְלֹא הוּי תִּשְׁעַת קַבִּין - אֶבְל דְּרַבִּי מוֹבְלַע, אֶף עַל גַּב דְּאִיבָא עֲלֵיהּ רִיבְבָא דִדְיָקְלָא, וְהוּי תִּשְׁעַת קַבִּין - קְנֵה, אִיבָא דְאָמְרִי: אָמַר רַבָּא, הִלְכְּתָא: קְנֵה הַכֵּל, וְאִפְּלוּ מְצַר רִבְעִי, וְלֹא אִמְרִין אֶלָּא דְּמִבְּלַע, אֶבְל לֹא מִבְּלַע - לֹא קְנִי, וְכִי מִבְּלַע עַל לֹא אִמְרִין אֶלָּא דְלִיבָא עֲלֵיהּ רִיבְבָא דִדְיָקְלָא, וְלֹא הוּי תִּשְׁעַת קַבִּין, אֶבְל אִיבָא עֲלֵיהּ רִיבְבָא דִדְיָקְלָא, וְהוּי תִּשְׁעַת קַבִּין - לֹא קְנֵה, מִפְּלַל דְּכִי לֹא מִבְּלַע, אֶף עַל גַּב דְּלִיבָא עֲלֵיהּ רִיבְבָא דִדְיָקְלָא, וְלֹא קְנִי. שְׂמִיעֵנן מִתְרַוְוִיהוּ לִישְׁנֵי דְרַבָּא, דְּבִשְׁדָּה לֹא שְׂיִיר וְלֹא מוּדִי, וְשִׁמְעֵנן נָמוּ, דְּהִיבָא דְּמִבְּלַע, וְלִיבָא עֲלֵיהּ רִיבְבָא דִדְיָקְלָא, וְלֹא הוּי תִּשְׁעַת קַבִּין - קְנֵה; לֹא מִבְּלַע, וְאִיבָא עֲלֵיהּ רִיבְבָא דִדְיָקְלָא, וְהוּי תִּשְׁעַת קַבִּין - לֹא קְנֵה; מִבְּלַע, וְאִיבָא עֲלֵיהּ רִיבְבָא דִדְיָקְלָא, לֹא מִבְּלַע וְלִיבָא עֲלֵיהּ רִיבְבָא דִדְיָקְלָא - אִתְמַר לֵה לְהַאי גִּיסָא וְאִתְמַר לֵה לְהַאי גִּיסָא, שְׂרֵיבָא דְרִיבְוִי, אָמַר רַבְה: "פְּלָגָא דְאִית לִי בְּאַרְעָא" - פְּלָגָא, פְּלָגָא בְּאַרְעָא דְאִית לִי" - רִיבְעָא, אָמַר לִיה אֲבוּי: מֵאִי שְׂנָא הָכִי וּמֵאִי שְׂנָא הָכִי? אִישְׁתִּיק. אָמַר אֲבוּי: אֵינָא סְבָרִי, מִדְּאַשְׁתִּיק קְבוּלִי קְבֻלָּה; וְלֹא הוּי, חוּינָא הָנְהוּ שְׂטְרֵי דְנַפְקִין מִפְּנֵי מֶר, וּבְתַיִב הָהוּי הָכִי: "פְּלָגָא דְאִית לִי בְּאַרְעָא" - פְּלָגָא, פְּלָגָא בְּאַרְעָא דְאִית לִי" - רִיבְעָא, וְאָמַר רַבָּא: "מְצַר אֲרַעָא דְמֵינָהּ פְּלָגָא" - פְּלָגָא, מְצַר אֲרַעָא דְמֵינָהּ פְּסִיקָא - תִּשְׁעַת קַבִּין, אָמַר וְלֹא**

בסריוגין מהו - כגון שהיו מקפין אותו שמונה בני אדם, שנים לכל רותה רואין ושמעין מן המורה, ולי יודעהו הן אפון, יששכר וחובלן מן המערים, ויסק רומימן מן הדרום, וככה: ראובן מצר מורה, לוי מצר צפון, יששכר מצר מערב, יוסק מצר דרום. אם תמצא לומר כמין גאם לא קנה אלא באלכסון - היינו משום דדרך למכור תלם אחד בין שני שדות, ולא היה איהו דרך למכור בסריוגין, ורגלים לדבר, שדורה איהו לו לכתוב כולם, ולגמגם בסריוגין ליתן מצר בכל ארבע רוחות, או דלמא הכא נמי לא מכר אלא כנגד אותו של מצר, ובאלכסון, כוה: קנה הכל - כל גמגם שמובלע בתוך שלשה המצרים, חוץ ממצר רביעי - התלם עצמו של מצר רביעי לא קנה, דלהכי אתני מאי דלא כתב מצר רביעי, אפילו מצר רביעי - הדאי דלא כתביה למשום דלא צריך, תלם אחד על פני כולה - אצל שלשה המצרים, כמין חיותי, סבר לה - רב אסי כרב, דאמר הדאי דלא כתביה - משום דשירוי שירי לעצמו מן השדה, ועדיפא דרב אסי מדרב, דקמבר רב אסי: מדרשייה למצר - שיריהו וסבר לו לכולהו שדה שבנגד המצר, ומיהו, האני שלשה מצרים שכתב לקנות פורתא, הדינת תלם אחד אצל המצרים, ולא אמרן - דלא קנה מצר רביעי אלא דלא מבלע בתוך שני המצרים שמבאן ומכאן, אלא הולך על פני שניהם, כוה (א) אבל מובלע כוה (ב) - קנה לה מה שיש בתוך (א) (ב) המצרים, הכי גרסינן: וכי לא מובלע נמי לא אמרן אלא בדבאבא עליה ריבבא דידיקלא והוי תשעת קבין אבל ליבא עליה דלא מובלע נמי לא היה תשעת קבין אף על גב דלא ריבבא עליה ריבבא דידיקלא אלא דלא מובלע נמי לא קנה דריבבא עליה ריבבא דידיקלא אלא תשעת קבין קנה - ואמאי דקאמר רבא כהדיא "חוץ ממצר רביעי" קאי, ואוקמה דללא מובלע לא אמרש, וכי לא מובלע נמי לא דאמרן לא קנה - לא אמרן אלא דריבבא עליה הרבבא דקלים גטעוסים שם, אי נמי, דהוי ההוא מצר תשעת קבין שכעור שדה פברק ראשון (בבא בתרא יא, א), דהוי דחשיב - שיריהו לעצמו, דקדיק גמרא: מכלל דבר דרבא גאו למדין, מואקמיה להאי "חוץ ממצר רביעי" בתרתי לרישא, דללא מובלע ובגו דריבבא עליה ריבבא דידיקלי - מכלל דאי מובלע, אף על גב דליבא עליה ריבבא דידיקלי - קנה, דליבא אלא חדא לרישא, איבא דאמרן בו ואפילו מצר רביעי ולא אמרן אלא דמיבלע אבל לא מובלע לא קני וכו' מכלל נמי לא אמרן אלא מובלע עליה ריבבא דידיקלא ולא היה תשעת קבין אלא איבא בו אף על גב דמיבלע נמי לא

קנה מכלל דכי לא מובלע אף על גב דריבבא עליה כו' לא קנה, משום דאיבא חוץ לרישא, וקפסיק גמרא: שמענין מהו חוץ לרישא וכו', דלפניו בלבקמן, בהכי מיהא לא פליגי, וכן הלכה, דבארעא לא שירי אלא במצר רביעי, הדיינו כרב, והיבא דמיבלע וליבא עליה - קנה, דאיבא תרתי לשיבותא, והיבא דלא מובלע וליבא עליה כו' - לא קנה, דאיבא תרתי לרישא, מובלע וליבא עליה, אי נמי לא מובלע וליבא עליה, הדינו חדא לשיבותא חדא לרישא - אמרי לה בתרי לשיני ואליבא דרבא, ללישא קמא - קנה, ללישא בתרא - לא קנה, וקפסיק גמרא: שדא דייני - השלכת היינין, מאחר דמספקא לן - נעבדי שדא, הכל פני הענין שדא ודיינין ויחייבו המוכר, עיף ונהו או רעה, הכל לפי אומר דעתם, ובא, פלגא בקשותו דמספקא לן בתרי לשיני הלכתא כמאן - לא אמרנין שדא דייני עי שפרשי פי כהיא, אלא מוציא מחבירו עליו הראיה, אמר רבה - ראובן ושמעון שהיה להם שדה שותפות, ומכר ראובן את חלקו לאניש מעלמא וכחן בו - פלגא דאית לי בארעא, כלומר: החצי שיש לי מחבירי זו אני מוכר רק, פלגא - כלומר: כל חצי השדה מכר, ולא שירי לעצמו כלום, אבל אם כתב לו "פלגא בארעא דאית לי אני מוכר כו", וריבבא - וכן לפי ריה שהיה, הדינו חצי חלקי, דהכי קאמר ליה: החצי אני מוכר לך מולקא שלי, נמצא מחצי השדה שיש לי מוכר חוצי, בארעא רביע על השדה, אמר ליה **אבי מאי שנא הכי בו** - כי היכי ד"פלגא דאית לי בארעא" - אבי מני פלגא בארעא דאית לי" - אמר דקאמר "פלגא קאי, כלומר: אותו חצי שיש לי אמרתי לך למכור, מני פו - רבה, וכתבי הכי בהנהו שטרי מכירה: דאית לי בארעא - פלגא בו', כלומר, אותו שטרי שהיה כתוב בראשה איך פלוגי אמר לנו "הווי עדים שאני מוכר לפלוגי פלגא דאית לי בארעא" - היה מוכיח בסופו שפלגא היה מוכר לו, שכן היה כתוב: וקנה פלוגי מן ראובן חצי השדה וכן בך גמון, ואותו שכתוב בו "פלגא בארעא דאית לי" - היה מפרש בסוף השטר שהקנה לזה החלק רביע השדה, **מצר ארעא דמינה פלגא** - פלגא מן ראובן חצי השדה וכן בך גמון, ומתוך לשמעון לך מצר, ומצד מרחק עבד לעצמו, ולא פירש מנהו מנהו זו וכמה שירי לעצמו, אלא קה חדה המצרים: שדה פלוגי שאני מוכר לפלוגי, מצר מערב לוי, ומצד מרחק ארעא דמינה פלגא - דהרקע עצמה שהיא שלי, שחלוקה ממנה זו שמכרתה, היא מצר מרחקי שלה - פלגא מוכר לו, דהא קאמר "דמינה פלגא", דמשמע חלוקה לחצאין, **דמינה פסיקא** - משמע: שדה הראיה לפסוק מקרקע אחרת, הדיינו לכל תפוחות תשעה קבין, כדתבן פברק ראשון (בבא בתרא יא, א) איך חולקין את החצר בו

33

בבא בתרא. המוכר את הבית - פרק רביעי דף עג עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזליץ)" חוספות רש"י

ולא את השדה עד שיהא דן תשעה קבין לזה ותשעה קבין לזה. "פסיקא" משמע: מותרת ממנה, המוטע מן ההרובה. **אי אפר** ליה **ואלין מצרינא** - "מצר מרחה ארעא דמינה פלגא, מצר מערב פלוגי", כו. הולך וחושב כל המצרים. והלכך האי "ואלין מצרינא" - יתור לשוק הוא, לייפות כחו. ולקמן בשמעתין נמי חזינא יתור לשון טובא לייפות כח. והכי קאמר אביי לעיל: **מאי שני**

אין פחות מרביע - דמספקא לן אי ררצה לומר חצי או כל שהוא. ואם תאמר: ומה מתנה היא וכל שהוא יש לומר: דנתון רביעית הלוג או יותר, אבל הנמרא אינא חושש להוכיח זה. פסק רבינו שמואל בשמעתין דכל דאמרי גבר, דהלכה כסמוכוס. ונראה דאין הלכה כסמוכוס, כמו שפירשתי ב"חוקת הבתים" (בבא בתרא ל"א, ע"ג). **מנת משערי ראשון** ש"י בו - **הבא** אל הוי כמו דין חשוקי בבית הגרנות (קדושין ו, ב). דקאמר: מקום המעשר שירוי שירי, ודמי שיעור על גמרי, אלא שמכר לו כח זה שיעוב לשטר על חלקו.

ואמאי הוא אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם - ולא הוא מצי לשנויי: רבי מאיר היא, דכר אבי רבי מאיר - כגון פירות חלק דעבדי דאתא, שהוקל בעולם הפירות גדלים מאליהן, אבל הבא - מי מימר דחש רבי ליה ואפלו חרש חרע - שמא אל תגדל התבואה.

דבארמין פריך "ואומרי" קדושין (סב, ב), אמר רבה: לא אמר רבי אליעזר בן יעקב אלא בשעת, שכבר גרלו הורעם טעם, אבל אנם, שחז עדיין קטנים - לא, (ורבא) אמר: אפילו באנם, מכל מקום תרתייהו מודו דהיבא דאין נכרים כלל ולא יצאו חוץ לקרקע - דלא קני. ורבינו יצחק פירש דלא מצי מוקי לה דרב מאיר, דאפילו רבי עזרי מודה דכל דבר שאינו בעולם דלא קנה. דבארמין פריך קמא גדיסין (ג, יב). והבא קתני: ואם אמר "לי ולבניי", מת - נותן לבניו. ואין נראה לרבינו יצחק טעם זה, דשמא לבניו שחז בעולם קאמר.

על מנת שדיטא לעלויה שלי בו - שאם רוצה להוציא זיון - מוציא. פירש הקונטרס: להוציא זיון לחצר. ושקש דאפילו תו: הוא לא איירי הבא במכירת החצר, אלא במכירת בית, והמוכר בית לא מכר חצר ומפרש רבינו תו: להוציא בה זיון, אם הוא נוהג נהג בחצר ורוצה להנעו על גבי דיוטא את הזיון - מניח, אף על פי שמכבד את הבתול. שאם

ולא היא, דאמר רב יימר בר שלמיה: ליידי מפרשא לי מיניה דאביי: בין מצר ארעא מיניה פלגא ובין מצר ארעא מיניה פסיקא, אי אמר ליה אלין מצרינא - פלגא, לא אמר ליה אלין מצרינא - תשעה קבין. פשיטא, אמר החלוק פלוגי בכוס - פלגא, תנו חלק לפלוגי בכוס, מאי אמר רבינא בר קיס: תא שמע, דתניא: האימור תנו חלק לפלוגי בבור - סומכוס אומר: אין פחות מרביע, לתבית" - אין פחות משמינית, לקדרה" - אין פחות משנים עשר, לתפית" - אין פחות מששה עשר. תנו רבנן: **כן לוי שמכר שדה לישראל, ואמר לו על מנת שמעשר ראשון שלי - מעשר ראשון שלי; ואם אמר **לי ולבניי**, מת - יתן לבניו; ואם אמר לו **כל זמן שהשדה זו בידך**, מכרה ויתור ולקחה - אין לו עליו כלום. אמאי? אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם שלי. בין ואמר ליה **על מנת שמעשר ראשון שלי**, שירוי שירי מקום המעשר. אמר ריש לקיש, זאת אומרת: המוכר בית לחבירו, ואמר לו **על מנת שדיוטא העלויה שלי** - דיוטא העלויה שלי. למאי**

המוכר בית לא מכר חצר ומפרש רבינו תו: להוציא בה זיון, אם הוא נוהג נהג בחצר ורוצה להנעו על גבי דיוטא את הזיון - מניח, אף על פי שמכבד את הבתול. שאם

שגג (ארבעה) ובפרק "שור שגג" את הפרה" (בבא קמא מו, א). **בבד** - של מים מכוסים. ואית דמוקי לה בבד של יין, ולא נהירא. סומכוס אומר אין פחות מרביע - סומכוס לטעמיה. דאמר בפרק "שור שגג את הפרה": חצי זוק לפרה רביעי לולד,

ומוקינן לה בגמרא אליבא דסומכוס, דאמר: ממון המוטל בספק חולקין. והבא מספקין ליה אי פלגא קאמר או חלק בעלמא משהו קאמר, כגון רביעית הלוג, הלכך אין לו למקבל מתנה מן הבור פחות מרביעי, ושגמא יתור. משום דאילו היה מספק לו כהאי נתון לא נתן לו פלגא או כל כלום - היה לו ליטול חמיצית של פלגא. והיינו פלגא או חלק הבור, משום המוטל בספק חולקין, הוא פלגא נמי מוטלת בספק ויהא ליה או לא. הלכך יטול חציה של פלגא דהיינו רביעי. וכל שכן השתא, דמספקא לן אי יחייב פלגא או רביעית הלוג - אין ליטול פחות מרביעי. ודאמר סומכוס לטעמיה, וכל הך שיעורו דלקחה לקדימה לטפיה - בקיאן היו שיעוריהו הללו מזה גרם כולל אחד, ופלגא דההוא שיעורא קמחייב סומכוס ליתן, משום דאמון המוטל בספק חולקין. לחבית אין פחות משמונה - כלומר, אם אמר תנו חלק לפלוגי בבד לחבית - כדי למלאות חבית, דהיינו להשקאת בהמותיו ולא להשקות שדותיו. אין פחות משמונה - בבד, משום דחצי הבור צריך לחבית. וכי קאמר "חלק" - דלמא פלגא דחבית קאמר, דהיינו רביעי הבור, או משהו קאמר. הלכך יש לו חצי רביעי, דהיינו אחד משמונה. ובשיטה זו יש לפרש כולם. לקריה - חלק חלק לפלוגי בבד, לתקן מאכלו. אין פחות משנים עשר - דהיינו רביעי, שיעור הראוי לקריה. משום לרביע פלגא קאמר, וממון המוטל בספק חולקין. **לשיח** - כלי קטן לשתות בו יין אדם. והאי שיעורא וזטר מלוליה. והלכך, גבי "תנו חלק לפלוגי בכוס" יטול רביעי - דלמא פלגא קאמר, או דלמא שוה פרוטה קאמר, וממון המוטל בספק חולקין. ואית דמפרשי כל הך שיעורו לפי אומד הדעת: אין פחות מרביעי - המוכר שדות לרביעית, כל משום דליה מוזיל גביה שיעורא האי תנאי מדי, דהו נהגה ויהו חסר, דבלאו הכי יהיה חסר. והאי לוקח איש מעשר או לא לאחור, הוא אין לו בו אלא טובת אגואה. והאי אודר ליה המוכר שדה לחבירו, ואמר לה: על מנת שמעשר שלי אהיה ליתנו כלל מי שארצה, הוא השתא נמי יש לו בו טובת אגואה זו מעשר ראשון שלו - וכדמפרש לקמן, דכיון דאין אדם קונה דבר שלא בא לעולם - שירוי שירי מקום מעשר. הלכך מעשר ראשון שלו, ואפילו אם מכרה הלוקח לאחור, דזכותו של לוי אינו יכול למכור לאחור, והכי מוכח לקמן. יתן לבניו אחיירי - אבל אם לא פירש כן - אינו מוריש דברו זה וכוותו לבניו. דכיון דמשום יתור לשוק הוא דאמריתן לקמן דשירי מקום מעשר - די לנו אי אזני יתורא למי שפירש, דהיינו לעצמו. והיינו לעצמו. והדמשהכר לאחר פקע ליה מקום המעשר ששירי לעצמו. וכשחזר ולקחה הוא מכר לו ראשון לשני - כל כותב שיהא ליה, דכי הכתי דההוא לוקח שני זבא אפילו במקום מעשר - וכל הדין לזה הלוקח ראשון אבל כותב. אמאי - מעשר ראשון שלי? הא אין אדם מקנה בו (כרבנן דרבי מאיר) מעשרה או עדיין עתיד לירוע התבואה שיצאה ממנו. אף לירוש השדה תחלה. בין דאמר ליה **על מנת** בו, כלומר, כיון דעל תנאי מכר - רוצה הוא שיקחיים התנאי, דאין אדם מתנה על חבם, ולרעת כן מכר - שקנה המעשר, והלכך שירי בידו קרקע הראוי ליגדל בה המעשר, ובמי שאמר לו שדה שלי אני מוכר לך לאירסות על מנת שתשעה חקים ואני אטול חלק עשירי. ויש פסרים דגרסינן בה: הדיא: כיון דאמר ליה "על מנת שמעשר ראשון שלי בו", ואית דמפרשים ידיתור לשוק י"ע על מנת" אף דייק, ודבארמין בעלמא (קדושין ת, א). כל האומר "על מנת" - כאומר "מעכשיו שלי". ואי אפשר להעמיד שיטת מעשרה זו כן. ובפרק מי שמת" (בבא בתרא קמא, א) אמרין דאם מכר דקל ואמר לו "חזין מפירותיו" - דשירי מקום פירותיו. והבא נמי, אמר "חזין מן המעשר" - שירי מקום מעשרו. הלכך לאו בלשון י"ע על מנת" תליא מילתא, אלא אין תבנית, והתנאי אינו מועיל אלעז על ידי שיוח - אמרין דשירי מקום. אמר ריש לקיש ואתמר לו "על מנת שדיוטא ואתמר לו שדה שלי" - הדיא לא מעלה ולא מוריד אלא אם כן שירי, אמרין: שירי שני במתנתו לעצמו פרוטה - מינה שמעינן דהמוכר ביה לחבירו ואתמר לו "על מנת שדיוטא העלויה שלי" - הדיא לא העלויה שלו, ולא גיש לו מעקה בובה שדה, דבארמין במתנתו אלא מכר עמו הבית, והתנאי זה אינו מועיל, ודבאלו הכי נמי היה הואיל של מוכר, בדיקתני ממונתיה. וק"ל את הגז כו, ולא היה צריך להגנותו, והכי נהירא דהעלויה שלו להוצאת זיון כנגד רשותו של לוקח. כדמפרש ואזיל. והוה הדין אם אמר לו "חזין מדיוטא העלויה שלי" דשירי מקום

בבא בתרא חזקיהו, ואליבא דרב זבדי דבארמין בפרק "מי שמת".

שאם רצה לבנות עלייה על גבה — לאו דאי נפלה הדר בני לה. כמיסוק למקון. אבל אם לא אמר "על מנת" — לא בני לה. אף על גב דתנן (בבא מציעא ק"ז, א.) הבית העליליה של שנים שנפלו ואמר בעל הבית לבעל העליליה לבנות כו'. ואומר רבא (בבא מציעא ק"ד, א.) דרשא דקא עליליה, ודרשא דחשיבא טפי מדיוטא. אבל דיוטא דלא חשיבא כולי האי — לא יפה כחה כמו עלייה.

ובקונטרס דחק בתום לפרש בענין אתר. **אהני** מיתוחם אירעא עד רום רקיעא למקיני בור דרות ומחילות — פירש בקונטרס: "דע רום רקיעא" — קני מזני מיד, המשכתו ב"עומקא ורומא" — קני עד רום רקיעא. ואפילו גג שיש לו מעקה גבה עשרה טפחים. והא דקתני במתניתין: אף על גב ד שכתב לו "עומקא ורומא" — אבור דרות קאי, ולא אגג. ולא אצטריך "עד רום רקיעא", אלא סוף דיבור הוא, דלא מצי לממיר מצד שפילוי ביתא, וקשה לרבינו יצחק: דדחה חזק למימרא "רומא ועומקא" דלא חריתית התוחמא" לכן נראה לרבינו יצחק: דאגג נמי קאי. דאף על גב דכתב ליה "עומקא ורומא" — לא קני לגג שיש לו מעקה גבה עשרה טפחים. הוה מצי למימרא: ואני "עד רום רקיעא" כמקיני גג שיש לו מעקה גבה עשרה טפחים. אבל דלא חש למימיר אלא גבי בור דרות, הוה אדון גין, וכל שכן הוא. ודחק רבינו יצחק לקיים פירוש הקונטרס, ומדרכת — "עומקא ורומא" — קני גג, ואהני "עומקא ורומא" — למקיני בור דרות שיש הגג. שדרי רגילין מעשות לקומאות על ראש הגג, כמו שמצינו בפרק קמא דרומא (ט, א) על גג הפחוזה ועל גג שער המים. **תא** שמע ליה את הגג — פירש הקונטרס: הדך דרשא — בלא כתב לו "עומקא ורומא" איירי, והוה לא קתני בה "אף על פי שכתב לו עומקא ורומא". ובתנא פירש כן, דאפילו הוה קאי אירשא — הא טסיק לעיל, למאי דבעי למימיר בסתמא קני, דהכי קאמר. אף על פי שלא כתב — כמו שכתב דמי, למקיני עומקא ורומא.

למאי הלכתא? רב זבד אמר: שאם רצה להוציא פה זיון - מוציא; רב פפא אמר: שאם רצה לבנות עלייה על גבה - בונה. בשלמא לרב זבד, היינו דקתני "זאת אומרת", אלא לרב פפא מאי "זאת אומרת"? קשיא. אמר רב דימי מנהרדשא: האי מאן דמזבין ליה ביתא לחבריה, אף על גב דכתב ליה "עומקא ורומא", צריך למכתב ליה: "קני לך מתהום ארעא ועד רום רקיעא"; מאי טעמא? דעומקא ורומא בסתמא לא קני, אהני "עומקא ורומא" למקינא עומקא ורומא, ואהני "מתהום ארעא ועד רום רקיעא" למקינא בור דרות ומחילות. לימא כסיעע ליה: ולא את הבור ולא את הדות אף על פי שכתב לו "עומקא ורומא"; ואי סלקא דעתך בסתמא קני עומקא ורומא, להני "עומקא ורומא" למקינא בור דרות ומחילות - דלא קתב ליה. - והא "אף על פי שכתב לו" קתני - הכי קאמר: אף על פי שלא קתב לו - כמי שכתב דמי, למקינא עומקא ורומא, אי קתב ליה "עומקא ורומא" - קני, ואי לא קתב - לא קני. תא שמע: ולא את הגג בזמן שיש לו מעקה גבה עשרה טפחים; ואי

דא עשבר בית לעלייה. אבל בלא יתור, מכי נפלה — אולא לה, ולא יבנה אתר. והכי קאמר: על מנת שהדיוטא העליונה שלי לעולמים, ואף את תפול — אחזור ואבנה. והא דתנן (בבא מציעא ק"ז, א.) הבית העליליה של שנים שנפלו וכו' אמר אבל על מנת שיהיה בית לעלייה כל הימים, ואפילו לא אתנו — מסתמא על מנת כן חלקי. ודאנו בהדרי שחזר בית לעלייה כל הימים, ואפילו לא אתנו — לא מסיק אדעתיה לעיתים תרוקת. בשלמא זבד וזבד - דאוקי יתורא רומאי להוצאת זיון, והדתי שיש מקום בתצר רומאי ושדור מקום שבה - היינו דקתני במילתיה דריש לקיש "זאת אומרת", ושריך שר לקיש ללמוד מן הברייתא דליתיה יתורא לשדור מקום. דמסברא לא הוה אמרינן דמשדור איניש לעצמו ממה שמוכר, ואף על גב דקאמר יתורא. אלא לרב פפא מאי זאת אומרת — למה לו לריש לקיש לומר "זאת אומרת" לאשמעינן דאתני יתור לחזור ולבנות הדיוטא אם תפול? בלא הברייתא נמי הוה ידענן דאתני יתור תנאי שאינו צריך לטפוי מילתא. הא דרב פפא לא שום דבר קאמר. ובמיתותין (בבא בתרא ס, א.) ומודה רבי עקיבא בזמן שאמר לו "חזי מאלו" שאין צריך ליקח לו דרך — מהתם שמוענין דכל תנאי בלא שדור לטפוי מילתא אשה. ומביתא איהו על שפעינן ליה שפי מעלמלה כלום. ורמי: "מאי עומקא ורומא בסתמא" — קני — והכי הוה ליה למימרא: אמר ריש לקיש המוכר בית לחבירו ואמר לו על מנת כו' האי מאן דמזבין ליה ביתא לחבריה — ומכר לו גם את הבור ואת הדות, וצריך לו לכתוב בשטר המכירה כן. אף על גב דכתב ליה בשטר "עומקא ורומא של בית אי מוכר לך" — לא קנה בור דרות. כדמפרש ואזיל. דלא אתני מה שכתב "עומקא ורומא" אלא למקיני עומק של בית. כגון גוף הקרקע עצמו לצורך חותך וקניית הבית אם ירצה. שאם לא כתב — לא קני ליה מסתמא, אלא הרי הוא של מוכר לחפור בורות שיחין ומערות ומתחת קרקעית הבית, אלא שלא יזיק לבעל הבית. וגם אתני ליה למקיני רומא — כגון גג שיש לו מעקה שהוא גבה עשרה טפחים מוכר מסתמא עם חבריו. כגון לקנות כל האדור עד לקרקע, וירצה לבנות — בונה, דמסתמא לא הוי קני ליה לוקח, אלא הרי הוא של מוכר להוצאת זיון או לבנות באור, וכגון שלא יכבד על ביתו של לוקח. אבל למקיני בור דרות שאין תשמעין שוה לבית. והלכך אינו בכלל עומקו ורומו של בית — ולא קני ליה עד דכתב ליה: מארעית התהומא. משולי התהומא. עדי לקרעי. ואניו האי "מארעית התהומא" למקיני בור דרות ומחילות, והאי "עד רום רקיעא" — עד רום רקיעא, ולא איצטריך כלל, אלא סוף דיבור הוא. דלא מצי אמר "מארעית התהומא" שפילוי ביתא, משמענן דלא זבין ליה משפילוי הבית ולמעלה כלום. ורמי: "מאי עומקא ורומא בסתמא" — קני — עד דפרש "עומקא ורומא". והלכך לא אתני "עומקא ורומא" למחוי יתור לשון למקיני בור דרות, דלגופיה איצטריך. אף על פי שכתב לו עומקא ורומא — אבל אגג שיש לו מעקה גבה עשרה טפחים לא קאי, דאז דאי אי כתב ליה "עומקא ורומא" קני ליה. כדמוכח לקמיה. ואי סלקא דעתך בסתמא — אף על פי שלא כתב "עומקא ורומא" קני עומקא ורומא. ואם כן "עומקא ורומא" שכתב מיותר הוא, ותיגני למקיני בור דרות אלא לאו שמע מינה: "עומקא ורומא" לגופיה איצטריך, למקיני עומקא ורומא, וליכא יתור לשון למקיני בור דרות, עד דכתב ליה "מארעית התהומא עד רום רקיעא", כרב דימי, ומשני: דלא כתב ליה עומקא ורומא — הלכך לא קנה בור דרות. אבל א' כתב ליה — קני, ואף על גב דלא כתב "מארעית התהומא", ודלא כרב דימי. הכי קאמר אף על פי שלא כתב לו — "עומקא ורומא", הרי הוא כמי שכתב לו, כדי לקנות עומקא ורומא. אבל למקיני בור דרות ומחילות כו' — צריך לכתבו בפירושו, ליהודי יתור לשון למקיני בור דרות. דהא לגופיה בור דרך, דמסתמא קני עומקא ורומא. והכי משמע מתניתין: לא את הבור ולא את הדות — אף על פי שכתב בשטר ונתרעה לו להוסיף מוכריו וכו' עומקא ורומא, שהרי כתב לו "בית זה אני מוכר לך", ועומקא ורומא בכלל בית הוא — אפילו הכי לא קנה בור דרות, דלאו בכלל בית הוא כעומקא ורומא. ואם שמע ליה את הגג — קני רישא ובלא כתב לו "עומקא ורומא" מיירי, והכי משמע מתניתין: לא את הבור ולא את הדות — אף על פי שכתב לו "עומקא ורומא", ואפילו הכי לא קנה גג שיש לו מעקה גבה עשרה טפחים, דהיינו בכלל "רומא", כדסיסקא דעתיך השתא.

למאי הלכתא — אמר ריש לקיש דאהני תנאה למחוי דיוטא עליונה שלז בלאו הכי הוא שלו, דהמוכר הבית לא מכר דיוטא העליונה שאם רצה — מוכר להוציא זיון מדיוטא עליונה; כנגד חצר של לוקח שמכר לו זה הבית והחצר — מוציא. דליתיה אתני תנאה. והכי אמר ליה: על מנת שתהא דיוטא העליונה שלי לגמרי לדכות בה חפציך אף להוציא ממנה זיון כמתחילה קודם שמכרתי לך הבית והחצר. דשייר בתנאי מקום בחצר כמו ששייר מעלמלה בשרה מקום מעשר. דכל תנאי דלא אתני מאד דקאמר — אתני דלא חשיבא לשדור מקום. והיינו "זאת אומרת" דקאמר ריש לקיש. ודוקא הוא, אבל בנו — אין לו רשות להוציא זיון עד שפירש "לו ולבני"; דבאמר לעיל בני מעשר. דכל מילתא דדייקתן מיתורה — די לנו אי אתני יתורא לעצמו כמו שפירש "על מנת שמוענך ראשון שלי" — הכי נמי אמרינן "על מנת שהדיוטא העליונה שלי". אבל לבני לא אתני תנאי המיותר. רב פפא אמר — בולי האי לא אתני תנאי לשדור מקום ממה שמכר. אבל להכי אתני תנאי המיותר, שאם רצה לבנות דיוטא או את תפול, על גבי של הבית — בונה. והכי הוה מסיק למקני: דאי נפלה הדר בני לה, דאי הוה שחק ומכר הבית סתם — היתה הדיוטא העליונה שלו כל ימי שתיקמי, אבל אם תפול — לא יחזור ויבנה על גב בית שיש לו זה, ולך דיוטא הוא דאשתבעד לו בית, אבל לדיוטא אתרת לא משתעבד, עד דאמר ליה בהדיא יתור לשוק. כדארמינן נמי בפרק "הבית העליליה" (בבא מציעא קטז, ב.) ואי דבית ליה "עלייה זו" נפלה — אולא לה, ואי דאמר ליה סתם — "עלייה זו" למיגר ליה אתרניא ומסקנא: לא צריכא, דאמר ליה "עלייה שעל גבי בית זה אני משכיר לך" דהא עשבר בית לעלייה. אבל בלא יתור, מכי נפלה — אולא לה, ולא יבנה אתר. והכי קאמר: על מנת שהדיוטא העליונה שלי לעולמים, ואף את תפול — אחזור ואבנה. והא דתנן (בבא מציעא ק"ז, א.) הבית העליליה של שנים שנפלו וכו' אמר אבל על מנת שיהיה בית לעלייה כל הימים, ואפילו לא אתנו — מסתמא על מנת כן חלקי. ודאנו בהדרי שחזר בית לעלייה כל הימים, ואפילו לא אתנו — לא מסיק אדעתיה לעיתים תרוקת. בשלמא זבד וזבד - דאוקי יתורא רומאי להוצאת זיון, והדתי שיש מקום בתצר רומאי ושדור מקום שבה - היינו דקתני במילתיה דריש לקיש "זאת אומרת", ושריך שר לקיש ללמוד מן הברייתא דליתיה יתורא לשדור מקום. דמסברא לא הוה אמרינן דמשדור איניש לעצמו ממה שמוכר, ואף על גב דקאמר יתורא. אלא לרב פפא מאי זאת אומרת — למה לו לריש לקיש לומר "זאת אומרת" לאשמעינן דאתני יתור לחזור ולבנות הדיוטא אם תפול? בלא הברייתא נמי הוה ידענן דאתני יתור תנאי שאינו צריך לטפוי מילתא. הא דרב פפא לא שום דבר קאמר. ובמיתותין (בבא בתרא ס, א.) ומודה רבי עקיבא בזמן שאמר לו "חזי מאלו" שאין צריך ליקח לו דרך — מהתם שמוענין דכל תנאי בלא שדור לטפוי מילתא אשה. ומביתא איהו על שפעינן ליה שפי מעלמלה כלום. ורמי: "מאי עומקא ורומא בסתמא" — קני — והכי הוה ליה למימרא: אמר ריש לקיש המוכר בית לחבירו ואמר לו על מנת כו' האי מאן דמזבין ליה ביתא לחבריה — ומכר לו גם את הבור ואת הדות, וצריך לו לכתוב בשטר המכירה כן. אף על גב דכתב ליה בשטר "עומקא ורומא של בית אי מוכר לך" — לא קנה בור דרות. כדמפרש ואזיל. דלא אתני מה שכתב "עומקא ורומא" אלא למקיני עומק של בית. כגון גוף הקרקע עצמו לצורך חותך וקניית הבית אם ירצה. שאם לא כתב — לא קני ליה מסתמא, אלא הרי הוא של מוכר לחפור בורות שיחין ומערות ומתחת קרקעית הבית, אלא שלא יזיק לבעל הבית. וגם אתני ליה למקיני רומא — כגון גג שיש לו מעקה שהוא גבה עשרה טפחים מוכר מסתמא עם חבריו. כגון לקנות כל האדור עד לקרקע, וירצה לבנות — בונה, דמסתמא לא הוי קני ליה לוקח, אלא הרי הוא של מוכר להוצאת זיון או לבנות באור, וכגון שלא יכבד על ביתו של לוקח. אבל למקיני בור דרות שאין תשמעין שוה לבית. והלכך אינו בכלל עומקו ורומו של בית — ולא קני ליה עד דכתב ליה: מארעית התהומא. משולי התהומא. עדי לקרעי. ואניו האי "מארעית התהומא" למקיני בור דרות ומחילות, והאי "עד רום רקיעא" — עד רום רקיעא, ולא איצטריך כלל, אלא סוף דיבור הוא. דלא מצי אמר "מארעית התהומא" שפילוי ביתא, משמענן דלא זבין ליה משפילוי הבית ולמעלה כלום. ורמי: "מאי עומקא ורומא בסתמא" — קני — עד דפרש "עומקא ורומא". והלכך לא אתני "עומקא ורומא" למחוי יתור לשון למקיני בור דרות, דלגופיה איצטריך. אף על פי שכתב לו עומקא ורומא — אבל אגג שיש לו מעקה גבה עשרה טפחים לא קאי, דאז דאי אי כתב ליה "עומקא ורומא" קני ליה. כדמוכח לקמיה. ואי סלקא דעתך בסתמא — אף על פי שלא כתב "עומקא ורומא" קני עומקא ורומא. ואם כן "עומקא ורומא" שכתב מיותר הוא, ותיגני למקיני בור דרות אלא לאו שמע מינה: "עומקא ורומא" לגופיה איצטריך, למקיני עומקא ורומא, וליכא יתור לשון למקיני בור דרות, עד דכתב ליה "מארעית התהומא עד רום רקיעא", כרב דימי, ומשני: דלא כתב ליה עומקא ורומא — הלכך לא קנה בור דרות. אבל א' כתב ליה — קני, ואף על גב דלא כתב "מארעית התהומא", ודלא כרב דימי. הכי קאמר אף על פי שלא כתב לו — "עומקא ורומא", הרי הוא כמי שכתב לו, כדי לקנות עומקא ורומא. אבל למקיני בור דרות ומחילות כו' — צריך לכתבו בפירושו, ליהודי יתור לשון למקיני בור דרות. דהא לגופיה בור דרך, דמסתמא קני עומקא ורומא. והכי משמע מתניתין: לא את הבור ולא את הדות — אף על פי שכתב בשטר ונתרעה לו להוסיף מוכריו וכו' עומקא ורומא, שהרי כתב לו "בית זה אני מוכר לך", ועומקא ורומא בכלל בית הוא — אפילו הכי לא קנה בור דרות, דלאו בכלל בית הוא כעומקא ורומא. ואם שמע ליה את הגג — קני רישא ובלא כתב לו "עומקא ורומא" מיירי, והכי משמע מתניתין: לא את הבור ולא את הדות — אף על פי שכתב לו "עומקא ורומא", ואפילו הכי לא קנה גג שיש לו מעקה גבה עשרה טפחים, דהיינו בכלל "רומא", כדסיסקא דעתיך השתא.

ואי סלקא דעתך כסתמא קני עומקא ורומא — כדפרסכת לעיל. כי גבוה עשרה טפחים מאי הוי — אמאי לא קנה? אלא לאו שמע מינה דרומא סתמא לא קני, לא וגבוה עשרה ולא אורי מעשרה ואילך. והוא הדין דלא קני עומקא סתמא ככלל, כרב דימי. ומההוא גבא לא נעקב גבוה עשרה — קני סתמא להשתמש על הגג, דאין זה יכול להגות רום, אלא בכלל גוף הערה

- 1 ממש, כעליות הבית. ומדחינן: גבוה עשרה
- 2 חשיב בית דפשי עצמו. ולא מיטביל לגבי בית
- 3 בסתמא עד דמפרש עומקא ורומא. אבל אורי
- 4 הגג עד לרקיע. דהיינו סתמא. והוא הדין
- 5 לעומקא — קני סתמא. תא שמע דאמר ריש
- 6 לקיש בו' — מדרב פפא מקיש: אי אמרת
- 7 בשלמא דסתמא קני לוקא עומקא ורומא —
- 8 היינו דאיתני תנאה ד"לע מנת" שותא מיותר,
- 9 לכדרב פפא, שאם רצה מוכר לבנות על גבי
- 10 הדיטא והלגינה בניינין אתריים ברומא על בית
- 11 — בונה. דאי לא איתני — הוה קני ליה לוקא
- 12 לרומא. שדע גבי הדיטא סתמא. דרומי של
- 13 בית קונה בכל מקום סתמא, ואפילו היכא
- 14 דאיכא דיטא העליונה שהיא של מוכר. אלא
- 15 אי סלקא דעתך סתמא לא קני לוקא רומא.
- 16 אלא של מוכר הוא — למח לי "על מנת?"
- 17 מאי אתני תנאי המיותר? בלא תנאה גמי הוה
- 18 קני מוכר לדיטא העליונה ולרומא של בית.
- 19 ואם היה הדיטא לבנות — בונה וקא סלקא
- 20 דעתיה. והיא מקשה דהכי איתני לפרושה
- 21 דמלתייה דרב פפא, כדפרישית לה. הכי גרסינן
- 22 בפירוש רבינו תנאי: דאי נפלה הדר בני לה
- 23 — לעולם סתמא לא קני לוקא רומא.
- 24 ודקאמר: יותר סתמא למח לי "להכי אתני,
- 25 דאי נפלה דיטא הדר בני לה. וכדפרישית
- 26 לעיל, דרב פפא לאו כבנין על גבי דיטא
- 27 איירי, אלא כבנין דיטא עצמה אם תפול. כן
- 28 נראה שיתא שמעה זאת בעיני, וש שיתא
- 29 אחרות ואין בהן ממש. **משנה** אף על פי
- 30 שכתב לו עומקא ורומא — כדאוקמה רב
- 31 דימי בגמרא לעיל, דעומקא ורומא סתמא
- 32 לא קני, ואתני "עומקא ורומא" למיקני עומקא
- 33 ורומא. ולא למיקני בור הדות שתשמישן חלוק
- 34 מן הבית, שאינו עושי אלא לטאוב ממנו מים.
- 35 וצריך — המוכר ליקח ממנו דרך מן הלוקח, לילך לבור הדות שלו. דמוכר בעין
- 36 יפה מוכר, דבדי רבי עקיבא. ורבנן סבירא להו דמוכר בעין רעה מוכר, ושעיר דרך
- 37 לעצמו ממה שמכר. בזמן שאמר ליה חוץ מאלו — חוץ מבור הדות. ותנאי שלא
- 38 לצורך הוא. שהיה אינן בכלל בית. אלא לטפוי מילתא קאתי ושעיר לו דרך. ולרבנן
- 39 לא אתא לטפוי כלל, כדבלאו דבי שיעיר לעצמו דרך. ולרווחא דמילתא אמר, כן
- 40 שלא יאמר הלוקח: כל הבית מוכרתי לו ולא עכבת דרך. שאין כל מוכרין בקצות
- 41 בדנין והלכך פירש כל כך. מוכרין — לבור הדות לאחר, והבית עיכב לעצמו. רבי
- 42 עקיבא אומר אי צריך הלוקח ליקח לו דרך — לבור הדות שקנה. דמוכר בעין
- 43 יפה מוכר לו. **גמרא** היינו בור והיינו דות — איתוה בור ואיתוה דות? והלא אין
- 44 הדין בין זה לזה, ששניהן עומקין בחוקים. ויש בהן מימם מכוונקין. ולמה לי למחני
- 45 תרתיה בחפירה — בקרקע קשה. שחוקקו מימם בלא בנין. כבנין — וחיפין בור בעפר
- 46 תיחוד. ובזמן לו כותל אנבנים. ומקרי דות. והלכך, אי תנא בור — הוה אמניא: הני
- 47 מילי בור שהוא בחפירה, אבל דות שהוא בזמן כעין הבית — הרי הוא בכלל בית.
- 48 ואי תנת דות — משום דהיון בפני עומקא וחשיב, אבל לרבי חשיב. וליכטל
- 49 עומקא ורומא. מסיק לרב פפא לענין דאין נפל הדר בני לה — לאו אעלייה קאי, אלא אם נפל ביה ויתא
- 50 עמודים כדאמר בתחלה. וישב בה עד שיתון לו יציאותיו. ואם אמרו: ומאי נפקא ליה מינה במה שחיבה
- 51 עמודים הקבועין בחצר — בלא בניי גמי כולל לעשות כן ואמר רבינו תם: שלא יפחד תמיד שלא תפתח העליונה ויפול לארץ. ועוד: דנפקא ליה ליה מינה שלא יעבד ברחו חתת העליונה
- 52 ויתקרה. וקשיא לפירוש רבינו תם: דאמר בפרק "זה בור" (סנהדרין לא, א) אחד אומר בדיטא עליונה ואחר אומר בדיטא תחתונה. מעשה בא לפני רבי צירוף עדותן. ואי "דיטא"
- 53 שרות חומה. היאך הלה חבירו על שרות חומה? אלא משמע דהיינו תקרה. ושעיליה "כיצד משתתפין" (עירובין פח, א) גמי תנן: שתי דיטות זו כנגד זו מתחצט עשו עוקה בו. — לא

ואי סלקא דעתך כסתמא קני כי גבוה עשרה טפחים מאי הוי — פירש בקונטרס: אי בסתמא קני אורי שלמעלה מן הגג שהוא גבוה עשרה מן הגג, וגם הבנין שלמעלה ממנה יקנה, והגג שבאמצע לא יקנה, ואין סברא שיזא הפסק בקנינו. וזה דחוקו לרבינו שמיאיל לפירש דלא קאי "אף על פי שכתב לו עומקא ורומא" דמתניתין גגה, דאי קאי אגג — אם כן כי נמי

- 1 בסתמא לא קני, והקשי ליה הכי, ושכתבו לו
- 2 עומקא ורומא קני בנין שלמעלה מן הגג ואורי
- 3 שלמעלה. והגג שבאמצע לא קני ומשני: כיון
- 4 דגבוה עשרה טפחים — חשיבו, ולא קני ליה לגג.
- 5 אבל אורי שלמעלה — קני. וכי פירש הקונטרס.
- 6 וכן צריך לפרש, דלא מצוי למימר כיון דלא קני גג
- 7 לא קני נמי אורי, שלא היה הפסק בקנינו — דהא
- 8 מוכח בסמוך בהדיא דאי אמר בסתמא קני רומא,
- 9 אפילו כשהגג גבוה עשרה — וכי פירש הקונטרס
- 10 דהיינו עד לרקיע, אף על גב דלא קני גג. דפרך
- 11 מדרב פפא דאמר: אם רצה לבנות על גבה בונה,
- 12 וסלקא דעתך דעל גבה ממש קאמר, באורי
- 13 שלמעלה מן הגג. ויבנה על גבי האורי שלמעלה
- 14 יכבידו על הכולל. ואי סלקא דעתך בסתמא לא
- 15 קני — למח לי "על מנת?" פירשו: והלא בלא "על
- 16 מנת" נמי יכול לבנות עלייה באורי שלמעלה מן
- 17 הגג ואי כי אמר בסתמא גמי קני כשגג גבוה
- 18 עשרה לא קנה לאורי שלמעלה, דאם כן, כי נמי
- 19 בסתמא אורי, הקשי ליה: "על מנת" למח לי וחדו
- 20 דחוק לפירושו רבינו שמואל, שהקשה הוא
- 21 מקשה מבחן אותה סברא, שאין נראה לי שיזא
- 22 הפסק בקנינו. והגמרא אינו חושש ממנו. ונראה
- 23 לרבינו יצחק לפרש דקאי ארישא: יאכל לא את
- 24 הגג, כדפרישית לעיל. והכי פריך הבא: אי
- 25 אמרת בסתמא לעיל, לא קני עומקא ורומא.
- 26 כיון דבטורה בעי לקני רומא — אתי שפיר, דכיון
- 27 דגג גבוה עשרה טפחים דלא קנה גג, דבבדי
- 28 מועט מתבטל הקנין, דלא בטל גג אנב בית. אלא
- 29 אי אמרת בסתמא קנה. כיון שנקל להו
- 30 לקנות — אם כן אפילו גג שיש לו מעקה גבוה
- 31 עשרה יקנה. כיון דבעין יפה כל מוכר,
- 32 אפילו בסתמא קני רומא ומשני לעיל בסתמא
- 33 קני רומא. ואפילו ליה לאו מוכין ליה על גבה
- 34 עשרה בסתמא, אם לא שכתב עומקא ורומא.
- 35 כיון דחשיב. ורבינו תם אין נראה לו מה שפירש

הקונטרס "דיטא" — גג שיש לו מעקה גבוה עשרה טפחים, דבמסכת ברכות מוכח דלשון דיטא הוא שורה, דהנן ב"חורק" (שבת צו, א): וכן נוטריאות זו כנגד זו שבת הריבם, המושיט והזורק מזו לזו — פטור, היו שתיים בדיטא אחת כו. משמע: בשורה אחת, שאינם זו כנגד זו ועוד: דמאי דמפרש מילתיה דרב פפא דאי נפלה הדר בני לה — הא לא משמע ביה לישנא דרב פפא. דקאמר: שאם רוצה לבנות עליה על גבה בונה, דמשמע דעל גבה ממש של דיטא ועוד: שצריך לרוקח ולחלק בין קני דיטא לבונה "הבית" העליונה ונראה לרבינו תם: "דיטא עליונה" היא שרת אבנים עליונה של חומה שהגג עומד עליה. וקאמר: למה להכנתא קאמר "על מנת שהדיטא עליונה שלי?" הלא אינו יכול להסירה אם היה רוצה, שכל הבית מוכר לו, ולענין מה היא שלי? ומפרש רבי ובדי: הבית ורב פפא אמר: אם רצה לבנות עליה על גבה — בונה על גבי עמודים, שלא יכביד על הבית, אבל להכביד אינו רשאי, ויפריך: אלא לרב פפא, מאי "זאת אמרת" — דאף על גב דיכול לבנות עליה על גבה? ואי מסקינן דעומקא ורומא סתמא לא קני, ואם כן כיון דלא מזהינן בדבריה שלפנין קני הבית, אורי וכלי להכביד — מאי "זאת אמרת?" דהא פשיטא דמותי דבוריה אם נפלה הדר בני לה, ומכילתא שמעין דיתורן לשון מהני אבל לרב ובדי אתי שפיר "זאת אמרת", דמשייר בונף הבית. ולמאי דמסקינן דבסתמא לא קנה

עומקא ורומא. מסיק לרב פפא לענין דאין נפל הדר בני לה — לאו אעלייה קאי, אלא אם נפל ביה ויתא עמודים כדאמר בתחלה. וישב בה עד שיתון לו יציאותיו. ואם אמרו: ומאי נפקא ליה מינה במה שחיבה עמודים הקבועין בחצר — בלא בניי גמי כולל לעשות כן ואמר רבינו תם: שלא יפחד תמיד שלא תפתח העליונה ויפול לארץ. ועוד: דנפקא ליה ליה מינה שלא יעבד ברחו חתת העליונה ויתקרה. וקשיא לפירוש רבינו תם: דאמר בפרק "זה בור" (סנהדרין לא, א) אחד אומר בדיטא עליונה ואחר אומר בדיטא תחתונה. מעשה בא לפני רבי צירוף עדותן. ואי "דיטא" שרות חומה. היאך הלה חבירו על שרות חומה? אלא משמע דהיינו תקרה. ושעיליה "כיצד משתתפין" (עירובין פח, א) גמי תנן: שתי דיטות זו כנגד זו מתחצט עשו עוקה בו. — לא משמע כלל שרות חומה, אלא תקרה.

דבי עקיבא סבר מוכר בעין יפה מוכר - בכל דיני מכירתו שבעולם. ודאמר נמי בעלמא רבי עקיבא לפעמייהו כו' - כלומר, מדמוקמינן בעלמא שאר דיני מכירה תהלו טעמיהו בעין יפה ובעין רעה אליבא דרבי עקיבא ורבנן. כגון בפרק 'חזקת התינים' (בבא בתרא לו, ב) דאמרו: מכר אילנות ושייר קרקע לפניו - פלוגתא דרבי עקיבא ורבנן. דלרבי עקיבא יש לו קרקע לבעל האילן, שאם ימות האילן יטע אחר במקומו, ולרבנן אין לו. מהכא - ממתניתין הוא דייקטין לה. פסאי - דלמא גדולי עלמא בעין יפה מוכר ויש לו קרקע, אי נמי בעין רעה ואין לו. והכא בהא פליגי, דרבי עקיבא סבר: אין לוקח רוצה שיתן דמים למוכר, וידרוס על גבי ביתו ליתן לבורו ולרונה. והכא נמי, וידע אמר שולדת

ממאי דלמא רבי עקיבא סבר ביה דעתא **1** **דרבי עקיבא סבר: מוכר בעין יפה מוכר, ורבנן**
 דלוקח אולתין - פירושו: היבא דאיבא **2** **סברי: מוכר בעין רעה מוכר, ורבנן נמי בעלמא:**
 טעמא דריסה ופריחה. אבל היבא דאיבא, כמו **3** **רבי עקיבא למעמייהו, דאמר מוכר בעין יפה מוכר**
 גבי אילנות - לא. **4** **מהכא? - ממאי? דלמא רבי עקיבא סבר: אין**
5 **אדם רוצה שיתן מעותיו ויךרסהו ויךרסהו אחרים, ורבנן**

סברי: אין אדם רוצה שיפול מעות ויפרח באור ואלא מסיפא: מכרן לאחר - רבי
עקיבא אומר: אינו צריך ליקח לו דרך, והכמים אומרים: צריך. - דלמא בהאי פליגי,
7 **8** **9** **10** **11** **12** **13** **14** **15** **16** **17**
דרבי עקיבא סבר: ביה דעתא דלוקח אולתין, ורבנן סברי: ביה דעתא דמוכר אולתין
אלא מהא: לא את הבור ולא את התת ולא את השוק, בין הריבין בין לשוין;
וצריך ליקח לו דרך, דברי רבי עקיבא, והכמים אומרים: אינו צריך; מה, הא תו למה
לי? אלא לאו הא קא משמע לך, דרבי עקיבא סבר: מוכר בעין יפה מוכר, ורבנן
סברי: מוכר בעין רעה מוכר. - ודלמא אשמועינן ביה, וקא משמע לן שדה. וצריכא;
דאי אשמועינן בית - משום דבעי צניעותא, אבל שדה - אימא לא; ואי אשמועינן
שדה - משום דקשי ליה דוושא, אבל בית - אימא לא - אלא מסיפא: מכרן לאחר
15 **16** **17**
15 **רבי עקיבא אומר: אינו צריך ליקח לו דרך, והכמים אומרים: צריך; הא תו למה**
16 **לי? היינו תך אלא לאו הא קא משמע לך, דרבי עקיבא סבר: מוכר בעין יפה**
17 **מוכר, ורבנן סברי: מוכר בעין רעה מוכר, שמע מינה. אימא, רב הונא אמר רב:**
 הלכה

אדם רוצה שיתן מעותיו וידרוסו אחרים. וליבא הבא שום טענה ללוקח אלא זאת - דאין רוצה שיתן מעותיו ויפרח באור, ולהאי טעמא לא חישי רבי עקיבא לעיל. הלכך טעמיה הבא משום עין יפה הוא. והכמים אומרים: צריך ללוקח ליקח לו דרך מן המוכר, דבעין רעה מוכר. דליבא הבא לפרשי טעמיהו דרבנן כדלעיל, דאין אדם רוצה שישול מעותיו ויפרח באור. ואין למוכר אלא טענת דריסת ביתו לחוד, ולהתיא טענה לא חישי רבנן לעיל. הלכך משום עין רעה הוא. ולא גרסינן הבא 'הא תו למח לי', דהא לפום דיחשא משמע שהחליפו ביה טעמיהו, דרבי עקיבא אית ליה פריחה אויר ורבנא אית להו טענת דריסה. וקשיא רישא לסיפא. אלא הכי גרסינן: מאי לאו בהא קמפליגי, דרבי עקיבא סבר מוכר בעין יפה מוכר כו'. דאי ביה טעמיהו דלעיל אולי - איפכא הוה ליה למימר הכא: לרבי עקיבא צריך ליקח משום טענת דריסה דבעי למימון מוכר, ולרבנן אין צריך משום טענת פריחת אויר דמצי טעין לוקח. ודלמא בהא פליגי דרבי עקיבא סבר ביה דעתא דלוקח אולתין כו' - כלומר, בין רבנן בין רבי עקיבא חשיבי להו שתי טענות: דריסה ופריחת אויר. דבתרייהו אדם מקפיד. ודא רבי עקיבא מייפה כח לוקח בכל מקום שיש לו טענה בנגד המוכר. ואולי ביה דעתא דלוקח, משום לאו שדי אינשי וזוי בנדי, והיה יודע המוכר שכונת הלוקח לקנת דבר שלא יתא נפסד במקחו כלום, דאין אדם משקל מעותיו לאבדו. הלכך די לוקח על העליונה, דהא חישינן לשטנת מוכר בנגד ללו. ורבנן אולי ביה דעת מוכר, דאי בעל השטר על התחתונה. אבל נמי מכר אילנות ושייר קרקע, דליבא לא לוקח טענת דריסה ופריחת אויר - אימא תרייהו מודו, או עין יפה וא עין רעה. לא את הבור ולא את התת - מתניתין היא (בבא בתרא עא, א). וקתני רישא: המוכר השדה מכר האבנים כו', אבל לא מכר האבנים שאינם לצריכה, ולא את הבור ולא את התת כו' - בבור שבחוק השדה מיירי, שהיו עושין בחוק השדה ביה לחשקותו. ולא את התת בשדהו. בין הריבין - שאין משום בבור, ואין כרימים סמוך לגת, ולא יזינם בשוק. בין ישובים - מיושבים. ואית דגרסי: ויובים. כל הך אינן בכלל שדה, וצריך למוכר ליקח לו דרך, דברי רבי עקיבא. הא תו למח לי - את האבן לאשמועינן טעם דרבי עקיבא, דאין לוקח רוצה שיתן מעותיו וידרוסו אחרים. וטעמיהו דרבנן דאין מוכר רוצה שישול מעותיו ויפרח באור, רבי עקיבא; דקתני: לא את הבור ולא את הדות וצריך ליקח כו', שמעין לה אלא ודאי משנה יתירא היא. לאשמועינן דאפילו בשאר דנין, דליבא תך טעמא, מייפה רבי עקיבא כח לוקח, משום דמוכר בעין יפה מוכר. ורבנן מייפין כח מוכר, משום דמוכר בעין רעה מוכר. ודלמא - טעמיהו דרבי עקיבא ורבנן כח כדלעיל. ודאקמרתו. הא תו למח לי - איבא למוכר לאשמועינן לעיל ביה, כלומר, פלוגתא דרבי עקיבא ורבנן וטעמיהו גבי מכירת בית. והשתא אשמועינן שדה. וצריכא פלאוגי בתרתי. דאי אשמועינן בית - ודא אשמועינן שדה, הוה אמינא: התם ודאי דאמר רבי עקיבא ליקח לו דרך מן הלוקח - משום טענת דריסה. משום צניעות. כלומר, דהתם ודאי יש לו טענת דריסה. משום אלא עושה בחוק ביתו מיני דצניעותא ואינו רוצה שידרוסו אחרים. אבל גבי שדה - מודי ולו לרבנן, דאין צריך למוכר ליקח לו דרך, דלא מפסיד לוקח מידי בדריסתו של זה בשדהו, דהא ליבא צניעותא בשדה, שאינו עשוי אלא לחרישה ויריעה. הלכך איצטרך למתני שדה. לאשמועינן דבשדה נמי פליגי רבי עקיבא. משום דקשי ליה דוושא - הלכך יש לו גם בכאן ללוקח טענת דריסה. אבל בית איבא ליה, פליגי רבי עקיבא, קא משמע לך בדבית נמי מוקא ליה דריסתו, משום צניעותא. ולרבנן נמי, איבא למימר כי האי גוונא: אי אשמועינן בית - משום דליבא דוושא, ואין לו טענה ללוקח, הלכך אולי ביה טענת מוכר. אבל בשדה, דאיבא דוושא - אימא מודי ליה רבי עקיבא. ואי אשמועינן שדה, משום דליבא צניעותא. אבל בית דאיבא צניעותא - אימא מודי ליה לרבי עקיבא, צריכא. אלא מסיפא, דהמוכר את השדה. מכרן לאחר - בור וגת ושובך, והשערה עכב לעצמו. הא תו למח לי - לאשמועינן דאילו רבי עקיבא ביה דעתא דלוקח, ורבנן אולי ביה דעתא דמוכר, אפילו היבא דמשתתן הטעמים למפרע? הינו תך דקתני סיפא דריסה ומתניתין: מכרן לבור דות לאחר דמתתם שמעינן דאילו רבי עקיבא ביה דעתא דלוקח, ורבנן אולי ביה דעתא דמוכר. ומדאשמעינן גבי בית - ביה דהדין גבי שדה. היא דרישא דהדין סיפא. דהיינו: לא מכר לא את הבור ולא את התת, מינה שמעינן דכי היבא פליגי ביה דעתא דרבנן, דכל טעמי ביה דריסה ופריחה איבא למימר נמי גבי שדה. וכון לאשמועינן דהכא נמי גבי שדה אית להו הך טעמא דלעיל - הוא דהין נמי גבי הך סיפא דמכרן לאחר, שמשתתן הטעמים למוכר לאחר, כדלעיל גבי מכרן לבור דות, אולי נמי רבי עקיבא ביה דעתא דלוקח ורבנן ביה דעתא דמוכר. אלא לאו - שמע מינה: תך משנה יתירא קתני - לאשמועינן דאפילו בשאר מקומות הלכך טעמים - מייפה רבי עקיבא כח לוקח משום עין יפה, ורבנן מייפין כח מוכר מוכר את רעה. ודאי ליבא למימר דלרבנן אצטרך למתני תך סיפא. דאשמועינן דאית להו לרבנן דגבי שדה נמי חשיב להו טענת מוכר משום טענת דוושא. ומרישא דקתני המוכר את השדה לא מכר את הבור ולא אשמועינן ליה רבנן גבי שדה טענת דריסה אלא טענת פריחת אויר, אבל לרבי עקיבא ורבנן אשמועינן ליה דקשי דוושא לשדה, והשתא קא משמע לך ולרבנן נמי אית להו דך סברא, ואי לא תנייה תך סיפא הוה אמרינן דמודי ליה רבנן לרבי עקיבא צריך ליקח לו דרך, דלא חישינן לטענת דריסה דקטעין מוכר. ליבא למימר הכי, וכון ומרישא דך סיפא שמעינן לרבי עקיבא דקשי דוושא לשדה - ביה סברא נמי מודי רבנן, דהא לא פליגי בכל הך בבי אדרבי עקיבא. אלא דאידו אולי ביה דעתא דרבנן, ואינדה אולי ביה דעת המוכר, ותו לא מידי.

הלכה כרבי חכמים - דמוכר בעין רעה מוכר. כרבי עקיבא - דבעין יפה מוכר (בבא בתרא ע"א, א). והכי הויא מסקנא כרבי עקיבא, דאמר ליה בר הונא לרב נחמן: הלכתא כותייתו, דמקריבתו לכבא דריש גלותא דשכיחי דיני. אמר ליה איפכא - לרבי עקיבא בעין רעה, ולרבנן בעין יפה. וגמרא רבא דקמפרש דאיפכא הוה תני רב ירמיה, ומיהו, אידו לא אמר לרב הונא לשון זה "איפכא

תנינא". שאם היה יודע שאין רב הונא שונה כמותו - לא היה לו לתמוה, ודיעבד רק, דבין לרב הונא בין לרב ירמיה הלכתא דבעין רעה מוכר, משום הכי לא אמר ליה ולא מידי - דהא את נמי הוה פסקת הלכתא דבעין רעה מוכר. אודו לפעמייהו - דלרב בעין רעה, ולשמואל בעין יפה. האחין שחלקו - שניהם מוכרין זה לזה, אין לתן דרך זה על זה - אם חלקו שני שדות, אחד נטל חיצון ואחד נטל פנימי, ואין הפנימי יכול לבינס לשדוהו אלא דרך חיצון, בדרך שהיה אביו בנסב - אין לו לפנימי דרך על חיצון. דמוכר דמוכר בעין יפה מוכר, ולא שריו דרך לעצמו, וכיון שמכר לו לאחיו חלקו שבחיצון - בעין יפה מכר לו כל השדה והדרך, ולא שריו לעצמו במכירה זו כלום. היינו שמואל לטעמייהו, דפסק כרבי עקיבא דמוכר בעין יפה מוכר. דלגבי פנימי שייך למימר עין יפה, דאף על פי שצריך לפרוה באורי - לא שריו לעצמו את הדרך. אבל גבי חיצון - לא שריו עין רעה מהוה שאינו נטל לו את הדרך, שהרי אינו מוכר בשדה זו החיצון אלא לוקח, ובלוקח לא שריו עין יפה. אבל שדה הפנימי הוי הוא מוכר, שמכר לאחיו חלקו, ובהואו שמכר לא שריו לעצמו חלקו, ולכא עין רעה גביה כלל. ולא חלוות כו' - כבר מפורשת בפרק ראשון, ולא חלוות כו' - ואם רעה לבנות בחצירו כנגד חוק איתא - בנה. קבועות - כלומר, שהלכה כן. ורב אמר יש לתן - דמוכר בעין רעה מוכר, ומשייר לעצמו במה שמכר לאחיו דבר הצריך לו, כגון דרך ואורה. הכי נרסנין: צריכא - ורב אישי הוא דקמוהו הכי לרבינא, דפה אדודו חמיציון לגמרי ואין ללמוד מחלוקת מחביירתיה. ומיהו, דרך גמרא

הב"י גרסי רבינו חננאל: ואודו לטעמייהו וצריכא - והוצרך לפרש וצריכא, דלא תקשי: והא אפילו בה חדא זמנא. וכן היא סוגיית הגמרא בכל מקום.

לא מכר לו את התנור ולא את הכירים ולא את הריחים - להאי גירסא איירי בתלושין, דהא קתני מכר את המבכשת קבועה - אם כן כרבי אליעזר דגמרא אחיא, ואי בתנור וכירים ומכורים - הוה רבי אליעזר הוה.

דאמר כל המחבור לקרקע הרי הוא כקרקע. אי נמי, ואמר רבינו שמשון בן אברהם: דאיירי מחבור, דסתמייהו מוכורים, כדאמרין (כלים פרק תשיעי משנה ז): גורא רבי אטמאי נקט שיהאו בארץ, אבל אין חבורו חשוב חבור. תדע, ממקבילי טומאה. הלכך, לא מכר אפילו לרבי אליעזר תנור וכירים וריחים, אף על גב דלדידיה מכר את המבכשת. ואין להקשות: אמאי נקט התנור וכירים אבל לא את הריחים - צריך לומר דחשיב חיבורן חיבור, ולא דמו לקבלת טומאה. חיבור הריחים לא חשיב כולי האי כמו של תנור וכירים. ואין להקשות: אמאי רבי בגמרא "ולא את הריחים", כיון דאפילו רבי אליעזר מודה ולא מכר את הריחים ואומר רבינו שמשון בן אברהם: דנקט להו משום דבעי למיתני: ובזמן שחבר ליה "הוא וכל מה שבחבוכו" - כולן מכורים, ואפילו ריחים. - נימא

לשמואל. ואי איתמר בהא - בהך קאמר שמואל, אכל בהא - אימא מודי ליה לרב, צריכא. אמר ליה רב נחמן לרב הונא: הלכתא פותית או הלכתא פותייתו? אמר ליה: הלכתא פותייתו, דמקריבתו לכבא דריש גלותא דשכיחי דיני. איתמר: שני בתים זה לפנים מזה, שניהם במקור, שניהם במתנה - אין לתן דרך זה על זה, פל לשון חיצון במתנה ופנימי במקור. חיצון במקור ופנימי במתנה - סבור מניה: אין לתן דרך זה על זה; ולא היא, מי לא תנן: בפה דכרים אמורים - במוכר, אכל בנותן מתנה נתת את פולין? אלמא, מאן דיתוב מתנה - בעין יפה יתוב, הכא נמי מאן דיתוב מתנה - בעין יפה יתוב. משנה המוכר את הבית - מכר את הדלת אכל לא את הפפתה, מכר את המבכשת קבועה אכל לא את המיטלטלת, מכר את האיציטוביל אכל לא את הקלת, ולא את התנור ולא את הכירים. בזמן שאמר לו: "הוא וכל מה שבחבוכו" הרי

הוא לומר "ואודו לטעמייהו" וצריכא, אבל הבא אמוראי הוא דאיירי בה בהיא, ואמרה לימא אודו לטעמייהו - הלכך הוצרך לומר בלשון תירוץ: צריכא. דאי איתמר בהך - דאחין שחלקו. בהך קאמר בר דיש לתן דרך, משום דאמרי אחין: נידור בה כו', וכמו שהיה לאבא דרך בהן - גם לו, שעל מנת כן חלקתי. תדע - דטענא מעלייתא היא גבי חלוקת יורשין, דכתיב "ותחת אבותיך וגו', אבל ביה"א - דרבי עקיבא ורבנן - אימא מודי ליה רב לשמואל, דמוכר בעין יפה מוכר. הלכתא כותיין - שמואל, ורב נחמן תלמידו היה. דמקריביתו בי ריש גלותא - רב נחמן חתנא ובי נשיא הוה, ורגיל במקום הדיינים, דשכיחי דיני וראה מעשים בכל יום היאך דיני. אי נמי דיני. כן פירש רבינו חננאל, זה לפנים פה - דהריסת הפנימי על החיצון לרשות הרבים. שניהם במקור - שמכרן ביחד לשני בני אדם, אם שניהם ביחד במתנה לשני בני אדם - אין לו דרך לפנימי על החיצון. דכי הכי דלפנימי וכן יתוב בעין יפה - לא חיצון נמי דעה יפה יתוב. ולא מקרי עין רעה אפילו לרבנן אלא היכא דמכר את הפנימי ועיבב לעצמו את החיצון, כי מתינתין. אבל הכי דלא עיבב לעצמו כלום - דכולי ולימא מודו דלא מכר לו החיצון, ולזה כל הפנימי, ואין לפנימי על החיצון כלום, דלא תהיה עיני יפה לזו ורעה לזה. וכל שכן חיצון במתנה כו' - דהדאי לא תהיה עיני יפה אצל לוקח ורעה אצל מקבל מתנה. דלזהו דיתוב ליה לדדידיה רוחם ליה. סבור מניה אין לו דרך - כדלא דמילתא: כל תשמישי בית הקבועים - מוכרין בכלל בית, והמיטלטלין כפה דברים אפורים - דפלגי רבנן ואמרי דצריך לוקח לוקח דרך, אבל מוכר לא צריך משום דבעין רעה מוכר - הני מילי מוכר, אבל בנותן מתנה מודו דבעין יפה יתוב, ויתוב גם את הדרך. אלמא רבנן דסבירא להו מוכר בעין רעה מוכר, גבי נתון מודו ובעין יפה נתון, והלכך, הכא, לא מיבעיא לרבנן דיש דרך לפנימי על החיצון, דגבי חיצון שמכר לו הוי עין רעה, וגבי פנימי שנתן לו במתנה עין יפה. אלא אפילו לרבי עקיבא דאית ליה עין יפה גבי מוכר, גבי נתון מיהא איכא עין יפה ספי, והלכך יש דרך לו לפנימי על החיצון, דמוכר מילתא דיעני יפה אצלו טפי מחיצון, דקא יתוב ליה מתנה. **משנה** המוכר את הבית - סתם. מכר בו' - כללא דמילתא: כל תשמישי בית הקבועים - מוכרין בכלל בית, והמיטלטלין אינם מוכרין. את הדלת - דכל המחבור לקרקע הרי הוא כקרקע. אבל לא את הפפתה - דמיטלטלא. המבכשת הקבועה - בקרקע, איציטוביל - עגול שסביב הריחים, צריכיא בלעז. דבר קבוע הוא, ואין מוזין אותו ממקומו. חקלת = האפרכסת, טרמיניא בלעז, ומיטלטלת היא. הכי נרסנין: לא את התנור ולא את הכירים - דכל הך מיטלטלין הן. והכי נמי תניא בתוספתא. ובסדר המשנה גרסי: מכר תנור מכר כיריים, ולא נהריא, ואם איתא - צריך לאוקמה במחוברת לקרקע.

ופלוני הדיינין שבמקום פלוני, שכל חוב שיש לי אצל פלוני — שאבגנו כל זמן שארצה. הדיינין חותמין עליו מלמטה. והלכך משמסר שטרותיו לבית דין לבנותו, ואיזו אלא קבוי — לא קרינא ביה "לא יגוש", דיינין קמבזו ליה, והפקר בית דין הפקר. והני מילי כששו לו פרקע ללוה, דבמי מילי אלוה, דבמי מילי אלוה, דבמשכנו לא שייך "לא יגוש". שכל מה שידולו הבנים לחקן כבי שאל

וְאִינָהּ מִקְבַּלַת טוּמְאָה בְּמִקְמוֹהּ, וְהִרְוֶהָ מִמֶּנָּה בְּשֵׁבֶת - חַיִּיב הַטְּאָה; וְחֻכְּמִים אֹמְרִים: אִינָה כְּקָרְקָע, וְאִין פּוֹתְבִין עֲלֶיהָ פְּרוֹזְבֹל, וּמִקְבַּלַת טוּמְאָה בְּמִקְמוֹהּ, וְהִרְוֶהָ מִמֶּנָּה בְּשֵׁבֶת - פְּטוּר. הַתָּם כְּדָאָמַר רַבִּי אֱלֶעזֶר טַעְמָא, דְּאָמַר רַבִּי אֱלֶעזֶר: מָא טַעְמָא דְרַבִּי אֱלֶעזֶר? דְּכַתְּבִין: "וְיִטְבֹּל אוֹתָהּ בַּעֲרַת הַדִּבְשׁ", מָה יַעַר - הַחוֹלֵשׁ מִמֶּנּוּ בְּשֵׁבֶת חַיִּיב הַטְּאָה, אִף דְּבִשׁ - הַרְוֶה מִמֶּנּוּ בְּשֵׁבֶת חַיִּיב הַטְּאָה אֵלָּא רַבִּי אֱלֶעזֶר דָּרָךְ, דִּתְנִין: דָּךְ שֶׁל הַחַתּוּמִּין שֶׁקִּבְּעוּ בְּכוֹתֵל - רַבִּי אֱלֶעזֶר מִטְּמֵהּ, וְחֻכְּמִים מַטְמָאִין; מַעֲיָ? אִי רַבִּי אֱלֶעזֶר - אֲפִילוּ חֻקְקוּ וְלִבְשׁוּ קִבְּעוּ, אִי רַבִּין - אֲפִילוּ קִבְּעוּ וְלִבְשׁוּ חֻקְקוּ נַמִּי - לְעוֹלָם רַבִּי אֱלֶעזֶר הָאִי, וְשִׁאֲנֵי פְּשׁוּטֵי כִּלְיָ עֵץ, דְּטוּמְאָה דִּרְבָּנִין. - מִכְּלָל דְּשִׁאֲבֵיהּ דְּאוּרִיזְהָא?

והא

אצטריך הכא בעי טומאה לטמיהו "במקומו", והוא דין לכל הג' מילי. והורה מפנה — כשהיא במקומו, הדיינו מקום גידולו של דבש — חייב הטאה, כחולש מן הפרקע. אלמא לרבי אלעזר חקקו ולבסוף קבעו — כפרקע משוה ליה, וברייתא דלעיל דלא כרבי אלעזר היא. ומיהו, הג' רבנן היא. אינה בפרקע — משום דחיבור בפרקע לא ביטל תורת כלי מנה, ומקבלת טומאה במקומו. וגם הדבש דלא בעי מחשבה. כדנתיב לקמן ב"המוכר את הספינה". הכי נרסין: התם אמר רבי אלעזר מאי טעמא דרבי אלעזר — דחשיב לבורת דבורים כמחבור — דכתיב "ויטבול אותה בעירת הדבש". כיהנותן כתיב, ובדבש במקום גידול מיייר, וקרי ליה יער, והלכך חשיב ליה מחובר ואפילו אין הבורת מחוברת ממש בפרקע. אבל גבי צינור שחוקקו ולבסוף קבעו — מודי רבי אלעזר דחשיב כלי ופסלי מקוה, כדקתני ברייתא. ואבתי לא ידענו הי נידו רבי אלעזר דלית ליה הג' ברייתא. דף של תלמידי — נטר רוב לערך עליו ולולש את הפת. ולי ראה: הוא שקבעו כבוטל ליתן עליו את הפת למבוך, כענין שנתקן פטרין שלנו כבוטל בחוץ. ולקמן מוקי דף של מחבת, בפרקע. אמר רבי אלעזר פשהר — דכל המחובר לפרקע מוקי דף בפרקע. וחכמים פשמיאין — דלא ביטל לגבי פרקע, ותיקון דף שמחליקן אותו לכך הוא במקום חקיקת הצינור, דתיקון משוה לה גמר כלי לקבל טומאה. ומלא קמפליג בין תקנו ולבסוף קבעו ובין קבעו ולבסוף תקנו — ולא אמר רבי אלעזר הכל טהור, לא שגא חקקו ולבסוף קבעו, לא שגא קבעו ולבסוף חקקו. ולרובן חקקו. אלמא התיב ברייתא דצינור דלעיל, דקמפליג בין קבעו ולבסוף חקקו. ובין חקקו ולבסוף קבעו — לא רבנן ולא רבי אלעזר. דאי רבי אלעזר — אפילו חקקו ולבסוף קבעו היה לו להבשי, ואי רבנן — אפילו קבעו ולבסוף חקקו נמי יפסול את המקוה. ועולם רבי אלעזר — ספירא ליה בברייתא. דצינור שחוקקו ולבסוף קבעו אבתי כלי הוא, ולא ביטל לגבי פרקע, ופסלי את המקוה. והכא גבי דף — היינו טעמא דרבי אלעזר דמטהר ליה אפילו בתקנו ולבסוף קבעו, דשגא פשוטי כלי עץ כגון הוא, ואפילו קדם שקבעו אין לו טומאה אלא מדרבנן. והלכך קבעו — מיקל רבי אלעזר. אבל לעיל, גבי צינור, שמים שאובים פוסלין את המקוה מן התורה, כדנתיב בתורת חכמים: כיון מילא מים על כחפו ועשה פסולת בתחתיה היא טהור? תלמוד לומר "מעין", מה מעין בידו שמים אף מקוה בידו שמים — התם מודי

רבי אלעזר דפסל את מקוהו. דמשום קביעותו בפרקע לא בטל מניה תורת כלי דמיעקרא. ומיהו, לא אשכחן טומאה בפשוטי כלי עץ אפילו מדרבנן חרץ מאותו חוקן שנתנו למדרס, ובדרבנן במסכת נדה (מ) כ' כל היטמא מדרס מיטמא טמא מת. ובמקומו מוסר מיהו מדרס. כדאמרינן במסכת יבמות (ב) פ"ב, שאם היה מקוה ארבעים סאה ונתן סאה שאובין ונטל סאה — כשהו. עד כמה רבי יוחנן דלעיל בפסול שאיבה דאורייתא אמר, והלא מדרבנן אמר, כדאמרינן במסכת יבמות (ב) פ"ב, שאם היה מקוה למעין, כדפרישתי לעיל, ואפילו נפלו רוב הכי שאובין — בטלו ברובא. אמר: עד רובו. והיינו טעמא. דמדאורייתא הוא דבעינן מקוה ממיס מכונסין לבתחלה בלא שאיבה דהיתקש למעין, כדפרישתי לעיל, ואפילו נפלו רוב הכי שאובין — בטלו ברובא. אמר: עד רובו. ומכאן שיש לעמוד בו יקודי — כאלו אף תמצא לומר דאחמירו היה רבנן כשיצא תורה, והכא גבי דף נמי מדאורייתא מיייר, ודכף של מחבת מיייר, וטומאין מן התורה. דבשלתמא עץ, ואתקש לשק, ורבותין (כ) כלי עץ או עור או קש" (ויקרא יא). נבי ששטילטל מלא וריקן — אלא כלי עץ כו'. אבל כלי מחבת כתיבן מרין הוא ורבותין (כ) מדבר (לא) "אך את ההויב" וכו', ולא אתקש לשק, ואבתי דלא כרבי אלעזר היא החיא דצינור. דרבי אלעזר לא קמפליג מדין בין חקקו מעיקרא לחקקו ולבסוף קבעו. והאמר רבי יוסי רבי

הניגא בו' — משום דפשוטי כלי עץ לית להו טומאה כלל, הלכך אוקמה דף של מחבת.

[ומקבלת] טומאה במקומו — ואם תאמר: מה נקט טעם גבי טומאה במקומו? דאין חילוק בין במקומו בין שלא במקומו, דהא לאו מחוברת היא ואומר רבינו תם: דשלא במקומו מקבלת טומאה, כיון מדטלסליקן אותה ממקום למקום, ודמי לשאר כלים שבבית. וגזרו בה רבנן טומאה. דלמא לאו תרתיא.

וְשִׁאֲנֵי פְּשׁוּטֵי כִּלְיָ עֵץ דְּרַבָּנִין — ואם תאמר: דבהך דחוו למדרסות איכא טומאה דאורייתא, דכל היטמא מדרס מיטמא טמא מת, קל לחומר מפני כוונתו. כדאמרינן בפרק "ביבד הרגל" (בבא מצא) (א) וברפר על "אלו מומין" (בבורות לה, א) גמי פריך: ואין לו תוך כבלי שטף דאורייתא בר קבולו טמא הוא: והא הוא דומא דשק פשוט ומשני: והנה דחוו למדרס. ואי שגארינן בעיני כלי עץ לחו לוו למדרס — הנהו אפילו מדרבנן לא מקבלי טומאה, כדנמסר ברש חילין (ג, א) דאמר: הכל שחטין — אפילו טמא פשוט. והיא טמא דאיטמי במאי בו. ומשני: כגון ברובו קרימתי אף נמי שוחטן בה. ואי מקבלי טומאה מדרבנן — מאי משני? וכי תימא: התם ברלא עבדה כלי עץ, דעל כרחי' אפילו בדבעדה כיון כלי, וקדשיים טעונים שחיטה כבלי. כדאמרינן אפילו מדרבנן, דכל זכות (ב) מ'ויקה את המאכלת". ועוד, תנן במסכת כלים (פרק שני משנה א) מ'ייתוי לה בפרק קמא דשבת (טו, א) כלי עץ וכלי עצם וכלי זכוכית ועל כרחי' טהורים ומקבלים טמאים, ועל כרחי' טהורים ומקבלים טמאים. וכל זכות אפילו מקבלים ליה טומאה אלא מדרבנן, כדאמרינן במסכת שבת (שם) ופירש רבינו שמואל: דהוא אין להם טומאה אפילו מדרבנן, ומסקנא לא קיימא הכי, אלא מוקי לה דף של מחבת. ויש מפרשים: דף של נחתומין, אף על פי שהוא פשוט כלי עץ — מקבל טומאה מדרבנן, כיון שהוא משמש אדם את משמשי אדם. דרדש בתורת חכמים בפרשת "ויחי ביום השמיני": "כלי", יכול אפילו הסולם והקולב כו' — תלמוד לומר "כלי עץ" ולא "כל כלי עץ", יכול שאני מציא את השולחן ואת הטהבאל ואת הדורבלק "כלי עץ" ולא "כל כלי עץ", ריבה. ומה ראתי לרבות את אלו כו' — תלמוד לומר "שק", מה שק שהוא משמש אות אדם משמש אדם. אף אין ארבה את השולחן כו'. ועל כרחי' כשאין ארוין למדרס — מדלא נקט מטה כסא וספסל, הוה ליה לרבויהו מראי ארוקס'. אלמא מקבלי טומאה. והנה גב דמפיק ליה מקרא — לא הוי אלא אסמכתא, כמו נמא דרשות תורת ארבעים אדם וכל אסמכתא. וכן משמע בפרק "שתי הלחם" (מנחות צו, ב) אמר רבי יוחנן: דלרבי האומר מסגרתו למטה היתה, פירוש: למטה ברגלי השולחן ולא בשולחן — טבלא המתהפכת טמאה. פירוש: דרשנינו "השולחן טהור" — מכלל שהוא טמא. דלרבי האומר מסגרתו למעלה היתה — טבלא המתהפכת תיעי. דהא דשולחן של מקדש מקבל טומאה, לפי שהיה לו בית קבול, אבל טבלא המתהפכת, שאין לו בית קבול — תיעי. ואי דרשה גמורה היא דתורת חכמים — אמאי תיעי תיפוק ליה מקרא דהתם אלא דהיא אסמכתא היא. ונטבלא המתהפכת מספקא ליה אי מקבלא טומאה מדאורייתא, כדפריש הקונטרס התם, משום דעריפא משאר פשוטי כלי עץ, לפי שהיה להחשמה בה במישר צדיקין. ולאן דאמרו היתה — טמא, מדכתיב "טהור".

מבבל

דשאיבה דאורייתא — רשב"ם דרבינו תם מפרשי בדלו שאוב ויחי ביום השמיני: "מקוה מים היה טהור", יכול מילא כתיבנו. בפרשת "ויחי ביום השמיני" ידא

ואם תאמר: מה נקט טעם גבי טומאה במקומו? דאין חילוק בין במקומו בין שלא במקומו, דהא לאו מחוברת היא ואומר רבינו תם: דשלא במקומו מקבלת טומאה, כיון מדטלסליקן אותה ממקום למקום, ודמי לשאר כלים שבבית. וגזרו בה רבנן טומאה. דלמא לאו תרתיא.

וְשִׁאֲנֵי פְּשׁוּטֵי כִּלְיָ עֵץ דְּרַבָּנִין — ואם תאמר: דבהך דחוו למדרסות איכא טומאה דאורייתא, דכל היטמא מדרס מיטמא טמא מת, קל לחומר מפני כוונתו. כדאמרינן בפרק "ביבד הרגל" (בבא מצא) (א) וברפר על "אלו מומין" (בבורות לה, א) גמי פריך: ואין לו תוך כבלי שטף דאורייתא בר קבולו טמא הוא: והא הוא דומא דשק פשוט ומשני: והנה דחוו למדרס. ואי שגארינן בעיני כלי עץ לחו לוו למדרס — הנהו אפילו מדרבנן לא מקבלי טומאה, כדנמסר ברש חילין (ג, א) דאמר: הכל שחטין — אפילו טמא פשוט. והיא טמא דאיטמי במאי בו. ומשני: כגון ברובו קרימתי אף נמי שוחטן בה. ואי מקבלי טומאה מדרבנן — מאי משני? וכי תימא: התם ברלא עבדה כלי עץ, דעל כרחי' אפילו בדבעדה כיון כלי, וקדשיים טעונים שחיטה כבלי. כדאמרינן אפילו מדרבנן, דכל זכות (ב) מ'ויקה את המאכלת". ועוד, תנן במסכת כלים (פרק שני משנה א) מ'ייתוי לה בפרק קמא דשבת (טו, א) כלי עץ וכלי עצם וכלי זכוכית ועל כרחי' טהורים ומקבלים טמאים, ועל כרחי' טהורים ומקבלים טמאים. וכל זכות אפילו מקבלים ליה טומאה אלא מדרבנן, כדאמרינן במסכת שבת (שם) ופירש רבינו שמואל: דהוא אין להם טומאה אפילו מדרבנן, ומסקנא לא קיימא הכי, אלא מוקי לה דף של מחבת. ויש מפרשים: דף של נחתומין, אף על פי שהוא פשוט כלי עץ — מקבל טומאה מדרבנן, כיון שהוא משמש אדם את משמשי אדם. דרדש בתורת חכמים בפרשת "ויחי ביום השמיני": "כלי", יכול אפילו הסולם והקולב כו' — תלמוד לומר "כלי עץ" ולא "כל כלי עץ", יכול שאני מציא את השולחן ואת הטהבאל ואת הדורבלק "כלי עץ" ולא "כל כלי עץ", ריבה. ומה ראתי לרבות את אלו כו' — תלמוד לומר "שק", מה שק שהוא משמש אות אדם משמש אדם. אף אין ארבה את השולחן כו'. ועל כרחי' כשאין ארוין למדרס — מדלא נקט מטה כסא וספסל, הוה ליה לרבויהו מראי ארוקס'. אלמא מקבלי טומאה. והנה גב דמפיק ליה מקרא — לא הוי אלא אסמכתא, כמו נמא דרשות תורת ארבעים אדם וכל אסמכתא. וכן משמע בפרק "שתי הלחם" (מנחות צו, ב) אמר רבי יוחנן: דלרבי האומר מסגרתו למטה היתה, פירוש: למטה ברגלי השולחן ולא בשולחן — טבלא המתהפכת טמאה. פירוש: דרשנינו "השולחן טהור" — מכלל שהוא טמא. דלרבי האומר מסגרתו למעלה היתה — טבלא המתהפכת תיעי. דהא דשולחן של מקדש מקבל טומאה, לפי שהיה לו בית קבול, אבל טבלא המתהפכת, שאין לו בית קבול — תיעי. ואי דרשה גמורה היא דתורת חכמים — אמאי תיעי תיפוק ליה מקרא דהתם אלא דהיא אסמכתא היא. ונטבלא המתהפכת מספקא ליה אי מקבלא טומאה מדאורייתא, כדפריש הקונטרס התם, משום דעריפא משאר פשוטי כלי עץ, לפי שהיה להחשמה בה במישר צדיקין. ולאן דאמרו היתה — טמא, מדכתיב "טהור".

דשאיבה דאורייתא — רשב"ם דרבינו תם מפרשי בדלו שאוב ויחי ביום השמיני: "מקוה מים היה טהור", יכול מילא כתיבנו. בפרשת "ויחי ביום השמיני" ידא

ואם תאמר: מה נקט טעם גבי טומאה במקומו? דאין חילוק בין במקומו בין שלא במקומו, דהא לאו מחוברת היא ואומר רבינו תם: דשלא במקומו מקבלת טומאה, כיון מדטלסליקן אותה ממקום למקום, ודמי לשאר כלים שבבית. וגזרו בה רבנן טומאה. דלמא לאו תרתיא.

וְשִׁאֲנֵי פְּשׁוּטֵי כִּלְיָ עֵץ דְּרַבָּנִין — ואם תאמר: דבהך דחוו למדרסות איכא טומאה דאורייתא, דכל היטמא מדרס מיטמא טמא מת, ובמקומו מוסר מיהו מדרס. כדאמרינן במסכת יבמות (ב) פ"ב, שאם היה מקוה ארבעים סאה ונתן סאה שאובין ונטל סאה — כשהו. עד כמה רבי יוחנן דלעיל בפסול שאיבה דאורייתא אמר, והלא מדרבנן אמר, כדאמרינן במסכת יבמות (ב) פ"ב, שאם היה מקוה למעין, כדפרישתי לעיל, ואפילו נפלו רוב הכי שאובין — בטלו ברובא. אמר: עד רובו. והיינו טעמא. דמדאורייתא הוא דבעינן מקוה ממיס מכונסין לבתחלה בלא שאיבה דהיתקש למעין, כדפרישתי לעיל, ואפילו נפלו רוב הכי שאובין — בטלו ברובא. אמר: עד רובו. ומכאן שיש לעמוד בו יקודי — כאלו אף תמצא לומר דאחמירו היה רבנן כשיצא תורה, והכא גבי דף נמי מדאורייתא מיייר, ודכף של מחבת מיייר, וטומאין מן התורה. דבשלתמא עץ, ואתקש לשק, ורבותין (כ) כלי עץ או עור או קש" (ויקרא יא). נבי ששטילטל מלא וריקן — אלא כלי עץ כו'. אבל כלי מחבת כתיבן מרין הוא ורבותין (כ) מדבר (לא) "אך את ההויב" וכו', ולא אתקש לשק, ואבתי דלא כרבי אלעזר היא החיא דצינור. דרבי אלעזר לא קמפליג מדין בין חקקו מעיקרא לחקקו ולבסוף קבעו. והאמר רבי יוסי רבי

הניגא בו' — משום דפשוטי כלי עץ לית להו טומאה כלל, הלכך אוקמה דף של מחבת.

יהא טהור? תלמוד לומר "אך מעין ובור מקוה מיס יהיה טהור", מה מעין בירי שמים - אף מקוה בירי שמים. ויש לדחות, דאסמכתא היא, כמו כמה דרשות דתורת כהנים. ועוד מביא ראה רבינו תם. דנתן במסכת מקואות אפרק שני (משנה ד') רבי אליעזר אומר: רביעית בתחלה פוסל את הבמה, ופוסלה בגוף עין הזבים. ומדמחמיר בתחלה טפי מנסוף - שמע מינה דבתחלה פולין על פניו

והא קיימא לן: דרבנן ועוד, האמר רבי יוסי בן רבי הנינאי: בדרף של מתכת מחלוקת - לעולם רבנן היא, ושאני שאיבה דרבנן. - אי הכי, אפילו חקקו ולבסוף קבעו נמי - שאני התם, דאיכא תורת פלי עלוי בתלוש. בעי רב יוסף: מי השמים שחשב עליהם להדיח את האיציטובולין, מהו לזרעו? אליבא דרבי אליעזר דאמר: כל המחומר לרקקע הרי הוא פנקרקע - לא תיבעי לך, פי תיבעי לך אליבא דרבנן דאמרי: אינו פנקרקע, מאי? תיקו. שלח ליה רב נחמיה פריה דרב יוסף לרבה פריה דרב הונא זוטרי לנהרדעא: פי אתאי הך איתתא לקנקו, אבה

אלא לעולם רבנן - דרף הוא. וחקשי לך: גבי צינור אפילו קבעו ולבסוף חקקו נמי יפסול למקוה, לרבנן דמטמאי ליה גבי דף וחשיבי ליה כלי בכל ענינים, אפילו קבעו ולבסוף חקקו - שאני שאיבה דרבנן, כפרישית לעיל. הלכך, גבי צינור הוא דמקילי רבנן ואמרי אינו פוסל בקבעו ולבסוף חקקו. אבל לגבי דף, דטומאתו מן החרדה - לעולם טמא, אפילו קבעו ולבסוף חקקו. וסבירא להו דרבנן דכל המחומר לרקקע אינו כרקקע. אי הכי - לרבנן הכל שוה. בן קבע ואחר כך חקקו בן חקקו ואחר כך קבעו - אב בטיל לגבי קרקע, וחשוב כלי גמור. רבי שאני שאיבה הוא דאקילו לבטלו אנב קרקע - אפילו חקקו ולבסוף קבעו נמי לא יפסול מקוה, ולבטיל אנב קרקע ומשני: הנה דאיכא תורת כלי ב' - לא וכך לא רצי לרקק, דאין כך שאיבה גדולה מזה. והאילו הנה שם כלי עליה קודם שהוקבע בקרקע, ואי לא חשבת ליה כלי - בטלה גזירתם לגמרי. בעי רב יוסף מי נשמיש - שהיו יורדין, והשבת עליהן שידורו האיציטובולין, לא יפסול. וישמעל שמיים יכשירו ורעים, אם נפלו עליהן, לקבל טומאה: דנתן (מכשירו) פרק ראשון משנה א': כל משקה שתחלתו לצרור, אף על פי שאין סופו לרצון - מכשיר. והבא נמי, כל דניחא ליה בירידתו לצרור האיציטובולין, אף על גב דלא נחת ליה בירידתו על הפירות - הוי הכשר. ובלבד שיחא איציטובול חשוב כתלוש, ולא מהני מחשבתו, ולא קרנא ביה ידיו יתין', אלא היבא דמחשב שידרו על דבר תלוש, כדארמין בפרק קמא דשחיטת חולין (טו, א): תלוש ולבסוף חיברו לענין זרעים מחלוקת, דנתן הכופה קערה על גבי המחובר כו', ופרכין רש"י לסיפא. והדיין מניה דכותל בגן חשוב תלוש, ואם חישב שידור - הרי זה וכו' יתן, אבל בכותל מערה, שהוא מחובר מעיקרו - לא מהניא מחשבתו להכשיר זרעים. ובתורת כהנים יליף מקראי דבענין מחשבה לצורר דבר התלוש. והאי איציטובול נמי, תלוש ולבסוף חיברו הוא. ואליבא דרבנן ללעיל דפליגי במתכשת קבועה קמביעא ליה, דמכשרש ואילו, אי סבירא להו תלוש ולבסוף חיברו לענין הכשר זרעים הוי תלוש, או לא. אליבא דרבי אליעזר לא תיבעי לך - הודאי חשיב מחובר. ולא מביעיא איציטובול דמי לרקקע טפי ממכתשת קבועה. והדאי חשיב מחובר. אלא אפילו מכתשת קבועה דחשבו לה רבנן תלוש - פליג איהו. ואמר: לא תיבעי לך. והא ליכא למימר דטעמיה הנהם משום דבעין דלא פומב - דהא כללא קאמר. ועוד: דשמעינן ליה גבי דף דמטהר, אפילו בתקנו ולבסוף קבעו. ואליבא דרבנן דרף נמי לא קמביעאי ליה, הודאי תלוש ולבסוף חיברו הוי תלוש, כדאק חשיבי ליה תלוש בני טומאה אפילו קבעו ולבסוף חקקו, והוא הדין להכשירי. כי תיבעי ליה לרבנן דרבנן לעיל, דפלוגי עליה דרבי אליעזר דמכתשת קבועה, מאי? מי אמרינן: היינו טעמייהו, דסבירא להו דכל תלוש ולבסוף חיברו חשיב תלוש, והלכך לא מכר את הקבועה, והוא הדין לגבי הכשר טומאה. וכיון דטעמייהו משום דחשיבי ליה תלוש - לא מביעיא היבא דחשיב להדיח מכתשת קבועה, דמכשירין, אלא אפילו חשיב להדיח בוקן איציטובול - מכשיר את הורעים. וכל כרדך איציטובול אציטובול

בדקרקע בקרקע משום דהוה מופשל בין מחטין וצינורות, אלמא, אפילו כולו שוה והתבטל בו. בדשאבו מיירי, מדמפלגי בין כלים לרקקע. וסתם משקין בית מטבחים נמי שאובין הם. ורבינו שמשן בן אברהם דודא: דהכי קאמר בכלים טומאים - פירושי: שדלי בכלים, אף על דבר הדחתהו בן בקרקע. ולפי שהו שאובים בקרקע, שלא היו מעולם כדלי טהורים. ועוד רבינו משה מפונטווי'א דאף על גב דשאביה דארייתא היא - בקרקע טהור, משום שאפשר לה המשכה, דכי נפלו מן הבלי לרצפה שהיא חלקה ממישבי אלך ואילך, וזהו ליה כשאביה שהמישבי כולה, דכשריה. ובפרק קמא דהומרה (יב, א) דלא מכשיר המשכה אלא כי איכא עשרים ואחת סאה במקוה - אפשר דהיינו מדרבנן, ואם תאמר: כשלא יא כולו שאוב וארייתא - היינו דגורו כבמיס שלשה לוגין מים שאובין פוסלים אטו כולו שאוב, ודוקא בשלשה לוגין גזרו שהן ארוין לחצית אדם, כדארמין בפרק קמא דשבת (יד, א): בתחלה היוי טובלין במערות סרחים, ונתונין על גביהן שלשה לוגין מים שאובין כו'. אבל אי כולו שאוב דרבנן - אמאי גזרו כלל בשאיבה? ויש לומר: גזירה שמא טובל כבלי. דדומיא דבעין אמר רחנא, שוק בקרקע. ומתהוא מקוה שהניחו ריקן, אומר רבינו שמשן בן אברהם: דאדרבה, יש להוכיח דכולו שאוב דארייתא. דקתני: כשר, מפני שהו ספק מים שאובין חוקת מקואות כשרות. שאדם שיש עליה מקוה אל טבול בו, ואינו ממלא אותו מסתמא מים שאובים, אלא מים כשרים לעליה שמיים: דוקא מינו שוקה הוא דכשר, ויהיב עליו סתמא מים, דספקא דארייתא לחומרא. תרע, דקתני סיפא: הינו המקלה למקוה דמכתשת נתונה בעדו. והוא מן הצינור למקוה ספק מן המכתשת למקוה - פסול, מפני שהפסול מוכיח. ואם יש בו רוב מקוה - כשר, מפני שיש ספק מים שאובים למקוה. ומדמכתשת ביש בו רוב מקוה, מספק וכשאין רוב פסול - משמע דרוב שאוב דארייתא, ועוד, תיבא הנה: שני מקואות, אחד ושאוין ואחד כשר, וטבל באחד מן טומאה חמורה, ועשה טהרות - הרי הן תלויות ומלא מטהרין מספק - אלמא כולו שאוב דארייתא. וארייות לא ראו לרבינו יצחק. עוד האריך רבינו שמשן בן אברהם. ועוד אומר רבינו תם: דדוקא במקוה חסר פוסלים מים שאובין, אבל במקוה סלם - כל מים שאובין שבעולם אי פוסלין אותו. ושמה תבא אריות ממסכת מקואות, ואין להאריך. אף על גב דאבות ובתבות ראה אחת, דנתן הנהם פרק שני משנה ח'. היה בעליין ארבעים סאה ובתחתון אין כלום - ממלא בתקו בעליין, דף שירדו בתחתון ארבעים סאה. משמע, אף על פי שרוב מים שאובין - אין נפסלי, שכן שיהיה שלם. דהא אי אפשר לא לתן בעליין ותר מאריבעים סאה. **בְּעֵי** רב יוסף מי גשימם שחישב עליהם להדיח בוקן את האיציטובולין מזה להכשיר בוקן את הורעים - פירש הקונטרס: ובלבד תלוש ובסוף חיברו מביעיא ליה לענין הכשר זרעים, ואליבא דרבנן דמכתשת. ואין נראה לרבינו יצחק, דאם בן לימא טמאה: תלוש ולבסוף חיברו לענין הכשר זרעים לרבנן, מהו: כדנקט בפרק קמא דחולין (טו, א) ולא התי ליה למינטי איציטובול ספי משאר מילי. ועוד: דאין סברא לדמות זרעים למכר, שתהא מכתשת חשובה בתלוש חשיב זרעים מזה שחשובה לענין מכר. ודלענין שחיטה נמי תיבעי: לרבנן תלוש ולבסוף חיברו, מהו? אי היה כתלוש או לא. ענה: דפירש דתרלבן דף לא מביעיא ליה, דלדידהו דהא הוי תלוש, אם כן, דאימביעיא ליה לרבנן דמכתשת. אי סבירא ליה רבי אליעזר אומר רבנן דרף, היינו טעמייהו זרעים - תיבעי ליה לענין חקקו ודא פניה, דאיפליגו בה רבי אליעזר ורבי יוחנן. כיון דלרבנן דרף פשיטא ליה דהוה כתלוש - הכי נמי לרבנן דמכתשת, דאמאי אית לך למימר דפלגי הני רבנן דרבי אליעזר אהני רבנן דרבי אליעזר? ועוד: דאינו מחלק בין דף למכתשת לכותל ואיציטובול. ובפרק קמא דחולין (טו, א) מחלק בין כסין הקבועה לצור היוצא מן הכותל, דקאמר: שאני כסין וכל מבטל ליה. וראה רבינו יצחק: לרבנן דרף מביעיא ליה, דחשיבי ליה דרף תלוש בני טומאה, והוא הדין לענין הכשר זרעים, דהכשר וטומאה דמו אהדי. ואליבא דמאן דאמר בפרק קמא דחולין (טו, א) תלוש ולבסוף חיברו דכותל בגין, לענין הכשר זרעים הוי מחמור. והשתא מביעיא ליה רבנן דמכתשת, ודכולו רבנן דרבי אליעזר מסתמא הוא ניהו, באיציטובול מהו? באיציטובול מהו? ובאיציטובול דרף ניהו, דאיפליגו בה רבי אליעזר ורבי יוחנן. והכי מביעיא ליה: האיציטובול דבטל לגבי קרקע גבי מכר לרבנן דמכתשת, אי היה בטל לגמרי כמו כותל, וחשיב נמי מחומר לענין הכשר זרעים. או דלמא לענין הכשר זרעים לא חשיב מחומר כמו כותל, אלא דוקא לענין מכר, משום עין יפה. אף על גב דלא מהני עין יפה לענין מכתשת - היינו משום שאין סופה כל כך להתכבב בבית מזה האיציטובול. והיינו, לענין הכשר זרעים לא חשיב האיציטובול מחומר. לפי ששיש ליניטל יותר מכותל. ואליבא דרבי אליעזר לא מביעיא ליה, דהא חשיב דף מחומר לרבנן טומאה, והוא הדין לענין הכשר זרעים, וכל כן איציטובול. והא דקאמר "אליבא דרבי אליעזר לא תיבעי לך, דאמר כל המחומר לרקקע הרי הוא פנקרקע" - דהוה דקאק טקא איתתא לישאא. דהא נמנרין אף לחוכיבי חשבוט דאבא שכן דמטרור דבן קא סמיך.

ממלא מטהרין מספק - אלמא כולו שאוב דארייתא. וארייות לא ראו לרבינו יצחק. עוד האריך רבינו שמשן בן אברהם. ועוד אומר רבינו תם: דדוקא במקוה חסר פוסלים מים שאובין, אבל במקוה סלם - כל מים שאובין שבעולם אי פוסלין אותו. ושמה תבא אריות ממסכת מקואות, ואין להאריך. אף על גב דאבות ובתבות ראה אחת, דנתן הנהם פרק שני משנה ח'. היה בעליין ארבעים סאה ובתחתון אין כלום - ממלא בתקו בעליין, דף שירדו בתחתון ארבעים סאה. משמע, אף על פי שרוב מים שאובין - אין נפסלי, שכן שיהיה שלם. דהא אי אפשר לא לתן בעליין ותר מאריבעים סאה. **בְּעֵי** רב יוסף מי גשימם שחישב עליהם להדיח בוקן את האיציטובולין מזה להכשיר בוקן את הורעים - פירש הקונטרס: ובלבד תלוש ובסוף חיברו מביעיא ליה לענין הכשר זרעים, ואליבא דרבנן דמכתשת. ואין נראה לרבינו יצחק, דאם בן לימא טמאה: תלוש ולבסוף חיברו לענין הכשר זרעים לרבנן, מהו: כדנקט בפרק קמא דחולין (טו, א) ולא התי ליה למינטי איציטובול ספי משאר מילי. ועוד: דאין סברא לדמות זרעים למכר, שתהא מכתשת חשובה בתלוש חשיב זרעים מזה שחשובה לענין מכר. ודלענין שחיטה נמי תיבעי: לרבנן תלוש ולבסוף חיברו, מהו? אי היה כתלוש או לא. ענה: דפירש דתרלבן דף לא מביעיא ליה, דלדידהו דהא הוי תלוש, אם כן, דאימביעיא ליה לרבנן דמכתשת. אי סבירא ליה רבי אליעזר אומר רבנן דרף, היינו טעמייהו זרעים - תיבעי ליה לענין חקקו ודא פניה, דאיפליגו בה רבי אליעזר ורבי יוחנן. כיון דלרבנן דרף פשיטא ליה דהוה כתלוש - הכי נמי לרבנן דמכתשת, דאמאי אית לך למימר דפלגי הני רבנן דרבי אליעזר אהני רבנן דרבי אליעזר? ועוד: דאינו מחלק בין דף למכתשת לכותל ואיציטובול. ובפרק קמא דחולין (טו, א) מחלק בין כסין הקבועה לצור היוצא מן הכותל, דקאמר: שאני כסין וכל מבטל ליה. וראה רבינו יצחק: לרבנן דרף מביעיא ליה, דחשיבי ליה דרף תלוש בני טומאה, והוא הדין לענין הכשר זרעים, דהכשר וטומאה דמו אהדי. ואליבא דמאן דאמר בפרק קמא דחולין (טו, א) תלוש ולבסוף חיברו דכותל בגין, לענין הכשר זרעים הוי מחמור. והשתא מביעיא ליה רבנן דמכתשת, ודכולו רבנן דרבי אליעזר מסתמא הוא ניהו, באיציטובול מהו? ובאיציטובול דרף ניהו, דאיפליגו בה רבי אליעזר ורבי יוחנן. והכי מביעיא ליה: האיציטובול דבטל לגבי קרקע גבי מכר לרבנן דמכתשת, אי היה בטל לגמרי כמו כותל, וחשיב נמי מחומר לענין הכשר זרעים. או דלמא לענין הכשר זרעים לא חשיב מחומר כמו כותל, אלא דוקא לענין מכר, משום עין יפה. אף על גב דלא מהני עין יפה לענין מכתשת - היינו משום שאין סופה כל כך להתכבב בבית מזה האיציטובול. והיינו, לענין הכשר זרעים לא חשיב האיציטובול מחומר. לפי ששיש ליניטל יותר מכותל. ואליבא דרבי אליעזר לא מביעיא ליה, דהא חשיב דף מחומר לרבנן טומאה, והוא הדין לענין הכשר זרעים, וכל כן איציטובול. והא דקאמר "אליבא דרבי אליעזר לא תיבעי לך, דאמר כל המחומר לרקקע הרי הוא פנקרקע" - דהוה דקאק טקא איתתא לישאא. דהא נמנרין אף לחוכיבי חשבוט דאבא שכן דמטרור דבן קא סמיך.

ממלא מטהרין מספק - אלמא כולו שאוב דארייתא. וארייות לא ראו לרבינו יצחק. עוד האריך רבינו שמשן בן אברהם. ועוד אומר רבינו תם: דדוקא במקוה חסר פוסלים מים שאובין, אבל במקוה סלם - כל מים שאובין שבעולם אי פוסלין אותו. ושמה תבא אריות ממסכת מקואות, ואין להאריך. אף על גב דאבות ובתבות ראה אחת, דנתן הנהם פרק שני משנה ח'. היה בעליין ארבעים סאה ובתחתון אין כלום - ממלא בתקו בעליין, דף שירדו בתחתון ארבעים סאה. משמע, אף על פי שרוב מים שאובין - אין נפסלי, שכן שיהיה שלם. דהא אי אפשר לא לתן בעליין ותר מאריבעים סאה. **בְּעֵי** רב יוסף מי גשימם שחישב עליהם להדיח בוקן את האיציטובולין מזה להכשיר בוקן את הורעים - פירש הקונטרס: ובלבד תלוש ובסוף חיברו מביעיא ליה לענין הכשר זרעים, ואליבא דרבנן דמכתשת. ואין נראה לרבינו יצחק, דאם בן לימא טמאה: תלוש ולבסוף חיברו לענין הכשר זרעים לרבנן, מהו: כדנקט בפרק קמא דחולין (טו, א) ולא התי ליה למינטי איציטובול ספי משאר מילי. ועוד: דאין סברא לדמות זרעים למכר, שתהא מכתשת חשובה בתלוש חשיב זרעים מזה שחשובה לענין מכר. ודלענין שחיטה נמי תיבעי: לרבנן תלוש ולבסוף חיברו, מהו? אי היה כתלוש או לא. ענה: דפירש דתרלבן דף לא מביעיא ליה, דלדידהו דהא הוי תלוש, אם כן, דאימביעיא ליה לרבנן דמכתשת. אי סבירא ליה רבי אליעזר אומר רבנן דרף, היינו טעמייהו זרעים - תיבעי ליה לענין חקקו ודא פניה, דאיפליגו בה רבי אליעזר ורבי יוחנן. כיון דלרבנן דרף פשיטא ליה דהוה כתלוש - הכי נמי לרבנן דמכתשת, דאמאי אית לך למימר דפלגי הני רבנן דרבי אליעזר אהני רבנן דרבי אליעזר? ועוד: דאינו מחלק בין דף למכתשת לכותל ואיציטובול. ובפרק קמא דחולין (טו, א) מחלק בין כסין הקבועה לצור היוצא מן הכותל, דקאמר: שאני כסין וכל מבטל ליה. וראה רבינו יצחק: לרבנן דרף מביעיא ליה, דחשיבי ליה דרף תלוש בני טומאה, והוא הדין לענין הכשר זרעים, דהכשר וטומאה דמו אהדי. ואליבא דמאן דאמר בפרק קמא דחולין (טו, א) תלוש ולבסוף חיברו דכותל בגין, לענין הכשר זרעים הוי מחמור. והשתא מביעיא ליה רבנן דמכתשת, ודכולו רבנן דרבי אליעזר מסתמא הוא ניהו, באיציטובול מהו? ובאיציטובול דרף ניהו, דאיפליגו בה רבי אליעזר ורבי יוחנן. והכי מביעיא ליה: האיציטובול דבטל לגבי קרקע גבי מכר לרבנן דמכתשת, אי היה בטל לגמרי כמו כותל, וחשיב נמי מחומר לענין הכשר זרעים. או דלמא לענין הכשר זרעים לא חשיב מחומר כמו כותל, אלא דוקא לענין מכר, משום עין יפה. אף על גב דלא מהני עין יפה לענין מכתשת - היינו משום שאין סופה כל כך להתכבב בבית מזה האיציטובול. והיינו, לענין הכשר זרעים לא חשיב האיציטובול מחומר. לפי ששיש ליניטל יותר מכותל. ואליבא דרבי אליעזר לא מביעיא ליה, דהא חשיב דף מחומר לרבנן טומאה, והוא הדין לענין הכשר זרעים, וכל כן איציטובול. והא דקאמר "אליבא דרבי אליעזר לא תיבעי לך, דאמר כל המחומר לרקקע הרי הוא פנקרקע" - דהוה דקאק טקא איתתא לישאא. דהא נמנרין אף לחוכיבי חשבוט דאבא שכן דמטרור דבן קא סמיך.

אצטרויבל דאמרי מוכר — לא משום חדשיב מחובר, והא גבי מוכר מכתשת חשבי ליה לתלוש ולבסוף חיברו כתלוש, ואצטרויבל נמי תלוש ולבסוף חיברו הוא, קודם שקבענו בקרקע הזו בניו ועומד, ואלא היינו טעמייה: משום דעיקר עשייתו לקביעות בקרקע טפי ממכתשת, חשיב כבית לענון מכירת בית. דומיא דכותלי הבית, חדשיבי תלוש לענון הכשר זרעום, ולגבי מוכר חרי' קוז בכלל בית חדשיבי בקרקע. או דלמא טעמייהו גבי מכתשת משום דבעיק רעה מוכר, אבל לגבי הכשר — כקרקע משוו ליה, וכרבי אליעזר סבירא ליה. תיקו. האי דנקט "הליה ביה את האצטרויבל" לא נקט משכנת — אורחא דמילתא נקט, שהיי' רגילין לחדיהו. אי נמי ברותא הוא דנקט, כדפרשיה. דאף על גב דאמרי רבנן מוכר את האצטרויבל — איכא למימר חדשיבי ליה תלוש לענון הכשר זרעום, כדפרשיה. עישור נכסי — שהבת נוטלת 1 נכסי אביה בשביל פרנסתו הבעל להישא בו, וקימאן לן בכבותות (סח), אף לפרנסת שמוין באב, והכיבא דאין יודיעאן דעתו — נוטלת עישור נכסים, וממקרקעי ולא ממטלטלי, כדאמר בכבותות. **אפילו מאצטרויבל** — כרבי אליעזר, דכל המחובר לקרקע ליה הוא כקרקע, ופירש רבנן דאין יודיעאן וקימאן חרי' עשוהה ע"כ. אלא לית מנא דפליגי עליה, ולדברי הכל פרנסה דהיא עישור נכסי — ממקרקעי ולא ממטלטלי היא, ואפילו בזמן הזה, דהא בהדיא פסק רבא בפרק 'מציאת האשה' הלכתא ממקרקעי ולא ממטלטלי, בין לכתובה בין למוזני בין לפרנסה. ואף על גב דרביתיה הגאונים תקנו לגבות כתובה אפילו ממטלטלי, גזיבם גבם מוזני אפילו ממטלטלי, דהא קיימאן לן (וכתובות נ"ב), ונאי כתובה ככתובה דמי — הני מילי בכתובה ומוזני, אבל הפרנסה אינה מתנאי כתובה — הלכך במקומה עומדת, וממקרקעי גביא ולא ממטלטלי. אנה **מאצטרויבל** — דאינן קובעין לקרקע בקרקע. שמעיתין מינה, דסוגיא דשמעתא כרבי אליעזר סלקא, דסבר: כל המחובר לקרקע — חרי' הוא כקרקע. כן פירש רבנו תנאל, והכי אפסקא אביהו דמי, וכו' עיקר. מהאי אורייתא — משכירות הבתים. דכמקרקעי חשיב ליה, דשכר מקרקעי חשיב מקרקעי. **משנה** המוכר את החצר — סתם, מוכר בתים הפתוחים לחצר, ובבית שיחין ומערת שבתוך הבית. אף על גב

המוכר את הבית לא מוכר בורות שיחין ומערות — לגבי חצר מיהא בטלים, וממכרין בכלל חצר. אבל לא את המטלטלין — תשמישי הבית שאינן קבועי כל כך. הנך דאמרן לעיל דאינן מוכרין בכלל בית, וכיל שכן שאר מטלטלין שאינן בכלל תשמישי בית. **הרי' כולן מוכרין** — המטלטלין — תשמישי בית כולן, דאיקרו מטלטלי, כדאמרין לקמן ב'מי שנתן', וק"ל: **א** מאני תשמישייהו איקרו מטלטלי, ואלא חטיט ושערי. **בין כן ובין כך** — בין שאמר לו "כל מה שתכתובה" בין לא אמר. **לא את המרחין** — דאינו בכלל חצר. **אלא אוירה** — אבל בתים ובורות לא מוכר כלל. והמים מוטלייהו ליכא למימר, דאין אונאה לקרקעות. **גמרא** הוציונים — הפתוחין לחצר. **חולקלות** — פירש רבנו תנאל: קרקע שעפרו חול, שמוציא ממנו זכוכית, ובפרק קמא דשבת (טו, ב) אמרין בזכוכית שתחלת ברייתו מן החול, והלכך מקום חשוב בפני עצמו. **הנויות הפתוחות לתוכה** — שאין מוכרין אלא לבני חצר זו. **שאר פתוחות לתוכה** — אלא לרשות הרבים. מילוסא = אוירא, והתני רבי **היא** — דפתוחות לכאן ולכאן אין נמכרות עמה **היא** — דרבי חייא — דרוב תשמישיהו לבר, פתח של צד החוץ פתוח יותר להשתמש בו מפתח הפנימי. **אמר רבא כל היכא דאמר ליה דירתיא** — שאמר לו מוכר ללוקח "דירתיא זה אני מוכר לך", ובלשון זה מוכר לו את החצר, שלא אמר "חצר זו אני מוכר לך" אלא "מזרח זה" — דכרבי אלא פליגי דבתים משמע, דבבוצר אין דריין, אלא בבתיים. והלכך אמר לו חצר זו אני מוכר, דאודי לבר קרוי "חצר". ורבנן סברי' בתי משמע — **דאמר ליה דרתיא** — חצר מתרגמין: דרתיא. רבי אליעזר סבר תרביצא משמע — אויר משמע, כאילו אמר לו "חצר זו אני מוכר", ורבנן סברי' בתי משמע — הכי קתני: המוכר את הבית שחצר אינה אלא בורות, ושחריגין לדירתו, דהיינו "דרתיא" — מוכר את הבתים כו'. רבי אליעזר אומר: המוכר את החצר, ואפילו בלשון "דרתיא" — ולא שניא אמר ליה "חצר" חבי נכסין; **איכא דאמר רבא כל היכא דאמר ליה דרתיא** כו'. ע"כ. **עלמא לא פליגי דבתי משמע** — דגם הוא לשון דירה, דעל שם דירה נקראת החצר דרתיא. **וכתובי' חרי' טריטין: בי פליגי דאמר ליה חצר** — כדקתני מתניתין "המוכר את החצר". **מר סבר** "חצר" אוירא משמע, ומר סבר כחצר המשכן — כדכתבי' **אורח החצר** מנא באמה ורובה ומטיש במחשבים' (שמונת כז), ובכלל אלו מנא אמה קשה הקדשים ואחל מעור שהם נמו בתים וקראן הכתוב חצר, מנאן שהבתים נמכרין בכלל חצר. כן פירש רבנו תנאל, ועיקר, ומסתברא כדאי לכתוב בתרא, **והדאמר ליה "חצר"** פליגי, דהכי בני מתניתין. והלכך, אלא אמר ליה "חצר" אוירא משמע, ולא שניא אמר ליה "חצר" חבי נכסין, אלא בתים. **מצולה** — ארשתא אחת יושבתם ביה' במה ירשהם — בשיבאי' — משם למרזי שאותו קרקע שהוא יושב בו או אחת העיר שהוא יושב בה. אלא בחוקה כדן לוקח, שלא יוכל מוכר לחזור בו, וקיימאן לן קרקע קבועית בספק ובשור. **אלא קנה מצולה** — שהי' בני משמישין קוז, זה לחלו זה לכסף זהב, ושני שמוין זה, ואף על פי שסמוכין זה לזה לא מתנאי חוקת חולסית לקנות מצולה. והיינו טעמא: דמהאי קרא נפקא לן חוקת הקונה קרקע במסכת קדושין (כו, א): "ושכו בעריכם אשר תפתשם" (בה) במה תפתשם — בשיבוי, ועוד קרא אורייתא: "ירשתם אותה יושבתם ביה" במה ירשהם — בשיבאי' — משם למרזי שאותו קרקע שהוא יושב בו או אחת העיר שהוא יושב בה. אלא בחוקה הכתוב שיבוי, אבל עיר אחת אינו קונה בשיבת ביתה. הלכך חולסית ומצולה הוון שני דברים חלוקין זה מזה, באותו שהוא מחויב הוא זוכה ולא בחבירו. **כיון שהחייב אותה** מן קנה כולן — וכדמפרש בפרק קמא דקדושין (כו, ב): "נתן לו דמי כולן, רבוין דקיהל המוכר כל הדמים של עיר השדות, חרי' אתעובדו כולוה ללוקח שבבית מעותיו שתן לו, ודי לן בחוקת אחת מהן, וכדמפרש טעמא בבבא קמא: דסדנא דארעא חד הוא — כל השדות אודוקין בגוף קרקע של עולם שהוא אחד, וכמו שהחייב בכלוהו דמי, והא דאמרין בחוקת הבתים (בבא בתרא ג, א): שני שדות ומצר אחד ביניהן, החייב באחת מהן ללא קנה בכירתיא — לא תקשי לשמואל, דהתם נכסי הגר קאי, דנמילא קא קני בלא

אנהו עישור נכסי אפילו מאצטרויבלי דרתיים. אמר רב אשי: כי היוני בני רב כהנא, מוכרין אפילו מעמלא דבתי. משנה המוכר את החצר - מוכר בתים, בורות שיחין ומערות, אבל לא את המטלטלין; בזמן שאמר לו: "הוא וכל מה שתכתוב" - הרי' כולן מוכרין. בין כך ובין כך, לא מוכר לא את המרחין ולא את בית הבד שכתובה. רבי אליעזר אומר: המוכר את החצר - לא מוכר אלא אוירה של חצר. גמרא תנו רבנן: המוכר את החצר - מוכר בתים החיצונים ובתים החולקסאות; הנויות פתוחות לתוכה - נמכרות עמה, ושאר פתוחות לתוכה - אין נמכרות עמה; פתוחות לכאן ולכאן - [אלו] ואלו נמכרות עמה. רבי אליעזר אומר: המוכר את החצר - לא מוכר אלא מילוסא של חצר. אמר רב: פתוחות לכאן ולכאן - נמכרות עמה, והיא תני רבי חייא: אין נמכרות עמה - לא מן קשיאי; הך דרוב תשמישייהו לנו, הוא דרוב תשמישייהו לבר, רבי אליעזר אומר: המוכר את החצר - לא מוכר אלא אוירה של חצר. אמר רבא: אי דאמר ליה "דרתיא" - דכרבי' עלקא לא פליגי דבתי משמע, כי פליגי - דאמר ליה "דרתיא", מר סבר: תרביצא משמע, ומר סבר: בתי משמע. איכא דאמרי, אמר רבא: אי דאמר ליה "דרתיא" - דכרבי' עלקא לא פליגי דבתי משמע, כי פליגי - דאמר ליה "חצר", מר סבר: חצר - אוירא משמע, ומר סבר: פתח המשכן. ואמר רבא אמר רב נחמן: מוכר לו חולסית ומצולה, החזיק בחולסית - לא קנה מצולה, החזיק במצולה - לא קנה חולסית. איני? והא אמר שמואל: מוכר לו עשר שדות בעשר מדינות, פון שהחזיק באחת מהן - קנה כולן - התם הוא דסדנא דארעא חד הוא, וכוליה חדא תשמישתיא הוא, אבל הקא - הא תשמישתיא לחוד, והא תשמישתיא לחוד. ואיכא דאמרי, אמר

מעמלא דבתי — ואם תאמר, דהכי דמי' אי כבר בא השבירות ליד האחין — אם כן מטלטלי' ינעוה, ולא גביא מניה, ואי אתא לאשמועינן שיכולה להשיכר לצורך נדונייתה — פשיטא, דאפילו למכור יכולה ויש לומר: כהן שהשיכרו הבית לשנה, וכבר עבר חצי היום, וקא משמע לן דאפילו שבירות מזמן שעבר תטול, דאין השבירות משתלמת אלא לבסוף, ולא דמי למטלטלין.

ים טלפחא - היינו ערשין דסוף מסכת עבודה זרה (עוה, א) דאמר: בעו מנייה מרב הונא הני גודגא דארמאי מאי אמר ליה: תניתיה: מי שהיו גיתיו ובית בדיו טמאים - הדפין והולכין והערישין מרחין. ופירש גמי הקונטרס תהם ערשה היינו גת עצמה. וקשה: דהתם דגת צריכה ניגוב ואומר גונטרס: דאברייחא סמכין דלא נהגינן למבער ניגוב גבת. ורש"י מנייה תהם בברייתא "מנבגן", על פי

מתן מעות. הלכך לא קנה אלא אותו שהחזיק. דהא דך דשמואל גמי, אילו לא נתן מעות - לא קנה אלא מה שהחזיק, ואם נתן דמי חציו - לא קנה בחזקת אחת מן אלא כנגד מעותיו. ואם תאמר: כיון דבנתן דמי כולן מיירי שמואל, מה לנו לחזקת אחת מן אלו? ודלא קרקע נקנה בבסקא, ולא צריכה הו חזקה היא למימר דבמקום שכתובין השטר מיירי, דהתם לא קני קרקע במעות, אלא בשטר או בחזקה, כדאמרין בפרק קמא דקדושין (כו, א) עלה דרך משנה 'בסיבס שיש לןן אחירות נקנין בכסף' כו, אמר רבא: לא שנו אלא במקום שאין כותבין את השטר, אבל במקום שכותבין את השטר - לא קנה עד שיכתוב את השטר, אי גמי עד שחזיק. **היא תשמישתא** - כל העשר שדנת עומדין לרועה, והלכך כשדה אחת חשבונין על ידי סנתא דארעא כשדה אחת. **משנה** המוכר את בית הבד - בית שהבד בו, ואותו בית לתשמיש לא לבדו עשוי. **מכר** את בית הבד - בגמרא מפרש דהיינו בד עצמו, דקמפרש ואזיל, ונראה בעיני דהך דבן דקמני בהו מבד - קבועין הן שם, ואינן דאינן מכורים בכלל בית הבד - משטלתי הן, כדאמרן גמי (בבא בתרא סו, א) גבי בית, ושכר מכתשת בקועה ולא תשטלע. **הפפל התולות** - בגמרא מפרש, וקבועין הן. **עבדים** ונגלג וקודו - משטלתי הן. ובגמרא מפרש כוליה. **ובזמן שאמר לו הוא** - הבית שלו, וכל מה שכתובו אינו מוכר לו, כולן מוכרין, ודוקא גמי דהצריכין לבית הבד, אבל שאר תשמישי שמנחין בתוכו להשמר - אינן מוכרין. **מכר את הקורה** - כדמפרש טעמא בגמרא, דהיינו עיקר בית הבד. **גמרא מלפחא** - היא יריבה שקרין מייט, גמולה כעדרש. וערשה קרי לה בברייתא נמסכת עבודה זרה (עוה, א). ערשין מרמנין את טלפוחין. **סבל אמר רבי אמא** בר סבל **מפרכתא** - אבן נקובה בשמכניס בה עץ ומפרכין בה היתיים בית הבד. דהיינו זמניא דמכתשת. וש שאר תשמישי דהיינו עץ עצמו שמפרכין בו את היתיים, ולפי שהוא תשמישי בית הבד הוא מכור בכלל בית הבד, ואף על גב דמשטלע. ולשון אשת מפורשי רבינו גנבאל, ועיקר כלונפות - אותן שנועצין בראש הגת מכאן ומכאן וקובעין זה כנגד זה. ונותנין בריחים מה לה, ומעמידין הקורה על הבריית. ובלעו קורין לןן זימילין' - תאומים. ויש מקומות שקורין

אָמֵר רַבֵּה אֶמְר רַב נַחֲמִי: הַחֲזִיק בְּחֻלְלִית קָנָה מְצֻלָּה. - פִּשְׁטָא, דְּהָא אֶמְר שְׁמוּאֵל: מִכֵּר לֹו עֶשֶׂר שָׁרוֹת וְכו' - מְהוּ דְּהִימָא: תְּהֵם הוּא דְּסִדְנָא דְּאִרְעָא חֵד הוּא, אֲבָל תְּכָא הָא תְּשִׁמְשִׁימָא לְחֹדוּ וְהָא תְּשִׁמְשִׁימָא לְחֹדוּ, קָא מִשְׁמַע לָן. מִשְׁנָה הַמוּכָר בֵּית הַבֵּד - מִכֵּר אֶת הַיָּם וְאֶת הַמְּמָל וְאֶת הַתְּבֻלוֹת, אֲבָל לֹא מִכֵּר אֶת הָעֵבְרִים וְאֶת הַתְּלַגְל וְאֶת הַקּוֹרָה, וּבִזְמַן שְׁאָמַר לוֹ: "הוּא וְכָל מַה שְׁבִתּוּכֹו" - הָרִי בּוֹלֵן מְכוּרִין; רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֹמֵר: הַמוּכָר בֵּית הַבֵּד - מִכֵּר אֶת הַקּוֹרָה. **גְּמָרָא יָם - מְלַפְחָא. מְמָל - אֶמְר רַבִּי אָפָא בַר מְמָל: מְפָרְכָתָא. תְּבֻלוֹת - אֶמְר רַבִּי יוֹחָנָן: כְּלוֹנְפוֹת שָׁל אַרוֹ שְׁמַעְמַדִּין בְּתָן אֶת הַקּוֹרָה. עֵבְרִים - כְּבָשִׁי. גְּלַגְל - חוֹמְרָתָא. קוֹרָה - קוֹרָה. תְּהוּ רַבְנִין: הַמוּכָר בֵּית הַבֵּד - מִכֵּר אֶת נְסָרִים וְאֶת הָעֵבְרִים וְאֶת הַמְּפָרְכוֹת, וְאֶת הַיָּרִיחִים הַתְּחַתּוֹנוֹת אֲבָל לֹא הַקְּלוֹנִין, וּבִזְמַן שְׁאָמַר לוֹ: "הוּא וְכָל מַה שְׁבִתּוּכֹו" - הָרִי בּוֹלֵן מְכוּרִין; בֵּין קֶד וּבֵין קֶדָּ, לֹא מִכֵּר לֹא אֶת הָעֵבְרִים וְלֹא אֶת הַשְּׁשָׁק וְלֹא אֶת הַמְּרַצְפוֹן; רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֹמֵר: הַמוּכָר בֵּית הַבֵּד - מִכֵּר אֶת הַקּוֹרָה, שְׁלֹא יִקְרָא בֵּית הַבֵּד אֶלָּא עַל שׁוֹם קוֹרָה. **מִשְׁנָה הַמוּכָר אֶת הַמְּרַחֵץ - לֹא מִכֵּר אֶת הַנְּסָרִין וְאֶת הַסְּפָלִין וְאֶת הַתְּלַגְלוֹת; וּבִזְמַן שְׁאָמַר לוֹ: "הוּא וְכָל מַה שְׁבִתּוּכֹה" - הָרִי בּוֹלֵן מְכוּרִין; בֵּין קֶד וּבֵין קֶדָּ, לֹא מִכֵּר לֹא אֶת הַתְּמַנְרוֹת שֶׁל מִים וְלֹא אֶת הַמְּכֻרָא תְּהוּ רַבְנִין: הַמוּכָר אֶת הַמְּרַחֵץ - מִכֵּר אֶת בֵּית הַנְּסָרִין וְאֶת בֵּית הַקְּמָן, וְאֶת בֵּית הַסְּפָלִים וְאֶת בֵּית הַיֹּלְאוֹת, אֲבָל לֹא אֶת הַנְּסָרִין עֲצָמָן וְלֹא יִקְמָן עֲצָמָן, וְלֹא סְפָלִים עֲצָמָן וְלֹא וְיֹלְאוֹת עֲצָמָן, וּבִזְמַן שְׁאָמַר לוֹ: "הוּא וְכָל מַה שְׁבִתּוּכֹה" - הָרִי בּוֹלֵן מְכוּרִין; בֵּין קֶד וּבֵין קֶדָּ, לֹא מִכֵּר לֹו אֶת הַתְּמַנְרוֹת שֶׁל מִים, בֵּין אֵלָּא****

ש"ש אחיות. **כביש** - נסרים שנותנין על היתיים בבית הבד כשמרדיין הקורה עליהן לכבשן, ומשום דמשטלתי לא מודבני. **חומרטא** - ויין' בלעו, שמגלגלין בה את הקורה להעלותה ולהורידה. **קורה** - דמנותינן היינו קורה כבשמהמה, שגם בכלל קורין לה. **כן. מכר את הנסרים** - אינם כבישי, דאם כן תקשי אמנותינן, דהתם קתני לא מכר והבא קתני מכר. **אלא כן בעין נסרים** נתונים סביב היתיים בבית הבד כדי שלא יתפורו אנה ואנה כבהכדי הקורה עליהם. ונראה בעיני שמחזכרים שם וקובעים הם שם ליעולם. **והתוספתא גרס:** מכר את היתיים. ונראה ד"נצרים" גבי היתיים עלק בית הבד, שקומדין בה היתיים כדי שלא יתפורו. **יקבים** - היינו ים, החוקקה ועושה ויקבו יקב, ובכתיב (וי' ב) 'והתקייבם תירוש ויצהר', והשקו - לשון הומה ורעש שהיין עושה כשנפול מן היקב. **המפרכות** - היינו ממל דמנותינן, דפירשנא לעיל; מפרכתא. היתיים התחתונה - קבועה היא, ותוחנין בה ויתיים. שבתחלה מפרכין אותן במפרכות, ואחר כך טוחנין בריחים, ואחר כך עוצרין אותן בבית הבד. והכי אמרין בגמרות (פ, א). **ושקין ומרצופין** - לשאת בהן ויתיים בבית הבד. **אלא לפנים מרצופין** הן של עור, והשקין מנוצה של עדים, וכל דמשטלע לא מודבן. **משנה** שהי רסינין כפרד המשנה: המוכר את בית המרחץ - בית שעשוי לחתוך בו, ורשלה בתים הן, וזו היא שמואל, כדאמרין ב"ציאות השבת" (שבט מ, א) פנמי - ששוחטין שם מלובשין בינוני - שפושטין שם בגדיהם. **ותשמישין רחוקי** בהו: תשמישין רחוקי בהו: ורשלה בתים הן, ומכר בתים הפנימים ובתים החיצונים. **הנסרים** - שנותנין על גבי קרקע המרחץ, ועומדין עליהם הרחוצים שלא יכוו רגליהם מחום הקרקע, אי גמי - שלא יטפון רגליהן. ומשום דמשטלתי לא מודבני. **פפלים** - לתת בהן מים לרחוץ, ומשטלתי, וזוליות - מסך כנגד הפתח. ולי' נראה: בגד שמסתפנין בו, דהיינו אלונטית. **לא מכר מגורות של מים** - בריכות מים ששופכות מים למרחץ, ולא אוצרות של עצים - שהיו כחם בהן המרחץ. היינו טעמא, דאין אלו תשמישי המיוחדין למרחץ כי הך דלעיל, ואין אלו מאני תשמישתיה, אלא ממונו הן ליהנות מים אפילו בתוך ביתו. וכשקונה אותם קונה להסיק בביתו ולאפות ולצלול בהן, כמו חטי ושערי. **מגורות** - כמו 'הררס ממגרות' (א, א) ויצא בו - 'מגורה' שהיא מליאה פירות' (פסחים ט, א). **גמרא** בית הנסין - בית שמכניסין בו הנסרים לאחר רחיצה. **את בית חיקמים רסינין בתוספתא** - יש מפרשים: חדר שמצניעין בו הניגות שמשמיין בו מים חמין, ולא נהרא לי, דהיינו גמי בית הירות דקתני בתוספתא. **יש מפרשים יקבים** - סדרד שמעטפין בהן ראשן מפני חום המרחץ, וכל הני בתים מחיבה לבית המרחץ, אבל לא את הנסרים - דמשטלתי, ולא הפפלים - גרסינן, ואית דגרסי: ספסלין, שיושבין עליהן בבית המרחץ, וראשון עיקר, דהא במנותינן גמי ספלים גרסינן. **בין**

ש"ש אחיות. **כביש** - נסרים שנותנין על היתיים בבית הבד כשמרדיין הקורה עליהן לכבשן, ומשום דמשטלתי לא מודבני. **חומרטא** - ויין' בלעו, שמגלגלין בה את הקורה להעלותה ולהורידה. **קורה** - דמנותינן היינו קורה כבשמהמה, שגם בכלל קורין לה. **כן. מכר את הנסרים** - אינם כבישי, דאם כן תקשי אמנותינן, דהתם קתני לא מכר והבא קתני מכר. **אלא כן בעין נסרים** נתונים סביב היתיים בבית הבד כדי שלא יתפורו אנה ואנה כבהכדי הקורה עליהם. ונראה בעיני שמחזכרים שם וקובעים הם שם ליעולם. **והתוספתא גרס:** מכר את היתיים. ונראה ד"נצרים" גבי היתיים עלק בית הבד, שקומדין בה היתיים כדי שלא יתפורו. **יקבים** - היינו ים, החוקקה ועושה ויקבו יקב, ובכתיב (וי' ב) 'והתקייבם תירוש ויצהר', והשקו - לשון הומה ורעש שהיין עושה כשנפול מן היקב. **המפרכות** - היינו ממל דמנותינן, דפירשנא לעיל; מפרכתא. היתיים התחתונה - קבועה היא, ותוחנין בה ויתיים. שבתחלה מפרכין אותן במפרכות, ואחר כך טוחנין בריחים, ואחר כך עוצרין אותן בבית הבד. והכי אמרין בגמרות (פ, א). **ושקין ומרצופין** - לשאת בהן ויתיים בבית הבד. **אלא לפנים מרצופין** הן של עור, והשקין מנוצה של עדים, וכל דמשטלע לא מודבן. **משנה** שהי רסינין כפרד המשנה: המוכר את בית המרחץ - בית שעשוי לחתוך בו, ורשלה בתים הן, וזו היא שמואל, כדאמרין ב"ציאות השבת" (שבט מ, א) פנמי - ששוחטין שם מלובשין בינוני - שפושטין שם בגדיהם. **ותשמישין רחוקי** בהו: תשמישין רחוקי בהו: ורשלה בתים הן, ומכר בתים הפנימים ובתים החיצונים. **הנסרים** - שנותנין על גבי קרקע המרחץ, ועומדין עליהם הרחוצים שלא יכוו רגליהם מחום הקרקע, אי גמי - שלא יטפון רגליהן. ומשום דמשטלתי לא מודבני. **פפלים** - לתת בהן מים לרחוץ, ומשטלתי, וזוליות - מסך כנגד הפתח. ולי' נראה: בגד שמסתפנין בו, דהיינו אלונטית. **לא מכר מגורות של מים** - בריכות מים ששופכות מים למרחץ, ולא אוצרות של עצים - שהיו כחם בהן המרחץ. היינו טעמא, דאין אלו תשמישי המיוחדין למרחץ כי הך דלעיל, ואין אלו מאני תשמישתיה, אלא ממונו הן ליהנות מים אפילו בתוך ביתו. וכשקונה אותם קונה להסיק בביתו ולאפות ולצלול בהן, כמו חטי ושערי. **מגורות** - כמו 'הררס ממגרות' (א, א) ויצא בו - 'מגורה' שהיא מליאה פירות' (פסחים ט, א). **גמרא** בית הנסין - בית שמכניסין בו הנסרים לאחר רחיצה. **את בית חיקמים רסינין בתוספתא** - יש מפרשים: חדר שמצניעין בו הניגות שמשמיין בו מים חמין, ולא נהרא לי, דהיינו גמי בית הירות דקתני בתוספתא. **יש מפרשים יקבים** - סדרד שמעטפין בהן ראשן מפני חום המרחץ, וכל הני בתים מחיבה לבית המרחץ, אבל לא את הנסרים - דמשטלתי, ולא הפפלים - גרסינן, ואית דגרסי: ספסלין, שיושבין עליהן בבית המרחץ, וראשון עיקר, דהא במנותינן גמי ספלים גרסינן. **בין**

כמה דאת אמר תמן הראוי למקצת שנה ראוי לכולה ואמור אוף הכא הראוי למקצת הפסח ראוי לכולו. א"ר אבא מרי תיפתר שהיתה עצרת הבאה בחמשה ונולד בששה והיתה עצרת הבאה בשבעה ר' בון בר חייא בעא קומי ר' זעירה כתיב (ויקרא כז) לא יבקר בין טוב לרע עבר וביקר מהו שיעבור אמר ליה כל דבר שבא להתיר אינו עובר מה בא להתיר כאן התורה התירה להקדיש בעלי מומין. תמן תנינן ביום השמיני מביא שלש בהמות הטאת ואשם ועולה והדל היה מביא הטאת העוף ועולת העוף. ואין הטאת העוף מחוסרת זמן אצל אשם א"ר לעזר כאן התירה התורה להקדיש מחוסרי זמן. ר' בא בר ממל בעא קומי ר' אימי

[דף ד' ע"ב]

פתיב בשמיני יבא עבר ולא הביא מהו שיעבור אמר ליה כל דבר שבא להתיר אינו עובר מה בא להתיר כהיא דאמר רבי לעזר כאן התירה התורה להקדיש מחסר זמן. אמר רבי יוסי בי ר' בון כל שבעה אין אומר לו הבא מיפן ואילך אומר לו הבא מתניתין פליגא על ר' יוסי בי ר' בון בולחם מתפניני ומביאין קרבנותיהן כרגל. ניהא נזיר מצורע לא מחסר כפורים הוא והא תנינן החלל והשומחה שמונה פתר לה בגזיר. ר' זכריה התניה דר' לוי בעי רישא אתון פתרון בגזיר וסיפא במצרע. אמר רבי תנניה בריה דר' הלל לא בכר אתתבת תפון ואמר ר' יוסה קיימה ר' אבודמא נהויה בכלהנים בשעיר אוף הכא הפהנים בשעיר. רבי חגי בעא קומי רבי יוסה פתיב וביום השמיני ומול עבר ולא מל אמר ליה פי תדר נדר ליי' אלהיה לא תאחר לשלמו דבר שהוא ניתן לתשלומין יצא זה שאינו ניתן לתשלומין. לא תאחר לשלמו ולא את חליפיו כהדא דתני ואל פתח אהל מועד לא הביאו ולא את חליפיו.

[דף ה' ע"א]

אמר רבי פרשה לוי בן סיסי קומי רבי באומר תרי עלי עולה ועברו עליה שלשה רגלים והביא אחרת והקריבה מיד הייתי אומר יופטר מן הראשונה לפום בן צריף מימר לא תאחר לשלמו ולא חליפיו. אמר רבי יוסה אם באומר תרי עלי מיד הוא עובר אלא בן אגנן קיימין באומר תרי זה עולה ועברו עליה ב' רגלים והביא אחרת תחתיה ולא הקריבה מיד ועבר עליה רגל שלישי הייתי אומר תצטרף עם תמונה שלשה רגלים לפום בן צריף מימר: "לא תאחר לשלמו" – ולא את חליפיו. "פי דרש ידרשנו" – אלו הטאות ואשמות. "וי אלהיה" – זה הקדש בדרך הבית. "מעמד" – זה לקט שכחה ופיאה "והיה כה הטא" – ולא בקרבנה הטא. דלא בן מה אגנן אמרין.

אמר רבי שמואל ברבי יוסה בי רבי בון שלא תאמר שמא ימצא זבח פסול לפום כן צריך מימר ותייה בך הטא בך ולא בקרבנד הטא. מוצא שפתיך תשמר ועשית תשמר ועשית להזהיר בית דין שיעשוהו. רבנן דקיסרין בשם ר' אבינא מופן למשבון באשר נדרת ליי אלהיה נדבת. ויש נדר קרויה נדבה אלא להוב על כל נדר ונדר ועל כל נדבה ונדבת. אי זהו נדר שאמרו האומר תרי עלי עולה ואינהו נדבה שאמרו האומר תרי זה עולה. ר' תמא חבריהון דרבנן בעי אמר תרי עלי חזר ואמר תרי זו. רבי היננא בעי לא מסתברא די לא אמר תרי זו וחזר ואמר תרי עלי איסור חמור קל על איסור קל חל על איסור חמור. הוסיפו עליהן שכר בתים ותרומת שקלים. שכר בתים אמר רבי יונה והוא שאמר שנה זו אבל אם אמר שנה אחת נותן מעת לעת. ותרומת שקלים כתיב דאמר רבי שמואל בר יצחק בתחלתה ויהי בחדש הראשון בשנה השנית באחד לחדש הוקם המשכן^(שמות מ, יז) ותני עלה ביום שהוקם המשכן בו ביום נתרמה התרומה. ר' טבי ר' יאשיהו בשם ר' יהודה נאמר כן חדשי ונאמר להלן חדשי מה חדשי שנאמר להלן אין מונין אלא מניסן אף חדשי שנאמר כן אין מונין אלא מניסן. אמר רבי יונה שבק ר' טבי ראשה ואמר סופא דלא כן כהדא דתני "זאת עלת חדש בחדשו"^(פסוקר כה, יז) יכול יהא תורם בכל חדש וחדש תלמוד לומר בחדשו להדשי בחדש אחד הוא תורם לכל חדשי השנה יכול באי זה חדש שירצה נאמר כן וחדשי ונאמר להלן חדשי מה חדשי שנאמר להלן אין מונין אלא מניסן אף חדשי שנאמר כן אין מונין אלא מניסן. תמן תנינן רבי מאיר אומר באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה כן עזאי אומר

[דף ה' ע"ב]

האלוליים מתעשרין בפני עצמן. אמר רב חונה טעמיה דרבי מאיר עד כן מתמצות לילד מן הישנות מפאן והילף הן מתחילות לילד מן החדשות. ר' יוסי בי ר' בון בשם רב חונה טעמא דר' לעזר ורבי שמעון. "לכשו כרים תצאן"^(תהלים סח, יז) אלו הבכורות. ועמקים יעטפו בר אלו האפילות יתרועעו אף ישירו. אלו ואלו נכנסין לדיר להתעשר. אמר כן עזאי הואיל ואלו אומר כן ואלו אומר כן יהו האלוליים מתעשרין בפני עצמן. הא כיצד נולד לו חמשה באב וחמשה באלול וחמשה בתשרי אינן מצטרפין נולד לו חמשה באב וחמשה בתשרי תרי אלו מצטרפין זאת אומרת שכן עזאי חבר ותלמיד היה לו לר' עקיבה וכן עזאי מקריע על דברי תלמידיו. ר' ירמיה ר' מיישא בשם ר' שמואל בר רב יצחק שכן נחלקו עליה אבות העולם מאן אינון אבות העולם תני ר' יונה קומי ר' ירמיה ר' ישמעאל ור' עקיבה. זאת אומרת כן עזאי תלמיד וחבר

הָיָה לָר' עֲקִיבָה אֵין תִּימְר רַבִּית אֵית בַּר נִשׁ אָמַר לְרַבִּית הוּאִיל וְאֵלּוּ אָמַר בֶּן וְאֵלּוּ אָמַר בֶּן. ר' אֲבָהוּ בְּשֵׁם ר' שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק שְׁמַע מִן הֵדָא אָמַר לֹו בֶּן עֲזַאי עַל הַחֲלוּקִין אֲנִי מִצְטַרְפִּין אֵלָּא שְׁבָאֵת לְחַלֵּק עֲלֵינוּ אֵת הַשְּׁוִין זֹאת אוֹמְרַת בֶּן עֲזַאי חֵבֵר וְתִלְמִיד הָיָה לָר' עֲקִיבָה אֵין תִּימְר רַבִּיה אֵית בַּר נִשׁ אָמַר לְרַבִּיה. תַּמָּן תַּנְיִן מֵאַחַד בְּתִשְׁרֵי עַד כ"ט בְּאַלּוּל הָרִי אֵלּוּ מִצְטַרְפִּין חֲמִשָּׁה לַפְּנֵי רֵאשׁ הַשְּׁנָה וְחֲמִשָּׁה לְאַחַר רֵאשׁ הַשְּׁנָה אֵינְן מִצְטַרְפִּין חֲמִשָּׁה לַפְּנֵי הַגֵּרָן וְחֲמִשָּׁה לְאַחַר הַגֵּרָן הָרִי אֵלּוּ מִצְטַרְפִּין אִם בֶּן לְמָה אָמְרוּ שְׁלֹשׁ גְּרָנוֹת לְמַעַשֵׁר בְּהֵמָה שְׁעַד שְׁלֹא הִגִּיעַ הַגֵּרָן מִתֵּר לְמִכּוּר וְלִשְׁחַט הִגִּיעָה הַגֵּרָן לֹא יִשְׁחַט וְאִם שְׁחַט פְּטוּר. אָמַר רַבִּי יוֹסֵה זֹאת אוֹמְרַת מַעַשֵׁר בְּהֵמָה לֹא עָשׂוּ אוֹתוֹ לֹא בְּחֵנֵט וְלֹא בְּשִׁלִּישׁ אֵין תִּימְר בְּחֵנֵט נִיתְנִי כָּל הַמַּעֲבָרִים מִכ"ט בְּאַלּוּל אֵין תִּימְר בְּשִׁלִּישׁ נִיתְנִי כָּל הַנוֹלָדִים עַד עֲשָׂרִים וּשְׁנַיִם בּוֹ. ר' שְׁמִי בְּשֵׁם ר' בּוֹן בַּר הֵייתָ בְּשִׁלִּישׁ עָשׂוּ אוֹתוֹ כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר מְחַסֵּר זְמַן נִכְנֵס לְדִיר לְהַתְעַשֵּׁר. קָם רַבִּי מְנָא עִם ר' שְׁמִי אָמַר לִיה אֵת אוֹמְרַת הֵדָא מִילְתָּא וְהָא תַנְיִן בֶּן עֲזַאי אוֹמַר הָאֵלּוּלִיִּים מִתְעַשְׂרִין בְּפְנֵי עֲצָמוֹן. לֹא אֶפְלוּ נוֹלָד עַד כ"ט בְּאַלּוּל. אֵית לָךְ מִימְר בֶּן עֲזַאי כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן לֹא כְּרַבְנָן הוּא. כְּמָה דְאֵת אָמַר עַל דְּרַבְנָן מַנִּיחִין וּמַעַשְׂרִין לְשָׁנָה תְּבֵאָה וְהִן מִתְעַשְׂרִין עִם בְּנֵי שְׁנַתָּן בֶּן אֵת אָמַר עַל דְּבֶן עֲזַאי מַנִּיחִין לְגֵרָן תְּבֵאָה וְהִן מִתְעַשְׂרִין עִם בְּנֵי אֵלּוּל. אָמַר רַב חוּנָה זֹאת אוֹמְרַת יָמִים שֶׁתְּכַבּוֹר מְחַסֵּר זְמַן בְּהֵן עוֹלִין לֹו מִתּוֹךְ שְׁנַתּוֹ. אָמַר רַבִּי מְנָא ר' יוֹנָה אֲבָא שְׁמַע לָהּ מִן הֵדָא "כָּל תְּכַבּוֹר אֲשֶׁר יוֹלָד בְּבִקְרָךְ וּבְצִאָנְךָ הַזְכֵּר תִּקְדִּישׁ לִי אֶלְהִיךָ" (דְּבָרִים מו, יט), הָא פִּיצַד? מִשְׁעַת לִידְתָּו אֵת מוֹנָה לֹו:

הַלְכָה ב' מִתְנִי' – בְּאַחַד בְּתִשְׁרֵי רֵאשׁ הַשְּׁנָה לְשָׁנִים וְלִשְׁמִיטִין וְלִיּוֹבְלוֹת וְלִנְטִיעָה

[דף ו' ע"א]

וְלִירְקוֹת בְּאַחַד בְּשַׁבַּט רֵאשׁ הַשְּׁנָה לְאֵילִן כְּדַבְרֵי בֵית שְׁמַאי וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִין בְּחֲמִשָּׁה עֶשֶׂר בּוֹ: גַּמ' שָׁנִים מַנִּינִין? כְּתוּב אֶחָד אוֹמַר "וְחַג הָאָסֵף בְּצִאת הַשְּׁנָה" (שְׁמוֹת כג, מז), וְכְתוּב אֶחָד אוֹמַר "וְחַג הָאָסֵף תִּקּוּפַת הַשְּׁנָה" (שְׁמוֹת לד, כב), אֵי זָהוּ חֲדָשׁ שְׁנִישׁ בּוֹ חַג וְתִקּוּפָה וְאָסֵף וְשָׁנָה יוֹצֵא בּוֹ? אֵי זָה זָה? זָה תִשְׁרֵי אֵין תִּימְר טַבַּת אֵית בִּיה תִּקּוּפָה וְלִית בִּיה חַג וְאָסֵף אֵין תִּימְר נִסְן אֵית בִּיה תִּקּוּפָה וְחַג לִית בִּיה אָסֵף אֵין תִּימְר תַּמּוּז אֵית בִּיה תִּקּוּפָה וְאָסֵף וְלִית בִּיה חַג וְאֵי זָה זָה? זָה תִשְׁרֵי. אָמְרִין חֲבָרְיָא קוּמֵי ר' יוֹנָה וְיֵהָא תַמּוּז אָמַר לֹון כְּתִיב בְּחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי וְאֵתוֹן אָמְרִין חֲכִין. אָמְרִין לִיה וְיֵהָא תַמּוּז אָמַר לֹון מִיבֵן וְהִילְךָ עַל שְׁמוֹת חֲדָשִׁים אֵת רַבִּים עָלֵי דְאָמַר רַבִּי חֲנִינָה שְׁמוֹת חֲדָשִׁים עָלֵי בְיָדָם מִבְּכָל. כְּרֵאשׁוֹנָה בְּיֵרַח הָאֵיתְנִים שְׁבֹו נוֹלָדוּ אַבּוֹת מִתּוֹ אַבּוֹת נִפְקְדוּ

אמהות. בראשונה בירח בול שבו העלה נזבל והארץ עשויה בולות בולות. שבו בוללים לכהמה מתוך הבית. בראשונה בירח זיו שבו זיוו של עולם הצמחים נפרין והאילנות נפרין. מיפן והילף ויהי בחדש ניסן שנת עשרים" (נחמיה ב, א), "ויהי בחדש בסלו שנת עשרים" (נחמיה א, א), "בחדש העשירי הוא חדש טבת" (אסתר ב, טז), רבי שמעון בן לקיש אמר אף שמות המלאכים עלו בידן מבבל. בראשונה ויעף אלי אחד מן השרפים" (ישעיהו ג, א), "שרפים עמדים מפעל לו" (שם פסוק ב), מיפן והילף ויהאיש גבריאל" (דניאל ט, א), "כי אם מיכאל שרכם" (שם י, א), לשמימות מניין? "מקיץ שבע שנים תעשה שמטה" (דברים טו, א), מה שנים מתשרי אף שמימות מתשרי. לזולות מניין? וספרת לך שבע שבתות שנים שבע שנים שבע פעמים" (ויקרא כה, ח), מה שנים ושמיטין מתשרי אף יזולות מתשרי, התיבון והכתיב: "והעברת שופר תרועה בחדש השבעי" (ויקרא כה, ט), ר' יונה ור' יוסה תריהון בשם רבי שמואל בר רב יצחק כדי שיהו כל חדשי השנה שווין לא יהא חדש אחד נחלק לשתי שנים התיבון והתנינן באחד בשבט ראש השנה לאילן בדברי בית שמאי בית הלל אומרים בט"ו בו הרי אין כל חדשי השנה שווין וחדש אחד נחלק לשתי שנים. ביצד לנטיעה? תני הנטיע והמבריד והמרכיב ל' יום לפני ראש השנה ועלתה לו שנה שלימה מתר לקיימו בשביעית פחות מל' יום לפני ראש השנה ולא עלתה לו שנה שלימה אסור לקיימן בשביעית אכל אקרו פירות נטיעה זו אסורין עד ט"ו בשבט. מאי טעמא ר' יסא בשם ר' יוחנן ובשנה הרביעית.

[דף ו' ע"ב]

מה את שמע מינה אמר רבי זעירא "שלוש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל" (ויקרא יט, כג), "ובשנה... אמר רבי בא בר ממל קומי ר' זעירה נראים דברים בשנטיעו שלשים יום לפני ראש השנה אכל אם נטעו פחות משלשים יום לפני ראש השנה. איתא חמי שנה שלימה לא עלתה לו ואת אמר הכין. אמר ליה ואין ביני ואפלו נטעו שלשים יום לפני ראש השנה יהא אסור עד ל' יום לפני ראש השנה. מאי בדין אמר רבי מנא מבינן שהוא עומד בתוך שנתו של אילן משלים שנתו. ביצד לירקות? לקט ממנו ישראל ערב ראש השנה עד שלא חשכה ועב"ם משחשכה מעשר מזה בפני עצמו ומזה בפני עצמו. ר' זעירה רבי אילא רבי לעזר בשם רבי הושעיה חד אמר כבר יצאו רוב גשמי שנה פולה וכבר רבה של תקופה מבחין וחרונה אמר עד כאן הן חיינן מפני השנה שעברה מיפן והילף הן חיינן מפני השנה הבאה ולא ידעין מאן אמר דא ומאן אמר דא מן מה דאמר רבי יסא ר' אילא רבי לעזר בשם רבי הושעיה כבר יצאו רוב גשמי השנה פולה וכבר רוב התקופה מבחין הוי רבי זעירה דו אמר עד כאן הן חיינן מפני השנה שעבר מיפן והילף

הֵן חֵיזוּ מִמּוֹי הַשָּׁנָה הַבְּאֵהָ. מַעֲשֵׂה בְרַבִּי עֲקִיבָא שְׁלֵקַם אֶתְרוּג וְנָתַן עָלָיו חוּמְרֵי בֵּית שְׁמַאי וְחוּמְרֵי בֵּית הַלֵּל. וְלָמַד לִי אֶתְרוּג אֶפְלוּ שְׁאָר כָּל הָאֵילָן. תַּנִּי כְּחוּמְרֵי רַבְּנָן גְּמַלְיָאֵל וְכְחוּמְרֵי רַבִּי אֲלִיעֶזֶר רַבֵּן גְּמַלְיָאֵל וְר' לִיעֶזֶר עַל דְּבֵית הַלֵּל אֵינּוּן הָווּ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵה בִּי רַבִּי בּוֹן תִּיפְתָּר שְׁחַנְטָא קָדָם לְחַמְשָׁה עָשָׂר בְּשַׁבָּט שֶׁל שְׁנֵייהָ וְנִכְנְסָה שְׁלִישִׁית עַל דְּעֵתִיהָ דְרַבֵּן גְּמַלְיָאֵל עִישׁוּרֵי עָנִי עַל דְּעֵתִיהָ דְר' אֲלִיעֶזֶר עִישׁוּרֵי שְׁנֵי.

[דף ז' ע"א]

מַה עָשָׂה קָרָא שֵׁם עַל מַעֲשֵׂר שָׂבוּ וּפְדִיּוֹ וְנָתַנוּ לְעָנִי:

הַלְכָה ג' מִתְּנִיתִין בְּאַרְבַּעַה פְּרָקִים הָעוֹלָם נִדוּן בְּפֶסַח עַל הַתְּבוּאָה בַּעֲצַרְתָּ עַל פִּירוֹת הָאֵילָן וּבְרֵאשִׁי הַשָּׁנָה כָּל בְּאֵי הָעוֹלָם עוֹבְרִין לְפָנָיו כְּבָנֵי מְרוֹן שְׁנַאֲמַר: "הֵיבֵר יַחַד לָכֶם הַמִּבֵּין אֵל כָּל מַעֲשִׂיהֶם" וּבְחַג נְדוּנִין עַל הַפּוֹחִים:

גמ' אֵיךְ תַּנִּי תַּנִּי פוֹלְחֵם נְדוּנִין בְּרֵאשִׁי הַשָּׁנָה וְגִזְרֵי דֵינוּ שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִתְּחַתֶּם בְּרֵאשִׁי הַשָּׁנָה. אֵיךְ תַּנִּי תַּנִּי פוֹלְחֵם נְדוּנִין בְּרֵאשִׁי הַשָּׁנָה וְגִזְרֵי דֵינוּ שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִתְּחַתֶּם בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים. אֵיךְ תַּנִּי תַּנִּי פוֹלְחֵם נְדוּנִין בְּרֵאשִׁי הַשָּׁנָה וְגִזְרֵי דֵינוּ שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִתְּחַתֶּם בְּזִמְנוֹ. אֵיךְ תַּנִּי תַּנִּי פוֹלְחֵם נְדוּנִין בְּזִמְנוֹ וְגִזְרֵי דֵינוּ שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִתְּחַתֶּם בְּזִמְנוֹ. מִתְּנִיתִין כְּמֵאן דְּאָמַר פוֹלְחֵם נְדוּנִין בְּרֵאשִׁי הַשָּׁנָה וְגִזְרֵי דֵינוּ שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִתְּחַתֶּם בְּזִמְנוֹ. דְּתַנִּינִין וּבְחַג נְדוּנִין עַל הַפּוֹחִים. מִלְּתִיהָ דְרַב אֲמֵרָה פוֹלְחֵם נְדוּנִין בְּרֵאשִׁי הַשָּׁנָה וְגִזְרֵי דֵינוּ שֶׁל אֶחָד מִתְּחַתֶּם בְּרֵאשִׁי הַשָּׁנָה. דְּתַנִּי בְּתַקִּיעַתָּא דְרַב: זֶה הַיּוֹם תַּחִּילַת מַעֲשִׂיָה זְכָרוֹן לְיוֹם רֵאשִׁי כִּי חָק לְיִשְׂרָאֵל הוּא מְשַׁפֵּט לְאַחֵי יַעֲקֹב. וְעַל הַמְּדִינּוֹת בּוֹ יֵאמַר אֵי זֶה לְחֵרֵב וְאֵי זֶה לְשָׁלוֹם אֵי זֶה לְרַעֲב וְאֵי זֶה לְשִׁבְעַת וּבְרִיּוֹת בּוֹ יִפְקְדוּ לְהַזְכִּירָם לְחַיִּים וְלַמּוֹת. וְדָלָא כְּר' יוֹסֵה דְר' יוֹסֵה אָמַר יַחִיד נְדוּן בְּכָל שָׁעָה מַה טַעְמָא "וְתִפְקְדְנוּ לְבַקְרִים לְרַגְעִים תִּבְחָנְנוּ" (אֵיבֵב ג' יח.) "וְתִפְקְדְנוּ לְבַקְרִים" – זֶה פְּרִנְסָתוֹ. "לְרַגְעִים תִּבְחָנְנוּ" – זֶה אֲכִילָתוֹ. ר' יִצְחָק רַבָּה בְּשֵׁם רַבִּי: מְלָךְ וְצַבּוּר נְדוּנִין בְּכָל יוֹם, מַה טַעְמָא? "לְעֵשׂוֹת מְשַׁפֵּט עַבְדּוֹ וּמְשַׁפֵּט עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ" (מַלְכוּסִיא' ח' נט.). אָמַר רַבִּי לְוִי "וְהוּא יִשְׁפֹּט תַּבַּל בְּצַדֵּק יִדִּין לְאַמִּים בְּמִישְׁרִים" (תְּהִלִּים מ' טו.) תְּקַדּוּשׁ כְּרוּף הוּא דֵּן אֶת יִשְׂרָאֵל בְּיוֹם בְּשָׁעָה שְׁהוּן עֲסוּקִין בְּמִצְוֹת וְאֵת הָאֲמוֹת בְּלִלְהָ בְּשָׁעָה שְׁהוּן בְּמִלִּין מִן הַמִּצְוֹת. שְׁמוּאֵל אָמַר מִי שְׁהוּא דֵּן אֶת יִשְׂרָאֵל הוּא דֵּן אֶת הָאֲמוֹת מַה מְקוּיִם שְׁמוּאֵל "יִדִּין לְאַמִּים בְּמִישְׁרִים"? דְּנָן בְּכַשְׂרִים שְׁבָהָן. מְזַבִּיר לְהֵם מַעֲשֵׂה יִתְרוֹ מְזַבִּיר לְהֵן מַעֲשֵׂה רַחֵב הַזּוֹנָה. ר' חֵייה בַר בָּא בְּעֵי תְבוּאָה שְׁלָקָה בְּעַרְבַּ הַפֶּסַח מֵאֵי זֶה דִּין לֹקְחָה. אֵינּוּ תִימַר מִשְׁתָּא דְעָלַת עַד כְּדוּן לֹא עָלַת אֵינּוּ

תימר משתא דנפקת הכן תוות מורכה כל שתא מלקי כדון. אלו שפומים מראש השנה ועד יום הכפורים מאי זה דין הם מתים אין תימר משתא דעלת עד כדון לא עלת אין תימר בשתא דנפקא הכן תוון מורכין כל שתא ממות כדון. ולא שמיע דאמר רבי קרוספא בשם ר' יוחנן שלש פינקסיות הם אחת של צדיקים גמורין ואחת של רשעים גמורין ואחת של בינוניים זה של צדיקים גמורין כבר נטלו איפופסי של חיים מראש השנה זה של רשעים גמורין כבר נטלו איפופסי שלחן מראש השנה של בינוניים כבר ניתז להן עשרת ימי תשובה שבין ראש השנה ליום הכפורים אם עשו תשובה נכתבין עם הצדיקים ואם לאו נכתבין עם הרשעים. מאי טעמא "ימחו מספר" (תהלים סט, כט) אלו הרשעים, "חיים" – אלו הצדיקים ו"עם צדיקים אל יכתבו" – אלו הבינוניים.

רבי חנניה חכריהון דרבנן בעי

[דף ז' ע"ב]

ואין הקדוש ברוך הוא רואה את הנולד. ולא שמיע דאמר רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי אין הקדוש ברוך הוא דן את האדם אלא בשעה שהוא עומד בה מאי טעמא? "אל תיראי כי שמע אלהים אל קול הנער באשר הוא שם" (בראשית כא, יז). אמר רבי לוי בתיב "לא יתיצבו הוללים לנגד עיניך" (תהלים ה, ו), למה ש"שנאת כל פעלי און", דרש ר' יששכר דכפר מנדי "כי הוא ידע מתי שוא וירא און ולא יתבונן" (איוב יא, יא). אמר רבי יהושע בן לוי "אם זה וישר הייתה", אין בתיב כן אלא "אם זה וישר אתה" (איוב ה, ו), אמר רבי חיה בר בא "ורזיר מתנים או תיש ומלך אלקום עמו" (משלי ל, לא). בנהג שבעולם זה מבקש לנצח ורזירו וזה מבקש לנצח ורזירו אבל הקדוש ברוך הוא אינו בן אלא ומלך אלקום עמו לא בעי תקום על ידיה כי "לא לנצח יריב" (תהלים קג, ט), ולא לנצח יריב. אמר רבי לעזר פדא בסיליום או נימוס או גריפות. בנהג שבעולם מלך בשר ודם גזר גזירה. רצה מקיימה רצו אחרים מקיימים אותה אבל הקדוש ברוך הוא אינו בן אלא גזר גזירה ומקיימה תחלה מאי טעמא "ושמרו את משמרתתי ... אני ה'" (ויקרא כב, ט), אני הוא ששימרתני מצותיך של תורה תחלה. אמר רבי סימון בתיב: "מפני שייבה תקום והדרת פני זמן ויראת מפאלהיה אני ה'" (ויקרא יט, לב), אני הוא שקיימתי עמידת זמן תחילה. אמר רבי סימון בתיב: "ימי גוי גדול אשר לו חקים ומשפטים צדיקים" וגו' (דברים ה, ח). ר' חמא בי ר' חנניה ור' הושעיה חד אמר אי זו אמה באמה הזאת בנהג שבעולם אדם יודע שיש לו דין לובש שחורים ומתעטף שחורים ומגדל זקנו שאינו יודע היאך דינו יוצא אבל ישראל אינו בן אלא לובשים לבנים ומתעטפין לבנים ומגדלין זקנם ואוכלין ושותין ושמהים יודעין שהקדוש ברוך הוא עושה להן ניסים. והורגה אמר אי זו אומה באומה הזאת בנהג שבעולם השלטון אמר הדין היום והלסטים אמר למחר הדין למי שומעין לא לשלטון אבל

תקדוש ברוך הוא אינו בן אמרו בית דין היום ראש השנה תקדוש ברוך הוא אומר למלאכי השרת העמידו בימה יעמדו סנגורין יעמדו קטיגורין שאמרו בני היום ראש השנה. נמלכו בית דין לעברה למחר תקדוש ברוך הוא אומר למלאכי השרת העבירו בימה יעברו סנגורין יעברו קטיגורין שנמלכו בני לעברה למחר מאי טעמא? "כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב" (תהלים פא, ה), אם אינו חק לישראל בכיכול אינו משפט לאלהי יעקב. ר' קריספא בשם ר' יוחנן לשעבר אלה מועדי ה' מיבן ואילף אשר תקראו אותם. אמר רבי אילא אם קריתם אותם הם מועדי ואם לאו אינן מועדי. אמר ר' סימון בתיב: "רבות עשית אלהי ה' אלהי נפלאותיה ומחשבותיה אלינו" (תהלים מ, ו). לשעבר רבות עשית מיבן והילף נפלאותיה ומחשבותיה אלינו. אמר רבי לוי למלך שהיה לו אירלוגין ביון שעמד בנו מסרה לו. אמר רבי יוסה בר חנינה למלך שהיה לו שומרה ביון שעמד בנו מסרה לו אמר רבי אחא למלך שהיה לו טבעת ביון שעמד בנו מסרה לו אמר רבי הייה בר בא לנגר שהיו לו בלי נגרות ביון שעמד בנו מסרה לו אמר ר' יצחק למלך שהיו לו אוצרות ביון שעמד בנו מסרם לו ורבנן אמרי לרופא שהיה לו נרתיק של רפואות ביון שעמד בנו מסרה לו; ובראש השנה כל באי העולם עוברים לפניו כבני מרון. ר' אחא אמר בהדין דירין ורבנן אמרי בהדא במגנימי

[דף ה' ע"א]

מה טעמא? "היצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם" (תהלים לג, טו). אמר רבי לוי היצר יחד לבם ככר הבין את כל מעשיהם. אמר רבי לעזר בנהג שבועולם מה נוח ליצר הזה לעשות מאה קנקנים או להסתפל בהן לא להסתפל בהן. אמר רבי ברכיה יוצרן רוצה שיהא לבן יחיד אליו. אמר רבי אבון מי שהוא יחיד בעולמו ככר הבין את כל מעשיהו; ובהג נדונין על הפנים. מתניתין דרבי עקיבא דרבי עקיבא אמר נסוד הפנים דבר תורה. בשני ונסכיהם בשלישי ונסכיה בשביעי כמשפטם מ"ם יו"ד מ"ם מים. אמרה התורה הבא שעורים בפסח שתתברך לפניה התבואה הבא הפנים בפורים בעצרת שיתברכו לפניה פירות האילן. אמור מעתה נסוד הפנים בהג שיתברכו לפניה הפנים. תני רבי שמעון בר יוחאי הרי שהיו ישראל כשירין בראש השנה ונגזרו להם גשמים מרובין ובסוף הטאו. לפחות מהן אי אפשר שכבר נגזר גזרה מה תקדוש ברוך הוא עושה מפזרן לימים ולמדברות ולנהרות כי שלא תיהנה הארץ מהן. מה טעם? "להמטיר על ארץ לא איש מדבר לא אדם בו" (איוב לח, כו). הרי שלא היו ישראל כשירין בראש השנה ונגזרו להן גשמים מעומים ובסוף עשו תשובה להוסיף עליהן אי אפשר שכבר נגזרה גזרה מה תקדוש ברוך הוא עושה להן מורידן בדי הארץ ומשיב עמהן טללים ורוחות בדי שתהנה הארץ מהן. מאי טעמא? "תלקיח רוח נחת גדותה ברכיבים תמוגנה צמחה תברך" (תהלים סה, יא). "ציה גם הם יגזלו מימי שלג שאול הטאו" (איוב כד, יט).

עונות שעשו ישראל בקוץ גזלו מהן מימי השלג. כתיב "תמיד עיני ה' אלהיך ביה מרשית השנה" (דברים יא, יב), בהנא אמר מרשית פתיב ועד אחרית שנה מונה לה בראשה ויהב לה אחרית טבא בסיפא:

הלכה ד מתני' – על ששה חדשים השלוהין יוצאין על גיסן מפני הפסח ועל אב מפני התענית ועל אלול מפני ראש השנה ועל תשרי מפני תקנת המועדות ועל כסליו מפני הנכה ועל אדר מפני הפורים וכשביית המקדש קיים יוצאין אף על איר מפני פסח קמין:

גמ' ויצאו אף על העצרת עצרת התוכה היא. אשפחת אמר פעמים חמשה פעמים ששה פעמים שבעה. שלמים ה' בסדרן ו' חסרין ז'.

[דף ה' ע"ב]

לא כבך יצאו באלול אלא בגין מודעא דאיתקדש ירחא. אמר ר' יהושע בן לוי אנא עריב לאילין דאזלין לגימורין דלית חד מינהון מית מי אזול תפון השין לצומא רבה תרין יומין. אמר לון רב הסדא לפה אתם מכניסין עצמכם למספק הזה חזקה שאין בית דין מתעצלים בו. אביה דר' שמואל בר רב יצחק חש על גרמיה וצם תרין יומין אפסק פרוכה ודמד:

הלכה ה מתניתין על שני חדשים מחללין את השבת על גיסן ועל תשרי שבהן השלוהין יוצאין לסוריא ובהן היו מתקנין את המועדות וכשביית המקדש קים מחללין אף על כולן מפני תקנת הקרבן. בין שנראה בעליל ובין שלא נראה בעליל מחללין עליו את השבת. מעשה שעברו יותר מארבעים זוג ועיכבן רבי עקיבה בלוד שלח לו רבן גמליאל אם מעכב אתה את הרבים נמצאת מכשילן לעתיד לבוא:

גמ' מהו בעליל מפרסם במוה דאף אמר: "בספ צרוף בעליל לארץ מזנק שבעתים" (תהלים יב, ז). מעשה שעברו יותר מארבעים זוג ועיכבן רבי עקיבא בלוד מפני שהן מ' זוג אכל אם היה זוג אחד לא היה מעכבו שלח לו רבן גמליאל אם מעכב אתה את הרבים נמצאת מכשילן לעתיד לבוא. לא נמצאת מעכבת את הרבים מלעשות דבר מצוה וכל המעכב את הרבים מלעשות דבר מצוה צריך נדוי. אמר ר' יהודה הנחתום חס ושלום לא נתנדה ר' עקיבה אלא ראש גדר היה. ושלח ר' גמליאל והעבירו מראשיתו:

הַלְקָה ז' מִתְּנִיתִין – אָב וּבְנוֹ שָׂרְאוּ אֶת הַחֲדָשׁ וְלָכוּ לֹא שְׂמֻצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה אֵלֶּא שְׂמֵא וְפָסֵל אֶחָד מִהֶן וְצָטְרַף הַשְּׁנִי עִם אַחֵר רַבִּי שְׂמֵעוֹן אָמַר אָב וּבְנוֹ וְכָל הַקְּרוֹבִים כְּשִׁירִין לְעֵדוּת הַחֲדָשׁ אָמַר רַבִּי יוֹסִי מֵעֵשָׂה בְּטוֹבִיָּה הָרֹפֵא שָׂרְאָה אֶת הַחֲדָשׁ בִּירוּשָׁלַם הוּא וּבְנוֹ וְעַבְדּוֹ מִשְׁתַּרְר וְקָבְלוּ הַכֹּהֲנִים אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ וְפָסְלוּ אֶת עַבְדּוֹ וְכִשְׁבָּאוּ לְבֵית דִּין קָבְלוּ אוֹתוֹ וְאֵת עַבְדּוֹ וְפָסְלוּ אֶת בְּנוֹ:

גְּמָרָא – טַעַם דְּרַבִּי שְׂמֵעוֹן כִּתְחַלְתָּהּ וַיֹּאמֶר ה' אֵל מֹשֶׁה וְאֵל אַהֲרֹן הַחֲדָשׁ הַזֶּה לָכֶם רֵאשִׁי תְּדוּשִׁים וְגו'. קָבְלוּ הַכֹּהֲנִים אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ וְפָסְלוּ אֶת עַבְדּוֹ מִשֵּׁם פָּסוּל וְכִשְׁבָּאוּ לְבֵית דִּין קָבְלוּ אוֹתוֹ וְאֵת עַבְדּוֹ וְפָסְלוּ אֶת בְּנוֹ מִשֵּׁם קָרוֹב:

הַלְקָה ז' מִתְּנִיתִין אֵלּוּ הֵן הַפְּסוּלִין הַמְּשַׁחֵק בְּקוֹבֵיָא וְהַמְּלוּהַ בְּרַבִּית

[דף ט' ע"א]

וּמִפְּרִיחֵי יוֹנִים וּמִתְּרֵי שְׂבִיעִית וְעַבְדִים זֶה הַכֶּלֶל כָּל עֵדוּת שְׂאִין הָאִשָּׁה כְּשִׁירָה לֶה אַף הֵן אֵינֵן כְּשִׁירִין:

גַּמ' זֶה הַמְּשַׁחֵק בְּפָסִיפְסִין. אֶחָד הַמְּשַׁחֵק בְּפָסִיפְסִין וְאֶחָד הַמְּשַׁחֵק בְּקַלְפֵי אַגְזוּזִים וְרַמּוֹנִים מֵאִימְתֵי מְקַבְּלִין אוֹתוֹ מִשִּׁישְׁבוֹר אֶת פָּסִיפְסוֹ וַיִּבְדֵּק וַיַּחְזוֹר בּוֹ חֲזָרָה גְּמוּרָה. מְלוּהַ בְּרַבִּית זֶה שֶׁהוּא מְלוּהַ בְּרַבִּית מֵאִימְתֵי מְקַבְּלִין אוֹתָם מִשִּׁיקְרַע אֶת שְׂטְרוֹתָיו וַיִּבְדֵּק וַיַּחְזוֹר חֲזָרָה גְּמוּרָה. מִפְּרִיחֵי יוֹנִים זֶה שֶׁהוּא מְמַרָה יוֹנִים. אֶחָד מְמַרָה יוֹנִים וְאֶחָד מְמַרָה שְׂאָר בְּהִמָּה הִיָּה וְעוֹף מֵאִימְתֵי מְקַבְּלִין אוֹתוֹ מִשִּׁישְׁבוֹר אֶת פְּגִמָיו וַיִּבְדֵּק וַיַּחְזוֹר בּוֹ חֲזָרָה גְּמוּרָה. סוּחַר שְׂבִיעִית זֶה תַּגּוּר שְׂבִיעִית אִי זֶהוּ סוּחַר שְׂבִיעִית זֶה שֶׁהוּא יוֹשֵׁב וְכַמֵּל כָּל שְׁנֵי שְׂבוּעַ בְּיוֹן שֶׁהִגִּיעָה שְׂבִיעִית הַתְּחִילָה מִפְּשִׁיט אֶת יָדָיו וְנֹוֹשֵׂא וְנֹוֹתֵן בְּפֹרוֹת עֵבִירָה מֵאִימְתֵי מְקַבְּלִים אוֹתוֹ מִשְׂתַּגִּיעַ שְׂבִיעִית אַחֵר וַיִּבְדֵּק וַיַּחְזוֹר בּוֹ חֲזָרָה גְּמוּרָה. תְּנִי רַבִּי יוֹסִי אָמַר שְׁנֵי שְׂבִיעִיּוֹת. תְּנִי כֶּשֶׁם ר' נְחֻמִּיָּה חֲזִירַת כְּמוֹן לֹא חֲזִירַת דְּבָרִים וַיֹּאמֶר הֵא לָכֶם מֵאִתָּם זֶוּ וְחֻלְקוֹם לְעֵנִיִים מֵהַ שְׂנֵאתְכֶרְתִּי מִפִּירוֹת עֵבִירָה. הוֹסִיפוּ עֲלֵיהֶן הָרוּעִים וְהַמְּסַכִּים וְהַנְּזַלְנִים וְכָל הַחֲשׂוֹדִין עַל הַכְּמוֹן עֵדוּתָן כְּטִילָה. אָמַר רַבִּי אֶבְהוֹ וּבְלָבֵד בְּרוּעִים כְּהִמָּה דְקָה. אָמַר רַב הוֹנָה מֵאֵן תִּנָּא מִפְּרִיחֵי יוֹנִים ר' לִיעְזָר דְּתַנְיִנֵן תַּמָּן שְׁנַיִם כֶּשֶׁם ר' לִיעְזָר יוֹצֵא הִיא אִשָּׁה בְּעִיר שֶׁל זֶהָ. מִפְּרִיחֵי יוֹנִים פְּסוּלִין מִן הָעֵדוּת. אָמַר רַבִּי מְנָא קוֹמֵי ר' יוֹסֵה כָּל הַהִיא דְּכִנְהָדְרִין כְּר' לִיעְזָר אָמַר לוֹ דְּבָרֵי הַכֵּל הִיא מַהוּ דְּבָרֵי הַכֵּל הִיא. הֵכָא אָמַר רַבִּי יוֹסֵה יוֹדְעִין אָנוּ שֶׁהוּא פְּסוּל מֵעֵדוּת כְּמוֹן מַה בָּא לְהַעִיד כֶּשֶׁם שֶׁהוּא פְּסוּל מֵעֵדוּת כְּמוֹן כֶּה הוּא פְּסוּל מֵעֵדוּת נְפֹשׁוֹת. וְעַדִּי הַחֲדָשׁ כְּעִידֵי נְפֹשׁוֹת אֵינֵנוּ וְהָא תְּנִי זֶה הַכֶּלֶל כָּל עֵדוּת שְׂאִין הָאִשָּׁה כְּשִׁירָה לֶה אַף הֵן אֵינֵן כְּשִׁירִין לֶה מֵאֵן תְּנִיתָה רַבְּנָן. רַבְּנָן כְּר' לִיעְזָר מוֹדֵי לִיהַ פְּלִיגִין עֲלוּיָי. רַבִּי יוֹנָה כֶּשֶׁם רַב הוֹנָה פּוֹלְקֵן דְּרַבִּי לִיעְזָר אֶתְיִין אֵילִין

פלוגוותה כאליו פלוגוותה דתני עד זומם פסיל בכל עדות שבתורה דברי רבי מאיר אמר רבי יוסי אימתי בזמן שנמצא זומם בעדות

[דף ט' ע"ב]

נפשות אבל אם נמצא זומם בעדות מוזן על המוזן נחשד וממוזן נפסל ואתיין דר' יוסי קרבנן ודרבי מאיר בר' אליעזר:

הלכה ח מתני' – מי שראה את החדש ואינו יכול להלך מוליכין אותו על החמור אפלו במטה אם צדקה להן לוקחין בידן מקלות ואם היתה דרך רחוקה לוקחין בידן מזונות שעל מהלך לילה ויום מחללין את השבת ויוצאין לעדות החדש שנאמר אלה מועדי ה' מקראי קדש:

גמ' אמר רבי יצחק דברה התורה בכל לשון "והאיש משתאה לה", כל גרב שהוא מחזיק סאתים אם צדקה להם לוקחים בידן מקלות. יכול בשם שמחללין את השבת להעיד עליהן כד מחללין את השבת עליהן להודיע שנתקיימו תלמוד לומר אשר תקראו על קריאתן את מחלל את השבת אין את מחלל השבת להודיע שנתקיימו רבי שמעון בן לקיש בעי קצירת העמר מהו שתדחה את השבת ביום התיב ר' אבבי והא תנינן מצותו לקצר בלילה נקצר ביום פשר ודוחה השבת. ולא קיבלה. אמר רבי אחא חזר רבי שמעון בן לקיש מן הדא ביון שחשיבה אמר להן בא השמש אומר הין בא השמש אומר הין מה אנן קיימין אם ללילה כבר הוא אומר אלא אם אינו ענין ללילה תניחו ענין ליום.

[דף י' ע"א]

דבר שהוא דוחה את השבת ביום מכשירין מהו שידחו את השבת בלילה והתנינן העמידו עושה חביתין לעשות חביתין. תיפתר בחול. תנא ר' חייא בר אבא זה סדר תמיד לעבודת בית אלהינו בין בחול ובין בשבת והתנינן קצרוהו ונתנהו בקופות הביאוהו לעזרה והיו מהבהבין אותו באור כדי לקים בו מצות קלי דברי ר' מאיר רבי יוסי אומר מפיון שהתחיל במצוה אומרים לו מרק. התיב ר' יודן כפודקניא קומי ר' יוסה הגע עצמך שבא מן העלייה מפיון שהתחיל במצוה אין אומרים לו מרק. התיב ר' יעקב בר סוסי והתנינן שעל מהלך לילה ויום מחללין את השבת ויוצאין לעדות החדש אמר להן, מכיון שהיום צריך ללילה ולילה צריך ליום כמו שפלו יום. אמר ר' יודה בי רבי בון ולא למפריעו הוא קדוש מכיון שהוא קדוש למפריעו הוא יום הוא לילה:

[דף י"ע"ב]

פרק ב

הלכה א מתניתין אם אינן מכירין אותו משלחין עמו אחר להעידו. בראשונה היו מקבלין עדות החדש מפל האדם משקלקלו הפינים התקינו שלא יהו מקבלין אלא מן הפכירין. בראשונה היו משיאין משואות משקלקלו הכותים התקינו שיהו שלוחין יוצאין:

גמרא אמר רבי יונה הכין צורכה מיתני בראשונה היו מקבלין עדות החדש מפל אדם אם אינן מכירין אותו היו משלחין עמו אחר להעידו אמר ר' יוסה אפלו כמתניתין אתיא היא אם אינן מכירין אותו משלחין עמו אחר להעידו למה שבראשונה היו מקבלין עדות החדש מפל אדם. ועד אחד נאמן. משלח נתנו לה בדין היה שלא יהו צריכין עדים והן אמרו שיהו צריכין עדים והן אמרו עד אחד נאמן. עד אחד מהו שיהא נאמן בשנים היה עבדה היו שנים אחד הפל מכירין אותו ואחד אין אדם מכירו. חבירו מכירו חבירו מהו שיצטרף עם אחד מן השוק להעיד עליו ר' זעירה רב חונה בשם רב

[דף י"א ע"א]

אין הוא ואחר מצטרפין על התימת העד השני. לא צורכה די לא היו שנים אחד הפל מכירין כתב ידו ואחד אין אדם מכירו חבירו חבירו מהו שיעשה כאחד מן השוק להעיד עליו אם בן נמצאת כל העדות מתקימת בעד אחד. אמר רבי יודן ויאות אילו שנים שיצאו מעיר אחת שרופה עכו"ם כגון תדא סוסיתה אחד הפל מכירין אותו שהוא ישראל ואחד אין אדם מכירו חבירו חבירו מהו שיעשה כאחד מן השוק להעיד עליו אם אומר את בן לא נמצאת כל העדות מתקימת בעד אחד והכא נמצאת כל העדות מתקימת בעד אחד. תמן תנינן אמר להן הפומנה צאו וראו אם הגיע זמן השחיטה אם הגיע הרוואה אומר ברקי מהו ברקי ברקת תמן אמרי ברק ברקא הנחר מנהרא. ועד אחד נאמן שנייא היא הכא שאין את יכול לעמוד עליו. והש לומר עד דהוא עליל ונפק הוא מנהרא. חפימא היא מלתה. אמר עד אחד נולד איש פלוני בשבת מלין אותו על פיו חשיכה מוצאי שבת מטלטלין אותו על פיו. ר' אמאי מטלטל על פומה דמלייתה רבי מתנייה מטלטל על איבריתה דנהרא ר' אימי מל על פי נשים דאמרן שמשא הוות על סוסיתה. מכירו מכיריו מהו לחלל עליהן את השבת נישמענה מן תדא אמר רבי נהוראי כאן שנייה מעשה שירדתי להעיד על עד אחד באושא ולא היו צריכין לי אלא עילה במשתי להקביל פני חבירי.

[דף י"א ע"ב]

ומה קלוקל הוה תפון שהיו אומרים עצרת לאחר השבת והיו יוצאים עליו מבערב בהזקת שנתקדש. מעתה על ניסן לא יקבלינון על שאר ירחיא יקבלינון אמר רבי יוסי בי רבי בון עקר קלקלתהון מן אדר תוות. מעתה פד היא דכוותהון יקבלינון אין לית הוא דכוותהון לא יקבלינון זו מפני זו. מעשה ששכרו ביתוסין שני עדי שקר להעיד על החדש שנתקדש ובא אחד והעיד עדותו והלך לו ובא אחד ואמר עולה היתי במעלה אדמים ראיתי רבוץ בין שני סלעים ראשו דומה לעגל אוניו דומות לגדי וראיתי ונכהלתי ונרתעתי לאחורי והרי מאתים וזו קשורים באפונדתי. אמרו לו הרי מאתים וזו נתנין לך במתנה ושלחיה יבאו וילקו. אתה למה הכנסתה עצמך למספק. אמר להן ראיתי אותם מבקשין להטעות את חכמים אמרתי מוטב שאלף אני ונודיע לחכמים. ומה קלוקל הוה תפון דהוון אילין מסבין יום דין ואילין מסבין למחר והיו סבורין שנמלכו בית דין לעברו והן מתקלקליו. מי בפל את המשוואות? רבי בפל את המשוואות והתיר רוצח והתיר עד מפי עד והתיר שיהו יוצאים עליו מבערב בהזקת שנתקדש. אמר רבי אבהו אף על גב דאמר את בפלו את המשוואות לא בטלו מיס טיבריה. ר' זעירא בעא קומי ר' אבהו אילין דהמנין צפת מהו דיקבון אמר ליה רבי בפל את המשוואות צפת למה מסבה. אלא בגין מודעא דאינון ידעין אין משיאין לילי זמנו אלא לילי עבורו. לילי זמנו אין משיאין מפני יום טוב אבל משיאין לילי עבורו. אין משיאין אלא על החדשים

[דף י"ב ע"א]

המיושבין בזמנן מפני יום טוב שהל להיות בערב שבת. ליל זמנו אין משיאין מפני יום טוב לילי עבורו אין משיאין מפני כבוד שבת. שאם אומר את משיאין בין על החדשים המיושבין בזמנן בין על החדשים המעברין שאינן מיושבין בזמנן בין על החדשים המעברין שאינן מיושבין בזמנן אם אומר את פן אף הן סבורין שפוא נמלכו בית דין לעברו והן מתקלקליו:

הלכה ב מתניתין – ביצד היו משיאין משוואות מביאין פלונסות של ארו ארכין וקנים ועצי שמן ונערת של פשתן וכורף במשיחה ועולה לראש החר ומצית בהן את האור ומוליך ומביא מעלה ומוריד עד שהוא רואה את חבירו שהוא עושה פן בראש החר השני וכן בראש החר השלישי. ומנן היו לגריפינא ומגריפינא לחוורן ומחווורן לבית בלתין ומבית בלתין לא וזו אלא מוליך ומביא מעלה ומוריד עד שהוא רואה פל הגולה לפניו במדורת האש:

מִסְכַּת פְּלִים מְצִיעָא פְּרָק שְׁמִינִי

יוסי ורבי שמעון מטהרין, שאינו עושה מלאכה בגופו.

ב. בראשונה היו אומרים: מטה שגדד בה שתי לשונות לוכסן או שתי כרעים אלכסון, או שגדד בה טפח על טפח אלכסון - טהורה. חזרו אומרים: גודד מלמטה ועולה, עד שימצטנה פחות מטפח. מטה שעשה שתי לשונות שלה מרוחין⁵ מרוח אחת - טמאה. עשה ארבעתן מרוחין, או שנטלו שנים אלכסון - טהורה. נטלה קצרה ושתי כרעים - טמאה. מפני שהיא כשירי המטה לישן עליה. ואם מתחלה עשאה כך - טהורה, מפני שהוא כארונות. נטלה ארפה ושתי כרעים; רבי נחמיה מטמא, מפני שנותנה בצד המטה, או בצד האבוס וישן עליה; וחכמים מטהרין. מטה שפרש ממנה אבר אחד ונתנו בזויות, אחד, והחליפו, וכן בשני, וכן בשלישי, וכן ברביעי, וכן בחמישי, וכן בששי, וכן בשביעי - עדין טמאה מדרס. ואם החליף את השמיני טהורה מן המדרס, אבל טמאה מגע מדרס. חזר לאחרון ונתנו בזויות והחליפו, וכן בשני, וכן בשלישי, וכן ברביעי, וכן בחמישי, וכן בששי, וכן בשביעי - עדין טמאה מגע מדרס. ואם החליף את השמיני - טהורה. במה דברים אמורים? בזמן שהתחיל מן האחרון, אבל אם התחיל מן הראשון, אף על פי שלא החליף את השמיני - טהורה.

ג. מטה מטמאת חבילה ומטהרת חבילה; דברי רבי אליעזר. וחכמים אומרים:

א. שדה שהמגורות שלה מבפנים - נמדדות עמה. ומבחוץ - אין נמדדות עמה. אבל מודד את החלל. ורבי יהודה אומר: מודד מקומה מבפנים. רבי שמעון אומר: לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על עבי הרגלים, ועל עבי הלזבזין שהן נמדדין עמה, על מה נחלקו? על הבינים, שבית שמאי אומרים: אין נמדדין. ובית הלל אומרים: נמדדין. מוכני - שומט ומודד. מעקה שבמגדל, והקופות, בזמן שהן קבועין - נמדדין עמה. ושאין קבועין - אין נמדדין עמה. הדפין של קטילקי¹ - הרי אלו טהורין. הגשושין של קטילקי², אף על פי שמפקדין ומנחין בארבע זויות הבית³ - טמאין. ארבע רגלים שבארבע זוויותיה, ושאר הרגלים שלה - טהורות. חמור שתחת המלבן, והספסלים שתחת הרגלים טהורים. כפותים שתחת הרגלים⁴, אף על פי שחקוקים ומקבלין - טהורים. ואין בהן משום קבול. מלבן של מטה ושל עריסה, נקליטי המטה, ולווחין של סקבים, וכרעים של שלחן, ויד של ספין, בזמן שהן קבועין - חבור לטמאה ולהזאה. נטלין ונתנין - אינן חבור, לא לטמאה ולא להזאה. מלבן של עריסה שהוא מלבש בפיקות, ויש לו רגלים - טמא. מסרג בחבלין ואין לו רגלים; רבי מאיר ורבי יהודה מטמאין, רבי

1 היתדת התחתונות במטה, הבולטות כלפי מעלה מהמטה, ולפיקה הן טהורות, שאינן נצרכות למטה.

2 דף מנח על הלשונות, בין לשון ללשון, ומהם היתדת הנ"ל יוצאות, והם חשובים כלי.

3 הינו שהן מפרדות מהמטה, ורק מנחות בצדדי הבית.

4 שהרגלים של המטה עומדות עליהם.

5 לפי גירסת הר"ש. ובגמ' ספרי: מלווהו. והינו שעשה חבלי המטה המסרגים מרוחים זה מזה יותר מהצורה, כיון שלא עשה אלא שני לשונות, עדין ראוי לתשמיש, אבל בארבע - נטהרו מטמאתם.

מטמאת אברין ומטהרת אברין. כיצד?
 פרע שפרש עם הארפה ועם הקצרה; רבי
 אליעזר אומר: חבור, ואם הטבילהו אינה
 חוצצת. וחקמים אומרים: אינה חבור, ואם
 הטבילה - הרי זו חוצצת; דברי רבי
 שמעון. רבי אומר: רבי אליעזר אומר: אין
 מטה מטהרת אלא כשהיא שלמה. וחקמים
 אומרים: מטמאת ומטהרת אברים. מטה
 שנחלקה לשמונה טמאה, מפני שהוא
 מחזירה. קבעה במסמר - טהורה.

מסכת כלים מציעא פרק תשיעי

א. כליבה של חיטין - טמאה טמא מת.
 פרש הימנה אבר אחד - טמאה. ושני
 אברים - טהורה. עריסה של בנות - הרי זו
 טמאה טמא מת. היתה משמשת ישיבה
 ושכיבה - הרי זו טמאה מדרס. שפורם
 עליה את הכלים - הרי זו טמאה טמא מת.
 היתה משמשת ישיבה ושכיבה - הרי זו
 טמאה מדרס. מטה שנפחתו מעין שלה
 ואין חבלים מחברין לה, ונשתיר בה כדי
 ישיבה ושכיבה - הרי זו טמאה מדרס. היו
 דבוללין יוצאין ממנה - הרי אלו טמאין,
 מפני שהוא מחזירן. החבל היוצא מן
 המטה עד חמשה טפחים - טהור. מחמשה
 ועד עשרה - טמא. מעשרה ולמעלה -
 טהור. עשרה - כלמטה הימנו. חמשה -
 כלמעלה הימנו. הזה על החבל, בתוך
 עשרה טפחים - טהורה, וכשהוא מטביל
 את המטה - צריך להטביל את החבל.
 מעשרה טפחים ולמעלה - טמאה. וכשהוא
 מטביל את המטה אין צריך להטביל את
 החבל. פרע שהיא טמאה מדרס וחברה
 למטה - כלה טמאה. וכן במזון וכן בשן
 של מעדר.

ב. החבל שהוא מסרג את המטה, אפלו
 מאה אמה - כלן חבור אחד. קשר בו חבל
 אחר, מן הקשר ולפנים - חבור, מן הקשר
 ולחוץ - אין חבור. הכניסו לתוך שלשה
 בתים, אפלו מאה אמה - כלו חבור אחד.
 קשר בו חבל אחר, מן הקשר ולפנים -

חבור. מן הקשר ולחוץ - אינו חבור. אמר
 רבי אליעזר בן יעקב: במה דברים
 אמורים? דרוך עליה, אבל דרוך ירידה,
 אפלו קשור בקשור - כלו חבור אחד.
 החוט שהשחילו למחט, אפלו קשור משני
 צדדין - הרי זה אינו חבור. הכניסו לבגד -
 החוט חבור לבגד, ואין המחט חבור
 לחוט. המשיחות והרצועות שבמטפחות
 הספרים, ושבמטפחות התינוקות, תפורות
 - חבור. קשורות - אינן חבור. רבי שמעון
 בן גמליאל אומר: שבמטפחת הסורג אפלו
 קשורות הן חבור, מפני שרופה בקיומו.
 המשיחות והרצועות שבשק והקפה,
 תפורות - חבור. קשורות - אינן חבור.
 ושבאזני כלי חרס, אפלו תפורות - אינן
 חבור, שאין חבור לכלי חרס. שירים
 שבכרעי מטה, אוצין⁶ - חבור. רפין - אינן
 חבור, ושבאזני הזב, אפלו אוצין - אינן
 חבור.

ג. זה חמר מדרס מבזב: מזרן שהוא מכרך
 בו את המטה, והכניסו לבית שהמת
 בתוכו, אף על פי שאין באהל אלא כל
 שהוא - המטה טמאה, פכלים הנוגעין
 במת. דרס עליו הזב, בתוך עשרה טפחים -
 הוא טמא ומטה טמאה, חוץ לעשרה -
 הוא טהור, ומטה טהורה. מזרן שהוא
 מכרך בו את המטה, ונגע בהן המת -
 טמאין טמאת שבועה. פרושו - טמאין
 טמאת שבועה. נגע בהן השרץ - טמאין
 טמאת ערב. פרושו - טמאין טמאת ערב.
 נגעו בהן משקין - פוסלין את התרומה.
 פרושו פוסלין את התרומה. זה הפלל: כל
 טמאה שלא שוה מטה למזון, כגון המת
 והשק והמשקין - כלם חבור אחד, אפלו
 עד מאה אמה. וכל טמאה שלא שוה מטה
 למזון, כגון טמאת הזב והזכה, עד עשרה
 טפחים - חבור לטמאה, יתר על כן - אינו
 חבור. רבי אליעזר בר רבי צדוק אומר

⁶ תדוקים.

משום רבי שמעון בן גמליאל: עד שבָּעָה ספָּחים.

מִסְכַּת כָּלִים מְצִיעָא פָּרָק עֲשִׂירִי

א. תְּבָה שְׁהִיא מְלֵאָה כָּלִים, וְקָבַע לָהּ כְּסוּי⁷ - טְמֵאָה. הֵיטְהָ רִיקְנִית וְקָבַע לָהּ כְּסוּי - טְהוּרָה. לְמָה זֶה דּוּמָה? לַחֲבִית רִיקְנִית שְׁהִיא מְלֵאָה רוּחַ, וְעָשָׂה לָהּ מְגוּפָה, שְׁהִיא טְהוּרָה. תְּבָה שְׁהִיא טְמֵאָה טְמֵאָת מֵת וְקָבַע לָהּ מְדָרְס - טְהוּרָה מְכָלֵל טְמֵאָה וּמְקַבְּלֵת טְמֵאָה מְכָאן וְלֵהֲבָא. תְּבָה שְׁחֻצִיָּה פְתוּחַ וְחֻצִיָּה נְעוּל - טְמֵאָה מְדָרְס וּטְמֵאָה טְמֵאָת מֵת. נִפְתְּחָה מִלְמַעְלָה - טְמֵאָה, מִפְּנֵי שְׁהִיא מְקַבְּלֵת מִלְמַטָּה. נִפְתְּחָה מִלְמַטָּה; רַבִּי מֵאִיר מְטַמֵּא מְדָרְס, וְחֻכְמִים מְטַהְרִין, מִפְּנֵי שְׁבִטְלֵי הָעֵקֶר - בְּטֵל הַטְּפֵלָה. חֲמַת שְׁנִפְתְּחָה - הָרִי זֶה טְמֵאָה, שְׁבַתְחָלָה מִשְׁמַשְׁת׃ יְשִׁיבָה וְשִׁכִּיבָה עִם מְלֵאכְתָּהּ, וְעַכְשָׁיו מִשְׁמַשְׁת׃ יְשִׁיבָה וְשִׁכִּיבָה; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר, וְחֻכְמִים מְטַהְרִין, מִפְּנֵי שְׁבִטְלֵי הָעֵקֶר - בְּטֵל הַטְּפֵלָה. מוֹדִים חֻכְמִים לְרַבִּי מֵאִיר בְּכֹר וְכֶסֶת שֶׁל עוֹר שְׁנִקְרְעוּ, שְׂאָף עַל פִּי שְׂאִינָן מְקַבְּלִין אֶת מֵה שְׁבַתְוֹכָן שֶׁהֵן טְמֵאִין, וְאִין צָרִיךְ לֹאמַר בְּכָרִים שֶׁל אָרִיג וְשֶׁל שֵׁק שֶׁהֵם טְמֵאִין מִשׁוּם אָרִיג. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: תַּבַּת הַבְּלָגִין שְׁהִיא גְבוּהָה עֲשָׂרָה טְפָחִים, וְיֵשׁ לָהּ לְזָבּוּ - טְמֵאָה, שְׁמַתְחָלָה לְכַךְ נַעֲשִׂית - לְהִיּוֹת עוֹלָה וְיוֹשֵׁב בְּרֵאשָׁה.

ב. תְּבָה שְׁנוֹתָנִין עָלֶיהָ שְׁמֵן בְּמִרוּחָן, טְמֵא טְמֵא מֵת וְאִין טְמֵא מְדָרְס. הִבִּיא נְסֹר וְקָבַעוּ מְלֻזְבוּ לְלֻזְבוּ לְהִיּוֹת יוֹשֵׁב עָלֶיהָ - טְמֵאָה מְדָרְס, וְאִינוּ טְמֵא אֲלֵא הַמְשַׁמֵּשׁ אֶת הַצֵּרֶךְ. אַרְבָּעָה לֹחֲחִין שְׁבֵאֲרָבַע זְוִיּוֹתֶיהָ, אִם הָיוּ רַחְבּוֹת טֶפַח - טְמֵאוֹת. טְבֵלָא הָעֵלְיוֹנָה שְׁמֻרְצִים עָלֶיהָ אֶת הַמַּעוֹת, אָף עַל פִּי שֵׁישׁ לָהּ לְזָבּוּ - טְהוּרָה. הִבִּיא טְבֵלָא אַחֲרַת

וְקָבַע לָהּ לְזָבּוּ לְהִיּוֹת יוֹשֵׁב עָלֶיהָ - טְמֵאָה מְדָרְס. וְאִינוּ טְמֵא אֲלֵא הַמְשַׁמֵּשׁ אֶת הַצֵּרֶךְ. סְרִיד שֶׁל חֵיטִין⁸, יֵשׁ לוֹ גַּפְּיִם - טְמֵא אִין לוֹ גַּפְּיִם - טְהוּר. הִבִּיא נְסֹר וְקָבַע מְלֻזְבוּ לְלֻזְבוּ לְהִיּוֹת יוֹשֵׁב עָלֶיו - טְמֵא מְדָרְס. וְאִינוּ טְמֵא אֲלֵא הַמְשַׁמֵּשׁ אֶת הַצֵּרֶךְ. שְׁלַחְנוֹת שְׁבִפְרָכִין שְׂאוּכֵל עָלָיו, הִבִּיא נְסֹר וְקָבַע מְלֻזְבוּ לְלֻזְבוּ לְהִיּוֹת יוֹשֵׁב עָלָיו, אָף עַל פִּי שְׁקָבְעָן בְּמַסְמֵר - טְהוּרִין. הִבִּיא כֶּסֶף וְקָבַע לוֹ מְלֻזְבוּ לְלֻזְבוּ לְהִיּוֹת יוֹשֵׁב עָלָיו - טְמֵא, וְאִין טְמֵא אֲלֵא הַמְשַׁמֵּשׁ אֶת הַצֵּרֶךְ. הַכּוֹסוֹת שְׁכַבְכְּמָה - הָרִי אֵלּוּ טְהוּרִין, שְׁלֵא נַעֲשׂוּ אֲלֵא לְשַׁמֵּשׁ עִם הַקְּרָקַע, וְהַבְּדִדִין - טְהוּר, שְׂאִינוּ אֲלֵא יְשִׁיבַת שֶׁל צַעַר.

מִסְכַּת כָּלִים מְצִיעָא פָּרָק אַחַד עֲשָׂר

א. עֲרֵבָה שְׁהִיא פְחוּתָה מִשְׁנֵי לוּגִין - הָרִי הִיא כְּקַעְרָה, וְשַׁעוּרָה בְּזִיתִים, וּמִשְׁנֵי לוּגִין עַד תְּשַׁעָה קַבִּין - אֲפֵלוּ זָבִין וְזָבוֹת נְדוּת וְיולָדוֹת, יוֹשְׁבוֹת וְשׁוֹכְבוֹת בְּתוֹכָהּ - טְהוּרָה מְמִדָּרְס, וּטְמֵאָה טְמֵא מֵת. נִסְדָּקָה וְאִינָה מַעֲמֵדַת אֶת הַרְגָּלִים, אֲלֵא הַמַּיִם כְּדִי לְהִדִּיחַ בָּהּ אַחַת מִרְגְּלָיו - מְקַבְּלֵת טְמֵאָת מְדָרְס; דְּבָרֵי רַבִּי יוֹסִי בֶן רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי אוֹמֵר: כְּשִׁיחֲשֵׁב עָלֶיהָ. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: נְטֵמֵאָת וְנִטְהַרְתְּ אֲפֵלוּ עֲשָׂרָה פְּעָמִים בַּיּוֹם, כִּיצַד? הַנִּיחָה בְּגָשְׁמִים וְנִתְפַּחָה - טְהוּרָה. בְּקָדִים וְנִסְדָּקָה - טְמֵאָה, מִטְהַרְתְּ וּמִטְמֵאָת אֲפֵלוּ עֲשָׂרָה פְּעָמִים בַּיּוֹם. נִפְתְּחָה בְּמוֹצֵא זִיתִים - טְהוּרָה מְכָלֵל הַטְּמֵאָה. חֲשַׁב עָלֶיהָ - רַבִּי מְטַמֵּא וְחֻכְמִים מְטַהְרִים, וְאוֹמְרִים: עַד שִׁיעֲשֶׂה בָּהּ מַעֲשָׂהוּ. יִתֵּר עַל כֵּן, שְׁנִסְדָּקָה, אֲפֵלוּ זָבִין וְזָבוֹת נְדוּת וְיולָדוֹת יוֹשְׁבוֹת וְשׁוֹכְבוֹת בָּהּ - טְהוּרָה. נִפְתְּחָה בְּמוֹצֵא רְמוּנִים - טְהוּרָה מְכָלֵל הַטְּמֵאָה. חֲשַׁב עָלֶיהָ - רַבִּי עֲקִיבָא מְטַמֵּא וְחֻכְמִים מְטַהְרִין, עַד שִׁקְצַע. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: מַעֲשֶׂה שְׁהִבִּיאוּ מִכְּפָר עָרִיס לְפָנָי רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן

⁷ שְׁקָבַע הַכְּסוּי לְכָלִי בְּמַסְמֵרִים, אֲפֵלוּ הָכִי טְמֵאָה, דִּבְיוֹן דִּישׁ כָּלִים בְּתוֹכָהּ סוּפוּ לְפַתְחָה.

⁸ כָּלִי שֵׁישׁ לַחֲיטִים שְׁמֻנִיחִים עָלָיו כָּלִי תִשְׁמוּשָׁם.

גמליאל, יותר מששים ערבות, והיה משערן, גדולה לסאה סאה, וקטנה לשני לגין. וקרובים דברים של סאה סאה, מחזקת תשעה קבין.

ב. ערכת הפיסונות⁹ שמשני לוג ועד תשעה קבין - בית שמאי אומרים: מדרס. ובית הלל אומרים: טמא מת. והחבית¹⁰ - בית שמאי אומרים: מלאה ועומדת. ובית הלל אומרים: מלאה ועומדת וצרוורה. רבי יהודה אומר: חלוף הדברים. יד הקרדם - חבור לטמאה, בין בשעת מלאכה ובין שלא בשעת מלאכה. ואם לא קבעו כל צרכו - הרי זה אינו חבור. מקל שקבעו בקרדם לבקע בו לשעה, בשעת מלאכה - חבור. שלא בשעת מלאכה - אינו חבור. מסמר שנתנו בדיוסטר¹¹ להיות מסיף עליו - חבור לטמאה, בין בשעת מלאכה ובין שלא בשעת מלאכה. מקל שקבעו בדיוסטר, בשעת מלאכה - חבור. שלא בשעת מלאכה - אינו חבור. קבעו בכלונס - אינו חבור לו. כסא שקבעו בכלונס - טמא, ואינו חבור לו. עשה בו כסא - אין טמא אלא הצרף. וכמה הוא הצרף? מקום ישיבה טפח. כסא שנתנו בבנין, וכנה עליו כדרף ישיבתו - טמא. שלא כדרף ישיבתו - טהור. קבעו, אפלו שלא כדרף ישיבתו -

טהור. נתנו למעלה, אפלו שלא כדרף ישיבתו - טמא. קבעו כדרף ישיבתו - טהור. נתנו למעלה, אפלו כדרף ישיבתו - טמא. קבעו, כדרף ישיבתו - טמא. שלא כדרף ישיבתו - טהור.

ג. ארוכה של מטה שעשה לקורות - היא טמאה ומטה טמאה. קבעו - היא טהורה ומטה טמאה. שתי ארפות של מטה שעשאן לקורה - הן טמאות ומטה טמאה. קבען - הן טהורות ומטה טהורה. מפץ שעשאו לקורה, אף על פי שמשתמש בו - טהור. היה טמא ועשאו לקורות - טמא, עד שיקבענו במסמר. במה דברים אמורים? מלמטה, אבל מלמעלה, קבעו ולא נתן עליו מעזיבה, נתן עליו מעזיבה ולא קבעו - טמא. קבעו ונתן עליו מעזיבה - טהור. מאימתי טהרתו? בית שמאי אומרים? משיחבל. ובית הלל אומרים: משיחבר - דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: בית שמאי אומרים, משיחבל ויחבר. ובית הלל אומרים: משיחבל או משיחבר.

ד. סדין שהוא טמא טמא-מת, ועשאו וילון - הרי הוא טמא טמא-מדרס. הרי הוא כטמא-מת, ואין מקבל טמאת מדרס; דברי רבי יוסי ברבי יהודה. רבי אומר: הן הן דברי בית שמאי, אבל בית הלל אומרים: טהור מכלל טמאה, ומקבל טמאה מכאן ולהבא. ומאימתי טהור? משבלה, ואין משמש מעין מלאכתו. בלה ונשתיר בו רבו, מלמעלה - טמא. רבו מלמטה - טהור. ואם היה גדול וקצע לפתח קטן - מקבל טמאה מכאן ולהבא. סדין שהוא טמא טמא-מת, ועשאו קלע לספינה - הרי הוא כטמא-מת, ואין מקבל טמאת מדרס; דברי רבי יוסי ברבי יהודה. ורבי שמעון בן גמליאל אומר: טהור מכלל טמאה ומקבל טמאה מכאן ולהבא. ומאימתי טהרתו? משבלה, ואינו משמש מעין מלאכתו. בלה ונשתיר רבו, מלמעלה - טמא. רבו מלמטה - טהור. ואם היה גדול וקצו, ועשאו קלע -

⁹ פרוש, מה שפוליקין בהן טיט ואבנים מבנין (באור הגר"א).

¹⁰ הגר"א גורס כאן - 'החמת'.

¹¹ פרוש, שיש אצל האמן העושה משיחות מקל שיש לו שני ראשין, דהינו אחד לצפון ואחד למזרח והוא מכריף עליו את החוט. וקתני במתניתין דאינו חבור, וכשיטמא מקל אחד לא נטמא חברו. וקאמר הכא, דאם קבעו הדיוסטר במסמר... (באור הגר"א).

לְסַפִּינָה קַטְנָה - מְקַבֵּל טְמֵאָה מְכָאן וְלַהֲבָא.

ה. הַסְדִּינִין וְהַסְגֹּסִין שֶׁנִּתְּנָן בְּאַרְץ, לֵהִיּוֹת מְהֵלֵךְ עֲלֵיהֶן, אֵף עַל פִּי שֶׁקִּבְעָן בְּמִסְמֵר - טְמֵא. עֲשָׂאן לַחֲפוֹת בְּהֵן זִיזִין וּכְתָלִים, עֲמוּדִים וְחִלּוּנוֹת - מִטְמֵאִין טְמֵאת אֲהֵלִין. וְאִם הֵיטָה מִחְצֵלַת אֲהֵל - הָרִי זֹו טְהוּרָה. אִין לָךְ הַיּוֹצֵא מִן הָעֵץ מִטְמֵא טְמֵאת אֲהֵלִין אֲלֵא פִּשְׁתָּן בְּלִבְד. מִחְצֵלַת שֶׁעֲשָׂאָה לְאֲהֵלִין, וְחָשַׁב עָלֶיהָ לְשִׁכִּיבָה - טְמֵאָה. עֲשָׂאָה לְשִׁכִּיבָה, וְחָשַׁב עָלֶיהָ לְאֲהֵלִין, עַד שֶׁלֹּא קָשַׁר רֵאשִׁי הַמַּעֲדָנִין שְׁלֵה - טְמֵאָה. מִשְׁקָשַׁר רֵאשִׁי מַעֲדָנִין - טְהוּרָה; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מִטְמֵאת וּמְטַהֲרַת אִפְלוּ עֶשֶׂר פְּעָמִים בַּיּוֹם. כִּיצַד? הַתִּירָה - טְמֵאָה. וּקְשָׁרָה - טְהוּרָה. מִטְמֵאת וּמְטַהֲרַת אִפְלוּ עֶשֶׂר פְּעָמִים בַּיּוֹם. נִחְלָקָה לְרַחֲבָה - טְהוּרָה. לְאַרְכָּה, וְנִשְׁתַּירוּ בָּהּ שְׁלֹשָׁה מַעֲדָנִין שֶׁהֵן שֵׁשָׁה טְפָחִים בֵּין מַעֲדָן לְמַעֲדָן, טְפַח מְכָאן וְטְפַח מְכָאן - טְמֵאָה. פְּחוֹת מִכֵּן - טְהוּרָה. וְאִם מִתְחַלֶּה עֲשָׂאָה לְכֹךְ, אִפְלוּ פְּחוֹת מִכֵּן - טְמֵאָה. רַבִּי נִתָּן אוֹמֵר: שְׁרֵי מִחְצֵלַת - שֶׁבְעָה טְפָחִים וְשְׁרֵי הַמִּפְץ - שֵׁשָׁה טְפָחִים.

מִסְכַּת כָּלִים בְּתֵרָא פְּרָק רֵאשׁוֹן

א. הַנוֹגֵעַ בְּעֲמוּדִין שֶׁבְצַדְדִּין, מְכָאן וּמְכָאן, וּבִמְכַבֵּשׁ שֶׁעַל גְּבִי הַקְּנִים, אֵף עַל פִּי שֶׁחָקוּק וּמְקַבֵּל - טְהוּר. וְאִינוּ טְמֵא אֲלֵא הַנוֹגֵעַ בְּפִרְזֵל לְבַד. נִדָּה שֶׁמְשַׁכָּה אֶת הַחֵבֶל, וְדָרְסָה¹² עַל הַקְּנֵה הָעוֹלָה וְיוֹרֵד - הַבְּגָד טְמֵא. מַעֲשֵׂה בְּאִשָּׁה אַחַת שֶׁהֵיטָה אוֹרְגָת בְּגָד בְּטְהוּרָה, וּבָאת לִפְנֵי רַבִּי יִשְׁמַעְעָל, וְהָיָה בּוֹדְקָה. אָמְרָה לוֹ: רַבִּי! יוֹדַעַת אֲנִי שֶׁלֹּא נִטְמָא הַבְּגָד, אֲלֵא שֶׁלֹּא הָיָה בְּלָבִי לְשׁוּמְרוֹ. מִתּוֹךְ בְּדִיקוֹת שֶׁהָיָה בּוֹדְקָה רַבִּי יִשְׁמַעְעָל, אָמְרָה לוֹ: רַבִּי! יוֹדַעַת אֲנִי שֶׁנִּכְנְסָה נִדָּה וּמְשַׁכָּה עִמִּי בַּחֵבֶל. אָמַר רַבִּי יִשְׁמַעְעָל: כִּמְהָ גְדוּלִים

דְּבָרֵי חֲכָמִים! שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים: לֹא נִתְכַּוֵּן לְשׁוּמְרוֹ - טְמֵא. שׁוֹב מַעֲשֵׂה, בְּאִשָּׁה אַחַת שֶׁהֵיטָה אוֹרְגָת מִפָּה בְּטְהוּרָה, וּבָאתָ לִפְנֵי רַבִּי יִשְׁמַעְעָל, וְהָיָה בּוֹדְקָה. אָמְרָה לוֹ: רַבִּי! יוֹדַעַת אֲנִי שֶׁלֹּא נִטְמֵאת הַמִּפָּה, אֲלֵא שֶׁלֹּא הָיָה בְּלָבִי לְשׁוּמְרָה. מִתּוֹךְ בְּדִיקוֹת שֶׁהָיָה רַבִּי יִשְׁמַעְעָל בּוֹדְקָה, אָמְרָה לוֹ: רַבִּי! יוֹדַעַת אֲנִי שֶׁנִּפְסְקָה נִימָה וּקְשַׁרְתֶּיהָ בְּפִי. אָמַר רַבִּי יִשְׁמַעְעָל: כִּמְהָ גְדוּלִים דְּבָרֵי חֲכָמִים! שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים: אִם לֹא נִתְכַּוֵּן לְשׁוּמְרוֹ - טְמֵא.

ב. חִלְדָּה שֶׁגָּרְרָה אֶת הָעִירָה שֶׁהוּא עֲתִיד לְהַחְזִירָה, וְהַכְּנִיסָתָה לְבֵית שֶׁהִמַּת בְּתוֹכוֹ, אֵף עַל פִּי שֶׁאִין בְּאֲהֵל אֲלֵא כָּל שֶׁהוּא - הַבְּגָד טְמֵא טְמֵא-מֵת. דָּרַס עָלֶיהָ הַזָּב בְּתוֹךְ עֲשָׂרָה טְפָחִים - הַבְּגָד טְמֵא מְדָרַס. שְׁתֵּי, כָּל זְמַן שֶׁהוּא עֲתִיד לְאַרְג - חֲבוּר לְאַרְיֵג. גָּמַר מִלְּאַרְג - אִינוּ טְמֵא אֲלֵא עַד מְקוֹם שֶׁהוּא עֲתִיד לִפְצֹעַ. הַנוֹגֵעַ בְּפִסְיֻקוֹת שֶׁל שְׁתֵּי עַד שֶׁלֹּשׁ אֲצָבָעוֹת, וְשֵׁל עָרֵב - הָרִי זֶה אִינוּ חֲבוּר. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: הַנוֹגֵעַ בְּפִסְיֻקוֹת שֶׁל שְׁתֵּי, עַד שֶׁלֹּשׁ אֲצָבָעוֹת - חֲבוּר מִפְּנֵי שֶׁהַכּוֹבֵס אֲמָן מִחֲלִידוֹ לְתוֹכוֹ. הַנוֹגֵעַ בְּצִמָּר שֶׁעַל גְּבִי הָאֵימָה וּבְאִשְׁוִיָּה - טְהוּר. וּבְכוֹשׁ וּבִפְיָקָה - טְמֵא. הַנוֹגֵעַ בְּשַׁחַר שֶׁעַל גְּבִי הַלְּבָן, וּבִלְבָן שֶׁעַל גְּבִי שַׁחוּר - טְהוּר. אֲבָל אִם הָיָה כָּלוּ שַׁחוּר מִצַּד אֶחָד, וְהָעֵבִירוּ עַל גְּבִי לְבָן, אוֹ כָּלוּ לְבָן מִצַּד אֶחָד, וְהָעֵבִירוּ עַל גְּבִי שַׁחוּר - טְמֵא. הַחֵרֵב שֶׁפָּרְשָׁה עִם יְתוּדוֹת הַמְּחַרְשָׁה - הָרִי זֹו טְמֵאָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְנַקֵּר בָּהּ. חֲלִיּוֹת שֶׁל בָּאָר, הָעֵינַן שֶׁבִמְעַצֵּד, וְהָעֵינַן שֶׁבִמְחַרְשָׁה, וְהַמְּסוּהָ שֶׁבִמְעַדֵּר, בְּזִמְנָן שֶׁהֵן קְבוּעִין - חֲבוּר לְטְמֵאָה וְלַהֲזָאָה. בְּזִמְנָן שֶׁהֵן בְּפִנֵּי עֲצָמָן - טְהוּרִין. הַמְּשִׁיחוֹת וְהָרְצוּעוֹת שֶׁבִמְעַדֵּר: תְּפוּרוֹת - חֲבוּר. וּקְשׁוּרוֹת - אִין חֲבוּר. מְכַבֵּשׁ שֶׁל נֶגֶר, בְּזִמְנָן שֶׁהוּא קְבוּעַ - חֲבוּר לְטְמֵאָה וְלַהֲזָאָה. נָטַל - אִין חֲבוּר, לֹא לְטְמֵאָה וְלֹא לַהֲזָאָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵף הַנוֹגֵעַ בְּמַלְבָּן שֶׁל מִסֵּר הַגְּדוּל מְכָאן

¹² הַגֵּר "א גִּרְם כֵּאֵן: "וְנִשְׁעֵנֶת".

ומכאן - טהור, ואינו טמא אלא מקום אחיזת יד, מכאן ומכאן, כלפי הברזל.

ג. השלחן, והטבלא, והדלפקי; שנפחתו, ונשתיר בהן טפח - טמאים. שלחן שחברו, התחתון - טהור. והעליון - טמא. נתפרק - מקבל טמאה מכאן ולהבא. טבלא שחברה, העליונה - טמאה. והתחתונה - טהורה. נתפרקה - מקבלת טמאה מכאן ולהבא. טבלא שמלאה עצים, ותקעה - טהורה. חפה בנסרים - טמאה. שלחן שחפהו בשיש להיות אוכל עליו, אף על פי שעשה לו עץ רחב להיות מקבל בו את השיש - טהור, שלא עשאו אלא לחזוק, להיות מקבל בו את השיש. הספסלין שבפונדקאות, אף על פי שנקובין ומכניסין בהם את הרגלים - טהורים. קבע במסמר - טמאין. הספסלין של מלמדי תינוקות, אף על פי שנקובין ומכניסין בהן את הרגלים - טהורין. קבען במסמר - טמאין. ספסל שנתפרק - טהור. סרגו במשיחות או בחבלים - טמא. טרקיש שעשה לו עץ כמין שרתוע להיות אוכל עליו - טהור. עשה לו עץ רחב לצרכיו - טמא. כסא שקבעו בערבה, כדרך ישיבתו - טמא, שלא כדרך ישיבתו - טהור. העשוי בה, בית שמאי מטמאין, ובית הלל מטהרין; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על העשוי בה שהוא טהור. ושמאי היה מטמא. על מה נחלקו? על שהביא ממקום אחר וקבעו בה, שבית שמאי מטמאין, ובית הלל מטהרין. אמר רבי יוסי: רואה אני את דברי שמאי, שאומר: אפלו מלבן אפלו מבית האמן - טמא.

ד. ישיבת הקרון, התירה - טהורה. קשרה - טמאה. ושבאחורי הקרון, בין כף ובין כף - טהורה, שאינה אלא ישיבת הצער. ישיבת הספת, התירה - טהורה. קשרה - טמאה, מטמאת ומטהרת אפלו עשר פעמים ביום. עור האסלא וחלל שלה - הרי אלו מצטרפין לטפח. הכסא והספסל

שלפני המטה - הרי אלו טמאין מדרס. דפין שחובטין עליו את השלחין - הרי זה טמא טמא-מת. ספסלין שבמרחץ. זה הפלל: כל שנטל ואין רגליו נטלות עמו, בין של עץ ובין של אבן - טהור, וכל שנטל ורגליו נטלות עמו, של עץ - טמא. של אבן - טהור. מכבש של אושכף שהוא מותח עליו את העור, ומניח עליו את האבן, אף על פי שחוקק ומקבל - טהור. ואין בו משום כלי קבול.

מסכת כלים בתרא פרק שני

א. כפת חלקה שאין בה גבה טפח - טהור, ושיש בה גבה טפח; רבי מאיר ורבי שמעון מטמאין, רבי יוסי ורבי אלעזר ברבי צדוק מטהרין. אמר רבי מאיר: מעשה באחד שכפת שתי כפין של תמרה להיות יושב עליה. ובא מעשה לפני חכמים וטמאוה. אמר רבי שמעון: מעשה באחד שהביא גרופית של זית שהוא משפה כמגדל לפני רבי עקיבה, ואמר: על זו הייתי יושב, וטמאוה לו. ראה תלמידיו תוהין, אמר להן: מה לכם תוהין? כעורה מזה טמא רבי יהושע. אמר רבי יוסי: מעשה בארבעה זקנים שהיו יושבין אצל רבי אלעזר בן עזריה חרש בצפורי, רבי חצפית המתרגמן ורבי ישבב הסופר, ורבי חלפתא אבא, ורבי יוחנן בן גורי, והביא לפניהם אחד - ראש פלונס שהוא נטל ברהיטני, ואמר: על זה הייתי יושב, וטהרוה לו. אמר רבי אלעזר ברבי צדוק: ראשי פלונסאות היו בהר הבית, שעליהן אמנין יושבין ושפין את האבנים, ולא חשו להן חכמים משום טמאה. וכן היה רבי אלעזר ברבי צדוק אומר: שני כפותין היו בבית אבא, אחד טמא ואחד טהור, אמרתי לפני אבא: מפני מה זה טמא, וזה טהור? אמר לי: זה שהוא חקוק - טמא, וזה שאין חקוק - טהור, ועליו ישב חגי הנביא. וכלן, אם לא נתכונן לחוקקן - טהורין. מצאן חקוקין וחשב עליהן - מקבלין טמאה

מכאן ולהבא. חשב עליהן חרש שוטה וקטן, או אדם שאינן שלו - טהורין.

ב. כופית שהפנהים גובלין בה. וכן כופית של קדרה, אם חקוקין ומקבלין כל שהן - טמאין. ואם לאו - טהורין. מעשה בטבחו של אונקלוס הגר, שהביא כופתו לפני רבן גמליאל, והיו שם שמונים וחמשה זקנים יושבין. נטלה רבן גמליאל ונסתכל בה, ונתנה לחברו, וחברו לחברו, כשראה שלא אמרו בה דבר, נטל רבן גמליאל חוט מסדינו של תלמידו, שהוא יושב לפניו, ומתחו עליה, ונמצאת חקוקה כל שהיא, וטמאה לו. אם לא נתפון לחוקקן - טהורים. מצאן חקוקין וחשב עליהן - מקבלין טמאה מכאן ולהבא. חשב עליהן חרש שוטה וקטן, או אדם שאינן שלו - טהורין.

ג. המקציע למשכב - אין פחות משלשה על שלשה. ולמושב - טפח. ולמעמיד - כל שהוא. של עץ - עד שיחוק או עד שיעשה רגלים. הפדור, והאימום, והקמיע, והתפלין, וכסת עגלה, שנקרעו, אם מקבלין את מה שבתוכן - טמאין. רבי יהושע בן קרחה אומר, משום רבי אלעזר בן עזריה: אף מטבילין כמו שהן.

ד. האכף - טמא מושב. והתפוס שלו - טמא מרכב. ושאר כל תפיות שבצדדין, אם היו רחבות טפח - טמאות. רבי שמעון אומר: שלשה מרכב ושלשה מושב. זריז האשקלוני, ומדוכה המדית והתפוס - אלו שלשה מרכב. ישיבת הסוס והאנקה והאכף - אלו שלשה מושב. המטה, הפר והפסת של מת; רבי מאיר אומר: אין מטמאין מדרס. וחכמים אומרים: מטמאין מדרס, מפני שהנשים יושבות עליהן ומבכות את מתייהן, והכל שוין שהן טמאין טמאת מת. שלשה מטות הן: העשויה לשכיבה - טמאה מדרס. שכורמים עליה כלים - טמאה טמא-מת. ושל מלבני בני לוי - טהורה מכלום. שלש עריסות הן:

העשויה לשכיבה - טמאה מדרס. ושל בנות - טמאה טמא מת. ושל סרגין ושל צירין - טהורה מכלום. שלש סבכות הן: של זקנה - טמאה מדרס. ושל ילדה - טמאה טמא מת. נקרעה ואינה מקבלת רב השער - טהורה מכלום. שלשה סנדלין הן: של אדם - טמא מדרס. של בהמה של מתכת - טמאה טמא מת. ושל שעם ושל צפירה - טהורה מכלום. רבי יוסי אומר: כל הפרקלינין - טהורים. וחכמים אומרים שלשה פרקלינין הן: של צדי חיה ועוף - טמא מדרס. ושל הגבין - טמא טמא-מת. ושל קיצין - טהור מכלום. רבי אלעזר ברבי צדוק אומר: כף של מאזנים - שהוא טמא טמא-מת וטלאו על שולי המיחם מבפנים, בין נקוב ובין שאינו נקוב - טמא. מבחוץ, נקוב - טמא. ושאין נקוב - טהור. טלאו על צדו מבפנים, נקוב - טמא. שאינו נקוב - טהור. מבחוץ, בין נקוב ובין שאינו נקוב - טהור.

מסכת כלים בתרא פקק שלישי

א. כר שהפכו, נעשה אחריו - תוכו, ותוכו - אחריו. קפה שהפכה, נעשה אחריה - תוכה, ותוכה - אחריה. רבי מאיר אומר: כל שיש לה תפראות - יש לה אחרים ותך. וכל שאין לה תפראות - אין לה אחרים ותך. רבי יהודה אומר: כל שיש לו פנים - פניו תוכו. המזנין שנפלו משקין על מקצתו - כלו טמא; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: נפלו על תוכו - כלו טמא. על אחריו - אין טמא אלא אחריו בלבד. נפלו על גבי הרחב שלו - מנגבו והוא טהור. טרפש חלק וטבלא חלקה שנפלו משקין על מקצתו - כלו טמא; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: נפלו על תוכו - כלו טמא. על אחריו - אינו טמא, אלא אחריו בלבד, נפלו על גבי הרחב שלו - מנגבו והוא טהור. שלחן שנפלו משקין על מקצתו - כלו טמא. נפלו על אחריו - אינו טמא אלא אחריו. נפלו על גבי הרגל שלו - מנגבו והיא טהורה. אמר רבי יהודה: אני

אומר, הִלְכָה, מִימֵיהֶם שֶׁל כֹּהֲנִים לֹא נִמְנְעוּ מֵלֵהוּיֹת נֹתַנִּין עַל גְּבִי רִגְלוֹ שֶׁל שְׁלֹחַן מִשְׁקִין טְמֵאִין. וְאָמְרוּ מִשְׁקִין שֶׁעַל גְּבִי רִגְלָיו - מִנְגַּבָּה וְהִיא טְהוֹרָה.

ב. הַמְרַדֵּעַ שֶׁנִּפְלוּ מִשְׁקִין עַל מִקְצָתוֹ - כְּלוּ טְמֵא. (נִפְלוּ לְאַחֲרוֹי - אֵין טְמֵא אֲלֵא אַחֲרוֹי); וְדַבְּרִי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אֹמְרִים: נִפְלוּ עַל הַתְּרַחֵר - אֵינוֹ טְמֵא אֲלֵא שְׁבַעָה. וְעַל הַדְּרָבֶן - אֵין טְמֵא אֲלֵא אַרְבָּעָה. זֹמֵא - לִיסְטְרוֹן שֶׁנִּפְלוּ מִשְׁקִין עַל תּוֹכָה - טְמֵאָה כְּלָה. נִפְלוּ עַל אַחֲרוּיָהּ - אֵינוֹ טְמֵאָה אֲלֵא אַחֲרוּיָהּ. תּוֹכָה וְהַמְזַלֵּג וְהֵיד - טְהוֹרִין. נִפְלוּ עַל גְּבִי הַמְזַלֵּג - חוֹלְקִין אֶת הֵיד. הַמְשַׁמֵּשׁ אֶת הַטְּמֵא - טְמֵא. וְהַמְשַׁמֵּשׁ אֶת הַטְּהוֹר - טְהוֹר. נִפְלוּ עַל גְּבִי הֵיד - מִנְגַּבָּה וְהִיא טְהוֹרָה. קִפָּה שֶׁנִּפְלוּ מִשְׁקִין לְתוֹכָה - כְּלָה טְמֵאָה. נִפְלוּ עַל אַחֲרוּיָהּ - אַחֲרוּיָהּ טְמֵאִין. תּוֹכָה וְהָאֵזֶן - טְהוֹרִין. נִפְלוּ עַל גְּבִי הָאֵזֶן - מִנְגַּבָּה וְהִיא טְהוֹרָה. אֲלֵא שֶׁנִּהְיָה טְמֵאִין, שֶׁלֹּא יְהִי מְקִימִים אֶת הַגְּבִים טְמֵאִין, מִפְּנֵי הַתְּקָלָה. הָרַבֵּעַ וְחֻצֵי הָרַבֵּעַ, חֻקֵּי אֶת הָרַבֵּעַ, וְעַתִּיד לְחוּק אֶת חֻצֵי הָרַבֵּעַ, חֻקֵּי אֶת חֻצֵי הָרַבֵּעַ, וְעַתִּיד לְחוּק אֶת הָרַבֵּעַ - טְהוֹר, עַד שִׁיחֹק אֶת שְׁנֵיהֶם. נִטְמָאוּ אַחֲרוּיָהּ הָרַבֵּעַ בְּמִשְׁקִין - אַחֲרוּיָהּ חֻצֵי הָרַבֵּעַ טְמֵאִין. וְכִשְׁהוּא מְטַבֵּיל אֶת הָרַבֵּעַ - צָרִיף לְהַטְבִּיל אֶת חֻצֵי הָרַבֵּעַ. הִזְיָה עֲלָיו דְּבַר חוּצֵי וְהַטְבִּילוּ - לֹא עֲשֵׂה כְּלוּם.

ג. הָרַבֵּעַ שֶׁמְלֹאוּהוּ עֲצִים וְתַקְעוּ; רַבֵּן שֶׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי מִטְמֵאִין עַד שִׁיקְבַּעְנוּ בְּמִסְמַר. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָה: לֹא הִזְכְּרוּ בֵּית הַצְּבִיטָה אֲלֵא לְכוֹסוֹת, שֶׁלֹּא יִהְיֶה שׁוֹתָהּ, וְרֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מִטְמֵא. מִשְׁקִין טְמֵאִין שֶׁהֵיוּ נֹתַנִּין אֶבֶית צְבִיטָתוֹ שֶׁל כּוֹס, וְנִגַּע בְּהֵן כֶּכֶר טְהוֹר - נִטְמָא הַכֶּכֶר. מִשְׁקִין טְהוֹרִין שֶׁהֵיוּ נֹתַנִּין אֶבֶית צְבִיטָתוֹ שֶׁל כּוֹס, וְנִגַּע בְּהֵן כֶּכֶר טְמֵא - נִטְמָאוּ הַמִּשְׁקִין. מִשְׁקִין טְמֵאִין שֶׁהֵיוּ נֹתַנִּין עַל גְּבִי הָאֶרֶץ, וְנִגַּע בְּהֵן כּוֹס, שֶׁאַחֲרוֹי טְהוֹרִין בְּבֵית צְבִיטָתוֹ - נִטְמָאוּ אַחֲרוּיָהּ הַכּוֹס. מִשְׁקִין טְהוֹרִין שֶׁהֵיוּ נֹתַנִּין עַל גְּבִי הָאֶרֶץ, וְנִגַּע

בְּהֵן כּוֹס שֶׁאַחֲרוֹי טְמֵאִים בְּבֵית צְבִיטָתוֹ - נִטְמָאוּ הַמִּשְׁקִין. רַבִּי מֵאִיר אֹמַר: לִידֵים הַטְּמָאוֹת, כִּיצַד? אִי אֶפְשָׁר לֹמַר בְּנִגּוּב, שֶׁאֵין הֵידִים מִטְמָאוֹת הַנִּגּוּב. אִי אֶפְשָׁר לֹמַר בְּמֵלֵא מִשְׁקִין, שֶׁעַד שֶׁלֹּא יִגַּע בְּהֵן נִטְמָאוּ הַמִּשְׁקִין, אָמַר מַעֲתָה, הֵיוּ יָדָיו טְמָאוֹת וְאַחֲרוּיָהּ הַכּוֹס הֵיוּ טְהוֹרִין, וּמִשְׁקָה טוֹפַח בְּאַחֲרוּיָהּ הַכּוֹס - אוֹחְזוּ בְּבֵית צְבִיטָתוֹ, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ שֶׁמָּא נִטְמָאוּ הַמִּשְׁקִין שֶׁבְּאַחֲרוּיָהּ הַכּוֹס, מִחֻמַּת יָדָיו, וַיִּחְזְרוּ וַיִּטְמָאוּ אֶת הַכּוֹס.

ד. רַבִּי יוֹסִי אֹמַר: לִידֵים טְהוֹרוֹת כִּיצַד? הֵיוּ יָדָיו טְהוֹרוֹת וְעַלֵּיהֶן מִשְׁקָה טוֹפַח, וְאַחֲרוּיָהּ הַכּוֹס טְמֵאִין - אוֹחְזוּ בְּבֵית צְבִיטָתוֹ, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ שֶׁמָּא נִטְמָאוּ מִשְׁקִין שֶׁעַל גְּבִי יָדָיו מִחֻמַּת הַכּוֹס, וַיִּחְזְרוּ וַיִּטְמָאוּ אֶת יָדָיו. רַבִּי טְרַפּוֹן אֹמַר: עֲרַבָה גְּדוּלָה שֶׁל עֵץ - יֵשׁ לָהּ בֵּית הַצְּבִיטָה. זֶה הַכֶּלֶל, נְטִילָתוֹ בְּאַחַת - צְבִיעָתוֹ בְּאַחַת. נְטִילָתוֹ בְּשֵׁתִים - צְבִיטָתוֹ בְּשֵׁתִים. מְקוּם אַחִיזָתוֹ - שֵׁם צְבִיעָתוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אֹמַר: כָּלִי שֵׁישׁ לָהּ אֶגֶן וְאֵזֶן, וְאֵזֶן וְיָד, וְאֵין לוֹ בֵּית הַצְּבִיעָה. כָּלִי הַקֶּדֶשׁ - אֵין לָהֶם אַחֲרוּיָם וְתָךְ וּבֵית הַצְּבִיעָה, וְאֵין מְטַבֵּילִין כָּלִים בְּתוֹךְ כָּלִים לְקַדֵּשׁ. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: מַה זֶה לְשׁוֹן כְּפוּל, כָּל שֵׁישׁ לוֹ אַחֲרוּיָם וְתָךְ - יֵשׁ לוֹ בֵּית הַצְּבִיעָה. וְכָל שֶׁאֵין לוֹ אַחֲרוּיָם וְתָךְ - אֵין לוֹ בֵּית הַצְּבִיעָה. אֶחָד קִדְּשֵׁי הַמִּקְדָּשׁ וְאֶחָד קִדְּשֵׁי הַגְּבוּל לְכָךְ. כָּל הַכָּלִים יוֹרְדִין לְיָדֵי טְמֵאֹתָן בְּמַחֲשָׁבָה, וְאֵין עוֹלִין מִיָּדֵי טְמֵאֹתָן אֲלֵא בְּשִׁנּוּי מַעֲשֵׂה. רַבִּי יְהוּדָה אֹמַר: אֵין שְׁנוּי מַעֲשֵׂה אֲלֵא לְקַלְקוּל.

רְאֵה אֲנֹכִי נֹתֵן לְפָנֶיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה וְקְלָלָה: חֲזוּ דַאֲנָא יְהִיב קְדָמִיכוּן יוֹמָא דִּין בְּרַכּוֹן וְלִנְטִין:

רְאֵה אֲנֹכִי נֹתֵן בְּרָכָה וְקְלָלָה – הָאֲמִוּרוֹת בְּהַר גְּרִזִים וּבְהַר עֵיבָל.

אֶת-הַבְּרָכָה אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ אֶל-מִצְוֹת יְ-הוָה אֶל-לְהִיכֶם אֶל-לְהִיכֶם אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה אֶתְכֶם הַיּוֹם: יֵת בְּרַכּוֹן אִם תִּקְבְּלוּן לְפַקוּדֵינָא דִּינִי אֶלְהִכּוּן דַּאֲנָא מִפְקִיד יֵתְכוּן יוֹמָא דִּין:

אֶת הַבְּרָכָה – עַל מִנַּת אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ.

וְהַקְלָלָה אִם-לֹא תִשְׁמְעוּ אֶל-מִצְוֹת יְ-הוָה אֶל-לְהִיכֶם וְסִרְתֶּם מִן-הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה אֶתְכֶם הַיּוֹם לְלַכֵּת אַחֲרַי אֶל-לְהִיכֶם אַחֲרַי אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה אֶתְכֶם הַיּוֹם לְלַכֵּת אַחֲרַי אֶל-לְהִיכֶם אַחֲרַי אֲשֶׁר לֹא-יִדְעֶתֶם: וְלִנְטִין אִם לֹא תִקְבְּלוּן לְפַקוּדֵינָא דִּינִי אֶלְהִכּוּן וְתִסְטוּן מִן אוֹרְחָא דַּאֲנָא מִפְקִיד יֵתְכוּן יוֹמָא דִּין לְמַהֲדָּ בְּתַר טַעוֹת עַמְמִינָא דְלֹא יִדְעָתוּן:

מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה אֶתְכֶם הַיּוֹם לְלַכֵּת וְגוֹמֵר – הֵיא לְמַדְתָּ שְׁפַל הָעוֹבֵד עֲבוּדָה זְרָה הָרִי הוּא סָר מִכָּל הַדֶּרֶךְ שְׁנַצְטוּי וַיִּשְׂרָאֵל. מִכָּאן אָמְרוּ: כָּל הַמּוֹדָה בְּעֲבוּדָה זְרָה, כְּכּוֹפֵר בְּכָל הַתּוֹרָה כְּלָה.

וְהִיָּה כִּי יִבְיֹאֵף יְ-הוָה אֶל-לְהִיכֶם אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-אֶתְּהָ בְּאֶשְׁמָה לְרִשְׁתָּהּ וְנִתְּתָה אֶת-הַבְּרָכָה עַל-הָר גְּרִזִים וְאֶת-הַקְלָלָה עַל-הָר עֵיבָל: וְיִהִי אֲרִי יַעֲלִינָף יְיָ אֶלְהֵךְ לְאַרְעָא דְאֶתְּ עַלִּיל לְתַמְּוֹן לְמִירְתָּהּ וְתַתִּין יֵת מְבָרְכִינָא עַל טוֹרָא דְגְרִיזִין וְיֵת מְלִטְטִינָא עַל טוֹרָא דְעֵיבָל:

וְנִתְּתָה אֶת הַבְּרָכָה – כְּתַנְגּוּמוֹ, "יֵת מְבָרְכִינָא", אֶת הַמְבָרְכִים. עַל הַר גְּרִזִים – כְּלָפֵי הַר גְּרִזִים הוֹפְכִים פְּנִיָהם, וּפְתַחוּ בְּבְרָכָה, "בְּרוּךְ הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יַעֲשֶׂה פֶסֶל וּמִסְכָּה" וְגוֹמֵר, כָּל הָאֲרוּרִים שֶׁבִּפְרָשָׁה אָמְרוּ תַחֲלָה בְּלִשׁוֹן "בְּרוּךְ"; וְאַחֲרַי כִּף הִפְכוּ פְּנִיָהם כְּלָפֵי הַר עֵיבָל, וּפְתַחוּ בְּקְלָלָה.

הֲלֹא-תִמָּה בְּעֵבֶר הַיִּרְדֵּן אַחֲרַי דְרָךְ מְבוֹא הַשְּׁמַשׁ בְּאָרֶץ הַפְּנִיעוּנִי הַיִּשָּׁב בְּעַרְבָה מוֹל הַגְּלָגֶל אֶצֶל אֵלוֹנֵי מוֹרָה: הֲלֹא אֲנוּן בְּעֵבֶרָא דִּירְדְנָא אַחֲוִרִי אוֹרְחָ מַעְלָנִי שְׁמַשׁא בְּאַרְעַ פְּנִיעוּנָא דִּינִי בְּמִישְׂרָא לְקַבִּיל גְּלָגֶלָא בְּסִטְרִי מִישְׂרֵי מוֹרָה:

הֲלֹא הַמָּה – נִתְּן בְּהֶם סִימָן. אַחֲרַי – אַחֲרַי הַעֲבַרְתָּ הַיִּרְדֵּן הַרְבֵּה, וְהִלָּאָה לְמַרְחֹק, וְנָהוּ לִשׁוֹן אַחֲרַי. כָּל מְקוֹם שְׁנַצְמַר "אַחֲרַי", מְפֻלְג הוּא. דְרָךְ מְבוֹא הַשְּׁמַשׁ – לְהֵלֵן מִן הַיִּרְדֵּן לְצַד מַעֲרָב. וְטַעַם הַמְקַרָּא מוֹכִיחַ שֶׁהֵם שְׁנֵי דְבָרִים, שְׁנַנְקִדוּ בְּשְׁנֵי טַעְמִים: "אַחֲרַי" נְקוּד בְּפִשְׁטָא, וְ"דְרָךְ" נְקוּד בְּמִשְׁפַּל, וְהוּא דְגוּשׁ; וְאִם הִנֵּה "אַחֲרַי דְרָךְ" דְבוּר אֶסְד, הִנֵּה נְקוּד "אַחֲרַי" בְּמִשְׁרַת, בְּשׁוֹפֵר הַפּוּד, וְ"דְרָךְ" בְּפִשְׁטָא, וְרַפָּה. מוֹל הַגְּלָגֶל – רְחוֹק מִן הַגְּלָגֶל. אֵלוֹנֵי מוֹרָה – שְׁכָם הוּא, שְׁנַצְמַר: "עַד מְקוֹם שְׁכָם עַד אֵלוֹן מוֹרָה".

כִּי אַתֶּם עֹבְרִים אֶת-הַיִּרְדֵּן לְבֹא לְרִשְׁתָּ אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-יְ-הוָה אֶל-לְהִיכֶם נֹתֵן לְכֶם וַיִּרְשַׁתֶּם אֶתְּהּ וַיִּשְׁבְּתֶם-בָּהּ: אֲרִי אַתּוּן עֹבְרִין יֵת יִרְדְנָא לְמִיעַל לְמִירְתָּ יֵת אַרְעָא דִּינִי אֶלְהִכּוּן יְהִיב לְכוּן וְתִירְתּוּן יֵתָהּ וְתַתְּבוּן בָּהּ:

כִּי אַתֶּם עֹבְרִים אֶת הַיִּרְדֵּן וְגוֹמֵר – נִסִּים שֶׁל יִרְדֵּן יִהְיוּ סִימָן בְּיַדְכֶם, שְׁתַּבְּאוּ וְתִירְשׁוּ אֶת הָאָרֶץ.

וּשְׁמַרְתֶּם לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל-הַחֻקִּים וְאֶת-הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אֲנֹכִי נֹתֵן לְפָנֶיכֶם הַיּוֹם: וְתִטְרוּן לְמַעַבְדָּ יֵת כָּל קִימִינָא וְיֵת דִּינִינָא דַּאֲנָא יְהִיב קְדָמִיכוּן יוֹמָא דִּין:

אֵלֶּה הַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשְׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת בְּאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַן יְ-הוָה אֶל-לְהִי אֲבֹתֵיךָ לְךָ לְרִשְׁתָּהּ כָּל-הַיָּמִים אֲשֶׁר-אַתֶּם תִּיִּים עַל-הָאָדָמָה: אֵלִין קִימִינָא וְדִינִינָא דְתִטְרוּן לְמַעַבְדָּ בְּאַרְעָא דִּיהִב יְיָ אֶלְהֵא דְאַבְהָתְךָ לְךָ לְמִירְתָּהּ כָּל יוֹמִינָא דְאַתּוּן קִימִין עַל אַרְעָא:

אֲבָד תִּאבְדוּן אֶת-כָּל-הַמְקַלְמוֹת אֲשֶׁר עָבְדוּ-שָׁם הַגּוֹלִים אֲשֶׁר אַתֶּם יֹרְשִׁים אֶתְּהּ אֶת-אֶל-לְהִיכֶם עַל-הַהָרִים הָרָמִים וְעַל-הַגְּבֻעוֹת וְתַתַּת כָּל-עֵץ רַעְנָן: אֲבָדָא תִּאבְדוּן יֵת כָּל אַתְרִינָא דְפִלְחוּ תַמְּוֹן עַמְמִינָא דְאַתּוּן יִרְתִּין יֵתְהוּן יֵת טַעוֹתְהוּן עַל טוֹרִינָא רְמִינָא וְעַל רְמִתָּא וְתַחוֹת כָּל אֵילָן עֲבוּף:

אֲבָד תִּאבְדוּן – אֲבָד וְאַחֲרַי כִּף תִּאבְדוּן; מִכָּאן לְעוֹקֵר עֲבוּדָה זְרָה, שְׁצָרִיךְ לְשַׁרְשׁ אַחֲרֵיהּ. אֶת כָּל הַמְקַמּוֹת אֲשֶׁר עָבְדוּ שָׁם וְגוֹמֵר – וְמֵה תִּאבְדוּן מֵהֶם? אֶת אֶל-לְהִיכֶם אֲשֶׁר עַל הַהָרִים.

ונמצאתם את-מזבחתם ושפרתם את-מצבתם
ואשריהם תשרפון באש ופסילי א-להיהם
תגדעו ואת-שמים מן-המקום ההוא:
ותתרעו ית איגוריהו ותברון ית קמתהו
ואשריהו תיקדו בנורא וצלמי טענתהו תקצצו
ותבדו ית שומהו מן אתרא ההוא:

מזבח – של אבנים הרבה. מצבה – של אבן אחת, והוא "בימוס" ששינינו במשנה: "אבן שחצבה מתחלתה לבימוס". אשרה – אילן הנעבד.
ואבדתם את שמם – לכנות להם שם לגנאי: בית גליא – קורין לה בית כריא; עין פל – עין קוז.

לא-תעשו פן לי-הנה א-להיכם:
לא תעבדו פן קדם יי אלהכון:

לא תעשו פן – להקטיר לשמים בכל מקום, כי אם במקום אשר יבחר. דבר אחר: "ונמצאתם את מזבחותם ואבדתם את שמם... לא תעשו פן", אזרה למוחק את השם, ולנותן אבן מן המזבח או מן העזרה. אמר רבי ישמעאל: וכי תעלה על דעתך שישראל נותצין את המזבח? אלא שלא תעשו כמעשיהם, ויגרמו עונותיכם למקדש אבותיכם שיחרב.

כי אם-אל-המקום אשר-יבחר י-הנה א-להיכם
מפל-שבטיכם לשום את-שמו שם לשכנו תדרשו
ובאת שמה:
א-להיו לאתרא דיתרעי יי אלהכון מפל שבטיכון
לאשראה שכינתיה תמן לבית שכינתיה תתבעו
ותיתון לתמן:

לשכנו תדרשו – זה משכן שילה.

והבאתם שמה עלתיכם וזבחיכם ואת
מעשרתיכם ואת תרומת ידכם ונדריכם
ונדבתיכם ובכרת בקרכם וצאנכם:
ותיתון לתמן עלותכון ונכסת קודשיתון וית מעשריתון
וית אפרשות ידכון ונדריכון ונדבתכון ובכורי תוריכון
וענכון:

וזבחיכם – שלמים של חובה. מעשרתיכם – מעשר בהמה ומעשר שני, לאכל לפנים מן החומה. תרומת ידכם – אלו הבכורים, שנאמר בהם: "ולקח הפהו הטנא מידך". ובכרת בקרכם – לתתם לפהגים, ויקריבם שם.

ואכלתם-שם לפני י-הנה א-להיכם ושמתם בכל
משלח ידכם אתם ובתיכם אשר ברכה י-הנה
א-להיך:
ותיכלון תמן קדם יי אלהכון ותחדון בכל אושטות
ידכון אתון ואנש בתיכון דברכה יי אלהיך:

אשר ברך ה' – לפי הברכה הבא.

לא תעשו פכל אשר אנחנו עשים פה היום איש
פלהישר בעיניו:
לא תעבדו פכל דאנחנא עבדין פא יומא דין גבר פל
דכשר בעינוהי:

לא תעשו פכל אשר אנחנו עושים וגומר – מוסב למעלה, על "כי אתם עברים את הירדן" וגומר: פשתעברו את הירדן – מיד מתרים אתם להקריב בפמה פל ארבע עשרה שנה של כבוש וחלוק, ובפמה לא תקריבו פל מה שאתם מקריבים פה היום במשכן, שהיא עמכם ונמשח, והוא פשר להקריב בו טטאות ואשמות נדרים ונדבות; אבל בפמה אין קרב אלא הנדר והנדב, ונהו איש פל הישר בעיניו: נדרים ונדבות שאתם מתנדבים על ידי שישר בעיניכם להביאם, ולא על ידי חובה, אותם תקריבו בפמה.

כי לא-באתם עד-עתה אל-המנוחה ואל-הנחלה
אשר-י-הנה א-להיך נתן לך:
ארי לא אתיתון עד פעון לבית גיחא ולאחסנתא דיי
אלהיך יהיב לך:

כי לא באתם – פל אותן ארבע עשרה שנה: עד עתה. פמו 'עדיין'. אל המנוחה – זו שילה. הנחלה – זו ירושלים.

ועברתם את-הירדן וישבתם בארץ אשר-י-הנה
א-להיכם מנחיל אתכם והניח לכם מפל-איביכם
מסביב וישבתם-בטח:
ותעברו ית ירדנא ותבון בארעא דיי אלהכון מחסין
יתכון ויניח לכון מפל בעלי דבביכון מסחור סחור
ותבון לרוחצון:

ועברתם את הירדן וישבתם בארץ – שתחלקוה, ויהא פל אחד מפיר את חלקו ואת שבתו. והניח לכם – לאחר כבוש וחלוק, ומנוחה מן "הגוים אשר הניח ה' לנפשות פם את ישראל", ואין זו אלא בימי דוד. אז –

שני

והנה המקום אשר-יבחר י-הנה א-להיכם בו
לשכן שמו שם שמה תביאו את פל-אשר אנכי
ויהי אתרא דיתרעי יי אלהכון ביה לאשראה שכינתיה
תמן לתמן תיתון ית פל דאנא מפקיד יתכון עלותכון

**וּנְכַסְתָּ קוֹדְשֵׁיכֹּון מֵעֲשָׂרֵיכֹּון וְאַפְרָשׁוֹת יִדְכֹּון וְכֹל שֶׁפָּר
נְדָרֵיכֹּון דִּתְדַרְוּן קָדָם יי:**

**מִצְוָה אֲתֶכֶם עוֹלְתֵיכֶם וְזִבְחֵיכֶם מֵעֲשָׂרְתֵיכֶם
וְתִרְמַת יִדְכֶם וְכֹל מִבְּחַר נְדָרֵיכֶם אֲשֶׁר תִּדְרֹו לִי-
הִנֵּה:**

והיה המקום וגומר – בנו לכם בית הבחירה בירושלים. וכן הוא אומר בְּדוּד: "וַיְהִי כִּי יָשַׁב הַמֶּלֶךְ בְּבֵיתוֹ וְהָ הַנִּיחַ לֹו מִסָּבִיב מִכָּל אוֹיְבָיו, וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֵל נָתַן הַנְּבִיא, רֵאה נָא אֲנִכִּי יוֹשֵׁב בְּבֵית אַרְזִים וְאַרְוֹן הָאֶ-לֵהִים יֹשֵׁב בְּתוֹךְ הַיְרִיעָה". שְׁמָה תְבִיאֹו וגומר – לַמַּעֲלָה אָמור לַעֲנִין שִׁילָה, וְכֹאן אָמור לַעֲנִין יְרוּשָׁלַיִם. וְלִכְךָ חִלְקָם הַפְּתוּב, לִמֵן הַמֵּר בֵּין זֹו לְזֹו; מִשְׁחַרְבָּה שִׁילָה וְכֹאן לְנוּב, וְחַרְבָּה נוּב וְכֹאן לַגְּבֻעוֹן – הִיוּ הַבְּמוֹת מִתְרוֹת, עַד שֶׁכֹּאן לִירוּשָׁלַיִם. מִבְּחַר נְדָרֵיכֶם – מִלְמַד שֶׁיְבִיא מִן הַמִּבְחָר.

**וְתִחְדֹּון קָדָם יי אֲלֶהְכֹּון אֲתוֹן וּבְנִיכֹּון וּבְנִתְכֹּון וְעַבְדֵיכֹּון
וְאַמְהַתְכֹּון וְלִינוֹאָה דְבַקְרוּיכֹּון אַרִי לִית לִיה חוֹלֵק
וְאַחְסָנָא עִמְכֹּון:**

**וּשְׁמַחְתֶּם לִפְנֵי יי-הוָה אֶ-לֵהֵיכֶם אֲתֶם וּבְנֵיכֶם
וּבְנִתֵיכֶם וְעַבְדֵיכֶם וְאַמְהַתֵיכֶם וְהַלְוִי אֲשֶׁר
בְּשַׁעְרֵיכֶם כִּי אֵין לוֹ חֵלֶק וְנַחֲלָה אֲתֶכֶם:**

אסתמר לה דלמא תסיק עלוותר בכול אתרא דתחזי:
השמר לה פון-תעלה עלתיה בכל-מקום אשר
תראה:

השמר לה – למן לא מעשה על הדבר. בכל מקום אשר תראה – אשר יעלה בלבך; אבל אתה מקריב על פי נביא, כגון אליהו בהר הפרקל.

**א-להין באתרא דיתרעי יי בחדא מן שבטך תמן תסיק
עלוותר ותמן תעביד כל דאנא מפקיד לה:**

**כִּי אִם-בְּמִקְוֹם אֲשֶׁר-יִבְחַר יי-הוָה בְּאַחַד שְׁבֻטֶיךָ
שָׁם תַּעֲלֶה עֲלֵתֶיךָ וְשָׁם תַּעֲשֶׂה כֹּל אֲשֶׁר אֲנִכִּי
מִצְוֶיךָ:**

באחד שבטיה – בחלקו של בנימין; ולמעלה הוא אומר "מכל שבטיכם". הא פיצד? כשקנה דוד את הגרן מארונה היבוסים, גבה הדגב מכל השבטים; ומכל מקום הגרן בחלקו של בנימין היה.

**לחוד בכל רעות נפשך תפוס ותיכול בשרא כברכתא דיי
אלהך דיהב לה בכל קרוך מסאבא ודכנא ייכלוגיה
כבשר טביא ואילא:**

**רָק בְּכָל-אוֹת נִפְשֶׁךָ תִּזְבַּח וְאֲכַלְתָּ בִּשָׂר כְּבִרְכַּת
יי-הוָה אֶ-לֵהֵיךָ אֲשֶׁר נָתַן-לְךָ בְּכָל-שַׁעְרֵיךָ הַטָּמֵא
וְהַטְּהוֹר יֵאכְלֶנּוּ כַּצְּבִי וְכֹאֵיל:**

רק בכל אות נפשך – במה הפתוב מדבר? אם בבשר תאנה, להתיירה להם בלא הקרבת אמורים, הרי אמור במקום אחר: "כי ירחיב ה' את גבולך" וגומר "ואמרת אכלה בשר" וגומר. במה זה מדבר? בקדשים שנפל בהם מום, שיפדו ויאכלו בכל מקום. יכול יפדו על מום עובר? תלמוד לומר רק. תזבח ואכלת – אין לה בהם הטר גזה וסלב, אלא אכילה על ידי זביחה. הטמא וטהור – לפי שבא מכם קדשים, שנאמר בהם: "והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל", הוצרך להטיר בו שטמא וטהור אוכלים בקערה אחת, כצבוי וכאיל שאין קרפן בא מהם. כצבוי וכאיל – לפטרן מן הזרע והלחנים והקבה.

לחוד דמא לא תיכלון על ארעא תישדגיה כמניא:

רק הדם לא תאכלו על-הארץ תשפכנו כמים:

רק הדם לא תאכלו – אף על פי שאין לה בו זריקת דם במזבח, לא תאכלנו. תשפכנו כמים – לומר לה שאין צריך פסויו. דבר אחר: הרי הוא כמים להקשיר את הזרעים.

**לית לה רשו למיכל בקרוך מעשר עבורך ותמרך
ומשחך ובכורי תורך ועאנך וכל גרך דתדר וגדבתך
ואפרשות ידך:**

**לֹא-תוֹכַל לֶאֱכֹל בְּשַׁעְרֵיךָ מֵעֵשֶׂר דְּגַגְנָךָ וְתִירְשֶׁךָ
וְיִצְהָרֶךָ וּבִכּוֹרֵת בְּקִרְךָ וְצֹאֲגָךָ וְכָל-נְדָרֶיךָ אֲשֶׁר
תִּדְרֹו וְגִדְבַתֶיךָ וְתִירוֹמַת יָדֶךָ:**

לא תוכל – בא הפתוב למן לא מעשה על הדבר. לא תוכל – רבי יהושע בן קרחה אומר: יכול אתה אכל אינה רשאי. פיוצא בו, "ונאת היבוסים יושבי ירושלים לא יכלו בני יהודה להורישם", יכולים היו אלא שאינו רשאי, לפי שכרת להם אברהם ברית כשלקח מהם מערת המכפלה. ולא יבוסים היו אלא חתיים היו, אלא על שם העיר ששמה "יבוס". כה מפרש בפרקי דרבי אליעזר. והוא שנאמר: "כי אם הסירה העורים והפסחים", צלמים שפכתו עליהם את השבועה. ובכרת בקרך – אזהרה לפהנים. ותרומת ידך – אלו הבכורים.

**א-להין קדם יי אלהך תיכלוגיה באתרא דיתרעי יי
אלהך ביה את וברך וברתך ועבדך ואמתך ולינואה
דבקרנך ותחזי קדם יי אלהך בכל אושטות ידך:**

**כִּי אִם-לִפְנֵי יי-הוָה אֶ-לֵהֵיךָ תֵאכְלֶנּוּ בְּמִקְוֹם אֲשֶׁר
יִבְחַר יי-הוָה אֶ-לֵהֵיךָ בּוֹ אֲתָהּ וּבְנֶהּ וּבְתָהּ וְעַבְדְּךָ
וְאַמְתְּךָ וְהַלְוִי אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֵיךָ וּשְׁמַחְתָּ לִפְנֵי יי-הוָה
אֶ-לֵהֵיךָ בְּכֹל מִשְׁלַח יָדֶךָ:**

א-להיך בכל משלח ידך:

לפני ה' – לפניו מן החומה. והלוי אשר בשערי – אם אין לה למת לו מסלקו, כגון מעשר ראשון, תן לו מעשר עני; אין לה מעשר עני, הזמינהו על שלמיה.

השומר לה פורתעזב את-הלוי פל-ימיה על- אדמתה:
אסתמר לה דלמא תרחיק ית לינאה פל יומה על ארעה:

השומר לה – לתן לא מעשה על הדבר. על אדמתה – אכל בגולה אינה מזקק עליו יותר מעניי ישראל.

כיירחיב י-הנה א-להיה את-גבלה פאשר דבר- לה ואמרת אכלה בשר פיי-תאנה נפשך לאכל בשר בכל-אות נפשך תאכל בשר:
ארי יפתי יי אלהיה ית תחומה פמא דמליל לה ותימר איכול בשרא ארי תתרעי נפשך למיכל בשרא בכל רעות נפשך תיכול בשרא:

כי ירחיב וגומר – למדה תורה דרף ארץ, שלא יתאנה אדם לאכל גאסר להם בשר חליו, אלא אם כן מקדישה ומקריבה שלמים.

כיירחק ממך המקום אשר יבחר י-הנה א-להיה לשום שמו שם וזבחתי מבקרן ומצאנה אשר נתן י-הנה לה פאשר צויתך ואכלת בשעריה בכל אות נפשך:
ארי ירחק מנה אתרא דיתרעי יי אלהיה לאשראה שכנייתה תמן ותכוס מתורף ומענה דיהב יי לה פמא דפקידתך ותיכול בקרנך בכל רעות נפשך:

כי ירחק ממך המקום – ולא תוכל לבוא ולעשות שלמים בכל יום, כמו עכשו שהמשכן הולך עמכם. וזבחתי וגומר פאשר צויתך – למדנו שיש צווי בזבחה היאך ישחט, והן הלכות שחיטה שנאמרו למשה בסיני.

אך פאשר יאכל את-הצביל ואת-האיל פן תאכלנו הטמא והטהור יחדו יאכלנו:
ברם פמא דמתאכיל בשר טביא ואילא פן תיכלניה מסאבא ודכניא כחדא ייכלניה:

אך פאשר יאכל את הצבי וגומר – אינה מזקק לאכלן בטרה. אי מה צבי ואיל חלבן מתר, אף חליו חלבן מתר? תלמוד לומר אף.

רק חזק לבלתי אכל הדם כי הדם הוא הנפש ולא- תאכל הנפש עם-הבשר:
לחוד תקה בדיל דלא למיכל דמא ארי דמא הוא נפשא ולא תיכול נפשא עם בשרא:

רק חזק לבלתי אכל הדם – ממה שנאמר חזק, אתה למד שהיו שטופים בדם לאכלו, לפיכך הצרף לומר חזק, דברי רבי יהודה. רבי שמעון בן עזאי אומר: לא בא הכתוב אלא להזהירך וללמדך עד כמה אתה צריך להתחזק במצוות. אם הדם, שהוא קל להשמר ממנו, שאין אדם מתאנה לו, הצרף לסדקה באזהרתו, קל נחמר לשאר מצוות. ולא תאכל הנפש עם הבשר – אזהרה לאכר מן הסי.

לא תאכלנו על-הארץ תשפכנו פמים:
לא תיכלניה על ארעא תישדניה פמיא:
לא תאכלנו – אזהרה לדם הממצית.

לא תאכלנו למען ייטב לה ולבנייה אחריה כיי- תעשה הישר בעיני י-הנה:
לא תיכלניה בדיל דייטב לה ולבנה בתרף ארי מעביד דכשר קדם יי:

לא תאכלנו – אזהרה לדם האברים. למען ייטב לה וגומר – צא ולמד ממן שכרן של מצוות: אם הדם, שנפשו של אדם קצה ממנו, הפורש ממנו זוכה לו ולבניו אחרי, קל נחמר לגול וצריות, שנפשו של אדם מתאנה להם.

רק קדשיה אשר-יהנו לה ונדריה תשא ובאת אל- המקום אשר-יבחר י-הנה:
לחוד קודשיה דיהון לה ונדריה תטול ומיתי לאתרא דיתרעי יי:

רק קדשיה – אף על פי שאמה מתר לשחט חליו, לא הפרתי לה לשחט את הקדשים ולאכלן בשעריה בלא הקרבה, אלא הביאם לבית הבחירה.

ועשית עליה הבשר והדם על-מזבח י-הנה א-להיה ודם-זבחה ישפך על-מזבח י-הנה א- להיה והבשר תאכל:
ותעביד עלנותה בשרא ודמא על מדבחה דיי אלהיה ודם נכסת קודשיה ושתפיה על מדבחה דיי אלהיה ובשרא תיכול:

ועשית עליה – אם עולות הן, תן הבשר והדם על גבי המזבח; ואם זבחי שלמים הם, דם זבחה ישפך על המזבח תחלה, ואחר כך והבשר תאכל. ועוד דרשו רבותינו, רק קדשיה, שפך ללמד על הקדשים שבוחצה לארץ, וללמד על התמורות ועל נלדות קדשים שיקרבו.

שָׁמַר וְשָׁמַעְתָּ אֶת כְּלֵי-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנֹכִי
מִצְוֶיךָ לְמַעַן יִיטֵב לְךָ וּלְבִנְיֶיךָ אַחֲרָיֶךָ עַד-עוֹלָם כִּי
תַעֲשֶׂה הַטּוֹב וְהִיָּשֵׁר בְּעֵינֵי יְ-הוָה אֱ-לֹהֶיךָ:

טָר וְתִקְבֵּיל יָת כָּל פִּתְגָמֵי הָאֱלֹוִן דְּאָנָּא מִפְקִיד לְךָ בְּדִיל
דְּיִיטֵב לְךָ וּלְבִנְךָ בְּתַרְךָ עַד עַלְמָא אַרִי תַעֲבִיד דְּתַקִּין
וּדְכָשַׁר קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ:

שָׁמַר – זוּ מְשֻׁנָּה, וְשָׁמַעְתָּ צְרִיךְ לְשַׁמְרָה בְּבִטּוֹן שְׁלֵא תִשְׁכַּח, כְּעִנְיָן שְׁנָאֲמַר: "כִּי נַעֲמִים כִּי תִשְׁמְרִם בְּבִטּוֹן"; וְאִם שְׁנִית, אֶפְשָׁר שְׁתִּשְׁמַע וְתַקִּים.
הָא כָּל שְׁאִינוּ בְּכָלִל מְשֻׁנָּה, אִינוּ בְּכָלִל מַעֲשֶׂה. אֵת כָּל הַדְּבָרִים – שְׁתַּהֲא חֲבִיבָה עָלֶיךָ מִצְוָה קְלָה כְּמִצְוָה חֲמוּרָה. הַטּוֹב – בְּעֵינֵי הַשָּׁמַיִם.
וְהִיָּשֵׁר – בְּעֵינֵי אָדָם.

שְׁלִישִׁי

פְּרֻשַׁת חֻקוֹת הַגּוֹיִם

כִּי-יִנְכַרִית יְ-הוָה אֱ-לֹהֶיךָ אֶת-הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אִתָּה
בְּ-אֲשֶׁמָּה לְרִשְׁתָּ אוֹתָם מִפְּנֵיךָ וַיִּרְשַׁתְּ אוֹתָם וַיִּשְׁבַּת
בְּ-אֲרָצָם:

אַרִי יִשְׁיַצִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ יָת עַמְמֵיָא דְּאִתְּ עַלִיל לְתַמָּן לְמִירַת
יְתַהוֹן מִן קְדָמְךָ וְתִירַת יְתַהוֹן וְתַתִּיב בְּ-אַרְעֵהוֹן:

הַשָּׁמַר לְךָ פְּוִ-תַּנְקִשׁ אַחֲרֵיהֶם אַחֲרֵי הַשָּׁמְדָם
מִפְּנֵיךָ וּפְוִ-תְדַרְשׁ לֹא-לֵהִיָּהֶם לְאֹמַר אִיכָּה יַעֲבְדוּ
הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֶת-אֱ-לֹהֵיהֶם וְאֶעֱשֶׂה-כֵן גַּם-אֲנִי:

אַסְתָּמַר לְךָ דְּלִמָּא תַתְקִיל בְּתַרִיָּהוֹן בְּתַר דִּישְׁתִּיָּצוֹן מִן
קְדָמְךָ וְדְלִמָּא תַתְבַּע לְטַעוֹתַהוֹן לְמִימַר אִיכְדִין פְּלַחִין
עַמְמֵיָא הָאֱלֹוִן יָת טַעוֹתַהוֹן וְאֶעֱבִיד כֵּן אַף אָנָּא:

כֵּן תַּנְקִשׁ – אוֹנְקָלוֹס תַּרְגָּם לְשׁוֹן 'מוֹקֵשׁ'. וְאֲנִי אוֹמַר שְׁלֵא חַשׁ לְדַקְדַּק בְּלִשׁוֹן, שְׁלֵא מִצִּינוּ נו"ן בְּלִשׁוֹן 'יוֹקֵשׁ', וְאֶפְלוּ לִיסוּד הַנוֹפֵל מִמֶּנּוּ. אֲכַל
בְּלִשׁוֹן טְרוּף וְקִשְׁקוּשׁ מִצִּינוּ נו"ן, "וְאֶרְכַּבְתָּה דָּא לְדָא נְקִשׁוֹן". וְאִף זֶה, אֲנִי אוֹמַר: כֵּן תַּנְקִשׁ אַחֲרֵיהֶם – כֵּן תַּטְרַף אַחֲרֵיהֶם לְהִיּוֹת כְּרוּף אַחַר
מַעֲשֵׂיהֶם. וְכֹן: "וְנִקְשׁ נִוְשָׁה לְכָל אֲשֶׁר לוֹ" – מִקְלָל אֵת הַרְשָׁע לְהִיּוֹת עָלָיו נִוְשִׁים רַבִּים, וַיְהִי מִחֲזִירִין וּמִתַּנְקִשׁוֹן אַחַר מִמוֹנֵו. אַחֲרֵי הַשָּׁמְדָם
מִפְּנֵיךָ – אַחַר שְׁתַּרְאָה שְׁאֲשַׁמִּידָם מִפְּנֵיךָ, יֵשׁ לְךָ לְתַת לֵב, מִפְּנֵי מָה נִשְׁמַדוּ אֵלָיו? מִפְּנֵי מַעֲשֵׂים מְקַלְקְלִים שְׁבִידֵיהֶם. אַף אִתָּה לֹא מַעֲשֶׂה כָּךְ,
שְׁלֵא יְבוֹאוּ אַחֲרֵיהֶם וַיִּשְׁמִידוּךָ. אִיכָּה יַעֲבְדוּ – לְפִי שְׁלֵא עֲנֵשׁ עַל עֲבוּדָה זָרָה אֱלָא עַל זְבוּחַ וְקִטּוֹר וְנִסּוּף וְהַשְׁתַּחֲוָּא, כְּמוֹ שְׁכַתוּב: "בְּלִית לֵה'
לְבַדוֹ" – דְּבָרִים הַנַּעֲשִׂים לְגַבּוּהַ; בָּא וְלִמְדָךָ כָּאן, שְׁאִם דְּרַכָּה שְׁל עֲבוּדָה זָרָה לְעַבְדָּה בְּדָבָר אַחַר, כְּגוֹן פּוֹעַר לְפּוֹעַר וְזוֹרֵק אֲכָן לְמַרְקוּלִים, זֶו
הִיא עֲבוּדָתוֹ, וְחִיב. אֲכַל זְבוּחַ וְקִטּוֹר וְנִסּוּף וְהַשְׁתַּחֲוָּא – אֶפְלוּ שְׁלֵא כְּדַרְכָּה חִיב.

לֹא-תַעֲשֶׂה כֹן לִי-הוָה אֱ-לֹהֶיךָ כִּי כָל-תּוֹעֵבֹת
יְ-הוָה אֲשֶׁר שָׁנֵא עָשׂוּ לֹא-לֵהִיָּהֶם כִּי גַם אֶת-
בְּנֵיהֶם וְאֶת-בְּנֵיתֵיהֶם יִשְׂרְפוּ בְּאֵשׁ לֹא-לֵהִיָּהֶם:

לֹא תַעֲבִיד כֵּן קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ אַרִי כָּל דְּמַרְתַּק קָדָם יְיָ
דְּשַׁנִּי עֲבָדִין לְטַעוֹתַהוֹן אַרִי אַף יָת בְּנֵיהוֹן וְיָת בְּנֵיתַהוֹן
מוֹקְדִין בְּנוּרָא לְטַעוֹתַהוֹן:

כִּי גַם אֵת בְּנֵיהֶם – גַּם, לְרַבּוֹת אֵת אֲבוֹתֵיהֶם וְאִמּוֹתֵיהֶם. אִמַּר רַבִּי עֲקִיבָא: אֲנִי רְאִיתִי גוֹי שְׁכַפְתּוֹ לְאֲבִיו לְפָנָי כְּלָבוּ וְאֲכָלוּ.

אֵת כְּלֵי-הַדְּבָר אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶיךָ אֶתְכֶם אִתּוֹ
תִּשְׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת לֹא-תִסַּף עָלָיו וְלֹא תִגְרַע מִמֶּנּוּ:

יָת כָּל פִּתְגָמֵי דְּאָנָּא מִפְקִיד יְתִיכּוֹן יְתִיָּה תַטְרוּן
לְמַעֲבַד לֹא תִיִסְפוּן עֲלוּהִי וְלֹא תִמְנַעוּן מִנִּיהַ:

אֵת כָּל הַדְּבָר – קְלָה כְּבַחְמוּרָה. תִּשְׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת – לְתַמָּן לֹא מַעֲשֶׂה עַל עֲשֶׂה הָאִמּוּרִים בְּפִרְשָׁה; שְׁכַל 'הַשְּׁמַר' – לְשׁוֹן לֹא מַעֲשֶׂה הוּא,
אֱלָא שְׁאִין לִוְקִין עַל 'הַשְּׁמַר' שְׁל עֲשֶׂה. לֹא תִסַּף עָלָיו – חֲמִשָּׁה טוֹטְפוֹת בְּתַפְלִין וְחֲמִשָּׁה מִינִין בְּלוּלָב, אַרְבַּע בְּרִכּוֹת בְּכַרְפַּת פְּתָנִים.

כִּי-יִקּוּם בְּקִרְבְּךָ נְבִיא אוֹ חֵלֶם חֲלוֹם וְנָתַן אֵלֶיךָ
אוֹת אוֹ מוֹפֵת:

אַרִי יְקוּם בִּינְךָ נְבִיא אוֹ חֲלִים חֲלָמָא וַיִּתִּין לְךָ אֵת אוֹ
מוֹפֵת:

וְנָתַן אֵלֶיךָ אוֹת – בְּשָׁמַיִם, כְּעִנְיָן שְׁנָאֲמַר בְּגִדְעוֹן: "וַעֲשִׂיתָ לִי אוֹת", וְאוֹמַר: "יְהִי נָא חֲרָב אֵל הַגִּזְה" וְגוֹמַר. אוֹ מוֹפֵת – בְּאַרְצֵךְ; אַף עַל פִּי כֵן
לֹא תִשְׁמַע לוֹ. וְאִם תִּאמַר: מִפְּנֵי מָה נִתַּן לוֹ הַקְּדוֹשׁ כְּרוּף הוּא מְמַשְׁלָה לַעֲשׂוֹת אוֹת? כִּי מִנְסָה ה' אֱ-לֹהֵיכֶם אֶתְכֶם.

וְבָא הָאוֹת וְהַמוֹפֵת אֲשֶׁר-דִּבַּר אֵלֶיךָ לְאֹמַר גִּלְכָּה
אַחֲרֵי אֱ-לֹהִים אַחֲרֵיהֶם אֲשֶׁר לֹא-יִדְעָתֶם וְגַעֲבָדְתֶם:

וַיִּיתִי אִתָּה וּמוֹפֵתָ דְּמִלִּיל עֲמָךָ לְמִימַר נְהַךְ בְּתַר טַעוֹת
עַמְמֵיָא דְּלֹא יִדְעָתַנּוּן וְנִפְלַחֲחִינוּ:

לֹא תִשְׁמַע אֶל-דְּבַרִי הַנְּבִיא הַהוּא אוֹ אֶל-חֲלוֹלֵם
הַחֲלוֹם הַהוּא כִּי מִנְסָה יְ-הוָה אֱ-לֹהֵיכֶם אֶתְכֶם
לְדַעַת הַיִּשְׁכֶּם אֲהַבִּים אֶת-יְ-הוָה אֱ-לֹהֵיכֶם בְּכָל-
לְבַבְכֶם וּבְכָל-נַפְשְׁכֶם:

לֹא תִקְבֵּיל לְפִתְגָמֵי נְבִיא הַהוּא אוֹ מִן חֲלִים חֲלָמָא הַהוּא
אַרִי מְנַסִּי יְיָ אֱלֹהֵיכּוֹן יְתִיכּוֹן לְמַדַּע הָאִיתִיכּוֹן רַחֲמִין יָת
יְיָ אֱלֹהֵיכּוֹן בְּכָל לְבַכּוֹן וּבְכָל נַפְשְׁכּוֹן:

אחרי י-הוה א-להיכם תלכו ואתו תיראו ואת מצותיו תשמרו ובקלו תשמעו ואתו תעבדו ובו תדבקו:
בְּתֵר פּוֹלְחָנָא דִּי אֱלֹהֵכּוֹן תִּהְיוּ וְיִתִּיָּה תִּדְחִלוּ וְיִתּ פִּקּוּדוֹהִי תִּטְרוּן וְלִמִּימְרֵיהּ תִּקְבְּלוּן וּקְדָמוּהִי תִּפְלַחוּן וְלִדְחִלְתִּיהּ תִּתְקַרְבוּן:

ואת מצותיו תשמרו – תורת משה. ובקלו תשמעו – בקול הנביאים. ואתו תעבדו – במקדשו. ובו תדבקו – הדבק בדרכיו: גמל חסדים, קבר מתים, בקר חולים, כמו שעשה הקדוש ברוך הוא.

והנביא ההוא או חלם החלום ההוא יומת פי דבר סרה עלי-הוה א-להיכם המוציא אתכם מארץ מצרים והפדה מבית עבדים להדיח מן-הדרך אשר צוה י-הוה א-להיך ללכת בה ובערת הרע מקרבך:
וְהַנְּבִיא הַהוּא אֹו חֲלֹם הַחֲלוֹם הַהוּא יוּמָת פִּי דְבָר־סֵרָה עֲלֵי-יְהוָה אֱ-לֹהֵיכֶם הַמוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהַפְּדֶה מִבַּיִת עֲבָדִים לְהַדִּיחַ מִן-הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוָּה יְ-הוָה אֱ-לֹהֵיךָ לָלֶכֶת בָּהּ וּבַעֲרַת הָרָע מִקְרַבְךָ:

סרה – דבר המוסר מן העולם, שלא היה ולא נברא ולא צוייתו לדבר פו; דיסטולוד"א [בלעז. והפדה מבית עבדים – אפלו אין לו עליה אלא שפדה, דיו.

פי יסיתך אחיך בן-אמה או-בנה או-בתך או אשת חילך או רעה אשר פנפשה בסתר לאמר גלכה ובעבדה א-להים אחרים אשר לא ידעת אתה ואבתך:
פִּי יִסִּיתְךָ אַחִיךָ בֶן-אִמָּה או-בִּנְה או-בַתְּךָ או אִשְׁת חֵילְךָ או רֵעָה אֲשֶׁר פִּנְפְּשָׁה בַסֵּתֶר לֵאמֹר גִּלְכָה וּבַעֲבָדָה אֱ-לֹהִים אַחֲרַיִם אֲשֶׁר לֹא יָדַעְתָּ אֶתְּהָ וְאֶבְתְּךָ:

פי יסיתך – אין הסתה אלא גרוי, שגאמר: "אם ה' הסיטה בי", אמיתר"א בלעז, שמשאו לעשות פו. אחיך – מאב, או בן אמה, מאם. חיקך – השוכבת בחיקך ומחקה בה, אפיקייד"א בלעז. וכן: "ומחיק הארץ", מיסוד התקוע בארץ. אשר פנפשה – זה אביה. פרש לה הפתוב את החיביון לה, קל וחמר לאחרים. בסתר – דבר הפתוב בהנה, שאין דברי מסית אלא בסתר; וכן שלמה הוא אומר: "בנשה בערב יום באישון לילה ואפלה". אשר לא ידעת אתה ואבתך – דבר זה גנאי גדול הוא לה; שאף האמות אין מניחין מה שמשרו להם אבותיהם, וזה אומר לה: עזב מה שמשרו לה אבותיה.

מא-להי העמים אשר סביבתיכם הקרבים אליך או הרחקים ממך מקצה הארץ ועד-קצה הארץ:
מִמֵּ-לֹהֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר סְבִיבְתֵיכֶם הַקְּרִבִּים אֵלַיְךָ או הַרְחֻקִּים מִמֶּךָ מִקְצֵה הָאָרֶץ וְעַד-קְצֵה הָאָרֶץ:

הקרבים אליך או הרחקים – למה פרט קרובים ורחוקים? אלא פו אמר הפתוב: מטיבן של קרובים אתה למד טיבן של רחוקים; כשם שאין ממש בקרובים, כף אין ממש ברחוקים. מקצה הארץ – זו סמה ולבנה וצבא השמים, שהן מהלכין מסוף העולם ועד סופו.

לא-תאבה לו ולא תשמע אליו ולא-תחוס עינה עליו ולא-תחמל ולא-תכסה עליו:
לֹא תֵאָבֵה לוֹ וְלֹא תִשְׁמַע אֵלָיו וְלֹא תִחְוֶס עֵינָהּ עָלָיו וְלֹא תִחְמַל וְלֹא תִכְסֶה עָלָיו:

לא תאבה לו – לא תהא תאב לו, לא תאהבנו. לפי שגאמר: "ואהבת לרעה פמוה", את זה לא תאהב. ולא תשמע אליו. – בהתחננו על נפשו למחל לו. לפי שגאמר: "עזב מעזב עמו", לזה לא מעזב. ולא תחוס עינה עליו – לפי שגאמר: "לא מעמד על דם רעה", על זה לא תחוס. ולא תחמל – לא תהפך בנכותו). ולא תכסה עליו – אם אתה יודע לו חובה, אינה רשאי לשחק.

פי הרג תהרגנו ידך תהיה-בו בראשונה להמיתו ונד פל-העם באחרונה:
פִּי הָרַג תִּהְרַגְנוּ יָדְךָ תִּהְיֶה-בּוֹ בְּרֵאשׁוֹנָה לְהַמִּיתוֹ וְנִד פַל-הָעָם בְּאַחֲרֹנָה:

פי הרג תהרגנו – אם יצא מבית דין זכאי, התזירהו לחובה; יצא מבית דין סב, אל תתזירהו לנכות. ידך תהיה בו בראשונה – מצנה בנד הנפת להמיתו. לא מת בידו, ימות בנד אחרים, שגאמר: "ונד פל העם" וגומר.

וסקלתו באבנים ומת פי בקש להדיח מעל-הנה א-להיך המוציאך מארץ מצרים מבית עבדים:
וְסִקְלָתוֹ בְּאֲבָנִים וּמָת פִּי בִקִּשׁ לְהַדִּיחַ מֵעַל-הַנֶּה אֱ-לֹהֵיךָ הַמוֹצִיאֲךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבַּיִת עֲבָדִים:

וכל-ישראל ישמעו ויראו ולא-יוספו לעשות כדבר הרע הזה בקרבך:
וְכָל-יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּ וְיִרְאוּ וְלֹא-יִוָּסְפוּ לַעֲשׂוֹת כַּדָּבָר הַרָע הַזֶּה בְּקִרְבְּךָ:

וכל ישראל ישמעו ויראו ולא יוספו לעשות כדבר הרע הזה בקרבך – כפתגמא בישא הדין בינה:

פִּי-תִשְׁמַע בְּאַחַת עֲרִיף אֲשֶׁר י-הוָה א-לֵהֶיךָ נָתַן לְךָ לְשִׁבַּת שָׁם לֵאמֹר:
אָרִי תִשְׁמַע בְּחֵדָא מִן קִרְוֵךְ דִּינִי אֱלֹהֵךְ יְהִיב לְךָ לְמַתָּב תַּמָּן לְמִימֵר:

לְשִׁבַּת שָׁם – פָּרֹט לִירוּשָׁלַיִם, שְׁלֹא נִתְּנָה לְדִירָה. פִּי תִשְׁמַע וּגְוֹמֵר לֵאמֹר – אוֹמְרִים כֵּן: יֵצְאוּ אֲנָשִׁים בְּנֵי בְלִיעֵל.

יֵצְאוּ אֲנָשִׁים בְּנֵי-בְלִיעֵל מִקִּרְבְּךָ וַיִּדְיָחוּ אֶת-יִשְׁבִּי עִירָם לֵאמֹר גִּלְכָה וְנַעֲבֹדָה א-לֵהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא-יִדְעָתֶם:
נִפְקוּ גּוֹבְרִין בְּנֵי רִשְׁעָא מִבִּינְךָ וְאַטְעִיאוּ ית יְתִבִי קִרְתָּהוֹן לְמִימֵר נְהֵךְ וְנִפְלַח לְטַעֲוֹת עֲמֻמִּיא דְלֹא יִדְעָתוּן:

בְּנֵי בְלִיעֵל – בְּלֵי עַל, שִׁפְרָקוּ עַלֹּו שֶׁל מְקוֹם. אֲנָשִׁים – וְלֹא נָשִׁים. יִשְׁבִּי עִירָם – וְלֹא יוֹשְׁבֵי עִיר אַחֲרָת. מִכָּאֵן אָמְרוּ: אִין נַעֲשִׂית עִיר הַנְּדַחַת עַד שְׂנִידִיחוּהָ אֲנָשִׁים, וְעַד שִׁיְהִיו מִדִּיחִיָּה מִתּוֹכָה.

וְדַרְשַׁת וְחִקְרַת וְשִׂאלַת הֵיטֵב וְהִנֵּה אֱמֶת נִכּוֹן הַדְּבָר נַעֲשִׂיתָה הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת בְּקִרְבְּךָ:
וְתַתְּבַע וְתַבְדּוֹק וְתִשְׂאֵל יְאוֹת וְהָא קוּשְׁטָא פִינּוֹן פִּתְגָמָא אַתְעֵבִידַת תּוֹעִיבַתָּא הַדָּא בִּינְךָ:

וְדַרְשַׁת וְחִקְרַת וְשִׂאלַת הֵיטֵב – מִכָּאֵן לְמַדּוּ שְׁבַע חִקְרוֹת, מֵרַבּוּי הַמִּקְרָא. פִּאֵן לֹשׁ שְׁלֹשׁ: דְרִישָׁה, וְחִקְרָה, וְהֵיטֵב. וְשִׂאלַת אֵינּוּ מִן הַמִּנְּנָן, וּמִמְּנֵו לְמַדּוּ בְּדִיקוֹת. וּבְמִקּוֹם אַחַר הוּא אוֹמֵר: "וְנִרְשׁוּ הַשׁוֹפְטִים הֵיטֵב", וּבְמִקּוֹם אַחַר הוּא אוֹמֵר: "וְדַרְשַׁת הֵיטֵב"; לְמַדּוּ "הֵיטֵב" "הֵיטֵב" לְגִזְרָה שְׁוֵה, לַתּוֹן הָאֵמּוֹר שֶׁל זֶה בְּזֶה.

הִנֵּה תִפָּה אֶת-יִשְׁבִּי הָעִיר הַהוּא לְפִי-חֲרָב הַחֶרֶם אֹתָהּ וְאֶת-כָּל-אֲשֶׁר-בָּהּ וְאֶת-בְּהֵמָתָהּ לְפִי-חֲרָב:
מִמְּחָא תַמְחִי ית יְתִבִי קִרְתָּא הַהִיא לְפִתְגָם דְחֲרָב גְּמַר יְתָה וְיַת כָּל דְּבָהּ וְיַת בְּעִירָהּ לְפִתְגָם דְחֲרָב:

הִנֵּה תִפָּה – אִם אֵינְךָ יָכוֹל לְהַמִּיתֶם בְּמִיתָה הַכְּתוּבָה בָּהֶם, הִמִּיתֶם בְּאַחֲרָת.

וְאֶת-כָּל-שְׁלָלָהּ תִקְבֹּץ אֶל-תּוֹךְ רַחֲבָהּ וְשָׂרְפָתָּ בְּאֵשׁ אֶת-הָעִיר וְאֶת-כָּל-שְׁלָלָהּ כָּלִיל לִי-הוּא א-לֵהֶיךָ וְהִיתָה תֵל עוֹלָם לֹא תִבְנֶה עוֹד:
וְיַת כָּל עֲדָאָה תִכְנוֹשׁ לְגוֹ פִתְאָה וְתוֹקִיד בְּנוֹרָא ית קִרְתָּא וְיַת כָּל עֲדָאָה גְמִיר קְדָם יְיָ אֱלֹהֵךְ וְתִהִי תֵל חֲרוֹב לְעָלָם לֹא תִתְבְּנֵי עוֹד:

לֵה' א-לֵהֶיךָ – לְשִׁמּוֹ וּבְשִׁבְלֹו.

וְלֹא-יִדְבַק בִּינְךָ מְאוּמָה מִזֶּה-חֲרָם לְמַעַן יָשׁוּב ו-הוּא מִחֲרוֹן אַפּוֹ וְנִתְּוֹלָה רַחֲמִים וְרַחֲמֵךְ וְהִרְבֵּךְ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְתָּיִךְ:
וְלֹא יִדְבַק בִּינְךָ מִדְּעַם מִן חֲרָמָא בְּדִיל דִּיתוּב יְיָ מִתְּקוּף רּוּגְזִיָּה וְיִתִּין לְךָ רַחֲמִין וִירַחֲמִים עָלְךָ וְיִסְגִּינְךָ כְּמָא דְקִיָּים לְאַבְתָּיִךְ:

לְמַעַן יָשׁוּב ה' – מִחֲרוֹן אַפּוֹ – שֶׁכָּל זְמַן שֶׁעֲבוּדָה זָרָה בְּעוֹלָם, חֲרוֹן אַף בְּעוֹלָם. הַעֲרוֹת רַש"י מְבִיא מֵלֶה צִרְפַּתִּית, שֶׁהִיא בִּינוּנֵי בִמְשַׁמְעוֹת שֶׁל שֵׁם פְּעוּלָה.

פִּי תִשְׁמַע בְּקוֹל י-הוָה א-לֵהֶיךָ לְשִׁמּוֹר אֶת-כָּל-מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה הַיּוֹם לַעֲשׂוֹת הַיִּשְׁרָר בְּעֵינֵי י-הוָה א-לֵהֶיךָ:
אָרִי תִקְבִּיל לְמִימְרָא דִינִי אֱלֹהֵךְ לְמַטֵּר ית כָּל פְּקוּדוֹתֵי דְאַנָּא מִפְּקִיד לְךָ יוֹמָא דִין לְמַעַבַּד דְכָשֵׁר קְדָם יְיָ אֱלֹהֵךְ:

רביעי פְּרִשְׁת גְּדִידָה וְקִרְחָה

בְּנִים אַתֶּם לִי-הוּא א-לֵהֵיכֶם לֹא תִתְגַּדְדוּ וְלֹא-תִשְׁימוּ קִרְחָה בֵּין עֵינֵיכֶם לְמַת:
בְּנִין אַתּוֹן קְדָם יְיָ אֱלֹהֵכּוֹן לֹא תִתְהַמְּמוּן וְלֹא תִשְׁוּוֹן מֵרַט בֵּין עֵינֵיכּוֹן עַל מִית:

לֹא תִתְגַּדְדוּ – לֹא תִתְנֶנו גְּדִידָה וְשָׂרְט בְּכַשְׂרְכֶם עַל מַת, כְּדֶרֶךְ שְׁהַאֲמֹרִיִּים עוֹשִׂין; לְפִי שְׂאֲתֶם כְּנִיּוֹ שֶׁל מְקוֹם, וְאַתֶּם רְאוּיִין לְהִיֹּת נְאִים, וְלֹא גְדוּדִים וּמְקַרְחִים. בֵּין עֵינֵיכֶם – אֲצַל הַפְּדַחַת. וּבְמִקּוֹם אַחַר הוּא אוֹמֵר: "לֹא יִקְרָחוּ קִרְחָה בְּרֵאשִׁים", לַעֲשׂוֹת כָּל הָרֵאשׁ כְּבִין הָעֵינִים.

פִּי עִם קְדוֹשׁ אַתָּה לִי-הוּא א-לֵהֶיךָ וּבְךָ בְּתֵר י-הוָה לְהִיֹּת לוֹ לְעַם סִגְלָהּ מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי הָאָדָמָה:
אָרִי עִם קְדִישׁ אַתָּה קְדָם יְיָ אֱלֹהֵךְ וּבְךָ אַתְרְעִי יְיָ לְמַהוּי לִיָּה לְעַם חֲבִיב מִכָּל עֲמֻמִּיא דְעַל אִפִּי אַרְעָא:

פִּי עִם קְדוֹשׁ אַתָּה – קְדִישַׁת עֲצֻמָּה מְאַבְתָּיִךְ; וְעוֹד, וּבְךָ בְּסַר הִי.

לא תאכל פל-תועבה:

לא תיכול פל דמרחק:

פל תועבה – פל שתעבתי לה; כגון צרם אגון בכור כדי לשחטו במדינה, הרי דבר שתעבתי לה, "פל מום לא יהיה בו"; ובא ולמד פאן, שלא ישחט ויאכל על אותו המום. בשל פשר בחלב, הרי דבר שתעבתי לה; הנהיר פאן על אכילתו.

זאת הבהמה אשר תאכלו שור שיה כשבים ושה עזים:

דין בעירא דתיכלון תורין אמרין דרחליו וגדיו דעזיון:

זאת הבהמה וגומר איל וצבי ויחמור – למדנו שהחיה בכלל בהמה; ולמדנו שהבהמה וסיה טמאה מרבה מן הטהורה, שבכל מקום פורט את המועט. ואקו – מתרגם "יעלא". "יעלי סלע", הוא אישטיינבו"ק. ותאו – "תורבלא", תור היער. "באלא" – יער בלשון ארמי.

איל וצבי ויחמור ואקו ודישון ותאו וזמר:

אילא וטביא ויחמורא ויעלא ורימא ותורבלא ודיצא:

וכל-בהמה מפרסת פרסה ושסעת שלסע שתי פרסות מעלת גרה בבהמה אתה תאכלו:
וכל בעירא דסדיקא פרסתה ומטלפון טלפין תרתין פרסתה מסקא פשרא בבעירא יתה תיכלון:

מפרסת – סדוקה, כמתרגומו. פרסה – פלנט"א. ושסעת – חלוקה בשתי צפרנים; שיש סדוקה ואינה חלוקה בצפרנים, והיא טמאה. בבהמה – משמע: מה שנמצא בבהמה, אכל. מכאן אמרו, שהשליל נתר בשחיטת אמו.

אף את-זו לא תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה השסועה את-הגמל ואת-הארנבת ואת-השפן פי-מעלה גרה המה ופרסה לא הפריסו טמאים הם להם:

ברם ית דין לא תיכלון ממסקי פשרא ומסדיקי פרסתא מטלפי טלפיא ית גמלא וית ארנבא וית טבזא ארי מסקי פשרא אגון ופרסתהון לא סדיקא מסאביו אגון לכון:

השסועה – ברנה היא, שיש לה שני גבין ושתי שדראות. אמרו רבותינו: למה נשנו? בבהמות מפני השסועה, ובעופות מפני "הרצה", שלא נאמרו בתורת פהנים.

ואת-החזיר פי-מפריס פרסה הוא ולא גרה טמא הוא להם מבשרם לא תאכלו ובגבלתם לא תגעו:

וית חזירא ארי סדיק פרסתא הוא ולא פשר מסאב הוא לכון מבשרהון לא תיכלון ובגבילתהון לא תקרביון:

ובגבלתם לא תגעו – רבותינו פשו: כרגל, שאדם חייב לטהר את עצמו כרגל. יכול יהיו מזקרים בכל השנה? תלמוד לומר: "אמר אל הפהנים" וגומר. ומה טמאת המת חמורה, פהנים מזקרים ואין ישראל מזקרים, טמאת נבלה קלה לא כל שפן.

את-זו תאכלו מפל אשר במים פל אשר-לו סנפיר וקשקשת תאכלו:

ית דין תיכלון מפל דבמיא פל דליה ציצין וקלפין תיכלון:

וכל אשר אין-לו סנפיר וקשקשת לא תאכלו טמא הוא להם:

וכל דלית ליה ציצין וקלפין לא תיכלון מסאב הוא לכון:

פל-צפור טהרה תאכלו:

פל צפור דכי תיכלון:

פל צפור טהרה תאכלו – להתיר משלחת שבמצרע.

ונה אשר לא-תאכלו מהם הנשר והפרס והעזניה: ונה אשר לא תאכלו מהם – לאסר את השחוט.

ודיו דלא תיכלון מנהון נשרא וער ועזיא:

והרצה ואת-האיה והדיה למינה:

ובת כנפא וטרפיתא ודיתא לזנה:

והרצה ואת האיה וגומר – היא 'רצה', היא 'איה', היא 'דיה'; ולמה נקרא שמה 'רצה'? שרואה ביותר. ולמה הנהירך בכל שמומיה? שלא לסו פתחון פה לבעל דין לחלק, שלא יהא האוסרה קורא אותה "רצה", והבא להתיר אומר: זו "דיה" שמה או "איה" שמה, וזו לא אסר הכתוב. ובעופות פרט לה הטמאים, ללמד שהעופות הטהורים מרבים על הטמאים; לפיכך פרט את המועט. התנשמת – קלב"א שורי"ץ.

ואת פל-ערב למינו:

וית פל עורבא לזניה:

ואת בת היענה ואת-התחמס ואת-השחה ואת-הגז למינהו:
וית בת נעמיתא וציצא וצפר שחפא ונצא לזנוהי:

את־הכּוֹס ואת־היַיִנוֹשׁוּף וְהַתְּנַשְׁמֶת:

וְקִדְיָא וְקַפּוּפָא וּבּוֹתָא:

וְהַקָּאָת וְאֶת־הַרְחֻמָּה וְאֶת־הַשְּׁלֶךְ:

וְקַתָּא וּוּרְקַרְיָקָא וְשְׁלִינּוּנָא:

שְׁלֶךְ – הַשּׁוֹלָה דְגִימַּם מִן הַיָּם.

וְהַחֲסִידָה וְהַאֲנַפָּה לְמִינָהּ וְהַדּוּכִיפַת וְהַעֲטָלָה:

וְחַוְרִיתָא וְאִבּוֹ לְזִנְהָ וְנַגְרָא טוּרָא וְעֲטָלִיפָא:

דּוּכִיפַת – הוּא תְרַנְגוּל הַבַּר, וּבְלַעַז הִירוּפ"א, וְכַרְבְּלָתוֹ כְּפוּלָה.

וְכָל־שְׂרָץ הָעוֹף טָמֵא הוּא לָכֶם לֹא יֵאָכְלוּ:

וְכָל־רַחֲשָׂא דְעוֹפָא מְסָאב הוּא לָכוּן לֹא יִתְאָכְלוּן:

שְׂרָץ הָעוֹף – הֵם הַנְּמוּכִים הַרוֹחֲשִׁים עַל הָאָרֶץ, כַּגּוֹן זְבוּבִים וְצַרְעִים וְחַגְבִּים טָמְאִים, הֵם קְרוּיִים שְׂרָץ.

כָּל־עוֹף טָהוֹר תֵּאָכְלוּ:

כָּל עוֹף דְּכִי תֵיכְלוּן:

כָּל עוֹף טָהוֹר תֵּאָכְלוּ – וְלֹא אֵת הַטָּמֵא; כָּא לַתּוֹן עֲשֵׂה עַל לֹא תַעֲשֵׂה. וְכֵן בְּבִהֶמָה, "אֵתָהּ תֵאָכְלוּ" – וְלֹא בְּבִהֶמָה טָמְאָה, וְלֹא הַבָּא מְכַלֵּל עֲשֵׂה – עֲשֵׂה; לַעֲבֹר עֲלֵיהֶם בַּעֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֵׂה:

לֹא תֵאָכְלוּ כָּל־נְבִלָה לְגַר אֲשֶׁר־בְּשַׁעְרֵיָהּ תִתְּנֶנָּה וְאֵכְלָהּ אֹו מָכַר לְנִכְרֵי כִּי עִם קְדוֹשׁ אֵתָהּ לִי־הִנֵּה אֶל־לִהְיֶה לֹא־תִבְשַׁל גְּדִי בַחֲלָב אִמּוֹ:

לֹא תֵיכְלוּן כָּל נְבִילָא לְתוֹתַב עֶרֶל דְּבַקְרוּךְ תִּתְּנֶנָּה וְיֵיכְלֶנָּה אֹו תִזְבְּנָנָה לְבַר עַמְמִין אַרִי עִם קְדִישׁ אֵתָהּ קְדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תֵיכְלוּן בְּשׂוֹר בַּחֲלָב:

לְגַר אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֵיָהּ – גַּר תּוֹשֵׁב, שֶׁקִּבֵּל עָלָיו שְׂלֵא לַעֲבֹד עֲבוּדָה זָרָה, וְאֹכֵל נְבִלוֹת. כִּי עִם קְדוֹשׁ אֵתָהּ לֵה' – קְדֹשׁ אֵת עֲצֻמָּהּ בַּמִּתָּר לָךְ; דְּבָרִים הַמְּתָרִים וְאַחֲרֵים נוֹהֲגִים בָּהֶם אֲסוּר, אֵל תִּתִּירֵם בְּפִנְיָהֶם. לֹא תִבְשַׁל גְּדִי – שְׂלֵשׁ פְּעָמִים; פָּרֵט לַחֲיָה, וְלַעוֹפוֹת, וְלַבְּהֶמָה טָמְאָה.

חֲמִישִׁי

פְּרָשַׁת מַעֲשֵׂר שְׁנִי

עֲשֹׂר תַעֲשֹׂר אֵת כָּל־תְּבוּאֹת נִרְעָה הַיֵּצֵא הַשָּׂדֶה שְׁנָה שְׁנָה:

עֲשֹׂרָא תַעֲשֹׂר יֵת כָּל עַלְלַת נִרְעָה דִּיפִיק חַקְלָא שְׁנָא שְׁנָא:

לֹא תִבְשַׁל גְּדִי וְגוֹמֵר עֲשֹׂר תַעֲשֹׂר – מַה עֲנִין זֶה אֵצֶל זֶה? אָמַר לָהֶם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל: לֹא תִגְרַמוּ לִי לְבַשֵּׁל גְּדִיִּים שֶׁל תְּבוּאָה עַד שֶׁהֵן בְּמַעֲי אֲמוּתִיהֶן, שְׂאֵם אֵין אַתֶּם מַעֲשָׂרִים מַעֲשָׂרוֹת כְּרֵאוּי, כְּשֶׁהוּא סְמוּךְ לַהֲתַבְשֵׁל – אֲנִי מוֹצִיא רוּחַ קְדִים וְהִיא מְשַׁדְּפָתוֹ, שְׁנֵאמַר: "וַיִּשְׁדַּפֶּה לַפְּנֵי קָמָה"; וְכֵן לַעֲנִין בְּכוּרִים. שְׁנָה שְׁנָה – מִכָּאן שְׂאִין מַעֲשָׂרִין מִן הַקְּדֹשׁ עַל הַיָּשׁוּן.

וְאֵכְלָתָּ לַפְּנֵי יְיָ־הִנֵּה אֶל־לִהְיֶה בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם מַעֲשֹׂר דְּגָנְךָ תִירֹשְׁךָ וַיִּצְהַרְךָ וּבְכֹרֹת בְּקֶרֶךְ וּצְאֻנְךָ לְמַעַן תִּלְמַד לַיִרְאָה אֶת־יְיָ־הִנֵּה אֶל־לִהְיֶה כָּל־הַיָּמִים:

וְתֵיכּוֹל קְדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּאַתְרָא דִּיתְרַעֵי לְאַשְׂרָאָה שְׁכִינָתִיהָ תִמָּן מַעֲשֹׂר עֲבוּרָךְ חֲמֶרְךָ וּמִשְׁתֶּךָ וּבְכוּרֵי תוּרְךָ וְעֵנְךָ בְּדִיל דְּתִילַף לְמַדְחַל קְדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ כָּל יוֹמֵיָא:

וְאֵכְלָתָּ וְגוֹמֵר – זֶה מַעֲשֹׂר שְׁנִי; שֶׁכָּבֵר לְמַדְנֵו לַתּוֹן מַעֲשֹׂר רֵאשׁוֹן לְלוּיִם, שְׁנֵאמַר: "כִּי תִקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" וְגוֹמֵר, וְנִמְן לָהֶם רֵשׁוֹת לְאָכְלוֹ בְּכָל מָקוֹם, שְׁנֵאמַר: "וְאֵכְלָתֶם אֹתוֹ בְּכָל מָקוֹם"; עַל פְּרָחָה, זֶה – מַעֲשֹׂר אַחֵר הוּא.

וְכִי־יִרְבֶּה מִמֶּךָ הַדָּרָךְ כִּי לֹא תוּכַל לְשַׂאתוֹ כִּי־יִרְחַק מִמֶּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ־הִנֵּה אֶל־לִהְיֶה לְשׂוֹם שְׁמוֹ שָׁם כִּי יִבְרַכְךָ יְיָ־הִנֵּה אֶל־לִהְיֶה:

וְאַרִי יִסְגֵי מִנְךָ אֹרְחָא אַרִי לֹא תִפּוּל לְמַטְלִיָּה אַרִי תִרְחַק מִנְךָ אַתְרָא דִּיתְרַעֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְאַשְׂרָאָה שְׁכִינָתִיהָ תִמָּן אַרִי יִבְרַכְךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ:

כִּי יִבְרַכְךָ – שְׂתֵהָא הַתְּבוּאָה מְרַבָּה לְשַׂאת.

וְנִתְּתָה בְּכֶסֶף וְצִרְתָּ הַכֶּסֶף בְּגִדְךָ וְהִלַּכְתָּ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ־הִנֵּה אֶל־לִהְיֶה בּוֹ:

וְתִתִּין בְּכֶסֶף וְתַצּוּר כְּסָפָא בִידְךָ וְתִהְיֶה לְאַתְרָא דִּיתְרַעֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בֵּיהָ:

וְנִתְּתָה הַכֶּסֶף בְּכָל אֲשֶׁר־תֵּאֵוֶה נִפְשְׁךָ בְּבִקְרָא וּבְצֻאֵן וּבִבְיָוֹ וּבְשִׁכָר וּבְכָל אֲשֶׁר תִּשְׂאֲלֶךָ נִפְשְׁךָ וְאֵכְלָתָּ שָׁם לַפְּנֵי יְיָ־הִנֵּה אֶל־לִהְיֶה וְשַׁמְתָּ אֵתָהּ וּבִיתָהּ:

וְתִתִּין כְּסָפָא בְּכָל דְּתַתְרַעֵי נִפְשְׁךָ בְּתוּרֵי וּבְעֵנָא וּבְחֲמַר חֲדַת וְעַתִּיק וּבְכָל דְּתַשְׂאֲלַנְךָ נִפְשְׁךָ וְתֵיכּוֹל תִּמָּן קְדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְתַחֲדֵי אֵת וְאַנְשׁ בֵּיתָךְ:

בְּכָל אֲשֶׁר תֵּאֵוֶה נִפְשְׁךָ – כָּלֵל. בְּבִקְרָא וּבְצֻאֵן וּבִבְיָוֹ וּבְשִׁכָר – פְּרִט. וּבְכָל אֲשֶׁר תִּשְׂאֲלַךְ נִפְשְׁךָ – חֲזוֹר וְכָלֵל. מַה הַפְּרִט מִפְּרִשׁ – וְלֹד וְלִדוֹת הָאָרֶץ וְרֵאוּי לְמֵאֲכַל אָדָם וְכוּלִיָּהּ.

והלני אשר-בשערי לא תעזבנו כי אין לו חלק ונתלה עמו: ולינאה דבקרנך לא תרחקניה ארי לית ליה חולק ואחסנא עמו:

והלוי וגומר לא תעזבנו – מלתן לו מעשר ראשון. כי אין לו חלק ונתלה עמו – יצאו לקט שקחה ופאה והפקר, שאף הוא יש לו חלק עמו בזה כמוך, ואינו סיביו במעשר.

מקצה | שלש שנים תוציא את-כל-מעשר תבואתך בשנה ההוא והנחת בשעריך: מסוף תלת שנים תפיק ית כל מעסר עללתך בשתא והיא ותצנע בקרנך:

מקצה שלש שנים – בא ולמד, שאם השקה מעשרותיו של שנה ראשונה ושניה לשמטה, שיבערם מן הבית בשלישית.

ובא הלוי כי אין-לו חלק ונתלה עמו והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך ואכלו ושבעו למען יברכה י-הוה א-להיך בכל-מעשה ידך אשר תעשה: וייתי לינאה ארי לית ליה חולק ואחסנא עמו וגיורא ויתמא וארמלתא דבקרנך ויכלון וישבעון בדיל דיברכך יי אלהך בכל עובדי ידך דתעביד:

ובא הלוי – ויטל מעשר ראשון. והגר והיתום – ויטלו מעשר שני, שהוא של עני של שנה זו; ולא תאכלנו אתה בירושלים, כדרך שנוקקת לאכל מעשר שני של שתי שנים. ואכלו ושבעו – מן להם כדי שביעה. מכאן אמרו: "אין פוחתין לעני בגרן" וכוליה. ואתה מוליק לירושלים מעשר של שנה ראשונה ושניה שהשקית, ומתודה: "בערתי הקדש מן הבית", כמו שמפרש ב'כי תכלה לעשר'.

שישי פרשת שמטת כספים

מקץ שבע-שנים תעשה שמטה: מסוף שבע שנים תעביד שמטתא:

מקץ שבע שנים – יכול שבע שנים לכל מלנה ומלנה? תלמוד לומר: "קרבה שנת השבע"; ואם אתה אומר: שבע שנים לכל מלנה ומלנה להלנאת כל אחד ואחד, היא קרבה? הא למדת, שבע שנים למנן השמטות.

וזו דבר השמטה שמוט כל-בעל משה ידו אשר ישה ברעהו לא-יגש את-רעהו ואת-אחיו כי-קרא שמטה לי-הוה: ודין פתגם שמטתא דישמייט כל גבר מרי רשו דירשי בתבריה לא יתבע מן חבריה ומן אחוהי ארי קרא שמטתא קדם יי:

שמוט כל בעל משה ידו – שמוט את ידו של כל בעל משה;

את-הנכרי תגש באשר יהנה לך את-אחיה תשמט ידך: מן בר עממין תתבע ודיהי לך עם אחוה תשמייט ידך:

את הנכרי תגש – זו מצנת עשה.

אפס כי לא יהנה בך אביון כי-ברך יברכה י-הוה בארץ אשר י-הוה נתלה לרשתה: לחוד ארי לא יהי בך מספינא ארי ברבא יברכך יי בארעא די אלהך יהיב לך אחסנא למירתה:

אפס כי לא יהנה בך אביון – ולהלן הוא אומר: "כי לא יחזל אביון" ? אלא בזמן שאתם עושים רצונו של מקום, אביונים באחרים ולא בכם; וכשאינ אתם עושים רצונו של מקום, אביונים בכם. אביון – דל מעני; ולשון אביון, שהוא תאב לכל דבר.

רק אם-שמוע תשמע בקול י-הוה א-להיך לשמר לעשות את-כל-המצוה הזאת אשר אנכי מצוה היום: לחוד אם קבלא תקביל למימרא די אלהך למטר למעבד ית כל תפקידתא הדא דאנא מפקיד לך יומא דיו:

רק אם שמוע תשמע – אז לא יהנה בך אביון. שמוע תשמע – שמע קמצא, משמיעין אותו הרבה.

כי-י-הוה א-להיך ברבך פאשר דבר-לך והעבטת גוים רבים ואתה לא תעבט ומשלת בגוים רבים ובה לא ימשלו: ארי יי אלהך ברבך כמא דמליל לך ותזיף לעממין סגיאיין ואת לא תזיף ותשלוט בעממין סגיאיין ובה לא ישלטון:

כְּאִשֶׁר דִּבֶּר לָךְ – וְהִיכֵן דִּבְרָ? "כִּירוֹד אֶתָּה בְּעִיר". וְהֵעֲבַטְתָּ – כֹּל לְשׁוֹן הַלְוָאָה, כְּשֶׁנוֹפֵל עַל הַמְלִנָּה – נוֹפֵל בְּלִשׁוֹן מִפְּעִיל, כְּגוֹן: "וְהַלְוִיתִ", "וְהֵעֲבַטְתָּ"; וְאִם הָיָה אוֹמֵר 'וְעֵבַטְתָּ' – הָיָה נוֹפֵל עַל הַלְוָה, כְּמוֹ 'וְלוֹוִיתִ'. וְהֵעֲבַטְתָּ גוֹיִם – יְכוֹל שֶׁתִּהְיֶה לָּנָה וּמְלִנָּה לָּנָה? תִּלְמוּד לומר: וְאֵתָּה לֹא תֵעָבֵט. וּמִשְׁלֵת בְּגוֹיִם רַבִּים – יְכוֹל גוֹיִם אֲחֵרִים מוֹשְׁלִים עֲלֶיךָ? תִּלְמוּד לומר: וְכָךְ לֹא יִמְשְׁלוּ.

כִּי־יִהְיֶה בָּךְ אֲבִיּוֹן מֵאֲחֶיךָ בְּאֶחָד שְׁעָרֶיךָ בְּאֶרְצְךָ אֲשֶׁר־יִהְיֶה אֶל־הֶהָרָה נָתַן לָךְ לֹא תֵאֱמָץ אֶת־לִבְּךָ וְלֹא תִקְפֹּץ אֶת־נִידְךָ מֵאֲחֵיךָ הָאֲבִיּוֹן: אַרְי יְהִי בָּךְ מִסְפִּינָא חַד מֵאֲחֶיךָ בְּחֻדָא מִקְרָנְךָ בְּאֶרְעָךָ דִּי אֵלֶהָ יְהִיב לָךְ לֹא תִתְקִיף יָת לְבָךְ וְלֹא תִקְפוּץ יָת יָדְךָ מֵאֲחֹרְךָ מִסְפִּינָא:

כִּי יִהְיֶה בָּךְ אֲבִיּוֹן – הַטָּאב טָאב קוּדָם. מֵאֲחַד אֲחֵיךָ – אֲחֵיךָ מֵאֲבִיךָ קוּדָם לְאֲחֵיךָ מֵאֲמָךְ. שְׁעָרֶיךָ – עֲנִי עִירָךָ קוּדָמִים לְעֲנִי עִיר אֲחֵרָת. לֹא תֵאֱמָץ – יֵשׁ לָךְ אָדָם שֶׁמִּצְטָעֵר אִם יָמָן אִם לֹא יָמָן, לְכָךְ נֵאֱמָר: לֹא תֵאֱמָץ. יֵשׁ לָךְ אָדָם שֶׁפּוֹשֵׁט אֶת יָדוֹ וְקוֹפֵצָה, לְכָךְ נֵאֱמָר: וְלֹא תִקְפֹּץ. מֵאֲחֵיךָ הָאֲבִיּוֹן – אִם לֹא תִתֵּן לוֹ, סוֹפָךְ לִהְיוֹת אֲחִיו שֶׁל אֲבִיּוֹן.

כִּי־פָתַח תִּפְתָּח אֶת־יָדְךָ לּוֹ וְהֵעֲבַטְתָּ תַעֲבִיטְנוּ דִי מִחֲסָרוֹ אֲשֶׁר יִחָסֵר לּוֹ: אַרְי מִפְּתַח תִּפְתָּח יָת יָדְךָ לִיהָ וְאוֹנָפָא תוֹזְפִינָה כְּמִסַּת חוֹסְרִינָה דְחָסִיר לִיהָ:

פָּתַח תִּפְתָּח – אֶפְלוּ כְּמָה פְּעָמִים. כִּי פָתַח תִּפְתָּח – הָרִי כִי מִשְׁמַשׁ בְּלִשׁוֹן "אֵלָא". וְהֵעֲבַטְתָּ תַעֲבִיטְנוּ – אִם לֹא רָצָה בְּמִתְנָה, תֵּן לוֹ בְּהַלְוָאָה. דִּי מִחֲסָרוֹ – וְאִי אֵתָּה מִצְנָה לְהַעֲשִׂירוֹ. אֲשֶׁר יִחָסֵר לוֹ – אֶפְלוּ סוּס לְרַכֵּב עֲלָיו וְעֶבֶד לְרוּץ לְפָנָיו. לוֹ – זֶה אִשָּׁה; וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "אֲעֲשֶׂה לּוֹ עֵזֶר כְּגִדּוֹ".

הַשְּׁמֵר לָךְ פְּוִי־יִהְיֶה דִבְרָ עִם־לִבְּךָ בְּלִיעַל לְאִמֹר קָרִיבָה שְׁנַת־הַשְּׁבַע שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה וְרָעָה עֵינְךָ בְּאֲחֵיךָ הָאֲבִיּוֹן וְלֹא תִתֵּן לוֹ וְקָרָא עֲלֶיךָ אֶל־יְהוָה וְהָיָה בְּךָ חֲטָא: אֲסַתְמֵר לָךְ דְּלִמָּא יְהִי פְתָגָם עִם לְבָךְ בְּרָשַׁע לְמִימֵר קָרִיבָת שְׁתָּא דְשְׁבִיעִיתָא שְׁתָּא דְשְׁמִטָּתָא וְתִבְאֵשׁ עֵינְךָ בְּאֲחֹרְךָ מִסְפִּינָא וְלֹא תִתֵּן לִיהָ וְיִקְרִי עֲלֶיךָ קָדָם יְיָ וְיִהְיֶה בָּךְ חוֹבָא:

וְקָרָא עֲלֶיךָ – יְכוֹל מִצְנָה? תִּלְמוּד לומר: "וְלֹא יִקְרָא". וְהָיָה בָּךְ חֲטָא – מִכָּל מְקוֹם, אֶפְלוּ לֹא יִקְרָא. אִם כֵּן, לְמָה נֵאֱמָר: וְקָרָא עֲלֶיךָ? מְמַה אֲנִי לְפָרַע עַל יְדֵי הַקּוֹרָא יוֹמֵר מִמִּי שְׂאִיבוּ קוֹרָא.

נָתַתָּן תִּתֵּן לוֹ וְלֹא־יִרְעַ לִבְּכֶם בְּתַתְּךָ לוֹ כִּי בִגְלָל וְהַדְּבָר הַזֶּה יִבְרַכְךָ יְהוָה אֶל־לִהְיֶה בְּכֹל־מַעֲשֶׂיךָ וּבְכֹל מִשְׁלַח יָדְךָ: מִתֵּן תִּתֵּן לִיהָ וְלֹא יִבְאֵשׁ לְבָךְ בְּמִתְנָה לִיהָ אַרְי בְּדִיל פְתָגָמָא הַדִּין יִבְרַכְכָּךְ יְיָ אֵלֶהָ בְּכֹל עוֹבְדָךְ וּבְכֹל אוֹשְׁטוֹת יָדְךָ:

נָתַתָּן תִּתֵּן לוֹ – אֶפְלוּ מֵאֵה פְּעָמִים. לוֹ – בֵּינּוּ לְבִינְךָ. כִּי בִגְלָל הַדְּבָר – אֶפְלוּ אֲמַרְתָּ לָתֵן, אֵתָּה נוֹטֵל שְׂכָר הָאֲמִירָה עִם שְׂכָר הַמַּעֲשָׂה.

כִּי לֹא־יִחַדְל אֲבִיּוֹן מִקְרַב הָאָרֶץ עַל־פְּנֵי אֲנָכִי מִצְנָה לְאִמֹר פָּתַח תִּפְתָּח אֶת־יָדְךָ לְאֲחֵיךָ לְעֲנִיךָ וְלְאֲבִינְךָ בְּאֶרְצְךָ: אַרְי לֹא יִפְסוּק מִסְפִּינָא מִגּוֹ אֶרְעָא עַל כֵּן אֲנָא מִפְקִיד לָךְ לְמִימֵר מִפְּתַח תִּפְתָּח יָת יָדְךָ לְאֲחֹרְךָ לְעֲנִיךָ וְלְמִסְפִּינְךָ בְּאֶרְעָךָ:

עַל כֵּן – מִפְּנֵי כֵן. לֹא־אִמֵּר – עֲצָה לְטוֹכְתָךְ אֲנִי מִשִּׂיאָךְ. לְאֲחֵיךָ לְעֲנִיךָ – לְאִיזָה אֲחִי? לְעֲנִי. לְעֲנִיךָ – בְּיוֹד אֲחֶד, לְשׁוֹן עֲנִי אֲחֶד הוּא; אֲבָל "עֲנִיךָ" בְּשֵׁנֵי יוֹדִי"ן, שְׁנֵי עֲנִיִּים.

כִּי־יִמְכֹר לָךְ אֲחֵיךָ הָעֵבֶרִי אֹו הָעֵבֶרִיָּה וְעִבְדְּךָ שֵׁשׁ שָׁנִים וּבְשָׁנָה הַשְּׁבִיעִת תִּשְׁלַחְתָּנוּ חֲפָשִׁי מֵעִמָּךְ: אַרְי יִזְדַּבּוּ לָךְ אֲחֹרְךָ בֵּר יִשְׂרָאֵל אוֹ בֵּת יִשְׂרָאֵל וְיִפְלַחְנָךְ שֵׁשׁ שָׁנִים וּבְשָׁנָה הַשְּׁבִיעִת תִּשְׁלַחְתָּנוּ חֲפָשִׁי מֵעִמָּךְ:

כִּי יִמְכֹר לָךְ – עַל יְדֵי אֲחֵרִים; בְּמִכְרוּהוּ בֵּית דִּין בְּגִנְבָתוֹ הַפְּתוּב מִדְּבַר. וְהָרִי כְּכָר נֵאֱמָר: "כִּי תִקְנֶה עֶבֶד עֵבֶרִי", וּבְמִכְרוּהוּ בֵּית דִּין הַפְּתוּב מִדְּבַר? אֵלָא מִפְּנֵי שְׁנֵי דְבָרִים שְׁנַתְּמַדְּשׁוּ כָּאֵן: אֲחֶד, שְׁכָתוּב אוֹ הָעֵבֶרִיָּה, אַף הִיא תִצָּא בְּשֵׁשׁ. וְלֹא שְׁכָתוּב בֵּית דִּין, שְׂאִין הָאִשָּׁה נִמְכַּרַת בְּגִנְבָתָהּ, שְׂנֵאֱמָר: "בְּגִנְבָתוֹ" וְלֹא 'בְּגִנְבָתָהּ'; אֵלָא בְּקִטְנָה שְׁכָתוּבָה אֲבִיָּה. וְלִמַּד כָּאֵן, שְׂאִם יִצְאוּ שֵׁשׁ שָׁנִים קָדָם שְׁתִּבִּיא סִימְנִין, תִּצָּא. וְעוֹד חֲדָשׁ כָּאֵן, הַעֲנִיךָ מֵעֲנִיךָ.

וְכִי־תִשְׁלַחְתָּנוּ חֲפָשִׁי מֵעִמָּךְ לֹא תִשְׁלַחְתָּנוּ רִיקָם: וְאַרְי תִּפְטָרְנִיהָ בֵּר חוֹרִין מֵעִמָּךְ לֹא תִפְטָרְנִיהָ רִיקָן:

הַעֲנִיךָ תַעֲנִיךָ לוֹ מִצְאָנְךָ וּמִגְרָנְךָ וּמִקְבֹּךָ אֲשֶׁר בְּרַכְּךָ יְהוָה אֶל־לִהְיֶה תִתֵּן־לוֹ: אֲפִרְשָׂא תִפְרִישׁ לִיהָ מֵעֲנָךְ וּמֵאֲדָרְךָ וּמִמַּעֲצָרְתָךְ דְּבָרְךָ יְיָ אֵלֶהָ תִתֵּן לִיהָ:

העניק מעניק – לשון 'עדי', בגבה ובמראית העין, דבר שיהא נפר שהטיבות לו. ויש מפרשים לשון הטענה על צנארו. מצאנה מגרנה ומיקרה – יכול אין לי אלא אלו בלבד? תלמוד לומר: **אשר ברכה**, מכל מה שבברכה בורא. ולמה נאמרו אלו? מה אלו מיוחדים, שהם בכלל ברכה, אף כל שהוא בכלל ברכה, יצאו פירות. ולמדו רבותינו במסכת קדושין בגזרה שנה, כמה גותן לו מכל מין ומין.

וזכרת פי עבד הליה בארץ מצרים ויפדה י-הנה **א-להיה על-פן אנכי מצונה את-הדבר הזה היום:** **אלהיה על פן אנא מפקיד לך ית פתגמא הדין יומא דין:**

וזכרת פי עבד היום – והענקתי ושינתי לך מבנות מצרים ובנות הים; אף אתה הענק וישנה לו.

והיה כייאמר אליה לא אצא מעמך פי אהבה **ויהי ארי יימר לך לא אפוק מעמך ארי ריחמך ולאנש** **ואת-ביתך כייטוב לו עמך:** **ביתך ארי טב ליה עמך:**

ולקחת את-המרצע ונתתה באזנו ובדלת והנה לך **עבד עולם ואף לאמתך תעשה-כו:** **ותסב ית מרצעא ותתין באודניה ובדשא ויהי לך עבד** **פלה לעלם ואף לאמתך תעביד כו:**

עבד עולם – יכול כמשמעו? תלמוד לומר: "ושבתם איש אל אחנתו ואיש אל משפחתו תשביו", הא למדת שאין זה אלא עולמו של יובל. **ואף לאמתך תעשה כו** – הענק לה. יכול אף לרציעה השנה הכתוב אותה? תלמוד לומר: "ואם אמר יאמר העבד"; עבד נרצע ואין אמה נרצעת.

לא-יקשה בעינה בשלחה אתו חפשי מעמך פי **לא יקשי בעינה במפטרה תיה בר חורין מעמך ארי על** **משנה שכר שכיר עבדך שש שנים וברכה י-הנה** **מד תרין פאגר אגירא פלחך שית שנין ויברכנה יי** **א-להיה בכל אשר תעשה:** **אלהיה בכל דתעביד:**

פי משנה שכר שכיר – מכאן אמרו: עבד עברי עובד בין ביום ובין בלילה, וזהו כפלים שבעבודת שכירי יום. ומהו עבודתו בלילה? רבו מוסר לו שפחה כנענית, והולדות לאדון.

פרשת הבכור

שביעי

כל-הבכור אשר יולד בבקרה ובצאנה הנזכר **תקדיש לי-הנה א-להיה לא תעבד בבכר שורך** **ולא תגז בכור צאנה:** **כל בוכרא דיתיליד בתורך ובענה דכרין תקדיש קדם יי** **אלהיה לא תפלה בבוכרא דתורך ולא תגוז בוכרא דענה:**

כל הבכור וגומר תקדיש – ובמקום אחר הוא אומר: "לא יקדיש איש אותו". הא כיצד? אינו מקדישו לקרבן אחר; וכאן למד שמצוה לומר: **הרי אתה קדוש לבכורה**. דבר אחר: אי אפשר לומר **תקדיש**, שפבר נאמר "לא יקדיש", ואי אפשר לומר "לא יקדיש", שהרי פבר נאמר **תקדיש**; הא כיצד? מקדישו אתה הקדש עלוי, ונותן להקדש כפי טובת הנאה שבו. **לא תעבד בבכר שורך ולא תגז וגומר** – אף החלופי למדו רבותינו שאסור, אלא שדבר הכתוב בהנה.

לפני י-הנה א-להיה תאכלנו שנה בשנה במקום **אשר-יבחר י-הנה אתה וביתך:** **קדם יי אלהיה תיכלניה שנה בשנה באתרא דיתרעי יי** **את ואנש ביתך:**

לפני ה' א-להיה תאכלנו – לפהן הוא אומר; שפבר מצינו שהוא ממתנות כהנה, אחד תם ואחד בעל מום, שנאמר: "ובשרם יהנה לך" וגומר. **שנה בשנה** – מכאן שאין משהין אותו יותר על שנתו. יכול יהא פסול משעברה שנתו? פבר הקוש למעשר, שנאמר: "ואכלת לפני ה' א-להיה מעשר דגנה תירשה ויצהרה ובכרת בקרה וצאנה"; מה מעשר שני אינו נפסל משנה לתכרתה, אף בכור אינו נפסל, אלא שמצוה תוף שנתו. **שנה בשנה** – אם שחטו בסוף שנתו, אוכלים אותו היום ויום אחד משנה אחרת; למד שנאכל לשני ימים ולילה אחד.

וכי-הלה בו מום פסח או עזר כל מום רע לא **תזבחנו לי-הנה א-להיה:** **וארי יהי ביה מומא חגיר או עזיר כל מום ביש לא** **תפסגיה קדם יי אלהיה:**

מום – פלל. **פסח או עזר** – פרט. **כל מום רע** – חזר וכלל. מה הפרט מפרש, מום הגלוי ואינו חוזר, אף כל מום שבגלוי ואינו חוזר.

בשעריך תאכלנו הטמא והטהור יחדו פצבי **וקאיל:** **בקרנה תיכלניה מסאבא ודכניא פתדא פבשר טבניא** **ואילא:**

רק את-דמו לא תאכל על-הארץ תשפכנו כמים: **לחוד ית דמיה לא תיכול על ארעא תישדניה כמיא:**

רק את דמו לא תאכל – שלא תאמר: הואיל וכלו הטר הבא מפלל אסור הוא, שיהרי קדוש, ונשחט בחוץ בלא פדיון ונאכל – יכול יהא אף הדם מותר? תלמוד לומר: **רק את דמו לא תאכל**.

שָׁמַר אֶת־חֻדְשׁ הָאָבִיב וְעָשִׂיתָ פֶּסַח טַר יֵת יִרְחָא דְאָבִיבָא וְתַעֲבִיד פֶּסַחא קֳדָם לִי־הֵנָּה אֶ־לִהְיֶה כִּי בְחֻדְשׁ הָאָבִיב יִי אֱלֹהֶךָ אָרִי בְיִרְחָא דְאָבִיבָא אִפְקֶדָּךְ יִי הוֹצִיאָךְ י־הֵנָּה אֶ־לִהְיֶה מִמִּצְרַיִם לְיִלְלָה: אֱלֹהֶךָ מִמִּצְרַיִם וְעַבַד לָךְ נִסִּין בְּלִילְיָא:

שָׁמַר אֶת חֻדְשׁ הָאָבִיב – מקדם בואו, שמר שיהא ראוי לאביב, להקריב בו את מנחת העומר; ואם לאו, עבר את השנה. ממצרים לילה – והלא ביום יצאו, שנאמר: "ממחרת הפסח יצאו בני ישראל" וגומר? אלא לפי שבלילה נמו להם פרעה רשות לצאת, שנאמר: "ניקרא למשה ולאמרן לילה" וגומר.

וְזָבַחַת פֶּסַח לִי־הֵנָּה אֶ־לִהְיֶה צֹאן וּבִקְרָא בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר י־הֵזֶה לְשִׁכּוֹן שְׁמוֹ שָׁם: וְתַכּוּס פֶּסַחא קֳדָם יִי אֱלֹהֶךָ מִן בְּנֵי עַנָּא וְנִכְסַת קוּדְשֵׁינָא מִן תּוֹרֵי בְּאַתְרָא דִּיתְרַעֵי יִי לְאַשְׂרָאָה שְׁכִינְתִּיהָ תַּמָּן:

וְזָבַחַת פֶּסַח לֵה' אֶ־לִהְיֶה צֹאן – שנאמר: "מן הכבשים ומן העזים עמו חגיגה כדי שיהא נאכל על השבע. ועוד למדו רבותינו דברים הרבה מפסוק זה.

לֹא־תֹאכַל עָלָיו חֶמֶץ שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל־עָלָיו מִצֹּת לָחֶם עֲנִי כִּי בְחַפְזוֹן יִצְאֶתָּה מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִמְעַן תִּזְכֹּר אֶת־יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ: לֹא תִיכּוֹל עָלוּהִי חֶמֶיֶע שִׁבְעָא יוֹמִין תִּיכּוֹל עָלוּהִי פְטִירָא לַחִים עֲנִי אָרִי בְּבִהִילוֹ נִפְקַתָּא מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם בְּדִיל דְתִזְכֹּר יֵת יוֹם מִפְקֶדָּךְ מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם כֹּל יוֹמֵי חַיֶּיךָ:

לָחֶם עֲנִי – לחם שמזכיר את העני שנתענו במצרים. כי בחפזון יצאת – ולא הספיק בצק להחמיץ; וזה יהיה לך לזכרון. וחפזון – לא שלח הנה אלא של מצרים, שכן הוא אומר: "נתחזק מצרים על העם" וגומר. למען תזכר – על ידי אכילת הפסח והמצה, את יום צאתך.

וְלֹא־יִרְאֶה לָךְ שְׂאֵר בְּכָל־גְּבֻלְךָ שִׁבְעַת יָמִים וְלֹא־יִלִּין מִן־הַבֶּשֶׂר אֲשֶׁר תִּזְבַּח בְּעֶרְבַּ בַּיּוֹם הַרְאִשׁוֹן לְבַקֵּר: וְלֹא יִתְחַזֵּי לָךְ חֲמִיר בְּכָל תְּחוּמֶיךָ שִׁבְעָא יוֹמִין וְלֹא יִבִּית מִן בִּשְׂרָא דְתַכּוּס בְּרִמְשָׁא בְּיוֹמָא קֳדָמָאָה לְצַפְרָא:

וְלֹא יִלִּין מִן הַבֶּשֶׂר אֲשֶׁר תִּזְבַּח בְּעֶרְבַּ בַּיּוֹם הַרְאִשׁוֹן לְבַקֵּר – אזהרה למומיר בפסח דורות, לפי שלא נאמר אלא בפסח מצרים. ניום ראשון האמור כאן הוא ארבעה עשר בניסן, כמה דאת אמר: "אף ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם". ולפי שנסתלק הפתוב מענינו של פסח והתחיל לדבר בחקות שבעת ימים, כגון: "שבעת ימים תאכל עליו מצות, ולא יראה לך שאר בכל גבולך", הצריך לפרש באיזו זביחה הוא מזהיר; שאם כתב: "ולא יליו מן הבשר אשר תזבח בערב לבקר", הייתי אומר: שלמים הנשחטים כל שבעה – כלן ככל תותירן, ואינו נאכלין אלא ליום ולילה; לכה כתב: בְּעֶרְבַּ בַּיּוֹם הַרְאִשׁוֹן. דבר אחר: בחגיגת ארבעה עשר הפתוב מדבר; ולמד עליה שצאקלת לשני ימים, ו"הראשון" האמור כאן – ביום טוב הראשון הפתוב מדבר. וכן משמעות המקרא: בשור חגיגה אשר תזבח בערב לא יליו ביום טוב הראשון עד בקר של שני, אבל נאכלת היא בארבעה עשר ובחמשה עשר. וכך היא שנויה במסכת פסחים.

לֹא תוּכַל לְזַבַּח אֶת־הַפֶּסַח בְּאַחַד שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר־י־הֵנָּה אֶ־לִהְיֶה נִתּוֹ לָךְ: לִית לָךְ רִשׁוֹ לְמַפְס יֵת פֶּסַחא בְּחֻדָּא מִן קַרְנֶיךָ דִּיִּי אֱלֹהֶךָ יִהִיב לָךְ:

כִּי אִם־אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר י־הֵנָּה אֶ־לִהְיֶה לְשִׁכּוֹן שְׁמוֹ שָׁם תִּזְבַּח אֶת־הַפֶּסַח בְּעֶרְבַּ כְּבֹא הַשֶּׁמֶשׁ מוֹעֵד צֵאתְךָ מִמִּצְרַיִם: אֶ־לִהִין בְּאַתְרָא דִּיתְרַעֵי יִי אֱלֹהֶךָ לְאַשְׂרָאָה שְׁכִינְתִּיהָ תַּמָּן תַּכּוּס יֵת פֶּסַחא בְּרִמְשָׁא כְּמִיעַל שְׁמִשָּׁא זְמַן מִפְקֶדָּךְ מִמִּצְרַיִם:

בְּעֶרְבַּ כְּבֹא הַשֶּׁמֶשׁ מוֹעֵד צֵאתְךָ מִמִּצְרַיִם – הרי שלשה זמנים חלוקים: בערב, משש שעות ולמעלה, זבחהו; וכבוא השמש תאכלהו; ומועד צאתך אתה שורפהו, כלומר: נעשה בוחר, ויצא לבית השורפה.

וּבִשְׁלַת וְאָכַלְתָּ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר י־הֵנָּה אֶ־לִהְיֶה בּוֹ וּפְנִיתָ בְּבַקֵּר וְהִלַּכְתָּ לְאַהֲלֶיךָ: וּתְבַשִּׁיל וְתִיכּוֹל בְּאַתְרָא דִּיתְרַעֵי יִי אֱלֹהֶךָ בֵּיהּ וְתִתְפְּנֵי בְּצַפְרָא וּתְהֶדָּ לְקַרְנֶיךָ:

ובשלת – זהו צלי אש, שאף הוא קרוי בשול. ופנית בבקר – לבקרן של שני; מלמד שטעון לינה לילה של מוצאי יום טוב.

וּשְׁשַׁת יָמִים תֹּאכַל מִצֹּת וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עֲצַרְתָּ לִי־הֵנָּה אֶ־לִהְיֶה לֹא תַעֲשֶׂה מִלְּאִכָּה: שְׁתָּא יוֹמִין תִּיכּוֹל פְּטִירָא וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה כְּנִישׁ קֳדָם יִי אֱלֹהֶךָ לֹא תַעֲבִיד עַבִּידָא:

וּשְׁשַׁת יָמִים תֹּאכַל מִצֹּת – ובמקום אחר הוא אומר: "שבעת ימים" שבעה מן השן, וששה מן החדש. דבר אחר: למד על אכילת מצה בשביעי שאינה חובה, ומכאן אתה למד לששת ימים. שהרי שביעי בכלל הנה, ויצא מן הכלל ללמד, שאין אכילת מצה בו חובה אלא רשות;

ולא ללמד על עצמו יצא, אלא ללמד על הכלל כולו יצא: מה שביעי רשות, אף כלם רשות, חוץ מלילה הראשון שהפיתוב קבעו חובה, שנאמר: "בערב תאכלו מצות". **עצרת לה' א-להיה** – עצר עצמה מן המלאכה. דבר אחר: כנופיא של מאכל ומשקה, לשון "נעצרה באותה".

ושבעה שבעת תספור-לך מהחל חרמש בקמה תחל לספור שבעה שבעות:
שבועא שבויעין תמני לך משיריות מגלא בתצד עמרא דארמותא תשרי לממני שבועא שבויעין:

מהחל חרמש בקמה – משנקצר העמר, שהוא ראשית הקציר.

ועשית חג שבעות לי-הנה א-להיה מסת נדבת ידך וידך אשר תתן כאשר יברכה י-הנה א-להיה:
ותעביד חגא דשבויעיא קדם יי אלהך מסת נדבת ידך דתתין כמא דיברכנך יי אלהך:

מסת נדבת ידך – די נדבת ידך, הפל לפי הברכה, הבא שלמי שמחה וקדוש קרואים לאכל.

ושמת לפני י-הנה א-להיה אתה ובנה ובתך ועבדך ובתך ועבדך ואמתך והלוי והגר אשר בשעריך והגר והיתום והאלמנה אשר בקרבך במקום אשר יבחר י-הנה א-להיה לשכון שמו שם:
ותחדי קדם יי אלהך את וברך וברתך ועבדך ואמתך ולינא דברנך וגיורא ויתמא וארמלתא דבינך באתרא דיתרעי יי אלהך לאשראה שכינתיה תמן:

והלוי והגר והיתום והאלמנה – ארבעה שלי כנגד ארבעה שלך, "בנה ובתך ועבדך ואמתך": אם אתה משמח את שלי, אני משמח את שלך:

וזכרת פי-עבד הנית במצרים ושמרת ועשית את-החקים האלה:
ותזכר ארי עבדא הניתא במצרים ותטר ותעביד ית קמיא האליו:

וזכרת פי עבד הנית וגומר – על מנת כן פדיתיה, שתשמר ותעשה את החקים האלה.

חג הספות תעשה לך שבעת ימים באספה מגרנך ומיקבך:
חגא דמטליא תעביד לך שבועא יומין במכושף מאדרך וממעצרתך:

באספה – בזמן האסוף, שאתה מכניס לבית פרות הקיץ. דבר אחר: באספה מגרנך ומיקבך, למד שמסכין את הספה בפסלת גרן וקב.

ושמת בתך אתה ובנה ובתך ועבדך ואמתך והלוי והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך:
ותחדי בתך את וברך וברתך ועבדך ואמתך ולינא וגיורא ויתמא וארמלתא דברנך:

שבעת ימים תחג לי-הנה א-להיה במקום אשר יבחר י-הנה פי יברכה י-הנה א-להיה בכל תבואתך ובכל מעשה ידיך והנית אף שמח:
שבועא יומין תיחוג קדם יי אלהך באתרא דיתרעי יי ארי יברכנך יי אלהך בכל עללתך ובכל עובדי ידך ותהי ברם חדי:

והנית אף שמח – לפי פשוטו, אין זה לשון צווי, אלא לשון הבטחה. ולפי תלמודו, למדו מפאן לרבות לילי יום טוב האחרון לשמחה.

שלוש פעמים בשנה יראה כל-זכורך את-פני י-הנה א-להיה במקום אשר יבחר בתג המצות ובתג השבעות ובתג הספות ולא יראה את-פני י-הנה ריקם:
תלת זמנין בשתא יתחזון כל דכורך קדם יי אלהך באתרא דיתרעי בתגא דפטיריא ובתגא דשבויעיא ובתגא דמטליא ולא יתחזון קדם יי ריקנין:

ולא יראה את פני ה' ריקם – אלא הבא עולות ראיה ושלמי חגיגה.

איש כמתנת ידו כברכת י-הנה א-להיה אשר נתן-לך:
גבר כמתנת ידיה כברכתא די אלהך דיהב לך:

איש כמתנת ידו – מי שיש לו אוכלין הרבה ונכסים מרבים, יביא עולות מרבות ושלמים מרבים.

מו כה אמר א דני י הוה שער הקצר הפנימית
הפנה קדים יהיה סגור ששת ימי המעשה וביום
השבת יפתח וביום החדש יפתח: ובא הנשיא
דרך אולם השער מחוץ ועמד על מזונת השער
ועשו הפנה את עולתו ואת שלמיו והשתנה
על מפתן השער ויצא והשער לא יסגר עד
הערב: והשתחו עמ הארץ פתח השער הוא
בשבתות ובחדשים לפני י הוה: והעלה אשר
יקרב הנשיא לי הוה ביום השבת ששה כבשים
תמימם ואיל תמים: ומנחה איפה לאיל
ולכבשים מנחה מתת ידו ושמן תין לאיפה:
וביום החדש פך בן בקר תמימם וששת כבשים
ואיל תמימם יהיו: ואיפה לפך ואיפה לאיל
יעשה מנחה ולכבשים כאשר תשיג ידו ושמן
תין לאיפה: ובבוא הנשיא דרך אולם השער
יבוא ובדרכו יצא: ובבוא עם הארץ לפני י הוה
במועדים הבא דרך שער צפון להשתחות יצא
דרך שער נגב והבא דרך שער נגב יצא דרך
שער צפונה לא ישוב דרך השער אשר בא בו כי
נקה יצא: והנשיא בתוכם בבואם יבוא ובצאתם
יצאו: ובחגים ובמועדים תהיה המנחה איפה
לפך ואיפה לאיל ולכבשים מתת ידו ושמן תין
לאיפה: וכי יעשה הנשיא נדבה עולה או
שלמים נדבה לי הוה ופתח לו את השער הפנה
קדים ועשה את עולתו ואת שלמיו כאשר יעשה
ביום השבת ויצא וסגר את השער אחרי צאתו:
וכבש בן שנתו תמים תעשה עולה ליום לי הוה
בבקר בבקר תעשה אתו: ומנחה תעשה עליו
בבקר בבקר ששית האיפה ושמן שלישיית הקין
לרס את הסלת מנחה לי הוה חקות עולם תמיד:
יעשו את הכבש ואת המנחה ואת השמן בבקר
בבקר עולת תמיד: כה אמר א דני י הוה כי
יתן הנשיא מתנה לאיש מבניו נחלתו היא לבניו
תהיה אחזתם היא בנחלה: וכי יתן מתנה
מנחלתו לאחל מעבדיו והיתה לו עד שנת הדרור
ושבת לנשיא אד נחלתו בניו להם תהיה: ולא
יקח הנשיא מנחלת העם להונתם מאחזתם
מאחזתו נחל את בניו למען אשר לא יפצו עמי

איש מאחזתו: ויביאני במבוא אשר על כתר
השער אל הלשכות הקדש אל הפנה הפנות
צפונה והנה שם מקום פרכתים ימה: ויאמר
אלי זה המקום אשר יבשלו שם הפנה את
האשם ואת החטאת אשר יאפו את המנחה
לבלתי הוציא אל הקצר החיצונה לקדש את
העם: ויביאני אל הקצר החיצונה ויעברני
אל ארבעת מקצועי הקצר והנה חצר במקצע
החצר חצר במקצע הקצר: בארבעת מקצועות
החצר חצרות קטרות ארבעים ארך ושלושים
רחב מדה אחת לארבעתם מהקצועות: וטור
סביב בהם סביב לארבעתם ומבשלות עשוי
מתחת הטירות סביב: ויאמר אלי אלה בית
המבשלים אשר יבשלו שם משרתי הבית את
זבח העם:

מז וישבני אל פתח הבית והנה מים יצאים
מתחת מפתן הבית קדימה כפי פני הבית קדים
והמים ירזים מתחת מפתח הבית הימנית מנגב
למזבח: ויביאני דרך שער צפונה ויסבלי דרך
חוץ אל שער החוץ דרך הפונה קדים והנה מים
מפכים מן הפתח הימנית: בצאת האיש קדים
וקו בידו וימד אלה באמה ויעברני במים מי
אפסים: וימד אלה ויעברני במים מים ברפים
וימד אלה ויעברני מי מתנים: וימד אלה נחל
אשר לא אוכל לעבר כי גאו המים מי שחו נחל
אשר לא יעבר: ויאמר אלי הראית בן אדם
ויולכני וישבני שפת הנחל: בשובני והנה אל
שפת הנחל עץ רב מאד מזה ומזה: ויאמר אלי
המים האלה יוצאים אל הגלילה הקדמונה וירדו
על הערבה ובאו תימה א לתימה המוצאים
ונרפאו המים: והנה כל גפוש תיה אשר ישאר
אל כלי אשר יבוא שם נחלים יחלה והנה הדגה
רבה מאד כי באו שמה המים האלה ונרפאו וחי
כל אשר יבוא שמה הנחל: והנה עמדו עליו
דוגים מעין גדי ועד עין עגלים משטות לתרמים
יהיו למינה תהיה דגתם כדגת הים הגדול רבה
מאד: בצאתו וגבאיו ולא ירפאו למלח נתנו:
ועל הנחל יעלה על שפתו מזה ומזה פל עץ

מֵאֵכֶל לֹא-יָבוּל עָלֵהוּ וְלֹא-יִתֶם פְּרִיֹו לְחֻדְשֵׁיֹו
 יִבְכֹּר כִּי מִיָּמָיו מִן-הַמִּקְדָּשׁ הֵמָּה יוֹצְאִים וְהִנֵּה
 פְּרִיֹו לְמֵאֵכֶל וְעָלֵהוּ לְתִרְוּפָה: ־כֹּה אָמַר אֱ-דֹנָי
 יְ-הוָה גְּהָ גְבוּל אֲשֶׁר תִּתְנַחֲלוּ אֶת-הָאָרֶץ לְשָׁנֵי
 עֶשְׂרִי שָׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל יוֹסֵף חֻבְלִים: ־וַיִּנְחַלְתֶּם אוֹתָהּ
 אִישׁ כְּפֹאֲחֵיֹו אֲשֶׁר נָשְׂאתִי אֶת-יָדִי לְתַתֶּהּ
 לְאֲבֹתֵיכֶם וַנִּפְלֶה הָאָרֶץ הַזֹּאת לָכֶם בְּנַחֲלָה: ־וְזֶה
 גְּבוּל הָאָרֶץ לְפֹאת צְפוֹנָה מִן-הַיָּם הַגָּדוֹל הַדְּרָךְ
 חֲתָלֹן לְבוֹא צְדָדָה: ־חֲמַת בְּרוֹתָהּ סְבָרִים אֲשֶׁר
 בֵּין-גְּבוּל דְּמֶשֶׁק וּבֵין גְּבוּל חֲמַת חֲצַר הַתֵּיכוֹן
 אֲשֶׁר אֶל-גְּבוּל חוֹרֹן: ־וְהִנֵּה גְבוּל מִן-הַיָּם חֲצַר
 עֵינוֹן גְּבוּל דְּמֶשֶׁק וְצָפוֹן צְפוֹנָה וּגְבוּל חֲמַת וְאֵת
 פֹּאת צָפוֹן: ־וּפֹאת קָדִים מִבֵּין חוֹרֹן וּמִבֵּין-דְּמֶשֶׁק
 וּמִבֵּין הַגְּלָעָד וּמִבֵּין אָרֶץ יִשְׂרָאֵל הַיַּרְדֵּן מִגְּבוּל
 עַל-הַיָּם הַקָּדְמוֹנִי תְּמִדוֹ וְאֵת פֹּאת קְדִימָה: ־וּפֹאת
 גֹּב תִּימָנָה מִתְּמָר עַד-מִי מְרִיבֹת קָדָשׁ נַחֲלָה
 אֶל-הַיָּם הַגָּדוֹל וְאֵת פֹּאת-תִּימָנָה גֹּבָהּ: ־וּפֹאת-
 יָם הַיָּם הַגָּדוֹל מִגְּבוּל עַד-נֹכַח לְבוֹא חֲמַת זֹאת
 פֹּאת-יָם: ־וַחֲלַקְתֶּם אֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת לָכֶם
 לְשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל: ־וְהִנֵּה תִפְלוּ אוֹתָהּ בְּנַחֲלָה לָכֶם
 וּלְהַגְרִים הַגְּרִים בְּתוֹכְכֶם אֲשֶׁר-הוֹלְדוּ בָנִים
 בְּתוֹכְכֶם וְהָיוּ לָכֶם כְּאֶזְרַח בְּבָנֵי יִשְׂרָאֵל אֲתֹכֶם
 יִפְלוּ בְּנַחֲלָה בְּתוֹךְ שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל: ־וְהִנֵּה בְּשִׁבְט
 אֲשֶׁר-גָּר הֵגַר אִתּוֹ שֵׁם תִּתְּנוּ נַחֲלָתוֹ נָאִם אֱ-דֹנָי
 יְ-הוָה:

מח וַאֲלֵה שְׁמוֹת הַשִּׁבְטִים מִקְצֵה צְפוֹנָה אֶל-יַד
 דְּרָךְ-חֲתָלֹן לְבוֹא-חֲמַת חֲצַר עֵינוֹן גְּבוּל דְּמֶשֶׁק
 צְפוֹנָה אֶל-יַד חֲמַת וְהָיוּ-לוֹ פֹּאת-קָדִים הַיָּם דָּן
 אַחַד: ־וְעַל גְּבוּל דָּן מִפֹּאת קָדִים עַד-פֹּאת-יָמָה
 אֲשֶׁר אַחַד: ־וְעַל גְּבוּל אֲשֶׁר מִפֹּאת קְדִימָה וְעַד-
 פֹּאת-יָמָה נִפְתְּלִי אַחַד: ־וְעַל גְּבוּל נִפְתְּלִי מִפֹּאת
 קְדָמָה עַד-פֹּאת-יָמָה מִנְּשֵׁה אַחַד: ־וְעַל גְּבוּל
 מִנְּשֵׁה מִפֹּאת קְדָמָה עַד-פֹּאת-יָמָה אֶפְרַיִם אַחַד:
 וְעַל גְּבוּל אֶפְרַיִם מִפֹּאת קָדִים וְעַד-פֹּאת-יָמָה
 רְאוּבֵן אַחַד: ־וְעַל גְּבוּל רְאוּבֵן מִפֹּאת קָדִים עַד-
 פֹּאת-יָמָה יְהוּדָה אַחַד: ־וְעַל גְּבוּל יְהוּדָה מִפֹּאת
 קָדִים עַד-פֹּאת-יָמָה תְּהִינָה הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר-תְּרִימוּ
 חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף רֹחַב וְאָרְךְ פֹּאת הַחֲלָקִים

מִפֹּאת קְדִימָה עַד-פֹּאת-יָמָה וְהִנֵּה הַמִּקְדָּשׁ
 בְּתוֹכוֹ: ־הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר תְּרִימוּ לִי-הִנֵּה אָרְךְ
 חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף וְרֹחַב עֶשְׂרֵת אֶלְפִים:
 וְלֹאֲלֵה תְהִינָה תְּרוּמַת-הַקָּדָשׁ לְפָנֶיךָ צְפוֹנָה
 חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף וְיָמָה רֹחַב עֶשְׂרֵת אֶלְפִים
 וְקְדִימָה רֹחַב עֶשְׂרֵת אֶלְפִים וְגֹבָה אָרְךְ חֲמִשָּׁה
 וְעֶשְׂרִים אֶלֶף וְהִנֵּה מִקְדָּשֵׁי-הָהָר בְּתוֹכוֹ:
 לְפָנֶיךָ הַמִּקְדָּשׁ מִבְּנֵי צְדוֹק אֲשֶׁר שָׁמְרוּ
 מִשְׁמֵרַתִּי אֲשֶׁר לֹא-תָעוּ בְּתַעוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 כְּאֲשֶׁר תָּעוּ הַלְוִיִּם: ־וְהִיְתָה לָהֶם תְּרוּמָה
 מִתְּרוּמַת הָאָרֶץ קָדָשׁ קְדָשִׁים אֶל-גְּבוּל הַלְוִיִּם:
 וְהַלְוִיִּם לַעֲמַת גְּבוּל הַפְּהֳגִים חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים
 אֶלֶף אָרְךְ וְרֹחַב עֶשְׂרֵת אֶלְפִים כָּל-אָרְךְ חֲמִשָּׁה
 וְעֶשְׂרִים אֶלֶף וְרֹחַב עֶשְׂרֵת אֶלְפִים: ־וְלֹא-יִמְכְּרוּ
 מַמְנוֹ וְלֹא יִמָּר וְלֹא יַעֲבִיר רַאשִׁית הָאָרֶץ כִּי-קָדָשׁ
 לִי-הִנֵּה: ־וַחֲמִשָּׁת אֶלְפִים הַנּוֹתֵר בְּרֹחַב עַל-פְּנֵי
 חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף חֲלֵ-הוּא לְעִיר לְמוֹשֶׁב
 וּלְמַגְרֵשׁ וְהִיְתָה הָעִיר בְּתוֹכָהּ: ־וְאֲלֵה מִדוֹתֶיהָ
 פֹּאת צָפוֹן חֲמֵשׁ מְאוֹת וְאַרְבַּעַת אֶלְפִים וּפֹאת-נֹגֵב
 חֲמֵשׁ מְאוֹת וְאַרְבַּעַת אֶלְפִים וּמִפֹּאת קָדִים חֲמֵשׁ
 מְאוֹת וְאַרְבַּעַת אֶלְפִים וּפֹאת-יָמָה חֲמֵשׁ מְאוֹת
 וְאַרְבַּעַת אֶלְפִים: ־וְהִנֵּה מַגְרֵשׁ לְעִיר צְפוֹנָה
 חֲמִשָּׁים וּמְאוֹתִים וְגֹבָה חֲמִשָּׁים וּמְאוֹתִים וְקְדִימָה
 חֲמִשָּׁים וּמְאוֹתִים וְיָמָה חֲמִשָּׁים וּמְאוֹתִים: ־וְהַנּוֹתֵר
 בְּאָרְךְ לַעֲמַת וְתְּרוּמַת הַקָּדָשׁ עֶשְׂרֵת אֶלְפִים
 קְדִימָה וְעֶשְׂרֵת אֶלְפִים יָמָה וְהִנֵּה לַעֲמַת תְּרוּמַת
 הַקָּדָשׁ וְהִיְתָה תְּבוּאָתָהּ לְלֶחֶם לְעַבְדֵי הָעִיר:
 וְהָעֶבֶד הָעִיר יַעֲבֹדוּהוּ מִכָּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל: ־כָּל-
 הַתְּרוּמָה חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף בְּחֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים
 אֶלֶף רְבִיעִית תְּרִימוּ אֶת-תְּרוּמַת הַקָּדָשׁ אֶל-אַחֲזַת
 הָעִיר: ־וְהַנּוֹתֵר לְנִשְׂיָא מִזֶּה וּמִזֶּה לְתְּרוּמַת-
 הַקָּדָשׁ וְלְאַחֲזַת הָעִיר אֶל-פְּנֵי חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים
 אֶלֶף תְּרוּמָה עַד-גְּבוּל קְדִימָה וְיָמָה עַל-פְּנֵי
 חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף עַל-גְּבוּל יָמָה לַעֲמַת חֲלָקִים
 לְנִשְׂיָא וְהִיְתָה תְּרוּמַת הַקָּדָשׁ וּמִקְדָּשׁ הַבַּיִת
 בְּתוֹכָהּ: ־וּמִאַחֲזַת הַלְוִיִּם וּמִאַחֲזַת הָעִיר בְּתוֹךְ
 אֲשֶׁר לְנִשְׂיָא יְהִינָה בֵּין גְּבוּל יְהוּדָה וּבֵין גְּבוּל
 בְּנִימֵן לְנִשְׂיָא יְהִינָה: ־וַיִּתֵּר הַשִּׁבְטִים מִפֹּאת

קְדִימָה עַד-פְּאֵת-יָמָה בְּנִימֹן אֶחָד: ־וַעֲלֹ | גְבוּל
 בְּנִימֹן מִפְּאֵת קְדִימָה עַד-פְּאֵת-יָמָה שְׁמֵעוֹן אֶחָד:
 ־וַעֲלֹ | גְבוּל שְׁמֵעוֹן מִפְּאֵת קְדִימָה עַד-פְּאֵת-יָמָה
 יִשְׁשָׁכָר אֶחָד: ־וַעֲלֹ | גְבוּל יִשְׁשָׁכָר מִפְּאֵת קְדִימָה
 עַד-פְּאֵת-יָמָה זְבוּלֹן אֶחָד: ־וַעֲלֹ | גְבוּל זְבוּלֹן
 מִפְּאֵת קְדִימָה עַד-פְּאֵת-יָמָה גָּד אֶחָד: ־וַעֲלֹ | גְבוּל
 גָּד אֶל-פְּאֵת גִּגֵּב תִּימְנָה וְהָיָה גְבוּל מִתְמָר מִי
 מְרִיבָת קֹדֶשׁ נַחֲלָה עַל-הַיָּם הַגָּדוֹל: ־זֹאת הָאָרֶץ
 אֲשֶׁר-תִּפְּלוּ מִנַּחֲלָה לְשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל וְאֵלֶּה
 מַחְלְקוֹתֵם נְאֻם אֱ-דֹנָי יְ-הוָה: ־וְאֵלֶּה תוֹצְאֹת הָעִיר
 מִפְּאֵת צְפוֹן חֲמִשׁ מְאוֹת וְאַרְבַּעַת אֲלָפִים מִדָּה:

וְשִׁבְטֵי הָעִיר עַל-שְׁמוֹת שְׁבֻטֵי יִשְׂרָאֵל שְׁעָרִים
 שְׁלוֹשָׁה צְפוֹנָה שְׁעַר רְאוּבֵן אֶחָד שְׁעַר יְהוּדָה
 אֶחָד שְׁעַר לֹוִי אֶחָד: ־וְאֶל-פְּאֵת קְדִימָה חֲמִשׁ
 מְאוֹת וְאַרְבַּעַת אֲלָפִים וְשְׁעָרִים שְׁלֹשָׁה וְשְׁעַר
 יוֹסֵף אֶחָד שְׁעַר בְּנִימֹן אֶחָד שְׁעַר דָּן אֶחָד:
 ־וּפְאֵת-נֹגֵבָה חֲמִשׁ מְאוֹת וְאַרְבַּעַת אֲלָפִים מִדָּה
 וְשְׁעָרִים שְׁלֹשָׁה שְׁעַר שְׁמֵעוֹן אֶחָד שְׁעַר יִשְׁשָׁכָר
 אֶחָד שְׁעַר זְבוּלֹן אֶחָד: ־פְּאֵת-יָמָה חֲמִשׁ מְאוֹת
 וְאַרְבַּעַת אֲלָפִים שְׁעָרֵיהֶם שְׁלֹשָׁה שְׁעַר גָּד אֶחָד
 שְׁעַר אֲשֶׁר אֶחָד שְׁעַר נַפְתָּלִי אֶחָד: ־סְבִיב שְׁמֹנֶה
 עָשָׂר אֲלֶּף וְשֵׁם-הָעִיר מִיּוֹם יְ-הוָה שְׁמָה:

סֵפֶר תְּרֵי עֶשְׂרִי

הוֹשֵׁעַ

א ׀ דְּבַר-יְ-הוָה | אֲשֶׁר הָיָה אֶל-הוֹשֵׁעַ בֶּן-בְּאֹרִי
 בַּיָּמִי עֲזַיָּה יוֹתֵם אֶתְּו יַחְזִקְנָה מַלְכֵי יְהוּדָה וּבִימֵי
 יָרְבֵּעַם בֶּן-יוֹאָשׁ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל: ־תַּחֲלַת דְּבַר-יְ-הוָה
 בְּהוֹשֵׁעַ וַיֹּאמֶר יְ-הוָה אֶל-הוֹשֵׁעַ לֵךְ קַח-לָךְ אִשָּׁת
 זְנוּנִים וְיִלְדֵי זְנוּנִים כִּי-זָנְיָה תִזְנֶה הָאָרֶץ מֵאֲחֵרֵי
 יְ-הוָה: ־וַיֵּלֶךְ וַיִּקַּח אֶת-גֹּמֶר בַּת-דְּבָלַיִם וַתְּהֵרָ
 וַתֵּלֶד-לוֹ בָּן: ־וַיֹּאמֶר יְ-הוָה אֵלָיו קְרָא שְׁמוֹ
 יִזְרְעֵאל כִּי-עוֹד מְעַט וּפְקַדְתִּי אֶת-דָּמַי יִזְרְעֵאל
 עַל-בַּיִת יְהוּא וְהַשְׁבַּתִּי מִמְּלָכוֹת בַּיִת יִשְׂרָאֵל:
 ־וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא וְשִׁבְרַתִּי אֶת-קִשְׁת׃ יִשְׂרָאֵל
 בְּעַמֶּק יִזְרְעֵאל: ־וַתְּהַר עוֹד וַתֵּלֶד בַּת וַיֹּאמֶר לוֹ
 קְרָא שְׁמָהּ לֹא רַחֲמָה כִּי לֹא אוֹסִיף עוֹד אֲרַחֵם
 אֶת-בַּיִת יִשְׂרָאֵל כִּי-נִשְׂא אִשָּׁא לָהֶם: ־וְאֶת-בַּיִת
 יְהוּדָה אֲרַחֵם וְהוֹשַׁעְתִּים בִּי-הוָה אֶ-לֵהֵימָם וְלֹא
 אוֹשִׁיעֵם בְּקִשְׁת׃ וּבְחָרֹב וּבְמַלְחָמָה בְּסוּסִים
 וּבְפָרָשִׁים: ־וַתִּגְמַל אֶת-לֹא רַחֲמָה וַתְּהַר וַתֵּלֶד בָּן:
 ־וַיֹּאמֶר קְרָא שְׁמוֹ לֹא עֲמִי כִּי אַתֶּם לֹא עֲמִי וְאֲנֹכִי
 לֹא-אֶהְיֶה לָכֶם:

לְאֲחֵיכֶם עֲמִי וְלֹא-חֹתִיכֶם רַחֲמָה: ־רִיבוּ בְּאִמְכֶם
 רִיבוּ כִּי-הִיא לֹא אִשְׁתִּי וְאֲנֹכִי לֹא אִישָׁהּ וַתִּסַּר
 זְנוּנִיָּה מִפְּנֵיהָ וְנִאֲפֹפִיָּה מִבֵּין שְׂ-דֵיהָ: ־כִּי-
 אֲפִשִׁיטָנָה עֲרֻמָּה וְהִצַּגְתִּיהָ כַּיּוֹם הַיּוֹלֵדָה וְשִׁמְתִיהָ
 כַּמִּדְבָּר וְשִׁתְּהָ כְּאָרֶץ צִיָּה וְהִמַּתִּיהָ בְּצַמָּא: ־וְאֶת-
 בְּנֵיהָ לֹא אֲרַחֵם כִּי-בָנֵי זְנוּנִים הֵמָּה: ־כִּי זָנְתָה
 אִמָּם הַבִּישָׁה הוֹרְתָם כִּי אִמְרָה אֲלִכָּה אֲחֵרֵי
 מֵאֲהָבִי נִתְּנִי לַחֲמִי וּמִימֵי צִמְרֵי וּפִשְׁתֵּי שְׁמֹנֵי
 וְשִׁקוּיִי: ־לָכֵן הִנְנִי-שׂוֹךְ אֶת-דְּרָכְךָ בְּסִיגִים
 וְגִדְרַתִּי אֶת-גְּדָרֶיהָ וְנִתִּיבֹתֶיהָ לֹא תִמְצָא: ־וְרִדְפָה
 אֶת-מֵאֲהָבֶיהָ וְלֹא-תִשָּׂיג אַתֶּם וּבִקְשַׁתֶּם וְלֹא
 תִמְצָא וְאִמְרָה אֲלִכָּה וְאִשׁוּבָה אֶל-אִישִׁי הָרֹאשׁוֹן
 כִּי טוֹב לִי אִזּו מֵעַתָּה: ־וְהִיא לֹא יִדְעָה כִּי אֲנֹכִי
 נִתְּנִי לָהּ הַדָּגוֹן וְהַתִּירוֹשׁ וְהַיִּצְהָר וְכֶסֶף הַרְבִּיתִי
 לָהּ וְזָהָב עָשׂוּ לַבָּעַל: ־לָכֵן אֲשׁוּב וְלִקְחַתִּי דָגוּל
 בְּעַתּוֹ וְתִירוֹשִׁי בְּמוֹעֵדוֹ וְהִצַּלְתִּי צִמְרֵי וּפִשְׁתֵּי
 לְכֶסֶת אֶת-עֲרוֹתֶיהָ: ־וְעַתָּה אֲגַלֶּה אֶת-נִבְלָתָהּ
 לְעֵינֵי מֵאֲהָבֶיהָ וְאִישׁ לֹא-יִצְלִינָה מִיָּדִי:
 ־וְהַשְׁבַּתִּי כָל-מְשׁוֹשָׁה תִּגָּה חֲדָשָׁה וְשִׁבְתָּה וְכָל
 מוֹעֵדָה: ־וְהַשְׁמַתִּי גִפְנָה וְתִאֲנַתָּה אֲשֶׁר אִמְרָה
 אֲתִנֶּה הֵמָּה לִי אֲשֶׁר נִתְּנוּ-לִי מֵאֲהָבֵי וְשִׁמְתִים
 לִיעֹר וְאֲכַלְתֶּם תֵּינֵת הַשִּׁדָּה: ־וּפְקַדְתִּי עָלֶיהָ אֶת-
 יָמֵי הַבְּעָלִים אֲשֶׁר תִּקְטִיר לָהֶם וַתַּעַד נִזְמָה
 וְחִלְתֶּהּ וַתֵּלֶךְ אֲחֵרֵי מֵאֲהָבֶיהָ וְאִתִּי שְׁכַחָה נְאֻם-
 יְ-הוָה: ־לָכֵן תִּגָּה אֲנֹכִי מִפְּתִיָּה וְהִלַּכְתִּיהָ הַמִּדְבָּר

ב ׀ וְהָיָה מִסְפַּר בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל כְּחֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא-
 יִמָּד וְלֹא יִסְפָּר וְהָיָה בְּמִלְּוֹם אֲשֶׁר-יֹאמַר לָהֶם לֹא-
 עֲמִי אַתֶּם יֹאמַר לָהֶם בְּנֵי אֶל-חֵי: ־וְנִקְבְּצוּ בְּנֵי-
 יְהוּדָה וּבְנֵי-יִשְׂרָאֵל יַחְדָּו וְשָׁמוּ לָהֶם רֹאשׁ אֶחָד
 וְעָלוּ מִן-הָאָרֶץ כִּי גָדוֹל יוֹם יִזְרְעֵאל: ־אָמְרוּ

וְדַבַּרְתִּי עִלְ-לִבָּהּ: וְנִתְּמִי לָהּ אֶת-פְּרִמְיָהּ מִשָּׁם
וְאֶת-עַמְּק עֶכּוֹר לִפְתַּח תְּקוּהָ וְעֹנֶתָה שְׁמָה פִּימִי
נְעוּרֶיהָ וּכְזֹם עֲלוֹתָהּ מֵאֶרֶץ-מִצְרַיִם: וְהָיָה
בַּיּוֹם-הַהוּא גְּאִם-יְהוָה תִּקְרָאִי אִישִׁי וְלֹא-
תִקְרָאִי-לִי עוֹד בְּעָלָי: וְנִהְסַרְתִּי אֶת-שָׁמוֹת
הַבְּעָלִים מִפִּיהָ וְלֹא-יִזְכְּרוּ עוֹד בְּשָׁמָם: וְכִרְתִּי
לָהֶם בְּרִית בַּיּוֹם הַהוּא עִם-חַיֵּית הַשָּׂדֶה וְעִם-עוֹף
הַשָּׁמַיִם וְרִמְשׁ הָאֲדָמָה וְקִשְׁת וְחֶרֶב וּמִלְחָמָה
אֲשֶׁבֶר מִן-הָאָרֶץ וְהַשְּׂפָבִתִּים לִבְטַח: וְאֶרְשָׁתִּיךָ
לִי לְעוֹלָם וְאֶרְשָׁתִּיךָ לִי בְצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט וּבְחֶסֶד
וּבְרַחֲמִים: וְאֶרְשָׁתִּיךָ לִי בְּאַמוּנָה וְיִדְעַת אֶת-
יְהוָה: וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא אֲעַנֶּה גְּאִם-יְהוָה
אֲעַנֶּה אֶת-הַשָּׁמַיִם וְהֵם יַעֲנוּ אֶת-הָאָרֶץ: וְהָאָרֶץ
תַּעֲנֶה אֶת-הַדָּגָן וְאֶת-הַתִּירֹשׁ וְאֶת-הַיִּצְהָר וְהֵם
יַעֲנוּ אֶת-יִזְרְעֵאל: וְהִזְרַעְתִּיהָ לִי בְּאֶרֶץ וְרַחֲמִתִּי
אֶת-לֹא רַחֲמָה וְאֶמְרָתִי לֹא-עֲמִל עֲמִי-אֶתָּה וְהוּא
יֹאמֵר אֶ-לִּהְיִי:

ג וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי עוֹד לָךְ אֶהְיֶה-אִשָּׁה אֲהַבֵּת
רַע וּמְנַאֲפֶת פְּאֻהַבֵּת יְהוָה אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהֵם
פָּנִים אֶל-אֶ-לֵהִים אַחֲרָיִם וְאֶהְיֶה אִשִּׁישִׁי עֹנָבִים:
וְאֶכְרַתְּ לִי בַחֲמִשָּׁה עֶשֶׂר כֶּסֶף וְתֹמֵר שְׁעָרִים
וְלִתְּךָ שְׁעָרִים: וְאֹמֵר אֵלַיָּה יָמִים רַבִּים תֵּשְׁבִי לִי
לֹא תִזְנִי וְלֹא תִהְיִי לְאִישׁ וְגַם-אֲנִי אֵלַיָּךְ: כִּי ו
יָמִים רַבִּים יֵשְׁבוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אִין מְלֶךְ וְאִין שׁוֹר
וְאִין זָבַח וְאִין מִצְבֵּה וְאִין אֶפֶסוֹד וְתִרְפִּים: אַחֲרַי
יֵשְׁבוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וּבִקְשׁוּ אֶת-יְהוָה אֶ-לֵהִיָּהֶם
וְאֵת דְּוִיד מֶלֶכָם וּפְחָדוּ אֶל-יְהוָה וְאֶל-טוֹבוֹ
בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים:

ד שָׁמְעוּ דְבַר-יְהוָה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי רִיב לִי-הָיָה
עִם-יּוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ כִּי אִין-אֲמַת וְאִין-חֶסֶד וְאִין-
דַּעַת אֶ-לֵהִים בְּאֶרֶץ: אֵאלֶּה וּכְחַשׁ וְרִצַּח וְגִנְבָה
וְנֹאֵף פְּרִיצוּ וְדָמִים בְּדָמִים נִגְעוּ: עַל-כֵּן תִּאָּבֵל
הָאָרֶץ וְאִמְלִל כָּל-יּוֹשֵׁב בָּהּ בְּחַיֵּית הַשָּׂדֶה וּבְעוֹף
הַשָּׁמַיִם וְגַם-דְּגֵי הַיָּם יִאֲסָפוּ: אַךְ אִישׁ אֶל-יָרֵב
וְאֶל-יּוֹכַח אִישׁ וְעַמָּה כְּמַרְיָבִי כִהְיִן: וְכִשְׁלַת הַיּוֹם
וְכִשְׁל גַּם-נִבְיָא עַמָּה לְיִלְהָ וְדָמִיתִי אֲמָה: וְנִדְמוּ
עִמִּי מִבְּלִי הַדַּעַת כִּי-אֲתָּה הַדַּעַת מְאֹסָת וְאֲמָסָךְ

מִפְחָן לִי וּתְשַׁכַּח תּוֹרַת אֶ-לֵהִי אֲשַׁכַּח בְּנִיךָ גַּם-
אֲנִי: כִּרְבָם כֵּן חֲטָאוּ-לִי כְבוֹדָם בְּקִלּוֹן אֲמִיר:
חֲטָאתָ עִמִּי יֹאכְלוּ וְאֶל-עוֹנָם יִשְׂאוּ נַפְשׁוֹ: וְהָיָה
כַּעֲם כִּפְחָן וּפְקֻדָּתִי עָלָיו דְּרָכָיו וּמַעַלְלָיו אֲשִׁיב
לּוֹ: וְאֹכְלוּ וְלֹא יִשְׁבְּעוּ הַזֶּנוּ וְלֹא יִפְרְצוּ כִּי-אֶת-
יְהוָה עֲזָבוּ לְשֹׁמֵר: זְנוּת וְנִין וְתִירֹשׁ יִקְחֵ-לֵב:
עֲמִל בְּעַצּוֹ יִשְׁאֵל וּמִקְלוֹ יִגִּיד לוֹ כִּי רוּחַ זְנוּנִים
הִתְעָה וְיִזְנוּ מִתַּחַת אֶ-לֵהִיָּהֶם: עַל-רָאשֵׁי הַהָרִים
יִזְבְּחוּ וְעַל-הַגְּבָעוֹת יִקְטְרוּ תַחַת אֱלֹוֹן וְלִבְנֵה
וְאֵלֶּה כִּי טוֹב צִלָּה עַל-כֵּן תִּזְנִינָה בְּנוֹתֵיכֶם
וְכִלּוֹתֵיכֶם תִּנְאָפְנָה: לֹא-אֶפְקוֹד עַל-בְּנוֹתֵיכֶם כִּי
תִזְנִינָה וְעַל-כִּלּוֹתֵיכֶם כִּי תִנְאָפְנָה כִּי-הֵם עִם-
הַזְנוּת יִפְרְדּוּ וְעִם-הַקְּדוּשׁוֹת יִזְבְּחוּ וְעִם לֹא-יִבִּין
יִלְבֹּט: אִם-זִנְיָה אֲתָּה יִשְׂרָאֵל אֶל-יִאֲשָׁם יְהוָה
וְאֶל-תְּבָאוּ הַגִּלְגָּל וְאֶל-תַּעֲלוּ בֵּית אֲוֹן וְאֶל-
תְּשַׁבְּעוּ חִי-יְהוָה: כִּי כִפְרָה סִרְיָה סִרַר יִשְׂרָאֵל
עִתָּה יָרַעַם יְהוָה כִּכְבֹּשׁ בְּמֶרְחֵב: חֲבֹור עֲצָבִים
אֶפְרַיִם הִנְחֵ-לוֹ: סֶסֶר סִבְאָם הַזִּנְיָה הַזֶּנוּ אֲהַבּוּ הַבּוֹ
קִלּוֹן מִגְּנִיָּה: צָרַר רוּחַ אֲוֹתָהּ בְּכַנְפֶיהָ וַיִּבְשׁוּ
מִזְבַּחוֹתֶם:

ה שָׁמְעוּ-זֹאת הַפְּהִנִים וְהַקְּשִׁיבוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל
וּבֵית הַמֶּלֶךְ הַזֵּינּוּ כִּי לָכֶם הַמִּשְׁפָּט כִּי-פַח הֵייתֶם
לְמִצְפָּה וְרַשָּׁת פְּרוּשָׁה עַל-תְּבֹור: וְשַׁחֲטָה שְׁטִיִּם
הַעֲמִיקוּ וְאֲנִי מוֹסֵר לְכֻלָּם: אֲנִל יִדְעַתִּי אֶפְרַיִם
וְיִשְׂרָאֵל לֹא-נִכְחַד מִמֶּנִּי כִּי עִתָּה הַזְנוּת אֶפְרַיִם
נִטְמָא יִשְׂרָאֵל: לֹא יִתְנוּ מַעַלְלֵיהֶם לְשׁוֹב אֶל-
אֶ-לֵהִיָּהֶם כִּי רוּחַ זְנוּנִים בְּקֶרְבָם וְאֶת-יְהוָה לֹא
יִדְעוּ: וְעַנְיָה גְּאוֹן-יִשְׂרָאֵל בְּפָנָיו וְיִשְׂרָאֵל וְאֶפְרַיִם
יִכְשְׁלוּ בְּעוֹנָם כִּשְׁל גַּם-יְהוּדָה עִמָּם: בְּצֹאנָם
וּבְבָקָרָם יִלְכוּ לְבַקֵּשׁ אֶת-יְהוָה וְלֹא יִמָּצְאוּ חֲלִץ
מֵהֶם: כִּי-הָיָה בְּגָדוֹ כִּי-בְגָנִים זָרִים יִלְדוּ עִתָּה
יֹאכְלֵם חֲדָשׁ אֶת-חֲלָקֵיהֶם: הַתְּקַעוּ שׁוֹפָר בַּגְּבָעָה
חֲצִצְרָה בְּרַמָּה הַרְיַעוּ בֵּית אֲוֹן אַחֲרֵיךָ בְּנִימִין:
אֶפְרַיִם לְשִׁמְחָה תִהְיֶה בַיּוֹם תּוֹכַחַה בְּשִׁבְטֵי
יִשְׂרָאֵל הוֹדַעְתִּי נְאֻמָּה: הִיוּ שְׂרָי יְהוּדָה כְּמִסְיָגִי
גְּבוּל עָלֵיהֶם אֲשַׁפּוֹךְ כַּמִּים עֲבָרְתִּי: עֲשׂוּק
אֶפְרַיִם רִצּוֹן מִשְׁפָּט כִּי הוֹאִיל הִלְךְ אַחֲרֵי-צוֹ:
וְאֲנִי כָעֵשׁ לְאֶפְרַיִם וְכָרַקֵּב לְבֵית יְהוּדָה: וַיִּפְרָא

אֶפְרַיִם אֶת-תְּלִיּוֹ וַיְהוּדָה אֶת-מְזֻרֹו וַיִּלְךְ אֶפְרַיִם
אֶל-אֲשׁוּר וַיִּשְׁלַח אֶל-מֶלֶךְ נָרְב וְהוּא לֹא יוֹכֵל
לְרַפֵּא לָכֶם וְלֹא-יִגְהֶה מִכֶּם מְזֻרֹר: כִּי אֲנֹכִי כִשְׁחֹלֵל
לְאֶפְרַיִם וְכַפְסִיר לְבַיִת יְהוּדָה אֲנִי אֲנִי אֶטְרֶף
וְאֵלֶךְ אֲשָׂא וְאִין מֵצִיל: אֵלֶךְ אֲשׁוּבָה אֶל-מְקוֹמִי
עַד אֲשֶׁר-יִאֲשָׁמוּ וּבִקְשׁוּ פָנַי בְּצַר לָהֶם יִשְׁתַּרְנְנִי:
וּלְכוּ וּנְשׁוּבָה אֶל-יְ-הוָה כִּי הוּא טָרַף וַיִּרְפָּאנוּ
בְּיַחַדְשָׁנוּ: בִּיתְנֵנוּ מִיָּמִים בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי יִקְמְנוּ
וְנִחְיֶה לְפָנָיו: וְנִדְעָה נִרְדְּפָה לְדַעַת אֶת-יְ-הוָה
כַּשְׁחַר נִכּוֹן מֵצֵאוֹ וַיְבֹא כְּשֶׁשׁ לָנוּ כְּמִלְקוֹשׁ יוֹרֵה
אֶרֶץ: מָה אַעֲשֶׂה-לָךְ אֶפְרַיִם מָה אַעֲשֶׂה-לָךְ
יְהוּדָה וַחֲסִדְכֶם כַּעֲנוּ-בְּקָר וְכַטֹּל מִשְׁפִּים הֲלָךְ:
עַל-כֵּן תִּצְבַּתִּי בַּנְּבִיאִים הַרְגָתִים בְּאֶמְרֵי-כִּי
וּמִשְׁפָּטֶיךָ אִוֹר יֵצֵא: כִּי תִסֵּד תִּפְצָתִי וְלֹא-תִזְבַּח
וְדַעַת אֶ-לֵהִים מַעֲלוֹת: וְהִמָּה פֹאדָם עֲבָרוּ בְרִית
שֵׁם בְּגָדוֹ בִּי: גִּלְעָד קָרַיִת פְּעַלִּי אֲוֹן עֲקָבָה מַדָּם:
וּכְחַפִּי אִישׁ גְּדוּלִים תִּכְרַר כְּהַגִּים דָּרָךְ יִרְצָחוּ-
שְׁכֻמָּה כִּי זָמָה עָשׂוּ: בְּבַיִת יִשְׂרָאֵל רָאִיתִי
שִׁעְרוֹרִיגָה שֵׁם זָנוֹת לְאֶפְרַיִם נִטְמָא יִשְׂרָאֵל: גַּם-
יְהוּדָה שָׂת קָצִיר לָךְ בְּשׁוּבִי שְׁבוֹת עִמִּי:

ז אֶכְרַפְּאִי לְיִשְׂרָאֵל וְנִגְלָה עֵוֹן אֶפְרַיִם וְרַעוֹת
שְׁמֹרוֹן כִּי פָעְלוּ שִׁקָּר וּגְנֵב יְבֹא פֶשֶׁט גְּדוּד
בְּחוּץ: וּבְלִי-יֵאמְרוּ לְלִבְכֶם כֹּל-רַעַתְּם זְכַרְתִּי עֲתָה
סִבְבוּם מַעֲלָלֵיהֶם גִּגַד פָּנָי הָיוּ: בְּרַעַתְּם יִשְׁמָחוּ-
מֶלֶךְ וּבְכַחֲשִׂיהֶם שָׁרִים: כֹּלָם מִנְאֻפִים כְּמוֹ תַנּוּר
בַּעֲרָה מֵאִפָּה יִשְׁבוֹת מַעִיר מְלוּשׁ בְּצַק עַד-
חֲמֻצָתוֹ: הַיּוֹם מִלְּפָנָי הִחֲלוּ שָׁרִים חֲמַת מִיָּיִן מִשְׁדָּךְ
יָדוּ אֶת-לְאֻצִּים: כִּי-קָרְבוּ כַתְנוּר לָבֶם בְּאֶרְבֶּם
כֹּל-הַלִּילָה יִשָּׁן אִפְתָּם בְּקָר הוּא בַעַר פֹּאֵשׁ לְהִבָּה:
כֹּלָם יִחַמוּ כַתְנוּר וְאָכְלוּ אֶת-שִׁפְטֵיהֶם כֹּל-
מַלְכֵיהֶם נָפְלוּ אִין-קִרְא בְהֶם אֵלִי: אֶפְרַיִם
בַּעֲמִים הוּא יִתְבּוֹלֵל אֶפְרַיִם הִנֵּה עֲגָה בְלִי הַפּוֹכָה:
אָכְלוּ זָרִים כָּחוֹ וְהוּא לֹא יִדַע גַּם-שִׁיבָה זָרְקָה בּוֹ
וְהוּא לֹא יִדַע: וְעַנְהָ גְאוּן-יִשְׂרָאֵל בְּפָנָיו וְלֹא-
שָׁבוּ אֶל-יְ-הוָה אֶ-לֵהִים וְלֹא בִקְשָׁהוּ בְכָל-זֹאת:
וַיְהִי אֶפְרַיִם כִּיּוֹנָה פּוֹתָה אִין לֵב מִצְרַיִם קָרְאוּ
אֲשׁוּר הֲלָכוּ: כַּפֹּאֲשֵׁר יִלְכוּ אֶפְרַיִם עַלֵיהֶם רִשְׁתִּי

כַּעֲוֹף הַשָּׁמַיִם אֲוִרִיגְם אִיסוּרֵם כְּשִׁמְעַ לַעֲזָתְם:
אִוִי לָהֶם כִּי-נִדְּדוּ מִמְּנִי שָׂד לָהֶם כִּי-פָשְׁעוּ בִּי
וְאֲנֹכִי אֶפְדֶם וְהִמָּה דָבָרוּ עָלַי כְּזָבִים: וְלֹא-זָעְקוּ
אֵלַי בְּלִפְנֵם כִּי יִילִילוּ עַל-מִשְׁכְּבוֹתָם עַל-דָּגוֹן
וְתִירוֹשׁ יִתְגּוֹרְרוּ יִסּוּרוּ בִּי: וַאֲנִי יִסְרַתִּי תַזְקַתִּי
זְרוּעֹתָם וְאֵלַי יִחְשְׁבוּ-רָע: וַיִּשׁוּבוּ | לֹא עָל הָיוּ
כַּקִּשְׁת רַמְיָה יִפְלוּ בְחֶרֶב שָׁרִיגָם מִזַּעַם לְשׁוֹנָם זֹו
לַעֲגָם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם:

ח אֶל-חֲכֵךְ שִׁפָּר כְּנֹשֶׁר עַל-בַּיִת יְ-הוָה יַעֲוּ עֲבָרוּ
בְרִיתִי וְעַל-תּוֹרַתִּי פָשְׁעוּ: לִי יִזְעָקוּ אֶ-לֵהִי
יִדְעֻנּוּהָ יִשְׂרָאֵל: זָנַח יִשְׂרָאֵל טוֹב אוֹיֵב יִרְדְּפוּ:
הֶם הִמְלִיכוּ וְלֹא מִמְּנִי הַשִּׁירוּ וְלֹא יִדְעַתִּי כִסְפָם
וְזִהְבָם עָשׂוּ לָהֶם עֲצָבִים לַמַּעַן יִכְרַת: זָנַח עֲגֻלָךְ
שְׁמֹרוֹן חֲרָה אִפִּי בָם עַד-מָתִי לֹא יוֹכְלוּ נִקְוֹן: כִּי
מִיִּשְׂרָאֵל וְהוּא חֲרַשׁ עָשָׂהוּ וְלֹא אֶ-לֵהִים הוּא כִּי-
שָׁבְבוּם יְהוָה עֲגֹל שְׁמֹרוֹן: כִּי רוּחַ יִזְרַעוּ וְסוֹפְתָה
יִקְצְרוּ קִמָּה אִין-לוֹ צָמַח בְּלִי יַעֲשֶׂה-קָמַח אוֹלִי
יַעֲשֶׂה זָרִים יְבַלְעָהוּ: גִּבְלַעַע יִשְׂרָאֵל עֲתָה הָיוּ
בְּגוֹיִם כְּכִלֵּי אִין-תִּפְצֵן בּוֹ: כִּי-הִמָּה עָלוּ אֲשׁוּר
כְּרָא בּוֹדַד לוֹ אֶפְרַיִם הִתְנוּ אֶהֱבִים: גַּם כִּי-יִתְנוּ
בְּגוֹיִם עֲתָה אֶקְבָצֶם וַיִּחֲלוּ מִעֵט מִמִּשְׂא מֶלֶךְ
שָׁרִים: כִּי-הִרְבָּה אֶפְרַיִם מִזְבַּחוֹת לַחֲטָא הָיוּ-לוֹ
מִזְבַּחוֹת לַחֲטָא: אֶאֱכַתְבֵּ-לוֹ רַבִּי תּוֹרַתִּי כְּמוֹ-זָר
נָחַשְׁבוּ: זָבַחַי הִבְהִי יִזְבְּחוּ בָשָׂר וַיֵּאֲכְלוּ יְ-הוָה
לֹא רָצָם עֲתָה יִזְכָּר עֲוֹנָם וַיִּפְקֹד חַטָּאוֹתָם הִמָּה
מִצְרַיִם יִשׁוּבוּ: וַיִּשְׁפַּח יִשְׂרָאֵל אֶת-עֲשָׂהוּ וַיִּכֵּן
הִיכָלוֹת וַיְהוּדָה הִרְבָּה עָרִים בְּצֻרוֹת וְשִׁלְחַתִּי-אֲשׁ
בְּעָרָיו וְאָכְלָה אֶרְמֹנֵתִיהָ:

ט אֶל-תִּשְׁמַח יִשְׂרָאֵל אֶל-גִּיל כְּעַמִּים כִּי זָנִית
מֵעַל אֶ-לֵהִי אֶהֱבַת אֶתְנֹן עַל כֹּל-גְּרוֹנוֹת דָּגוֹן: גִּלְרוֹן
וַיִּקֵּב לֹא יִרַעַם וְתִירוֹשׁ יִכְחַשׁ בָּהּ: לֹא יִשְׁבוּ
בְּאֶרֶץ יְ-הוָה וְשָׁב אֶפְרַיִם מִצְרַיִם וּבֵאֲשׁוּר טְמָא
יֵאֲכְלוּ: לֹא-יִסְכּוּ לִי-הִנֵּה יִיָן וְלֹא יַעֲרְבוּ-לוֹ
זְבַחֵיהֶם כֹּלָחֶם אוֹנִים לָהֶם כֹּל-אֲכָלִיו יִטְמָאוּ כִּי-
לַחֲמָם לִנְפְשָׁם לֹא יְבֹא בַיִת יְ-הוָה: מָה-תַעֲשׂוּ
לַיּוֹם מוֹעֵד וּלְיּוֹם חַג-יְ-הוָה: כִּי-הִנֵּה הִלְכוּ מִשְׁדָּךְ
מִצְרַיִם תִּקְבָצֶם מִף תִּקְבְּרֶם מִחֲמַד לְכִסְפָּם קְמוּשׁ

יִירָשׁוּם תּוֹחַ בְּאֶהְלִיָּהֶם: בָּאוּ | יָמֵי הַפְּקֻדָּה בָּאוּ
יָמֵי הַשְּׁלֹם יָדְעוּ יִשְׂרָאֵל אֲוִיל הַנְּבִיא מִשְׁגַּע אִישׁ
הָרוּחַ עַל רֵב עֹנֶה וְרַבָּה מִשְׁטָמָה: הַצִּפָּה אֶפְרַיִם
עַם-אֱ-לֹהֵי נְבִיא פֶח יְקוֹשׁ עַל-כָּל-דְּרָכָיו מִשְׁטָמָה
בְּבֵית אֱ-לֹהֵיו: הִעֲמִיקוּ שַׁחְתּוֹ פִּימֵי הַגְּבֻעָה
יִזְכּוֹר עֲוֹנָם יִפְקוֹד חַטֹּאתֵם: כְּעֹנְבִים בַּמִּדְבָּר
מִצְאָתִי יִשְׂרָאֵל כְּבַפּוֹרָה בְּתֵאנָה בְּרֵאשִׁיתָהּ
רְאִיתִי אֲבוֹתֵיכֶם הֵמָּה בָּאוּ בְּעַל-פְּעוֹר וַיִּגְזְרוּ
לְבִשְׁתׁ וַיִּהְיוּ שְׁקוּצִים כְּאֶהָבִים: אֶפְרַיִם כְּעוֹף
יִתְעוֹפֵף כְּבוֹדָם מִלְּגָה וּמִבְּטָן וּמִהַרְיֹון: כִּי אִם-
יִגְדְּלוּ אֶת-בְּנֵיהֶם וְשִׁפְלִיתִם מֵאֲדָם כִּי-גַם-אֲוִי
לָהֶם בְּשׁוֹרֵי מַהֶם: אֶפְרַיִם כְּאֲשֶׁר-רְאִיתִי לְצוֹר
שְׁתוּלָה בְּנוֹה וְאֶפְרַיִם לְהוֹצִיא אֶל-הַרְג בְּנָיו:
תִּו-לָהֶם י-הוֹה מֵה-תָּתוּן תִּו-לָהֶם רַחֵם מִשְׁפִּיל
וְש-זִים צִמְקִים: כֹּל-רַעְתֵּם בַּגְּלָגֶל כִּי-שָׁם
שָׁנְאֵתִים עַל רַע מֵעַלְלֵיהֶם מִבֵּיתִי אֲגַרְשֶׁם לֹא
אוֹסֵף אֶהְבֵּתֶם כָּל-שָׁרִיָּהֶם סֹרְרִים: הִנֵּה אֶפְרַיִם
שָׁרְשָׁם יִבֹּשׁ פְּרִי בְלִי-יַעֲשׂוּן גַּם כִּי יִלְדוּן וְהַמַּתִּי
מִחֲמַדִּי בַטָּנִים: יִמְאָסֶם אֱ-לֹהֵי כִי לֹא שָׁמְעוּ לוֹ
וַיִּהְיוּ נֹדְדִים בַּגּוֹיִם:

י אֶגְפוֹ בּוֹקֵק יִשְׂרָאֵל פְּרִי יִשׁוּה-לוֹ כָּרֵב לְפָרְיוֹ
הַרְבֵּה לְמִזְבְּחוֹת כְּטוֹב לְאֶרְצוֹ הֵיטִיבוּ מִצְבוֹת:
חֲלַק לָבֶם עֲתָה יֵאָשְׁמוּ הוּא יַעֲרֵף מִזְבְּחוֹתֵם
יִשְׁדָּד מִצְבוֹתֵם: כִּי עֲתָה יֵאָמְרוּ אִין מֶלֶךְ לָנוּ כִּי
לֹא נִרְאֵנוּ אֶת-י-הוֹה וְהַמֶּלֶךְ מֵה-יַעֲשֶׂה-לָנוּ:
דְּבָרוּ דְבָרִים אֲלוֹת שָׁוִא כָּרַת בְּרִית וּפְרַח כְּרֵאשׁ
מִשְׁפָּט עַל תְּלָמֵי שָׁדִי: לְעֵגְלוֹת בֵּית אָוֶן יִגּוּרוּ
שָׁכֵן שִׁמְרוֹן כִּי-אֲבַל עָלָיו עֲמֹו וּכְמָרְיוֹ עָלָיו יִגְלִלוּ
עַל-כְּבוֹדוֹ כִּי-גָלָה מִמֶּנּוּ: גַּם-אוֹתוֹ לְאֲשׁוֹר יוֹבֵל
מִנְחָה לְמֶלֶךְ יָרֵב בְּשָׁנָה אֶפְרַיִם יִקָּח וַיִּבּוֹשׁ
יִשְׂרָאֵל מִעֲצָתוֹ: גְּדָמָה שִׁמְרוֹן מִלְּפָה כְּקֶצֶף עַל-
פְּנֵי-מַיִם: וַיִּבְשְׁמוּ בָמוֹת אָוֶן חַטֹּאת יִשְׂרָאֵל קוֹץ
וְדַרְדָּר יַעֲלֶה עַל-מִזְבְּחוֹתֵם וְאָמְרוּ לְהָרִים כְּסוּנוֹ

וּלְגַבְעוֹת גַּפְלוֹ עָלֵינוּ: מִימֵי הַגְּבֻעָה חַטֹּאת
יִשְׂרָאֵל שָׁם עָמְדוּ לֹא-תִשְׁיָגֶם בַּגְּבֻעָה מִלְחָמָה
עַל-בְּנֵי עַלְוָה: בְּאוֹתֵי וְאֶסְרָם וְאֶסְפוּ עֲלֵיהֶם
עַמִּים בְּאֶסְרָם לְשִׁתֵּי עוֹנְתֵם: וְאֶפְרַיִם עֲגָלָה
מִלְמַדָּה אֶהְבֵּתִי לְדוֹשׁ וְאֲנִי עֲבָרְתִי עַל-טוֹב
צוּאָרָה אֶרְפִּיב אֶפְרַיִם יִתְרוֹשׁ יְהוּדָה יִשְׁדָּד-לוֹ
יַעֲקֹב: זָרְעוּ לָכֶם לְצַדִּיקָה קֶצֶרוּ לְפִי-חֶסֶד גִּירוּ
לָכֶם גִּיר וְעַת לְדָרוֹשׁ אֶת-י-הוֹה עַד-יָבֹוא וַיִּרְה
צַדִּיק לָכֶם: תִּרְשָׁתֶם-רָשַׁע עוֹלָתָה קֶצֶרְתֶּם
אֶכְלָתֶם פְּרִי-כֶחֶשׁ כִּי-בִטְחַת בְּדַרְכֶּךָ בָּרֵב גְּבוּרִיךָ:
וְנִקָּאֵם שָׁאוֹן בְּעַמְּךָ וְכָל-מִבְּצָרֶיךָ יוֹשֵׁד כְּשֵׁד
שִׁלְמוֹן בֵּית אֶרְבָּאל בְּיוֹם מִלְחָמָה אִם עַל-בְּנֵים
רְשָׁעִים: כִּי-כָּה עֲשֶׂה לָכֶם בֵּית-אֵל מִפְּנֵי רַעַת
רַעַתְכֶם בְּשָׁחַר גְּדָמָה גְּדָמָה מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל:

יֹא כִּי גַעַר יִשְׂרָאֵל וְאֶהְבֵּהוּ וּמִמְצָרִים קָרָאתִי
לְבָנֵי: כִּקְרָאוּ לָהֶם כֵּן הִלְכוּ מִפְּנֵיהֶם לְבַעֲלִים
יִזְבְּחוּ וּלְפִסְלִים יִקְטְרוּ: וְאֲנִי תִרְגְּלֵתִי לְאֶפְרַיִם
קָחֶם עַל-זְרוּעֵתָיו וְלֹא יָדְעוּ כִּי רַפְּאֵתִים: בְּחִבְלֵי
אֲדָם אֲמַשְׁכֶּם בַּעֲבָתוֹת אֶהְבֶּה וְאֶהְיֶה לָהֶם
כְּמָרְיִי עַל עַל לְחִיָּהֶם וְאֵט אֲלִיו אוֹכִיל: לֹא
יָשׁוּב אֶל-אֶרֶץ מִצְרַיִם וְאֲשׁוֹר הוּא מֶלֶךְ כִּי מֵאֲנֹו
לְשׁוֹב: וְחָלָה חָרֵב בְּעָרָיו וְכִלְתָּה בְּדָיו וְאֶכְלָה
מִמַּעֲצוֹתֵיהֶם: וְעַמִּי תְלוּאִים לְמִשׁוֹבְתֵי וְאֶל-עַל
יִקְרָאֵהוּ גִחַד לֹא יְרוּמֶם: אֵיךְ אֶתְנֶה אֶפְרַיִם
אֲמַגְנֶה יִשְׂרָאֵל אֵיךְ אֶתְנֶה כְּאֲדָמָה אֲשִׁימֶךָ
כְּצַבֵּאִים נִהְפָּךְ עָלֵי לְפִי גִחַד נִכְמְרוּ גְחוּמֵי: לֹא
אֲעֲשֶׂה חֲרוֹן אַפִּי לֹא אָשׁוּב לְשַׁחַת אֶפְרַיִם כִּי אֵל
אֲנִכִּי וְלֹא-אִישׁ בְּקֶרְבֶּךָ קְדוֹשׁ וְלֹא אֲבֹוא בְּעִיר:
אֲחָרֵי י-הוֹה יִלְכוּ כְּאֶרְיָה יִשָּׂאג כִּי-הוּא יִשָּׂאג
וַיִּתְרָדוּ בָנִים מֵיָם: וַיִּתְרָדוּ כְּצַפּוֹר מִמְצָרִים
וְכִיּוֹנָה מֵאֶרֶץ אֲשׁוֹר וְהוֹשְׁבֵתִים עַל-בְּתִיָּהֶם נָאֵם-
י-הוֹה:

הַלְכוּת מַעֲשֵׂה הַקָּרְבָּנוֹת פֶּרֶק יז

מִשְׁנֵי מִינֵי; וְכֵן אִם אָמַר מִינֵי מִנְחָה, יָבִיֵא שְׁנֵי מִינֵי. קָבַע נִדְרוֹ בְּמִין מֶחֶק, וְשָׁכַח—מִבִּיא חֲמֻשָּׁתוֹ.

יִז, אִין הִיחִיד מִבִּיא מִנְחָה בְּכָלִי אֶחָד, יִתֵּר מִשְׁשִׁים עֶשְׂרִים; וְאִם נָדַר יוֹתֵר מִשְׁשִׁים—מִבִּיא שְׁשִׁים בְּכָלִי אֶחָד, וְהִשְׁאֵר בְּכָלִי שְׁנֵי: שְׁאִין יְכוּלִין לְהַפְלִיל בְּאֶחָד אֵלֶּא שְׁשִׁים; אֲבָל יִתֵּר עַל שְׁשִׁים, אִין נִבְלָלִין. אִף עַל פִּי שְׁאִין הַפְּלִילָה מְעַפְּכַת כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנֵי, אָמְרוּ חֲכָמִים, כֹּל הִרְאוּ לְבָלְיָהּ, אִין הַפְּלִילָה מְעַפְּכַת כּוֹ; וְכֹל שְׁאִינוֹ רְאוּ לְבָלְיָהּ, הַפְּלִילָה מְעַפְּכַת כּוֹ.

יז, אָמַר הָרִי עָלַי מִזֶּה אֶחָד וְעֶשְׂרִים עֶשְׂרִים—מִבִּיא מִזֶּה וְעֶשְׂרִים בְּשְׁנֵי פָלִים, שְׁשִׁים בְּכָל פָּלִי, וּמִבִּיא עֶשְׂרִים אֶחָד בְּכָלִי שְׁלִישִׁי.

יז, אָמַר הָרִי עָלַי עֶשְׂרִים, מִבִּיא עֶשְׂרִים אֶחָד. הָרִי עָלַי עֶשְׂרִים, יָבִיא שְׁנַיִם; פֶּרֶשׁ נִדְרוֹ, וְשָׁכַח פֶּמָּה עֶשְׂרִים פֶּרֶשׁ—יָבִיא שְׁשִׁים עֶשְׂרִים בְּכָלִי אֶחָד. שָׁכַח פֶּמָּה עֶשְׂרִים פֶּרֶשׁ, וּבְאִיזָה מִין קָבַע—הָרִי זֶה מִבִּיא שְׁשִׁים עֶשְׂרִים, מִכָּל מִין וּמִין מִחֲמֻשָּׁתוֹ.

יז, קָבַע נִדְרוֹ, וְשָׁכַח פֶּמָּה עֶשְׂרִים נִדְרָה וּבְכַמָּה פָּלִים נִדְרָה—הָרִי זֶה מִבִּיא מִזֶּה וְעַד שְׁשִׁים, בְּשְׁשִׁים פָּלִי. פִּינֵד: מִבִּיא עֶשְׂרִים אֶחָד בְּכָלִי רִאשׁוֹן, וְשְׁנֵי עֶשְׂרִים בְּכָלִי שְׁנִי, וְשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִים בְּשְׁלִישִׁי, עַד שִׁיחִי שְׁשִׁים עֶשְׂרִים בְּכָלִי הָאַחֲרוֹן. וְאִם שָׁכַח אִף בְּאִיזָה מִין קָבַע—מִבִּיא עַל סֵדֶר זֶה שְׁשִׁים פָּלִי, מִכָּל מִין; וְנִמְצָא מִבִּיא מִכָּל מִין, אֵלֶּף וְשִׁמּוֹנָה מֵאוֹת וְשְׁלֹשִׁים עֶשְׂרִים.

יז, אָמַר הָרִי עָלַי מִנְחָה, יָבִיא אֶת מִחְמַשְׁתַּת מִינֵי מִנְחֹת תְּבָאוֹת בְּנִדְבָה; אָמַר הָרִי עָלַי מִנְחֹת, יָבִיא שְׁנֵי מִינֵי מִנְחֹת מִחֲמֻשָּׁתוֹ; אָמַר הָרִי עָלַי מִין מִנְחֹת, יָבִיא שְׁתֵּי מִנְחֹת מִמִּין אֶחָד. הָרִי עָלַי מִינֵי מִנְחֹת, יָבִיא שְׁתֵּי מִנְחֹת

יז, הַנִּדְרָה מִנְחָה מִזֶּה—לֹא יָבִיא מִזֶּה בְּפָה, וְלֹא מִזֶּה רְעָפִים, וְלֹא מִזֶּה יוֹרֵת הָעֶרְבִים. הָאֹמֵר הָרִי עָלַי בְּמִחְבַּת, וְהִבִּיא בְּמִרְחֻשָּׁתוֹ, בְּמִרְחֻשָּׁתוֹ, וְהִבִּיא בְּמִחְבַּת—מִזֶּה שֶׁהִבִּיא הִבִּיא, וְיָדֵי חוֹבְתוֹ לֹא יֵצְאוּ; וְאִם אָמַר זֶה לְהִבִּיא בְּמִרְחֻשָּׁתוֹ, וְהִבִּיא בְּמִחְבַּת, אִף בְּמִחְבַּת, וְהִבִּיא בְּמִרְחֻשָּׁתוֹ—הָרִי זֶה פְּסוּלָה. וְכֵן כֹּל פִּינֵד בְּזֶה.

יז, וְכֵן הָאֹמֵר הָרִי עָלַי שְׁנֵי עֶשְׂרִים לְהִבִּיא בְּכָלִי אֶחָד, וְהִבִּיא בְּשְׁנֵי פָלִים, אִף בְּשְׁנֵי פָלִים, וְהִבִּיא בְּכָלִי אֶחָד—מִזֶּה שֶׁהִבִּיא הִבִּיא; וְיָדֵי חוֹבְתוֹ לֹא יֵצְאוּ, שֶׁנֶּאֱמַר "בְּאֲשֶׁר נִדְרַתְּ לָהּ". אִלּוּ לְהִבִּיא בְּכָלִי אֶחָד, וְהִבִּיא בְּשְׁנֵי פָלִים, אִלּוּ לְהִבִּיא בְּשְׁנֵי פָלִים, וְהִבִּיא בְּכָלִי אֶחָד—הָרִי אִלּוּ פְּסוּלִין.

יז, לֹא קָבַע בְּשַׁעַת הַנִּדְרָה, אֵלֶּא אָמַר הָרִי עָלַי שְׁנֵי עֶשְׂרִים, וּבְשַׁעַת הַפְּרִשָּׁה קָבַע וְהִפְרִישׁוּ בְּשְׁנֵי פָלִים, וְחִזַּר וְהִבִּיא בְּכָלִי אֶחָד—הָרִי אִלּוּ פְּשָׁרִים; שֶׁנֶּאֱמַר "בְּאֲשֶׁר נִדְרַתְּ", וְלֹא בְּאֲשֶׁר הַפְּרִשָּׁתוֹ.

יז, אָמַר הָרִי עָלַי שְׁנֵי עֶשְׂרִים לְהִבִּיא בְּכָלִי אֶחָד, וְהִבִּיא בְּשְׁנֵי פָלִים, אָמְרוּ לוֹ בְּכָלִי אֶחָד נִדְרַתְּ—הִקְרִיבְּם בְּשְׁנֵי פָלִים, הָרִי אִלּוּ פְּסוּלִין; הִקְרִיבְּם בְּכָלִי אֶחָד, הָרִי אִלּוּ פְּשָׁרִים.

יז, אָמַר הָרִי עָלַי שְׁנֵי עֶשְׂרִים לְהִבִּיא בְּשְׁנֵי פָלִים, וְהִבִּיא בְּכָלִי אֶחָד, אָמְרוּ לוֹ בְּשְׁנֵי פָלִים נִדְרַתְּ—הִקְרִיבְּן בְּשְׁנֵי פָלִים, הָרִי אִלּוּ פְּשָׁרִים; הִקְרִיבְּן בְּכָלִי אֶחָד, הָרִי אִלּוּ פְּשָׁתֵי מִנְחֹת שְׁנַת עָרְבוֹ.

יז, אָמַר הָרִי עָלַי מִנְחָה, יָבִיא אֶת מִחְמַשְׁתַּת מִינֵי מִנְחֹת תְּבָאוֹת בְּנִדְבָה; אָמַר הָרִי עָלַי מִנְחֹת, יָבִיא שְׁנֵי מִינֵי מִנְחֹת מִחֲמֻשָּׁתוֹ; אָמַר הָרִי עָלַי מִין מִנְחֹת, יָבִיא שְׁתֵּי מִנְחֹת מִמִּין אֶחָד. הָרִי עָלַי מִינֵי מִנְחֹת, יָבִיא שְׁתֵּי מִנְחֹת

חֲצִי עֶשְׂרוֹן—שׁוֹאֵלִין אוֹתוֹ: אִם אָמַר לֹא נִדְרָתִי אֵלָּא עַל דַּעַת שְׁמִתָּר לְהַקְרִיב כֹּהֵן, וְאִלּוּ יָדַעְתִּי שְׂאִין מִקְרִיבִין אֵלָּא עֶשְׂרוֹן שְׁלָם סֵלֶת בְּשֶׁמֶן וְלִבְנֹתָ, לֹא הִייתִי נֹדֵר—חֲרִי זֶה פְטוּר; וְאִם אָמַר אִלּוּ הִייתִי יוֹדֵעַ, הִייתִי נֹדֵר כְּדֶרֶךְ שְׁמִקְרִיבִין—חֲרִי זֶה חַיִּב לְהַקְרִיב כְּדֶרֶךְ שְׁמִקְרִיבִין.

יִזְיָב נֹדֵר עֶשְׂרוֹן וּמִחֻצָּה, וְאָמַר אִלּוּ הִייתִי יוֹדֵעַ, הִייתִי נֹדֵר כְּדֶרֶךְ הַמִּתְנַדְּבִין—חֲרִי זֶה מֵבִיא שְׁנַיִם. אָמַר חֲרִי עָלַי קָמַח, אוֹ חֲרִי עָלַי חֲצִי עֶשְׂרוֹן, וְלֹא הִזְכִּיר שֵׁם מִנְחָה—חֲרִי זֶה פְטוּר, כִּמְנִי שְׁלֹא נֹדֵר מֵעוֹלָם.

יִזְיָב וְכֵן הָאֹמֵר חֲרִי עָלַי תּוֹדָה בְּלֹא לֶחֶם, זָבַח בְּלֹא נֶסְכִּים—חֲרִי זֶה פְטוּר; וְאִם אָמַר אִלּוּ הִייתִי יוֹדֵעַ שְׂאִין מִקְרִיבִין כֹּהֵן, הִייתִי נֹדֵר כְּדֶרֶךְ הַנּוֹדְרִין—חֲרִי זֶה חַיִּב לְהֵבִיא כְּדֶרֶךְ הַמִּקְרִיבִין.

יִזְיָב הָאֹמֵר חֲרִי עָלַי לְחֵמִי תּוֹדָה, יָבִיא תּוֹדָה וְלִחְמָה—שֶׁחֶדְבַּר יְדוּעַ שְׂאִין מִקְרִיבִין לֶחֶם בְּלֹא תּוֹדָה, וְסוֹף הַקְּרִיבָן הִזְכִּיר. אָמַר חֲרִי עָלַי לֶחֶם לְפֶטֶר תּוֹדָתוֹ שֶׁלְּפִלּוֹנִי, יָבִיא לֶחֶם תּוֹדָה עִם תּוֹדַת חֶבְרוֹ.

יִזְטוּ מִתְנַדְּבֵי אָדָם אוֹ נֹדֵר, יִיָּן בְּפָנָי עֲצֻמוֹ. וְאִין מִתְנַדְּבִין לֹזֵג יִיָּן, וְלֹא שְׁנַיִ לֹזְגִין—שְׂאִין בְּנֶסְכִּים לֹא לֹזֵג וְלֹא שְׁנַיִם; וְאִין מִתְנַדְּבִין חֲמוּשָׁה—שְׂאִין חֲמוּשָׁה לֹזְגִין רְאוּיִין לֹא לְנֶסֶף בְּחֻמָּה אַחַת, וְלֹא

הַלְבוֹת מַעֲשֵׂה הַקְּרִיבָנוֹת פֶּרֶק יח

יח, א כל הקרבנות פלן—בין קרבנות בהמה ועוף, בין קרבנות מנחות—מצות עשה להקריבן בבית הבחירה, שנאמר "ושם תעשה, כל אשר אנכי מצוה". וכן מצות עשה להיות כל אדם מטפל ומביא קרבנות בהמה שנתחייב להקריבן, מחוצה לארץ לבית הבחירה: שנאמר "רק קדשיו אשר יהיו לך, ונדריה, תשא ובאת...". מפי השמועה למדו שאינו מדבר אלא בקדשי חוצה לארץ, שהוא מטפל בהם עד שיביאם לבית הבחירה.

לְנֶסֶף שְׁתֵּי בַּחמוֹת. אֲבָל מִתְנַדְּבִין שְׁלוֹשָׁה, וְאַרְבָּעָה, וְשֵׁשָׁה, וּמִשְׁשָׁה וּמֵעֶלָּה—מִפְּנֵי שֶׁחֵן רְאוּיִין לְנֶסֶף בַּחמוֹת.

יז, טז פִּינֵד: נֹדֵר שְׁבַעָה, חֲרִי חֵן כְּנֶסֶף כִּבְשָׁ וְאִיל; נֹדֵר שְׁמוֹנֶה, חֲרִי אִלּוּ כְּנֶסֶף שְׁנַיִ אִילִים; תְּשַׁעָה, כְּנֶסֶף שׁוֹר וְכֶבֶשׂ, אוֹ כְּנֶסֶף שְׁלוֹשָׁה כֶּבֶשִׁים; נֹדֵר עֶשְׂרֵה, חֲרִי אִלּוּ כְּנֶסֶף שׁוֹר וְאִיל, אוֹ שְׁנַיִ כֶּבֶשִׁים וְאִיל. וְכֵן עַד לְעוֹלָם.

יז, יז נֹדֵר חֲמוּשָׁה לֹזְגִין—אוֹמְרִין לוֹ הַשְּׁלָם עֲשֵׂה, שְׁחֲרִי קָבַעַן לְקִרְבָּן; אֲבָל אִם נֹדֵר לֹזֵג אוֹ שְׁנַיִם—פְטוּר, שְׁחֲרִי אִינָן רְאוּיִין כָּלֵל, לֹא חֵן וְלֹא מִקְצָתוֹ. וְאִין מִתְנַדְּבִין וְלֹא נֹדְרִין פְּחוּת מְלֹזֵג שְׁמוֹן—שְׂאִין לֶךְ מִנְחָה פְּחוּתָה מֵעֶשְׂרוֹן, וְהִיא צְרִיבָה לֹזֵג אַחַד שְׁמוֹן.

יז, יח הָאֹמֵר חֲרִי עָלַי יִיָּן, לֹא יַפְחַת מִשְׁלֹשֶׁת לֹזְגִין; חֲרִי עָלַי שְׁמוֹן, לֹא יַפְחַת מְלֹזֵג. פֶּרֶשׁ נִדְרוֹ, וְשִׁבַּח כִּפְחָה לֹזֵג נֹדֵר מִן חֵינִין אוֹ מִן הַשְּׁמוֹן—יָבִיא מִזָּאָה וְאַרְבָּעִים לֹזֵג; שְׂאִין לֶךְ יוֹם שְׁמִקְרִיבִין בּוֹ הַצְּבוּר קִרְבָּנוֹת מְרֻבּוֹת, יוֹתֵר מִיּוֹם טוֹב חֲרָאִשׁוֹן שְׁלַחַג שְׁחַל לְחִיוֹת בַּשַּׁבָּת, וְיִחִיו הַנֶּסֶכִּים בּוֹ בַּיּוֹם מִזָּאָה וְאַרְבָּעִים לֹזֵג שְׁמוֹן וּבַחמוֹתָם יִיָּן, כִּמְנֵי שִׁיתְבָּאָר בְּהַלְבוֹת תְּמוּדִין וּמוֹסְפִין.

יח, א יח, ב חֲרִיב הַמִּקְרִיב קִרְבָּן חוּץ לְעִזָּרָה—כִּטְל מִצוֹת עֲשֵׂה, וְעֵבֶר עַל לֹא תַעֲשֶׂה: שֶׁנֶּאֱמַר "הַשְּׁמֵר לְךָ, כֹּהֵן—תַּעֲלֶה עֲלֵתֶיךָ, בְּכָל—מְקוֹם, אֲשֶׁר תִּרְאֶה". וְאִם הַקְּרִיב בְּמִזְיָד—חַיִּב כִּרְת, שֶׁנֶּאֱמַר "אֲשֶׁר—יַעֲלֶה עֲלֶה, אוֹ—זָבַח. וְאֵל—פָּתַח אֶחָל מוֹזֵעַד, לֹא יִבְיָאֵנוּ, לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ, לֹא—וְנִכְרַת... מֵעַמּוֹ"; וְאִם הַקְּרִיב בְּשׁוֹגֵג, מֵבִיא חֲטָאת קְבוּעָה.

יח, ג וְכֵן הַשׁוֹחֵט קְדָשִׁים חוּץ לְעִזָּרָה—אֵף עַל פִּי שְׁלֹא הִעֲלָה אוֹתָם—אִם חָיָה מִזְיָד, חַיִּב כִּרְת: שֶׁנֶּאֱמַר "אֲשֶׁר יִשְׁחַט שׁוֹר אוֹ—כֶּשֶׁב אוֹ—עִז... דָּם

יחשב לאיש ההוא, דם שפך, ונכרת". ואם שחט בשוגג, מביא תטאת קבועה.

יהי וחיבן הזהיר על השחיטה בחוץ: בהקש- נאמר "שם, תעלה עלתיך", ונאמר "ושם תעשה, כל אשר אנכי מצוה". מה העליה בחוץ שעניש עליה- הזהיר עליה בפרוש, שנאמר "השמר לה, פן-תעלה עלתיך", אף עשיה שבכללה השחיטה, שעניש עליה בפרוש-הרי הוא מזהר עליה, שלא עניש הכתוב אלא אם פן הזהיר.

יהי השוחט גדשים והעלה אותם בחוץ, חיב שתים-אחת על השחיטה, ואחת על ההעליה. שחט בפנים, והעלה בחוץ-חיב על ההעליה; וכן אם שחט בחוץ, והעלה בפנים-חיב על השחיטה.

יהי אינו חיב אלא על שחיטת גדשים, הראויין לקרב למזבח. אבל השוחט בחוץ אחד מאסורי מזבח, או מחטאות המתות-הרי זה פטור: שנאמר "לפני משכן ה'" - כל שאינו ראוי לבוא אל משכן ה', אין חיבין עליו.

יהי שחט בחוץ מחסר זמן בגופו, או בפעלים- הואיל ואינו ראוי לבוא עתה בפנים, פטור. איזה הוא מחסר זמן, בגופו: בהמה בתוך שבועת ימי חלודה, ותורין שלא הגיע זמנו; ואותו ואת בנו שנשחט אחד מהם היום, שאין השני ראוי עד למחר.

יהי ואיזה הוא מחסר זמן, בפעלים-קרפן שעדיין לא הגיע זמן פעליו להקריבו. כיצד: הזב והזבה והיוולדת ששחטו הטאתם בחוץ בתוך ימי ספירה, פטורין; וכן מצרע ששחט הטאתו ואשמו בחוץ בתוך ימי הספירה, פטור: שעדיין לא נראו פעלי הקרבנות האלו לפירה. אבל אם שחטו עולותיהן בחוץ בתוך ימי הספירה, חיבין: שהעולה, דורון היא; והתטאת והאשם, הן עיקר הפירה.

יהי וכן נזיר ששחט הטאתו בחוץ בתוך ימי

נזירות, פטור; הקריב עולתו או שלמיו בחוץ, חיב: שהתטאת היא המעפכת אותו, והיא עיקר הנזירות.

יהי אשם תלוי וחתאת העורף הפאה על הספק, שהקריבן בחוץ-פטור, שחרי לא נקבע האסור. אשם מצרע ששחטו בחוץ, שלא לשמו-חיב, הואיל וישלם לשמו ראוי בפנים וכשר כמז שיתבאר. וכל קרבן שהוא פטור על שחיטתו בחוץ, כך הוא פטור על העליתו.

יהי שני שעירי יום הכפורים ששחטם בחוץ- אם עד שלא התודה עליהם, חיב פרת על שניהן, הואיל וראויין לבוא לפני ה', לזדיין; ואם אחר שהתודה-פטור על המשתלה, שחרי אינו ראוי לבוא לפני ה'.

יהי השוחט שלמים בחוץ, קדם שיפתיחו דלתות החיכל-פטור: שחרי הן מחסרים מעשה; ואחר כך יהיו ראויין לקרב לפני ה', כמז שפארנו. והשוחט את הפסח בחוץ, אפלו בשאר ימות השנה-פין לשמו, פין שלא לשמו-חיב: שהפסח בשאר ימות השנה, שלמים הוא.

יהי בהמת חליו, שעברה קדשי מזבח-אסור לשחט אותה בחוץ; ואם שחט-אינו לזקה, מפני שאינה ראויה לבוא לפני ה'. גנב והקדיש, ואחר כך שחט בחוץ-חיב. ומאימתי העמידה ברשותו, כדי לחיבו עליה פרת: משעה שהקדישה-והוא, ששחטה אחר יאוש; אבל לפני יאוש, אינה קדושה.

יהי היתה הפהמה פלה בחוץ, וצוארה בפנים, ושחט-חיב, שנאמר "אשר ישחט שור או-בשב או-עז, במחנה; או אשר ישחט, מחוץ למחנה". אחד השוחט במקדש, ושאר גוף הפהמה לחוץ; או שחיה גופה בפנים, וצוארה בחוץ-חיב: עד שתהיה הפהמה פלה במקדש, שנאמר "ואל-פתח אהל מועד, לא יביאנו". אבל השוחט בגגו שלחיכל-אף על פי שאינו ראוי לזביחה כלל, הרי זה פטור.

יה, טו שנים שאחזו בסכין, ושחטו בחוץ-
פטורין: שנאמר "אשר ישחט... או אשר ישחט"
-אחד, ולא שנים. ואחד ששחט בחוץ-אף על
פי שלא נתפזר לשחט קדשים אלו לה-חרי זה
חייב, שנאמר "דם יחשב לאיש שהוא, דם שפך":
אף על פי שזה הדם במחשבתו פדום הנשפך, לא
בקרבו-חרי הוא חייב.

יה, טז השוחט בחוץ בליזה-חייב, הואיל
והשחיטה בליזה פשרה בחוץ. וכן אם העלה
בליזה, מזה ששחט בחוץ בליזה-חייב על
ההעליה; אבל אם שחט בפנים בליזה, והעלה

הלכות מעשה הקרבנות פירק יט

בחוץ-פטור, לפי שלא העלה אלא דבר פסול,
שאין לה שחיטה פשרה בליזה, במקדש. וכן אם
קבל בבלי חל בפנים, וזרק בחוץ-פטור.

יה, יז וכן המולק את העוף בחוץ, פטור; ואם
העלהו, פטור. מלק בפנים, והעלה בחוץ-חייב על
ההעליה; שחטו בפנים, והעלהו בחוץ-פטור,
שלא העלה אלא דבר שאינו ראוי לקרב. שחט
את העוף בחוץ, והעלהו בחוץ-חייב שתים:
שהשחיטה בחוץ פשרה, וחרי היא במליקה
בפנים.

יט, ה וכן המעלה מבשר חטאת, מבשר אשם,
מבשר שלמים, בין שליחיד בין שלעבור,
משורי מנחות, מנחת הלחם, מלחם הפנים,
בחוץ-פטור: שכל אלו ראויין לאכילה, לא
לאשים.

יט, ו המעלה את הבהמה פלה בחוץ-חייב מפני
האמורין, ואף על פי שלא הפרישו: אין בשר
הזבח חוצץ, וכאלו הקטיר האמורין בפני עצמן.
אבל המעלה מנחה שלא נקמצה-פטור, שאין
הקמץ ברור ומבדל; קמצה, וחזר קמצה לתובה,
וחקריב פלה בחוץ-חייב.

יט, ז היוצק, והבולל, והפזתת, והמולח, והמניח,
והמגיש, והמסדר את השלחן, והמטיב את
הגרות, והקומץ, והמקבל דמים, בחוץ-פטור:
לפי שכל אחד מאלו אינו גמר עבודה, ונאמר
"אשר-יעלה עלה". מה העליה, שהיא גמר
עבודה-אף כל שהוא גמר עבודה, חייבין עליו.

יט, ח פרה אדמה ששרפה חוץ במקום שרפתה,
וכן שעיר המשתלח שהקריבו בחוץ אחר
שהתודה עליו-פטור: שנאמר "ואל-פתח אהל
מועד, לא יביאנו" - כל שאינו ראוי לבוא אל
פתח אהל מועד, אין חייבין עליו.

יט, ט אבל קדשים פסולין, שהיה פסולין במקדש-

יט, א אין המעלה בחוץ חייב, עד שיעלה לראש
המזבח שיעשה בחוץ; אבל אם העלה על הסלע,
או על האבן-פטור: שאין קרוב אלא על
המזבח, ואף על פי שהוא בחוץ-שנאמר "ויבן
נח מזבח". ואינו חייב עד שיעלה לה, שנאמר
"לעשות אתו, לה".

יט, ב אינו חייב אלא על העלית דבר הראוי
לאשים או למזבח, כגון העולה-שנאמר "אשר-
יעלה עלה": מה עולה, שראויה לאשים-אף כל
שראוי לאשים, הוא שחייבין על העליתו בחוץ.

יט, ג מבאין אמרו חכמים, הזרק את הדם, או
המקטיר אברי עולה, או אמורין, או קמץ, או
לבונה, או קטרת, או מנחת פוחנים, או מנחת
נסכים, או המנסף שלשת לוגין יין, או שלשת
לוגין מים, בחוץ-חייב, שנאמר "לא יביאנו,
לעשות אתו": כל המתקבל בפנים, חייבין עליו
בחוץ.

יט, ד אבל הזרק שירי הדם בחוץ, אכלו שירי
דמים הפנימיים-פטור: שזריקת שירי הדם-
שירי מצוה הם, ואינן מעכבין. וכן המנסף מים
או יין פחות משלושה לוגין בחוץ-פטור, בין
בשאר ימי השנה בין בחג: הואיל והסר השעור,
חרי אינן ראויין להתקבל בפנים.

אם העלה מהן בחוץ, חייב. פיצד: פגון חלן, וחיצא, וחטמא, ושנפסל במחשבת העזבד-שכלן נשרפין, כמו שיתבאר בהלכות פסולי המקדשין-אם עבר והעלה מהן בחוץ, חייב: שנאמר "לעשות אתו, לה" - כל הנעשה לה חייבין עליו, ואלו נעשו לה.

יט, כל דבר שהיבין על העליתו בחוץ-פיון שהעלה ממונו פזית בחוץ, חייב: בין שהעלה בפנים תחלה, ושיר ממונו פזית והעלהו בחוץ, בין שהניח הכל בפנים, ולקח ממונו פזית והעלהו בחוץ. אבל אם חסר אותו דבר הקרב כל שהוא בפנים, והעלה שאריתו בחוץ-פטור.

יט, יא פיצד: הקמין או הלבונה, והאמורין, והעולה, ומנחה הנשרפת, והנסכין, שחסרו מקצתם בפנים, והקריב שאריתן בחוץ-פטור: שחרי נאמר "לעשות אתו" - על השלם הוא חייב, ואינו חייב על החסר. חוציאז שלם, וחסר בחוץ, והעלהו-חרי זה ספק, לפיכך אינו לזקה.

יט, יב העלה אבר שאין בו פזית בשר, והיה העצם משלימו לבזית-חייב, מפני שהוא מהפרו; היה מלח משלימו לבזית-חרי זה ספק, לפיכך אינו לזקה. ועולה ואמוריה, מצטרפין לבזית.

יט, יג העלה, וחזר והעלה-חייב על כל אבר ואבר. זרק והעלה, חייב שתים: שחרי חלק הכתוב בין מעלה לעושה-שחרי נאמר "אשר-יעלה עלה", ונאמר "לעשות אתו". העלה אבר חסר, פטור-שנאמר "לעשות אתו", על השלם

הוא חייב. שנים שאחזו באבר, והעלוהו בחוץ-חייבין: שנאמר "איש איש... אשר-יעלה עלה" - אכלו איש ואיש שהעלו, חייבין.

יט, יד חזירק מקצת מתנות בחוץ, חייב. המקבל דם הטאת בכוס אחר, נתן ממונו בחוץ, וחזר ונתן בפנים-חייב על הנתן בחוץ, שחרי כלו ראוי לקרב בפנים; ואם נתן ממונו בפנים, וחזר ונתן בחוץ-פטור, מפני שהן שירים. אבל אם קבל בשתי פוסות, בין שנתן שניהן בחוץ, או אחד בחוץ ואחד בפנים, או אחד בפנים ואחד בחוץ-חרי זה חייב.

יט, טו הקמין והלבונה שזמנחה, שהקריב אחד מהן בחוץ, או הקריב האחד בפנים והשני בחוץ-חייב; וכן שני בזפי לבונה שללחם הפנים, שהקריב אחד מהן בחוץ, או אחד בפנים ואחד בחוץ-חייב.

יט, טז מי ששחט קדשים בזמן הזה, והעלה חוץ לעזרה-חייב: מפני שהוא ראוי לקרב בפנים-שחרי מתר להקריב, אף על פי שאין בית, שקדשה ראשונה קדשה לשערתה וקדשה לעתיד לבוא, כמו שבארנו.

יט, יז השוחט קדשי גזיים בחוץ, חייב; וכן המעלה אותן בחוץ. והגזיים מתרין להקריב עולות לה, בכל מקום-והוא, שיקריבו בפמה שייבנו. ואסור לסיען, ולעשות שליחותן-שחרי נאסר עלינו להקריב בחוץ; ומתר להורות להם, וללמדם היאך יקריבו לשם האל ברוך הוא.

הלכות תמידין ומוספין

יש בכללן תשע עשרה מצוות-שמונה עשרה מצוות עשה, ואחת מצוות לא תעשה; וזה הוא פסוק: להקריב שני כבשים בכל יום עולות; להדליק אש על המזבח בכל יום; שלא לבנותה; לתרים את הדשן בכל יום; להקטיר קטרת בכל יום; להקטיר פוחן גדול מנחה בכל יום, והיא הנקראת חבתיה; להוסיף שני כבשים עולות בשבת; לעשות להם הפנים; מוסף ראשי חדשים; מוסף הפסח; להקריב עמר התנופה; לספור כל איש ואיש שבעה שבועות מיום הקרבת העמר; מוסף עצרת; להביא שתי הלחם עם הקרבנות הפאות בגלל הלחם ביום עצרת; מוסף ראש השנה; מוסף יום צום; מוסף חתן; מוסף שמוני עצרת. ובאר מצוות אלו בפסוקים אלו.

הלכות תמידין ומוספין פרק א

א, א מצוות עשה להקריב שני כבשים עולות בכל יום, והם הנקראים תמידין-אחד בפקר, ואחד בין הערבים, שנאמר "שנים ליום, עלה תמיד". ואיכותי זמן שחיטתן: שלפקר, שוחטין

אותו קדם שתעלה החמה, משיאיר פני כל המזרח; ופעם אחת דחקה שעה את הצבור בבית שני, והקריבו תמיד שלשחר בארבע שעות ביום.

אב תמיד שלבין הערבים, שוחטין אותו משיאריך הצל ויכר לכל שהאריה, והוא משיש שעות ומחצה ומעלה, עד סוף היום; ולא היו שוחטין אותו בכל יום אלא בשמונה שעות ומחצה, וקרב בתשע ומחצה.

אג ולמה מאחרין אותו שתי שעות אחר תחלת זמן שחיטתו, מפני הקרבנות שליחידים או שלצבור—לפי שאסור להקריב קרבן בלל קדם תמיד שלשחר, ולא שוחטין קרבן אחר תמיד שלבין הערבים: הוין מקרבן פסח לבהו, שאי אפשר שיקריבו כל ישראל פסחיהן בשתי שעות.

אד אין שוחטין את הפסח, אלא אחר תמיד שלבין הערבים; וכן מחפרי פפורים מקריבין בפרתן אחר תמיד שלבין הערבים, ביום ארבעה עשר—כדי שיהיו טהורין לאכל פסחיהן לערב.

אה ערב פסחים, בין בחל בין בשבת, היה התמיד נשחט בשבע ומחצה, וקרב בשמונה ומחצה—כדי שיהיה להם פנאי לשחט פסחיהן; ואם חל ערב פסחים להיות ערב שבת, היו שוחטין אותו בשיש ומחצה בתחלת זמנו, וקרב בשבע ומחצה—כדי שיהיה להם רוח ביום לצלות קדם שיפנס השבת.

אז אף על פי שאין שוחטין אחר תמיד שלבין הערבים, מקטירין כל דבר הראוי להקטרה כל היום; ומקטירין אברי עולות והאמורין, עד חצי הלילה כמו שבארנו במעשה הקרבנות. ואברין ואמורין שלא נתאבלו, בין מן התמיד בין משאר הקרבנות—מהפכין בהן כל הלילה עד הבקר, שנאמר "כל-הלילה, עד-הבקר".

אז אברים שלתמיד דוחין את השמאה, ואינן

דוחין את השבת, אלא פערב שבת בלבד, מקטירין אברי תמיד שלערב שבת: שהתמיד—תחלתו דוחה שבת, וסופו אינו דוחה.

אה חלבי שבת—קרבין בלילי יום טוב, אם חל יום טוב להיות במוצאי שבת; אבל אין קרבין בלילי יום הכפורים, שנאמר "עלת שבת, בשבתו": ולא בשבת אחרת, ולא עולת חל ביום טוב. ארבעה עשר שחל להיות בשבת—מקטירין חלבי הפסחים בלילי יום טוב, מפני שהם כחלבי שבת.

אט אין פוחתין משישה טלאים המבקריין בלשבת הטלאים שבמקדשו; ויהיו מוכנים קדם יום הקרבה, בארבעה ימים. אף על פי שהיו מבקרין אותו מתחלה, לא היו שוחטין את התמיד, עד שמבקרין אותו שניה קדם השחיטה, לאור האבוקות; ומשקין אותו מים בכוס שלזחב, כדי שיהיה נוח להפשט.

אזי כמעשה תמיד שלשחר, בן מעשה תמיד שלבין הערבים; והכל כמעשה העולה שפתבנו כמעשה הקרבנות. ולא היו פופתין את הטלה שלא יחקו את המינים, אלא אוחזין ידיו ורגליו, בידיהן; וכך היתה עקודתו, ראשו לדרום ופניו למערב.

אזיא תמיד שלשחר—היה נשחט על קרן צפונית מערבית שלבית המטבחים, על טבעת שניה; ושלבין הערבים—על קרן צפונית מזרחית ממנה, על טבעת שניה: כדי שיהיה פנגד השמש; דברי קבלה הן, שיהיו נשחטין פנגד השמש.

אזיב טעו או שנגו, אפלו הזידו, ולא הקריבו תמיד שלשחר—וקריבו תמיד שלבין הערבים. במה דברים אמורים, בשנתחנף המזבח. אבל אם היה מזבח חדש, שעדין לא קרב עליו כלום—לא יקריבו עליו תחלה בין הערבים; שאין מחנכין מזבח העולה, אלא בתמיד שלשחר.

הלכות תמידין ומוספין פרק ב

המוזבח וכבה-לוקה. אבל אש מחתה, ואש מנורה שהכנינה במוזבח להדליק ממונה-אף על פי שפכה אותן בראש המוזבח, פטור: שחרי נתקה למצוה אחרת, ואין אני קורא בהן אש המוזבח.

בזו פשטסדר עצי מערכה גדולה, מסדר אותה במזרח המוזבח, ויהיו מראיה, שהתחיל לסדר מן המזרח; ורוח היה בין הגזרים. וראשי הגזרים הפנימיים, היו נוגעין בדשן שבאמצע המוזבח; והוא הנקרא תפוח.

בה ואחר שפססדר מערכה גדולה, חוזר ובזרר עצי תאנה יפים; ומסדר מערכה שנייה שלקטרת מפנגד קרן מערבית דרומית, משוכה מן הקרן בלפי צפון ארבע אמות, ובה, כמו חמש סאין גחלים. ובשבת עושין בה כמו שמונה סאין גחלים, מפני שעליה מקטירין בכל שבת שני בזפי לבונה שללחם הפנים.

בט מערכה שלישית שלקיום האש-עושה אותה בכל מקום שירצה מן המוזבח, ומצית בה את האש; ולא יצית האש למטה, ויעלה אותה למוזבח, אלא במוזבח עצמו מציתין, שנאמר "ואש המוזבח, תוקד בו" - מפאן להצתה, שלא תהיה אלא בראשו שלמוזבח.

בזו הרמת הדשן מעל המוזבח בכל יום-מצות עשה, שנאמר "וחרים את-הדשן"; והוא עבודה מעבודות פהנה. ובגדי פהנה שתורם בהן הדשן-יהיו פחותין מן הפלים שמשמש בהן בשאר עבודות, שנאמר "ופשט, את-בגדי, ולבש, בגדים אחרים... וחרים את-הדשן": אינו אומר אחרים שיהיו בגדי חל, אלא שיהיו פחותין מן הראשונות, לפי שאין דרך ארץ שימזוג פוס לרבו, בפגדים שפשל בהן קדרה לרבו.

ביא אימתי תורמין הדשן-בכל יום, משיעלה עמוד השחר; ובגדלים, משליש אחרון שללילה;

בזו מצות עשה להיות אש יקודה תמיד על המוזבח, שנאמר "אש, תמיד תוקד על-המוזבח"; אף על פי שהאש ירדה מן השמים, מצוה להביא אש מן ההדיוט-שנאמר "ונתנו בני אהרן הכהנים, אש-על-המוזבח".

בזו בפקר עורכין עצים, ועושין בראש המוזבח מערכה גדולה שלאש-שנאמר "ובער עליה הפהן עצים בפקר בפקר"; וכן מצוה לעלות בשני גזרים שלעין עם תמיד שלשחר, יתר על עצי המערכה-שנאמר "ובער עליה הפהן עצים". וכן מוסיפין שני גזרים עם תמיד שלבין הערפים, שנאמר "וערכו עצים, על-האש" - מפני השמועה למדו, שבתמיד שלבין הערפים הפתוב מדבר.

בזו שני גזרים שלבין הערפים-מעלין אותן שני בוחנים, כל אחד ואחד בעין יחידי בידו: שנאמר "וערכו", הרי פאן שנים. אבל שלשחר, פכוהן אחד.

בזו שלוש מערכות שלאש, עושין בראש המוזבח בכל יום: ראשונה-מערכה גדולה, שעליה מקריבין התמיד עם שאר הקרבנות; ומערכה שנייה בצדה-קטנה, שפמונה לוקחין אש במחתה להקטיר קטרת בכל יום; ומערכה שלישית-אין עליה פלום אלא לקיום מצות האש, שנאמר "אש, תמיד תוקד".

בזו מפני השמועה למדו שזה שנאמר "על מוקדה על-המוזבח", זו מערכה גדולה; "ואש המוזבח, תוקד בו", זו מערכה שנייה שלקטרת; "והאש על-המוזבח תוקד בו", זו מערכה שלישית שלקיום האש. אבל אברים ופדרים שלא נתאכלו מפערב, נותנין אותן בצדי מערכה גדולה.

בזו הפוכבה אש המוזבח-לוקה, שנאמר "לא תכבה"; אפלו גחלת אחת, ואפלו חזיריה מעל

וביום הפפורים, מחצות הלילה.

ב,יב פיצד תורמין: מי שזכה לתרם, טובל ולובש בגדי הרמה, ומקדש ידיו ורגליו; ואומרים לו הזהר שמא תגע בכלי, עד שתקדש ידיך ורגליך. ואחר כך לוקח המחיתה, ושלכסה היתה; והיא היתה נתונה במקצוע בין כבש למזבח, במערבו שלכבש. ונוטל את המחיתה, ועולה לראש המזבח; ומפנה את הגחלים, הלך והלך, וחיתה מן הגחלים שנתאכלו בלב האש, ויורד למטה לארץ.

ב,יג והופך פניו לצפון, ומחלה בארץ למזרח הכבש כמו עשר אמות כלפי הצפון; וצובר את הגחלים שחתה על גבי הרצפה רחוק מן הכבש שלוש טפחים, במקום שנותנים מראות העוף, ודשון המזבח הפנימי והמנורה. וחתיה זו שחיתה במחיתה, ומוריד לרצפה אצל המזבח— היא המצוה שלכל יום.

ב,יד אחר שירד זה שתתם, רצים הכוהנים ומקדשין ידיהם ורגליהם במחרה, ונוטלין את המגפרות ואת הצנורות, ועולין לראש המזבח; וכל אברי העולות ואמורי הקרבנות שלא

הלכות תמידין ומוספין פרק ג

ג,א מצות עשה להקטיר הקטרת על מזבח הזהב שבהיכל פעמים בכל יום, בפקר ובין הערבים— שנאמר "והקטיר עליו אחרון, קטרת סמים...". לא הקטירו בפקר— וקטירו בין הערבים, אכלו היו מזידין; ואין מחנכין מזבח הזהב, אלא בקטרת שלבין הערבים.

ג,ב כמה מקטירין ממנה בכל יום: משקל מאה דינרין— חמשים בפקר, וחמשים בין הערבים. מזבח שנעקר, מקטירין קטרת במקומו; וקטרת שפקעה מעל גבי המזבח, אכלו קרטין שבה— אין מחזירין אותן.

ג,ג בעת שמקטירין הקטרת בהיכל בכל יום— פורשין כל העם מן ההיכל, ומבין האולם

נתאכלו כל הלילה, מחזירין אותם לצדדי המזבח. ואם אין הצדדין מחזיקין, סודרים אותם בכבש פנגד הסובב.

ב,טו ואחר כך גורפין את הדשן במגפרות מכל צדדי המזבח, ומעלין אותו ערמה על גבי התפוח, וגורפין מאותה הערמה בפסכתה, והוא פלי גדול שמחזיק לתה; ומזירדין אותו למטה. וברגלים לא היו מזירדין אותו, אלא מניחין הערמה גבוהה באמצע המזבח, מפני שהוא נזאי למזבח.

ב,טז כל מי שרצה מן הכוהנים— ממלא מן הדשן שהזירדו למטה, ומוציא חוץ לעיר לשפך הדשן; ואין להוצאת הדשן לחוץ פנים, אלא כל הרצפה. ומעולם לא נתעצל פוהן, מלהוציא את הדשן. ואף על פי שאין הוצאתו לחוץ עבודה, אין בעלי מומין מוציאים אותו.

ב,יז וכשמוציאים אותו חוץ לעיר, מניחין אותו במקום שאין הרחות מנשבות בו בחזקה, ולא הזרמים גורפים אותו; ולא יפורנו שם— שנאמר "ושמו", שייניחנו בנחת. ואסור להנות בו.

ולמוספין פרק ג

ולמזבח: לא יהיה שם אדם, עד שיצא זה שהקטיר הקטרת. וכן בשעה שישנס פדם הטאות הנעשות בפנים, פורשים הפל מבין האולם ולמזבח עד שיצא: שנאמר "וכל— אדם לא— יהיה באהל מועד, כבאו לכפר בקדש" — בנין אב לכל כפרה שפקדש, שלא יהיה שם אדם.

ג,ד פיצד סדר הקטרת בכל יום: מי שזכה בדשון המזבח הפנימי נכנס וכלי קדש, וטני היה שמו, ושלזזה היה, ומחזיק קבים וחצי; מניח הטני בארץ לפניו, וחופן בידיו האפר והפתח שפתוף המזבח ונותן לתוף הטני, ובאחרונה מכבד את השאר לתוכו, ומניחו שם

בהיכל ויוצא.

ג,ה ומי שזכה בקטרת נוטל כלי מלא קטרת גדוש, וכסוי היה לו ובזך היה שמו, ונותן הבזך בתוך כלי אחר, וכפ היה שמו; ומכסה את הכפ בבגד קטן, ואוחז הכפ בידו ונכנס, ועמו אחר, במחתה שלאש בידו.

ג,ו וכיצד חותה: זה שזכה במחתה לוקח מחתה שלכסה, ועולה לראש המזבחה, ומכנה את הגחלים הלך והלך; ונוטל מן הגחלים שנתאכלו במערכה שניה, ויורד ומערך לתוך מחתה שלזהב. אם נתפזרו מן הגחלים כמו קב או פחות, מכבדן לאמה; ובשבת, כופה עליהן הפסכת. ואם נתפזר יתר על קב, חוזר וחותה.

ג,ז שלושיה דברים היה הפסכת משמש-כופין אותו על הגחלים, ועל השרץ בשבת, ומורידין בו את הדשן מעל המזבחה.

ג,ח ומקדים לפנייהם זה שדשן המזבחה הפנימי, ונוטל הפני שבו דשון המזבחה, ומשתחה ויוצא. וזה שפידו המחתה צובר את הגחלים על גבי המזבחה הפנימי, ומרדדן בשולי המחתה, ומשתחה ויוצא. וזה שפידו הכפ, נוטל את הבזך מתוך הכפ, ונותנו לאהובו או לקרובו, ורואה אם נתפזר מן הקטרת מעט בכפ; אהובו או קרובו נותן לו לתוך חפניו זה שנתפזר עם הקטרת שבבזך, ומשתחה ויוצא.

ג,ט ואומרין לזה המקטיר, הזהר שלא תתחיל מלפניה-שלא תכונה; ומתחיל ומשליך הקטרת על האש בנחת כמי שמרקד סלת, עד שתתרחק על כל האש. ואין המקטיר מקטיר, עד שהמזבחה אומר לו הקטיר; ואם בוחן גדול הוא, אומר לו המזבחה, אישי בוחן גדול, הקטיר. ואחר שאומר לו, יפרשו כל העם; וקטיר המקטיר, וישתחה ויצא.

ג,י דשון המזבחה, והטבת גרותיה בבקר ובין הערבים-מצות עשה, שנאמר "יערך אתו אחרן

ובניו"; והדלקת הנרות דחה את השבת ואת הטמאה, בקרבנות שקבוע להן זמן-שנאמר "להעלת נר, תמיד". וכמה שמן הוא נותן לכל נר: חצי לוג-שנאמר "מערב עד-בקר", תן לו במדה שיחיה דולק מערב עד בקר. ואין מחנכין המנורה, אלא בהדלקת שבעה גרותיה בין הערבים.

ג,יא מה הוא דשון המנורה: כל נר שכבה-מסיר הפתילה וכל השמן שבנר, ומקנחו, ונותן בו פתילה אחרת ושמן אחר במדה, שהוא חצי לוג; וזה שהסיר, משליכו במקום הדשן אצל המזבחה, עם דשון המזבחה הפנימי והחיצון; ומדליק נר שכבה. והדלקת הנרות, היא הטבתם. ונר שמצאו שלא כבה, מתקנו.

ג,יב נר מערבי שכבה-אין מדליקין אותו אחר דשנו, אלא ממזבחה החיצון. אבל שאר הנרות-כל נר שכבה מהן, מדליקו מנר חברו; וכיצד מדליקו: מושך הפתילה עד שמדליקה ומחזירה, לפי שהנרות קבועים במנורה; ואינו יכול להדליק בנר אחר, משום ביזיון.

ג,יג כל הפתילות שאסור להדליק בהן בשבת, אסור להדליק בהן במקדש במנורה-שנאמר "להעלת נר, תמיד", שתהיה שלהבת עולה מאליה.

ג,יד לא היה מטיב כל הנרות בפעם אחת, אלא מטיב המשה גרות, ומפסיק, ועושה עבודה אחרת; ואחר כך נכנס, ומטיב השנים: כדי להרגיש את כל העזרה.

ג,טו כל נר שכבה, מדליקין אותו מנר אחד מהן כמו שבארנו. וכיצד סדר ההטבה: זה שזכה בדשון המנורה נכנס, וכלי בידו, וכוז שמו, ושלזהב היה דומה לקתון גדול. מדשן בו את הפתילות שכבו, ואת השמן שנשאר בנר; ומטיב המשה גרות. ומניח הכוז שם לפני המנורה, על מעלה שניה משלוש מעלות שלפניה; ויוצא. ואחר כך נכנס, ומטיב שני

הנרות; ונוטל הפזו בידו, ומשתחווה ויוצא.

ג,טז חבתי פוהן גדול-מצות עשה להקריבן בכל יום, מחצה בבקר עם תמיד שלשחר ומחצה בין הערבים עם תמיד שלבין הערבים. ולישתן ואפיתן דוחין את השבת ואת הטמאה, ככל קרבן שקבוע לו זמן: שנאמר "תפיני" - שתהיה נאה, ולא תאפה מבערב. ועוד, אם תאפה מבערב-תפסל בלינה, שהמרחשת מבלי הקדש היא פמו שבארנו. טחינת סלתן והרקדן-בחוץ, ואינן דוחין את השבת.

ג,יז פוהן שהקריב מחצה בשחרית, ומת או נטמא או נלד לו מום, ומנו פוהן אחר תחתיו-לא יביא חצי עשרון מביתו, ולא חצי עשרון שגראשו; אלא מביא עשרון שלם, וחוצהו, ומקריב מחצה, ומחצה אבר: נמצאו שני חציין קרבין, ושני חציין אובדין. ואלו שני החציין

הלבנות תמידין ומוספין פרק ד

ד,א כל העבודות האלו שעושין בכל יום, בפנים היו עושין אותן. וכיצד היו עושין: כל פוהני בתי אבות שליום נכנסין ללשבת הגזית, אחר שיעלה עמוד השחר; והן מלבשין בבגדי בהנה. והממנה שעל הפיסות עמחן, והן עומדין בהקפה; והממנה נוטל מצנפת מעל ראשו שלאחד מחן ומחזירה, והוא האיש שמתחילין למנות ממנו.

ד,ב ומפסין פמו שיתבאר, ויוצאין לעבודה אנשים שעובדין. ושאר הכהנים-מוסרין אותן לחזניו, ומפשיטין אותן את בגדי הקדש, ולא היו מניחין עליהן אלא המכנסים בלבד, עד שלובשין בגדי הל; וחוזרין ופושטין את המכנסים שלקדש, ומחזירים החזנים את הכלים לחלונות.

ד,ג כיצד מפסין: עומדין בהקפה, ומספיימין על מנין שמונין מאה או אלה, או כל מנין שייספיימו עליו. והממנה אומר להם הצביעו, והן מוציאין אצבעותיהן אחת או שתיים; ואם הוציא שלוש,

האובדין-מניחין אותן עד שתעבר צורתן, ויוצאין לבית השרפה; וכן אם אבר או נטמא חצי שלבין הערבים. וחיבן שורפין אותן, בעזרה.

ג,יח מת פוהן גדול בשחרית אחר שהקריב חצי העשרון, ולא מנו פוהן אחר-מביאין היורשין עשרון שלם, ועושין אותו חבתי; ושלמה היתה קרבה. מת פוהן גדול קדם שינקריבו בבקר, ולא מנו פוהן אחר-מקריבין אותה עשרון שלם בבקר, ועשרון שלם בין הערבים. ואין בופלין שמנה ולבונתה, אף על פי שנכפלה הסלת; אלא מפרישין להם שלשת לוגין שמן, וקמין לבונה, לוג ומחצה שמן וחצי קמין לבונה לעשרון שלבקר, ולוג ומחצה שמן וחצי קמין לבונה לעשרון שלבין הערבים.

מונין לו שלוש. ואין מוציאין גדל במקדש, מפני הרמאים, שהגדל קצר, ונוח להוציא ולכפותו; והמוציא גדל, אין מונין אותו לו.

ד,ד ומתחיל הממנה למנות, מן האיש הידוע שהסור מצנפתו תחלה; ומונה על אצבעותיהן, וחוזר חלילה עד שישלים המנין שהספיימו עליו. והאיש ששלם המנין אצל אצבעו, הוא שייצא בפנים ראשון לעבודה.

ד,ה ולמה מונין המנין שהספיימו עליו על האצבעות שהוציא, ולא היה מונה על האנשים עצמן-לפי שאסור למנות את ישראל אלא על ידי דבר אחר, שנאמר "ויפקדם בפלאים".

ד,ו ארבעה פיסות היו מפסין בכל יום, בשחרית: הפים הראשון, מי תורם את המזבח; הפיסו, וזכה מי שזכה לתרם. והוא מסדר את המערבה, והוא מעלה שני גזרי עצים למזבח; והוא מכניס מחתה מלאה אש מן המזבח החיצון למזבח הזהב, להקטיר עליה קטרת.

ה, ז הפּים השני, זכין בו שלוש עשר על סדר
עמידתו. פיצד: הממנה אומר להם הצביעו,
ומנה פדרך שבארנו. וזה שיצא בפּים ראשון,
הוא שוחט תמיד שלשחר; והשני שהוא עומד
בצדו, הוא מקבל את דם התמיד והוא זורקו;
והשלישי הסמוך לשני, מרשן מזבח הפנימי
שהוא מזבח הקטרת; והרביעי שבצדו, מרשן
את המנורה ומטיב את הנרות; והחמישי, מעלה
ראש התמיד ורגלו לפבש; והששי, מעלה שתי
הידים; והשביעי, מעלה העקין והרגל; והשמיני,
מעלה החזה והגרה; והתשיעי, מעלה שתי
הדפנות; והעשירי, מעלה הקרבנים; והאחד עשר,
מעלה סלת הנסכים; והשנים עשר, מעלה
החבתין; והשלושה עשר, מעלה חיון שלנסכים.

ה, ח הפּים השלישי—אומר להן הממנה לכל אנשי
בית אב שלאותו היום, מי שלא הקטיר קטרת
מימיו, יבוא ויפּים. יתקבצו אצל הממנה,
ויפּים; ומי שיצא בפּים זה ראשון, הוא שיזכה
להקטיר קטרת.

ה, ט הפּים הרביעי—מתקבצין פלו, ומפּיםין לידע
מי מעלה אברים מן הפבש למזבחה; הפּים, וזכה
מי שזכה.

ה, י תמיד שלבין הערבים—אין מפּיםין לו פּים
אחר, אלא כל פוחן שזכה בעבודה מן העבודות
שחרית, יזכה בה בין הערבים; חיון מן הקטרת,
שהן מפּיםין לה פּים אחר בין הערבים; ויבואו
כל מי שלא הקטיר קטרת מעולם מאנשי אותו
בית אב, ויפּיםו עליה. ואם כבר הקטירו פלו
מימיהו, מפּיםין לה פלו בשחרית בפּים שלישי;
וזה שזכה בה שחרית, מקטירה בין הערבים.

ה, יא בשבת, שיש שם תמידין ומוספין ושני
בזבי לבונה, פיצד הם עובדין; מפּיםין בשחר
אנשי אותו בית אב שלמשמר היוצא, ומקריבין
תמיד שלשחר ושני פבשי עולה שלמוספין; וכל
שזכה בעבודה מעבודות התמיד שלשחר, הוא
זוכה בה בשני פבשי מוסף.

ה, יב והמשמר האחר שיפנס בשבת, מפּיםין
פּיםות אחרות לתמיד שלבין הערבים. ואלו
ואלו, חולקין בלחם הפנים. ואין אובלין את
הלחם, עד שיקטירו שני בזבי לבונה על האש;
והלבונה טעונה מלח, בשאר הקרבנות. ואחר
קרבן המוספין, מקטירין שני הפזפין; ושני
פוחנים מקריבין את שני הפזפין.

ה, יג פיצד חולקין לחם הפנים בכל שבתות
השנה—הנכנס נוטל שש חלות, ומשמר היוצא
נוטל שש: הנכנסין חולקין ביניהם בצפון, שחרי
הן מוכנים לעבודה; והיוצאין חולקין בדרום.
ובזמן שיהיה יום טוב שלאחד משלוש רגלים
בשבת, וכן בשבת שבתוף החג—חולקין כל
המשמרות בשוה בלחם הפנים.

ה, יד וכן אם חל יום טוב הראשון שלחג באחד
בשבת—חולקין כל המשמרות בשוה מערב יום
טוב שהוא שבת, בלחם הפנים; מפּיםין שהקדימו
לעבודה. וכן אם חל יום טוב האחרון להיות
בערב שבת—חולקין כל המשמרות בשוה
בלחם הפנים, באותה שבת שהיא מוצאי חג.
ודבר זה תקנה, מפּיםין שנתאחרו הפוחנים
בשביל חלוק לחם הפנים; ואם נתאחר אחד
מבעלי משמר ולא בא, ימצא אחר.

ה, טו חל יום אחד להפּיםין בין השבת ובין יום
טוב, כגון שהיה יום טוב הראשון שלחג בשני
או יום טוב האחרון בחמישי, או יום טוב
שלעצרת שחל להיות בשני או בחמישי—משמר
שזמנו קבוע באותה שבת, נוטל עשר חלות,
וזה הנכנס, נוטל שתים; שחרי לא נשאר להם
לעבודה הם לבדם אלא יום אחד, שהוא ערב
שבת או אחד בשבת; ומתעצלו, ואין בא מהן
אלא מעט.

ה, טז פוחן גדול, לעולם נוטל מפל משמר חצי
החלות שזכה בהן; שנאמר "והיתה לאהרן
ולבניו"—מחצה לאהרן, ומחצה לבניו; ואין
פוחן גדול נוטל פּים, שאין זה כבודו.

<p>25</p>	<p>ראשון</p>	<p>כ"א 21</p>	<p>עלות השחר _____ 6:11 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 9:25 סו"ז תפלה - מג"א _____ 10:30 שקיעה _____ 7:30 בבלי: ב"ב סא • ירושלמי: ראש השנה ה' • תוספתא: כלים מצינא ח נ"ך: יחזקאל מו-מז • רמב"ם: מעשה הקרבנות יז</p>
<p>26</p>	<p>שני</p>	<p>כ"ב 22</p>	<p>עלות השחר _____ 6:12 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 9:25 סו"ז תפלה - מג"א _____ 10:30 שקיעה _____ 7:28 בבלי: ב"ב סב • ירושלמי: ראש השנה ו' • תוספתא: כלים מצינא ט נ"ך: יחזקאל מח - הושע א • רמב"ם: מעשה הקרבנות יח</p>
<p>27</p>	<p>שלישי</p>	<p>כ"ג 23</p>	<p>עלות השחר _____ 6:12 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 9:26 סו"ז תפלה - מג"א _____ 10:30 שקיעה _____ 7:27 בבלי: ב"ב סג • ירושלמי: ראש השנה ז' • תוספתא: כלים מצינא י נ"ך: הושע ב-ג • רמב"ם: מעשה הקרבנות יט</p>
<p>28</p>	<p>רביעי</p>	<p>כ"ד 24</p>	<p>עלות השחר _____ 6:13 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 9:26 סו"ז תפלה - מג"א _____ 10:30 שקיעה _____ 7:26 בבלי: ב"ב סד • ירושלמי: ראש השנה ח' • תוספתא: כלים מצינא יא נ"ך: הושע ד-ה • רמב"ם: תמידין ומוספין א</p>
<p>29</p>	<p>חמישי</p>	<p>כ"ה 25</p>	<p>עלות השחר _____ 6:14 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 9:26 סו"ז תפלה - מג"א _____ 10:30 שקיעה _____ 7:25 בבלי: ב"ב סה • ירושלמי: ראש השנה ט' • תוספתא: כלים בתרא א נ"ך: הושע ו-ז • רמב"ם: תמידין ומוספין ב</p>
<p>30</p>	<p>ששי</p>	<p>כ"ו 26</p>	<p>עלות השחר _____ 6:14 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 9:26 סו"ז תפלה - מג"א _____ 10:30 שקיעה _____ 7:24 בבלי: ב"ב סז • ירושלמי: ראש השנה י' • תוספתא: כלים בתרא ב נ"ך: הושע ח-ט • רמב"ם: תמידין ומוספין ג</p>
<p>31</p>	<p>הפטרה: ענינה סערה שב"ק</p>	<p>כ"ז 27</p>	<p>ראה, מבה"ח, פרוק עלות השחר _____ 6:15 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 9:26 סו"ז תפלה - מג"א _____ 10:30 שקיעה _____ 7:22 בבלי: ב"ב סח • ירושלמי: ראש השנה יא' • תוספתא: כלים בתרא ג נ"ך: הושע ט-יא • רמב"ם: תמידין ומוספין ד</p>

דולקת הברות	ירושלים	ת"א	חיפה	בנאל
6:25	6:45	6:36	6:24	

מוצ"ש ר"ת	ירושלים	ת"א	חיפה	בנאל
8:16	7:41	7:44	7:44	7:42
	8:18	8:18	8:18	8:16

מברכים חודש אלול מולד חודש אלול יהיה ביום שלישי בשעה 14, 37 דקות ו12 חלקים

המתחזיר בני אדם בתשובה זוכה ויושב בישיבה של מעלה, והקדוש ברוך הוא מבטל הגזרה בשבילו.

(ספר המדות אות תשובה סימן כ"ד)